62. Tiistaina 21 päivänä toukokuuta 1996

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja

1) Kansliatoimikunnan täydennysvaali 1667

2) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 1668

3) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali ... „

4) Valtiontilintarkastajien täydennysvaali ... „

5) Valtion vakuusrahaston valtuuston täydennysvaali ... „

6) Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali ... „

Kolmas käsittely

7) Hallituksen esitys laiksi eräiden kiinteistöjen luovuttamisesta Helsingin kaupungille ... 1669

Hallituksen esitys 19/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Toinen käsittely

8) Hallituksen esitys laiksi kiinteistön luovuttamisesta perustettavalle kiinteistöyhtiölle Vaasassa ... „

Hallituksen esitys 20/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

9) Hallituksen esitys laiksi eräiden maa-alueiden luovuttamisesta Helsingin kaupungille ... 1669

Hallituksen esitys 25/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

10) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 31/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Ensimmäinen käsittely

11) Hallituksen esitys laiksi eräistä väliaikaisista tulleista annetun lain 1 §:n ja liitteenä olevan luettelon muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 17/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 10/1996 vp

12) Hallituksen esitys laiksi arvonlisä- ja valmisteverotuksen toimittamisesta Ahvenanmaan maakunnan ja muun Suomen välisissä suhteissa annetun lain muuttamisesta ... „

Hallituksen esitys 32/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

13) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta ... 1670

Hallituksen esitys 39/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 12/1996 vp

14) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain 70 ja 108 §:n muuttamisesta 1670

Hallituksen esitys 21/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1996 vp

15) Hallituksen esitys laeiksi yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 22/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

16) Hallituksen esitys laeiksi osuuskuntalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 1680

Hallituksen esitys 10/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

17) Hallituksen esitys laiksi Valkmusan kansallispuistosta ..... „

Hallituksen esitys 42/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1996 vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

18) Hallituksen esitys luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi 1682

Hallituksen esitys 79/1996 vp

19) Hallituksen esitys metsälaiksi sekä laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta ja rikoslain 48 luvun 1 §:n 3 momentin muuttamisesta 1731

Hallituksen esitys 63/1996 vp

20) Hallituksen esitys laiksi Venäjän Federaation kanssa yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1741

Hallituksen esitys 52/1996 vp

21) Hallituksen esitys laiksi Viron kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta onnettomuustapauksissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1741

Hallituksen esitys 53/1996 vp

22) Hallituksen esitys laeiksi sijoitusrahastolain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 1742

Hallituksen esitys 59/1996 vp

23) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle ..... „

Hallituksen esitys 60/1996 vp

24) Hallituksen esitys laeiksi maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain ja yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 64/1996 vp

25) Hallituksen esitys laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ..... „

Hallituksen esitys 69/1996 vp

26) Lakialoite laiksi teletoimintalain 10 §:n muuttamisesta ..... „

Lakialoite 16/1996 vp (Päivi Räsänen /skl ym.)

27) Lakialoite laiksi oppisopimuskoulutuksesta annetun lain 4 ja 19 §:n sekä laiksi työsopimuslain 42 b §:n muuttamisesta ... 1747

Lakialoite 18/1996 vp (Kari Kantalainen / kok ym.)

28) Eduskunnan tilintarkastajien kertomus vuodelta 1995 1756

Kertomus 3/1996 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila S-L.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Aula, Hyssälä, Häkämies, Juurola, Karhunen, Kokkonen, Koskinen H., Kukkonen U-M., Lax, Mölsä, Norrback, Prusti, Pykäläinen, Saapunki, Saario, Sasi, Taina, Vehkaoja, Virtanen, Vähänäkki ja Wahlström.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Pykäläinen, Saapunki, Juurola, Wahlström, Aula ja Taina.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Alho, Hyssälä ja Taina sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Aula, Juurola, Karhunen, H. Koskinen, U-M. Kukkonen, Mölsä, Prusti, Sasi ja Wahlström,
tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Häkämies, Kokkonen, Lax, Niinistö ja Norrback,
tämän kuun 23 päivään sairauden vuoksi ed. Virtanen sekä
tämän kuun 24 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Vehkaoja.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on eilen antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 81—86.

U-asiat

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että 15 päivänä toukokuuta 1996 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä on puhemiehelle saapunut valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitettu Euroopan unionin asia n:o U 29.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitun asian käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle valtiovarainvaliokunnan sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava lausunto.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 244, 253, 254, 256, 257, 263—266, 269, 276, 280, 287, 296 ja 298. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Kansliatoimikunnan täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on kansliatoimikunnan jäsenen vaali eduskunnan toiseksi varapuhemieheksi valitun ed. Törnqvistin sijaan tämän vaalikauden jäljellä olevaksi ajaksi. Kehotan tekemään ehdotuksia.

Keskustelu:

Ed. Paasio: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että kansliatoimikunnan jäseneksi valitaan ed. Tykkyläinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Paasio ehdottanut, että kansliatoimikunnan jäseneksi valittaisiin ed. Tykkyläinen.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun muita ehdokkaita ei ole esitetty, on eduskunnan katsottava sopineen valittavasta ja siis valinneen kansliatoimikunnan jäseneksi tämän vaalikauden jäljellä olevaksi ajaksi ed. Tykkyläisen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun ulkoasiain-, valtiovarain-, sosiaali- ja terveys- sekä talousvaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti:

ulkoasiainvaliokunnan varajäseneksi ed. J. Kukkonen,

valtiovarainvaliokunnan jäseneksi ed. Rask ja häneltä vapautuvalle varajäsenen paikalle ed. Metsämäki,

sosiaali- ja terveysvaliokunnan varajäseneksi ed. Ryhänen ja

talousvaliokunnan varajäseneksi ed. Ryhänen.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 3) asiana on Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valtuuskunnan varajäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan varajäseneksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Metsämäki.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Valtiontilintarkastajien täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 4) asiana on valtiontilintarkastajien täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valtiontilintarkastajaksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valtiontilintarkastajaksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Metsämäki.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Valtion vakuusrahaston valtuuston täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 5) asiana on valtion vakuusrahaston valtuuston täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valtuuston jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean, että vaali on yksimielinen ja että valtion vakuusrahaston valtuuston jäseneksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Vähänäkki.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunta päättänee saattaa vaalin tuloksen tiedoksi valtiovarainministeriölle.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 6) asiana on Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan täydennysvaali.

Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valtuuskunnan varajäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunnan varajäseneksi on tullut valituksi ehdokaslistan mukaisesti ed. Aaltonen.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi eräiden kiinteistöjen luovuttamisesta Helsingin kaupungille

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 19/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi kiinteistön luovuttamisesta perustettavalle kiinteistöyhtiölle Vaasassa

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 20/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 7/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi eräiden maa-alueiden luovuttamisesta Helsingin kaupungille

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 25/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi valtion talousarviosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 31/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi eräistä väliaikaisista tulleista annetun lain 1 §:n ja liitteenä olevan luettelon muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 17/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 10/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi arvonlisä- ja valmisteverotuksen toimittamisesta Ahvenanmaan maakunnan ja muun Suomen välisissä suhteissa annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 32/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 39/1996 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 12/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain 70 ja 108 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 21/1996 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys laeiksi yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 22/1996 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 8/1996 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. A. Ojala: Arvoisa rouva puhemies! Tällä lailla turvattaisiin erityisesti vanhusten, kehitysvammaisten ja alaikäisten asiakkaiden asema. Minusta laki on äärettömän välttämätön, koska olemme siirtymässä yhä enemmän sosiaali- ja terveyspalvelujen markkinoihin eli palveluja myydään ja ostetaan. Näyttää siltä, että edessä on häämöttämässä sellainen palvelujen markkinatilanne, jossa toimivat niin kunnat ja niiden omistamat yhtiöt, laitokset ja säätiöt kuin puhtaasti kaupalliset yritykset, joita tänä päivänä on jo ilmestynyt eri kuntiin hyvin runsaasti, sekä tietysti osuuskunnat, jotka ovat jäsenten omistuksessa, ja myöskin erilaiset vapaaehtoisjärjestöt.

Olettaisin, että nimenomaan järjestöjen ja yksityisten, puhtaasti kaupallisten yritysten osuus tulevaisuudessa tulee kasvamaan entistä enemmän. Ilmeisesti on syntymässä koveneva kilpailu, jossa menestyminen vaatii erittäin hyvää hinta — laatu-suhdetta ja yrittäjyyttä tukevaa johtamista. Täysin maksullisia palveluja tulee olemaan yhä enemmän saatavilla, ja niitä tarjoavat yritykset ja järjestöt.

On mielestäni hyvin sinisilmäistä odottaa, että kuntien sosiaalihuollon ja vanhustenhuollon määrärahat kasvaisivat lisääntyneen tarpeen mukaan huolimatta siitä, että kuntien taloudellinen tilanne on oleellisesti parantunut viime vuosiin verrattuna. Näin ollen näen asian niin, että ikääntyneet ihmiset joutuvat tulevaisuudessa itse maksamaan entistä enemmän tarvitsemistaan palveluista, joten on myös varmistettava, että heidän maksukykynsä tulevaisuudessakin säilyy. Toivoisin, että tämä huomioidaan ensi vuoden ja seuraavienkin vuosien budjetteja rakennettaessa, ettei enää ikäihmisten ostomahdollisuuksia pienennetä.

Voi tietysti olla, että julkinen sektori parantaa omia asemiaan valikoivien palvelujen tuottajana. Silloin jälleen kerran on olemassa vaara kahden kerroksen väen syntymiseen eli kunnan palveluja saavat vain varattomat tai eniten tarvitsevat. Näin ollen muut tarvitsijat joutuvat hankkimaan palvelut muualta, järjestöiltä tai markkinoilta, joten silloin palvelujen käyttäjän ostovoima on tietenkin yksi oleellinen tekijä palvelujen saannissa.

Kuten valiokunnan kannanotoissa todetaan, lisääntynyt sosiaalipalvelujen yksityistäminen edellyttää, että yksityisten sosiaalipalvelujen valvontaa koskevat säännökset ovat selkeitä. Näin

ollen on erittäin hyvä, että valiokunta on korostanut voimakkaasti tämän uudistuksen yhteydessä valvontaa koskevan lain ennalta ehkäisevää luonnetta ja viranomaisten, palvelujen tuottajien ja asiakkaiden yhteistoiminnan tärkeyttä. Tämän kaltaisella yhteistoiminnalla on todella huutava tarve tänä päivänä sosiaalihuollossa. Meidän pitäisi päästä siihen, että tehdään yhteistyötä eri hallintokuntien rajojen yli. Mielestäni tähän yhteistyöhön on todella tarvetta niin säästösyistä kuin toimintojen järkevyyden kannalta. Tässä tarvittaisiin ehdottomasti koulutusta, informaatiota ja ohjausta yli kaikkien rajojen.

Olen puhunut ja puhun oikeastaan jatkossakin vain vanhusten osuudesta ja heihin kohdistuneista palveluista nimenomaan siitä syystä, että se tulee olemaan tulevaisuudessa suomalaisen yhteiskunnan eniten kasvavista alueista. Tiedämme, että seuraavan 15 vuoden aikana yli 85-vuotiaiden määrä lähes kaksinkertaistuu. Tiedossa on myös, että yli 90 prosenttia yli 65-vuotiaista haluaa asua kotona mahdollisimman pitkään. Tällöin meidän pitäisi tietenkin pitää huolta siitä, että hoito ulottuu kotiin asti. Näin ollen vanhustenhuollossa on päästävä avohuollon kehittämiseen, palvelu- ja hoitoketjun rakentamiseen ihmisille, jotka haluavat vielä asua omassa kodissaan.

Mustavalkokeskustelun aika on omasta mielestäni ohi suhteessa laitos- ja avohuoltoon. Kumpaakin tarvitaan, mutta tulevaisuudessa pääpainon on oltava enemmän avohuollossa. Tällöin oikeahoitoisuus ja hoidon porrastaminen onnistuu hyvin, jos koko vanhustenhuollon tarjontaa laajennetaan ja se tehdään hyvässä yhteisymmärryksessä. Tulee sopia siitä, että toiminta on valvottua ja perustuu sopimuksiin. Asiakkaan näkökulman varassa näitä palveluja on tulevaisuudessa kehitettävä entistä enemmän.

Kuntien erilainen taloudellinen tilanne on jo tänä päivänä aiheuttanut sen, että eri kunnissa asuvat suomalaiset ovat kovin erilaisessa asemassa. Tämän lisäksi kunnille saattaa aiheutua painetta säästää nimenomaan sosiaalipalveluissa niiden laadun kustannuksella, kuten valiokunnan mietinnössä todetaan. Lääninhallitusten valvonnasta asiakkaiden oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi on minusta hyvin välttämätöntä myös pitää huolta, vaikka näyttää, että lääninhallitusten rooli ja asema tulevaisuudessa ja uudessa uudistuksessa ehkä tulee muuttumaan hyvin oleellisesti.

Mielestäni kunnilla tulee olla myös oma vastuunsa siitä, että laatu säilyy hyvänä ja hoitohenkilöstö on asiansa osaavaa ja asianmukaisesti koulutettua. Hoitajan on ymmärrettävä hyvinvointi laajana käsitteenä niin, että siinä on terveydenhuollon lisäksi psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Asiakkaita ei saa liikaa paapoa, vaan annetaan heidän myös itse osallistua ja aktivoitua, mikä sopii erittäin hyvin niin vanhusten kuin kehitysvammaisten hoitamisen logiikkaan.

Arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi hallituksen esityksen hyväksymistä.

Ed. Pykäläinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a s k : Arvoisa rouva puhemies! Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta, jota nyt käsittelemme, on hyvin tarpeellinen laki. Sillä tullaan turvaamaan erityisesti vanhusten, kehitysvammaisten ja alaikäisten asiakkaiden asema yksityisissä hoitolaitoksissa.

Valiokunnassa kuunneltiin hyvin laajasti asiantuntijoita lain käsittelyn yhteydessä. Aion kuitenkin puuttua vain yhden ryhmän kohtaloon tässä laissa, nimittäin perhehoitoon. Perhehoidossa meillä on tällä hetkellä noin 10 000 ihmistä noin 3 000:ssa perhekodissa. Perhehoito jätettiin lakiesityksen ulkopuolelle, mikä oli aivan oikea ratkaisu. Nimittäin toimeksiantosopimuksella tehtävässä perhehoidossa, jossa kunta on tehnyt perhehoitajan kanssa sopimuksen, tapahtuva hoito on kunnan taholta valvottua toimintaa. Sen sijaan ostopalveluina ostettava perhehoito tulee kuulumaan tämän lain piiriin.

Minusta on hyvin tärkeää, että perhehoito jätettiin lain ulkopuolelle sen tähden, että on kysymys hyvin erilaisesta hoidosta. Perhehoito eroaa kaikesta muusta hoidosta sillä tavalla, että hoito tapahtuu kodeissa. Ei ole kysymys laitosmaisesta hoidosta. Perhehoidosta on perhehoitolain nelivuotisen kauden aikana saatu erittäin hyvät kokemukset. Monet perhehoitoon otetut kehitysvammaiset, laitoksesta kotiutetut kehitysvammaiset ihmiset ovat kuntoutuneet erittäin hyvin. Monen kohdalla on pystytty lääkehoitoa vähentämään, jopa lähes kokonaan poistamaan, ja hoidettavat ovat muutenkin voineet huomattavasti paremmin kuin laitoksissa.

Voi ihmetellä, miten se on mahdollista, koska meillä kuitenkin laitoshoito Suomessa terveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa on hyvänkin tasoista. Kuinka on mahdollista, että perhehoitoon siirretyt asiakkaat voivat siellä niin hyvin?

Minusta tähän on yksi hyvä selitys siinä, mitä terveys on. Maailman terveysjärjestön Who:n määritelmän mukaan terveys on täydellisen hyvinvoinnin tila, joka ulottuu sekä sosiaaliseen, psyykkiseen että fyysiseen hyvinvointiin. Perhehoidossa toteutuu erityisesti sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden tila. Sitä ei oikeastaan missään laitoksessa voida niin hyvin toteuttaa kuin kodeissa. Jotkut olivat sitä mieltä, että perhehoito olisi pitänyt valvontalain piiriin saattaa. Onneksi näin ei kuitenkaan tehty.

Perustelut sille, että perhehoito olisi tämän lain piiriin saatettu olivat sen suuntaiset, että on tapahtunut väärinkäytöksiä. Meillä ei kovin monia väärinkäytöksiä ole pystytty osoittamaan, vaikka joitakin on varmasti olemassa. Vaikka meillä olisi minkälaiset lait hyvänsä, niin väärinkäytöksiä aina tapahtuu. Niitä ei laeilla pystytä täysin pois eliminoimaan. Juuri sen tähden olen hyvin tyytyväinen, että valiokuntakäsittelyssä laki sai sen muodon, joka oli hallituksen esityksenäkin, eli perhehoito saa jatkua perhehoitolain mukaisena hoitona tästä edespäinkin. Minusta se on hyvä osoitus niille ihmisille, jotka ovat avanneet kotinsa ovet vieraille ihmisille ja antaneet kodin monille, pääsääntöisesti kehitysvammaisille ihmisille.

Yhdyn kannattamaan lakiesitystä samoin kuin ed. A. Ojala edellä.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan valiokunnan ja ed. Raskin kantaa. Siitä huolimatta olen pahoillani siitä, että perhekodit ja perhehoito ovat tämän lain ulkopuolella, kun tiedämme tänä päivänä, miten suurissa taloudellisissa vaikeuksissa kunnat ovat ja erityisesti kehitysvammaisia ja psyykkisesti sairaita on kotiutettu laitoshoidosta ja sijoitettu useampia samaan perhehoitoon. Valitettavasti Turun ja Porin läänistä ainakin on myös kielteisiä esimerkkejä tästä, että ihmisiä hoidetaan ammattitaidottomasti ja lähes bisnesperusteisesti. En katso, että se olisi loukkaus niitä lukuisia perhekoteja kohtaan, jotka ideologisesti ja hyvästä sydämestään ja tahdostaan hoitavat apua tarvitsevia, mikäli he olisivat olleet tämän valvonnan piirissä. Minusta tämä on puute tämän lain käsittelyn yhteydessä.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielipidetiedustelun mukaan vain 4 prosenttia kansalaisista haluaa hoitopalveluiden yksityistämistä, ja siinä mielessä olisi ollut hyvä, että palvelutoimintavalvonta olisi ulotettu kattamaan koko hoitokentän, koska näin suuri määrä vastustusta yksityistämistä kohtaan on olemassa ja se pitää sisällään myös jonkin verran epäilyjä siitä, mikä yksityisen bisneshoitomallin taso sitten lieneekään. Sitä valiokunnassa olisi voinut teroittaa.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rask toi erittäin hyvin esille sen, että tämä laki todella on tarpeellinen. Korostaisin lisäksi sitä, kun ed. Rask mainitsi ostopalvelut, että nythän kunnat ovat lähteneet muuttamaan täysin oman palvelutuotantonsa tarjoamista ja vaatimuksia. Tällainen tilaaja-tuottaja -malli on aika monessa kunnassa ollut se malli, jota halutaan kehittää. Mielestäni siinä hyvällä tavalla yhdistyvät yksityinen ja julkinen palvelu.

Kun tämä lakiesitys sitten joskus saa lain voiman, niin tuntuu ihan hyvältä, että myös tarkkailuun tulevat yksityiset palvelut, koska ei varmasti ole kenenkään, ei käyttäjän eikä yrittäjän edunkaan mukaista, että sitä ei lainsäädännöllä millään tapaa suojata. Mielestäni tämän uuden tilaaja-tuottaja -mallin organisaation tuleminen kuntiin vaatii nimenomaan lainsäädännön nopeaa voimaantuloa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Laki yksityisten sosiaalipalveluiden valvonnasta on annettu eduskunnalle, ja sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut siitä mietintönsä. Laki on analoginen 1991 voimaan astuneen lain yksityisistä terveydenhuoltopalveluista kanssa. Viimeksi mainittu laki on toiminut hyvin ja siihen on pääsääntöisesti oltu tyytyväisiä eri osapuolten, kuten valvovan viranomaisen, valvottavien palvelujen tuottajien mutta myös suuren yleisön eli palvelujen käyttäjien, taholta.

Kuvaavaa on, että kun parisen vuotta sitten yritettiin muuttaa yksityisistä terveydenhuoltopalveluista annettuun lakiin kuuluvaa lupamenettelyä ilmoitusmenettelyksi, sitä vastustivat lähes kaikki mainitut osapuolet ja tahot. Yksityiset laitoksetkin katsoivat lupamenettelyn antavan laitokselle ja sen toiminnalle statusta, luotettavuutta ja selkeää merkkiä siitä, että laitos täyttää toiminnassaan tietyn vaatimus- ja laatutason. Niinpä lupamenettely jäi voimaan. Lupa ja sen velvoitteet vakauttavat tasavertaisen laatu- ja toimintatason eri laitoksissa. Se on kuluttajansuojaa ja täsmentää eri laitosten kilpailuedellytyksiä.

Lupamenettely on paikallaan myös tässä yksi-

tyisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa silloin, kun yksityinen palvelujen tuottaja antaa ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja. On tärkeää, että valvova elin on ylikunnallinen, tässä tapauksessa lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto. Silloin vaatimus- ja laatutaso pysyy yhtäläisenä koko läänin alueella, mikä on tarpeen jo palveluja tuottavien laitosten kilpailutilanteenkin kannalta. Kunta taas on monta kertaa itse palvelujen varaaja ja siten asianosainen eikä tällaisessa tilanteessa voi valvoa omia toimiaan eikä varsinkaan omia virheitään.

Lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastoilla on tässä tärkeä tehtävä ja niiden resursseista olisikin pidettävä huolta. Itse asiassa lääninhallituksille tulee tämän lain mukana melkoisesti lisätehtäviä. Jos lääninhallitusten lukumääriä oleellisesti vähennetään, kuten on ollut odotettavissa, kyllä tämä valvontatehtävä vaikeutuu totaalisesti jo pitkien tarkastusmatkojen takia.

Ongelmallista on, että ns. toimeksiantajasopimuksella annettava perhekotihoito jää tämän lain ulkopuolelle. Niinpä tämän lain voimaantulon jälkeen, jos yksityisten sosiaalipalvelujen tuottaja tarjoaa palvelujaan joko suoraan asiakkaille, jotka maksavat palvelunsa kokonaan itse, tai kunnalle tavanomaista maksusitoumusta vastaan, toimintaan vaaditaan lääninhallituksen lupa. Jos taas kunnan tai kuntayhtymän kanssa tehdään perhehoitajalain mukainen toimeksiantosopimus, mitään toimilupaa ei tarvita. Yhtään koulutettua henkilöäkään ei vaadita, jos hoidettavia on enintään neljä. Jos hoidettavien määrä on viidestä seitsemään, riittää, että vain yhdellä hoitajista on tehtävään soveltava koulutus.

Voikin kysyä, miksi koko perhehoidon nimellä olevan toiminnan laadun tilojen ja henkilöstön kelpoisuuden sekä toiminnan sisällön osalta ei tulisi olla ammatillisessa valvonnassa, ohjauksessa ja seurannassa. Eikö saman tien olisi ollut parempi yhtenäistää koko yksityistä sosiaalipalvelutoimintaa koskeva säädöspohja? Tämä olisi vaatinut tämän lain käsittelyn yhteydessä sitä, että tarkistetaan perhehoitajalain ja sosiaalihuoltolain perhehoitajalakiin liittyviä säädöksiä niiltä osin, kuin perhehoidossa hoidetaan esimerkiksi useampaa kuin neljää tai seitsemää hoidettavaa. Tahtoo olla niin, että kun jossakin hoidetaan yli seitsemää aikuista, kysymyksessä ei ole enää perheenomainen hoito, vaan kyseessä alkaa olla laitos.

On toki todettava, että yleisesti perhekotihoito on ollut hyvää ja asiallista. Siksi onkin pidettävä tavanomaisen perhekotihoidon puolta, mutta on pidettävä myös hoidettavien puolta. Yli- ja jopa alilyönnit olisi voitava estää. Kunta saattaa olla huono valvoja, kun sen pitää valvoa omia toimeksiantojaan tai töppäyksiään, ja kunnalla saattaa olla tulevaisuudessa taloudellisia vaikeuksia, jotka ulottuvat myös sosiaalisektorille. Kunnan intressi saattaa olla selvitä myös perhekotihoidosta mahdollisimman vähällä ja vähin kustannuksin ja siten sijoitella hoidettavia halvalla jopa kyseenalaisiin tiloihin tai kyseenalaiseen hoitoon, kun valvonta on vain sen omissa käsissä. Erityisesti kunnalla on vaikeuksia valvoa perhekotihoitoa, jos perhekoti sijaitsee muussa läänissä tai jopa toisella puolella maata, kuten monesti tapahtuu. Miten Helsingin sosiaalitoimi valvoo perhekotia, joka sijaitsee Lapin läänissä?

Kun valiokunta on varsin laajalti ja ponsin käsitellyt tätä problematiikkaa ja kun tämä laki kuitenkin on eteenpäinmeno nykyiseen tilanteeseen verrattuna, olen valmis hyväksymään lain ja mietinnön tällaisenaan.

Ed. Saapunki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ihamäki kantoi jo etukäteen huolta siitä, miten mahdollisesti lääninhallitukset, jos niitä tulevaisuudessa on vähemmän, selviävät näistä valvontatehtävistä. Minusta tuo huoli on kuitenkin vielä ennenaikaista. Hän puuttui myös näiden perhehoitajien koulutuskysymykseen ja siihen, että jos on viidestä seitsemään hoidettavaa, niin joillakin on tarpeen olla tehtävään soveltuva koulutus.

Minun mielestäni on hyvin tärkeää muistaa se, että perhehoidossa on kysymys kodinomaisesta hoidosta ja ihmiset, jotka näiden hoidettavien kanssa asuvat, eivät ole vain hoitajan roolissa, vaan isän ja äidin roolissa. Minun mielestäni se osoittaa sen, että nämä ihmiset omaavat jo erityisen mielenlaadun ja erityisen sosiaalisuuden, jota ei pelkällä muodollisella pätevyydellä voida saavuttaa.

Ed. Ihamäki puhui siitä, että perhe, jossa on seitsemän jäsentä ja isä ja äiti sen lisäksi, olisi jotenkin liian suuri. Meillä on kyllä suurperheitä. Emme me nyt ihan tällä perusteella voi lähteä laitokseksi nimittämään, jos yhdeksän henkeä asuu saman katon alla. Kyllä se vielä voi hyvinkin olla koti ja hyvin kodikas koti.

Ed. Huuhtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ihamäki ilmeisesti tuntee varsin huonosti toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Jos hän tutustuisi tähän toimintaan paremmin, hän ehkä käyttäisi erilaisen puheenvuoron, kuin edellä käytti. On muistettava, että kunta on vastuussa niistä hoidettavista, jotka toimeksiantosopimussuhteisessa perhehoidossa ovat. Mikäli kunta ei toimi yleisten sääntöjen ja edellytysten mukaisesti, se joutuu toki vastuuseen epäkelvosta toiminnasta.

Ed. Ihamäki unohtaa, että mikäli olisimme ottaneet pienet perhehoitoyksiköt, jotka toimivat toimeksiantosopimussuhteella, lain valvonnan piiriin, toimintaedellytykset olisivat vaikeutuneet niin paljon, että näitä yksiköitä ilman muuta olisi hävinnyt, ja kunnat olisivat joutuneet miettimään uusia, kalliimpia ratkaisuja. Haluan korostaa sitä, että asiantuntijoiden mukaan vain puheissa oli näitä epäkohtia, käytännössä niitä ei kuitenkaan osoitettu. Tämä puhuu minusta sen puolesta, että toimintamuoto on hyvä, kannatettava ja kaikin puolin arvostusta kaipaava.

Ed. Juurola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ihamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä korostaa ed. Raskin vastauspuheenvuoron johdosta, että pääsääntöisesti perhekotihoito onnistuu hyvin, mutta jos hoidettavia on kovin paljon, esimerkiksi seitsemän, mielestäni se alkaa olla jo laitoksenomaista hoitoa ottaen huomioon, että hoidettavat voivat olla todella erilaisia.

Ed. Huuhtasta voin lohduttaa, että tunnen varsin hyvin kunnallista toimintaa ja perhekotihoitoa. Toin puheenvuorossani esiin vain ne vaikeudet, joita saattaa ilmetä. Edetään nyt tällä lailla, kun näin on ajateltu.

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä eräs jo ennen käsittelyä kaikkein kiistanalaisimpia kysymyksiä on ollut perhehoidon valvonnan toteuttaminen. Itsekin puutun esitykseen lähinnä tästä näkökulmasta.

On esiintynyt paineita saattaa juuri yksityisiin koteihin sijoitettujen lasten perhehoito lääninhallitusten sosiaalipalvelutoiminnan lupamenettelyn alaiseksi, edellyttää vanhemmilta tiettyjä ammatillisia kelpoisuusvaatimuksia ja saattaa nämä kodit lääninhallituksien valvonnan alaisiksi, kuten ymmärsin muun muassa ed. Puiston ajattelevan. Mielestäni kuitenkin lakiesitys samoin kuin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö ovat onnistuneet siinä mielessä, että ne jättävät selkeästi valvontaa koskevan lain soveltamisalan ulkopuolelle toimeksiantosopimuksella tehtävän perhehoidon.

Sijoituslasten ja -perheiden asemaan ja valvontaan liittyviä ongelmia tämä ei kuitenkaan korjaa. Tästä näkökulmasta haluankin tuoda esiin muutaman seikan.

Perhehoitohan on ollut kautta historian jo kauan ennen perhehoitolain voimaan saattamista inhimillisen yhteiskunnan tapa toteuttaa lastensuojelua. Yksityiset kodit, yksityiset äidit ja isät, ovat halunneet avata ovensa ahdinkoon joutuneelle lapselle. Mielestäni kuntien toimeksiantosuhteinen perhehoito tarjoaa lastensuojelutyössä varsin arvokkaan mallin, jota ei tule tulevaisuudessakaan romuttaa. Sijoitusperheiden tulee voida ilman yritystoiminnan asettamia tehokkuuspaineita vapaasti harkita, kuinka monen lapsen hoitoon perheen voimavarat riittävät, kuinka monelle vieraalle lapselle vanhemmilta riittää rakkautta.

Ammatillisilla, yrityspohjaisilla perhekodeilla on varmasti oma tärkeä paikkansa ja haasteensa, mutta varsinkin suurissa perhekotiyksiköissä saatetaan lähestyä lastenkotihoidon tyyppistä tilannetta, jossa henkilökunta vaihtuu työvuoroittain ja isän ja äidin roolit alkavat hämärtyä.

Niin lastenkotihoitoa kuin erimuotoisia perhehoitoja toki tarvitaan, ja sopiva sijoituspaikka tulisi valita lapsen etua parhaiten palvelevasti. Perhehoitohan tarjoaa myös kustannuksiltaan kunnille varsin edullisen vaihtoehdon lastensuojelun toteuttamiseen. Perhehoito on kalleimmillaankin vain noin 6 000 markkaa kuukaudessa, josta toinen puoli maksetaan palkkiona ja toinen verottomana kulukorvauksena. Perhehoidon kustannusten arvioidaan olevan noin 10—30 prosenttia laitoshoidon kustannuksista.

Sosiaalityöntekijä Rauni Tuomelan aivan tuoreessa gradu-tutkimuksessa on tarkasteltua lapsen näkökulmaa lastensuojeluun lasten ja nuorten haastattelujen pohjalta ja samalla vertailtu perhe- ja laitoshoidon mahdollisuuksia. Perhehoito tarjoaakin lastensuojelutoimenpiteiden tarpeeseen joutuneelle lapselle mahdollisuuden kokea perheen sosiaalinen ihmissuhdeverkosto ja perheen luonnollinen arkielämä kaikkine pienine ja tärkeine yksityiskohtineen. Jokaiseen ihmiseen on syvälle sisään rakennettu oman

perheen kaipuu, kaipaus kuulua jonkun ihmisen kaikkein läheisimpiin, tärkeimpiin ihmissuhteisiin. Aivan erityisen tärkeää tämä on lapselle.

Mielestäni ei ole viisasta lähteä vaatimaan muutaman lapsen sijoittavilta toimeksiantosuhteisilta perhehoitovanhemmilta esimerkiksi sosiaalialan ammatillista tutkintoa, koska sijaisvanhemmuuden tulee perustua pohjimmiltaan samaan äidin ja isän vaistoon kuin muunkin vanhemmuuden. Luonnollisen äidin ja isän vaiston varaan rakentuva rakkaus ja huolenpito lasta kohtaan on se, mitä lapsi perheeltään eniten odottaa ja mikä voi häntä myös parhaiten auttaa hänen kasvussaan.

Uskon, että sijaisvanhempien oma halu sijaislasten vanhemmuuteen on tervein perusta sijaisperheen perustamiselle aivan samoin kuin on adoptiolapsen hankinnassa. Lastensuojelussa tarvitaan varmasti tulevaisuudessakin erilaisia sijoitusmuotoja, mutta perhehoidon mahdollisuudet nykyisessä muodossaan on mielestäni jatkossa turvattava. On lapsen etu, että sijaisvanhemmat aidosti kiintyvät häneen ja kokevat lapsen omakseen samalla, kun sijoitusperhettä tulee auttaa ja valmentaa tukemaan lapsen suhdetta omiin biologisiin vanhempiinsa.

Koska varsinkin raskaampia lastensuojelutoimenpiteitä nykyisin usein lykätään mahdollisimman pitkälle, sijoitusperheisiin tulevat lapset tulevat usein yhä vaikeammista taustoista. Samalla sijoitusperheet saattavat joutua lähes ylivoimaisten haasteiden eteen. Mielestäni sijoitusvanhempien ammattitaitoon tulee kiinnittää siinä mielessä huomiota, että heille tarjottaisiin riittäviä tukitoimia, riittävää valmennusta sekä täydennyskoulutusta ja työnohjausta. Jos halutaan ajaa lapsen etua, on kiinnitettävä huomiota sekä lapsen oman biologisen perheen tukemiseen että myös sijoitusperheen tukemiseen.

Lapsen läheisyydentarpeen kannalta on tärkeätä, että sijoitusvanhemmat saavat rauhassa kiintyä lapseensa ja voivat terveellä tavalla kokea lapsen omakseen. Sijoitusperhe tarvitsee ennen kaikkea työrauhan voidakseen hoitaa sille uskottua tehtävää. Jos sijoitusperheet joutuvat käyttämään suuren osan energiastaan, niin kuin usein nykyään tapahtuu, jatkuvien tapaamisriitojen oikeusprosesseihin, silloin joko ohjeet tai sosiaalitoimen tuki ovat jääneet puutteellisiksi.

Lapsen etu vaatii sijoituksen tai huostaanoton jälkeistä tiivistä ja ammattitaitoista valvontaa, olipa lapsi sijoitettu mihin tahansa hoitomuotoon. Mielestäni toimeksiantopohjaisen perhehoidon luonnollinen valvoja on sijoituskunta, joka on vastuussa lapsen kohdalla tehdystä ratkaisusta. Toimeksiantosuhteinen perhehoito on selkeästi kunnan omaa toimintaa, ostopalvelusopimukseen perustuva sijoitus ammatilliseen perhekotiin taas yksityistä palvelutoimintaa.

On lapsen etu, että hänen sijoitustaan valvovat sellaiset henkilöt, jotka tuntevat ja tietävät hänen taustansa. Jos sijoituskunta on eri kuin sijoittajakunta, kuntien yhteistyön tulisi olla varsin saumatonta ja valpasta. Tässä suhteessa ilmeisesti on ollut ongelmia lasten sijoitushoidon valvonnassa.

Läänien harjoittamalla valvonnalla on toki oma tärkeä paikkansa. Mielestäni sen tulisi olla näiden perheiden kohdalla etenkin kuntien toiminnan valvojana niiden lastensuojelutehtävän toteuttamisessa. Itse en suhtaudu aivan yhtä luottavaisesti kuntien toiminnan valvontaan kuin ymmärsin ed. Huuhtasen suhtautuvan. Mielestäni valtionhallintoon tarvittaisiin nykyistä paremmat valtuudet omaava lastensuojelusta vastaava yksikkö tai sellainen koneisto, jonka käsittelyyn voitaisiin saattaa yksittäisten kuntien lastensuojelutoimenpiteiden laiminlyöntejä.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Räsäsen kanssa olen hyvin pitkälti samaa mieltä siitä, että perhehoito on varsin hyvä ratkaisu. Sellaiset sanat kuin "koti", "vanhemmuus", "rakkaus" ja "kiintymys" ovat hyvin keskeisiä asioita silloin, kun hoidetaan, oli sitten kyseessä kehitysvammainen, sijoituslapsi tai avuton vanhus.

Kuitenkin haluaisin hieman enemmän vielä korostaa sitä, että on myös perhehoidon ja toimeksiantoperhehoidon etu, että siitä tiedetään mahdollisimman paljon. Sen takia valiokunta onkin edellyttänyt, että sosiaali- ja terveysministeriö selvittää, missä määrin perhehoidossa on todella poikettu niistä enimmäismääristä, jotka sosiaalihuoltolain 26 § mahdollistaa, ja missä määrin samassa kodissa yritetään hoitaa hyvin erilaisia asiakasryhmiä, sillä onhan normaalillakin vanhemmalla tietyt rajat toiminnassaan. Ei voida ajatella, että vanhemmuus repeää hyvin moneen suuntaan: on kehitysvammainen, on psykiatrisesti sairas, on vanhus jne. Tällainen ponsi asetettiin valiokunnassa yksimielisesti ja myös erityisesti seuraamaan näitä asiakkaita, jotka on sijoitettu kotikunnan ulkopuolelle. Jos selvityksessä ilmenee epäkohtia, valiokunta edellyttää, että sosiaali- ja terveysministeriön tulee pikaisesti valmistella lainsäädäntömuutokset.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakiesityksen ja lain ongelman ydin tuli hyvin esiin siinä, kun kuuntelin edustajia Ihamäki ja Räsänen, jotka molemmat puhuivat asiaa, mutta ikään kuin aivan eri asiaa. Virhe on tapahtunut silloin, kun meillä on laadittu perhehoitolaki, joka alkujaan oli tarkoitettu sijaislapsia varten ja ehkä yhtä tai kahta kotiin sijoitettua hoidettavaa varten. Valmisteluvaiheessa laki repesi siltä osin, että se mahdollistaa nyt jopa seitsemän sijoitettavaa, poikkeusluvalla vieläkin useamman. Mielestäni kyllä silloin, jos kehitysvammaisia, psyykkisesti sairaita, vanhuksia ja ketä hyvänsä avun tarpeessa olevia sijoitetaan tällaisia määriä perheeseen hoidettaviksi, voidaan edellyttää myös ammatillista hoitoa ja voidaan edellyttää, että tätä toimintaa valvotaan. Ei se tarkoita sitä, että rakkautta, kiintymystä ja perhekokonaisuutta rikottaisiin, vaikka se olisi kontrollissa.

Vaarallisinta ehkä on se, mihin ed. Räsänen viittasikin, että on totta, että se on edullisempaa. Mikäli se on edullista, kodikasta ja hoidettavalle hyvä, se on ok. Mutta jos se pyöriikin bisnespohjalla ja kunta sijoittaa vain halvalla tällaiseen kotiin, niin mistä me sen tiedämme, onko näin vai ei, kun valvonta on jätetty tämän lakiesityksen ulkopuolelle?

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puiston mukaan ed. Räsänen ja itse omassa puheenvuorossani puutuimme oikeaan asiaan, mutta eri tavalla. Haluan todeta, että ed. Räsänen puhui perhehoidosta lasten kannalta ja siihen, mitä hän sanoi, voi yhtyä.

Haluan korostaa, että itse puhuin perhehoidosta lähinnä aikuisten hoidettavien kannalta. Perhehoitoonhan voidaan sijoittaa myös aikuisia hoidettavia, jotka voivat olla erilaisia taustoiltaan, sairauksiltaan ja vammoiltaan.

Haluan lisäksi vielä kerran korostaa, että perhehoito on pääsääntöisesti onnistunutta, mutta yli- ja alilyönnit pitäisi voida eliminoida, teki niitä sitten kunta tai yksityinen. Kuten jo omassa puheenvuorossani sanoin, tämä laki on kuitenkin eteenpäin menoa nykytilanteeseen ja sen takia se on hyväksyttävissä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Räsänen arvuutteli ihan hyvin näitä kysymyksiä, mitkä tähän liittyvät.

Itse näkisin, onpa sitten kysymys aikuisista tai lapsista, että totta kai perhehoito monessa tilanteessa on huomattavasti parempi; se on halvempi, mutta jotkut asiat ovat taas joidenkin henkilöiden osalta semmoisia, että he eivät oikeastaan välttämättä löydä sopivaa kotia ja tavallaan kunnat tekevät "halpamyyntiä". Kunnat ovat hyvin erilaisia ja monissa tapauksissa raha ratkaisee näissä kysymyksissä. Siinä mielessä toivoisi jatkossa sen tyyppistä valvontaa, niin kuin tässä kyllä onkin, että arvokysymykset olisivat enemmän pinnassa ja kunnat tuntisivat vastuunsa myös tasosta, jottei tehtäisi halpamyyntiä tästä koko jutusta.

Minä itse olen jonkin verran seurannut omankin kunnan osalta sitä, kuinka jotkut tahot kunnassa säästösyistä haluavat tehdä tämmöistä, ja välttämättä se ei aina johda ainakaan lasten osalta parhaaseen lopputulokseen.

Ed. Wahlström merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Räsänen hyvin osuvasti määritteli sijaisvanhemmuuden näissä perhekodeissa. Juuri siitähän on kysymys, että nämä vanhemmat, jotka ovat kotinsa avanneet, ovat kuin isä ja äiti. Se on juuri se ero, että siellä ei ollakaan hoitajia laitoksessa, vaan ollaan isänä ja äitinä kodissa.

Minä suhtaudun henkilökohtaisesti ainakin hyvin skeptisesti siihen, että valvonta olisi ulotettu näihin perhekoteihin. Se olisi ollut alku sille, että nämä kodit olisivat mahdollisesti muuttumassa laitoksiksi. Näillä perhehoitajilla ei ole mitään velvollisuutta eikä mitään syytä, miksi heidän pitäisi omia kotejaan avoinna pitää. He tekevät sen omasta vapaasta tahdostaan ja rakkaudesta näihin lapsiin. Meillä on kuitenkin 10 000 ihmistä saanut kodin 3 000:ssa eri perhekodissa, niin kuin omassa puheenvuorossanikin sanoin. Erityisesti juuri sosiaalista terveyttä voidaan näin hoitaa erinomaisella tavalla.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Olisi hurskastelua uskoa, että julkinen sektori pystyisi yksin vastaamaan niihin haasteisiin, joita meillä on edessämme väestömme ikärakenteen muuttuessa iäkkäämpään suuntaan. Näin itse en olisi tohtinut ajatella vielä vajaa kymmenen vuotta sitten, mutta näköjään aika muuttaa käsityksiä.

Lamavuosien aikana kuntien säästötoimet ovat purreet myös sosiaali- ja terveyssektorilla. Onhan se kuntien budjetissa todella merkittävä

osa-alue. Perinteisiä julkisia palveluja ovat tulleet täydentämään yksityiset palvelut myös sosiaali- ja terveyspuolella. On perustettu runsaasti muun muassa hoitokoteja vanhuksille, vammaisille ja lapsille eikä tulevaisuus näytä ainakaan vähentävän yksityisten palvelujen tarjoamismahdollisuuksia, sillä kolmen seuraavan vuosikymmenen aikana yli 65-vuotiaitten vanhusten osuus kasvaa 300 000:lla eli 760 000:sta 1 060 000:een.

Sosiaali- ja terveyssektorille muutos tuo todella suuria paineita. On varmaa, että lisääntyvä kysyntä antaa yksityiselle puolelle runsaasti mahdollisuuksia tarjota palvelujaan. Kun näin käy, on syytä korostaa, että valvonta on tärkeä asia. Sen takia tämä käsiteltävänä oleva hallituksen esitys onkin erittäin tärkeä. Laki antaa valvonnalle puitteet, mutta samalla myös on syytä toivoa, että se käytännössä toimisi moitteettomasti. On pahoin pelättävissä, että viranomaisilla ei ole riittävästi mahdollisuuksia valvonnan toteuttamiseen.

Täällä aiemmin ed. Virpa Puisto totesi, että olisi ollut hyvä, jos myös perhehoito olisi otettu tämän lain piiriin. Olen ihan samaa mieltä. Jo tällä hetkellä on muun muassa toimivissa hoitokodeissa suurta kirjavuutta. On hoitokoteja, joissa on todella ammattitaitoinen ja vastuuntuntoinen henkilökunta eli usein lähinnä se yrittäjäperhe, joka ei tee työtä vain markankuvat silmissä kiiluen.

Yleensä yksityinen sosiaali- ja terveyspalvelujen valvonta tulee tärkeäksi erityisesti siitä syystä, että palveluja käyttävät ovat yleensä vähäosaisia vanhuksia, lapsia ja vammaisia, jotka itse eivät pysty huolehtimaan eduistaan ja oikeuksistaan. Sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavat on jo ennakkoon valittava tarkoin. Samoin valvonnan on matkan varrella oltava hyvä ja palvelutoiminta on pystyttävä keskeyttämään, ellei se täytä odotettuja laatuvaatimuksia ja väärinkäytöksiä tapahtuu. Tämä tietenkin asiakkaiden turvallisuuden ja hyvinvoinnin takia mutta myös siksi, että kysymyksessä on yhteiskunnan tukema toiminta.

Toisaalta olen sitä mieltä, että lakiesityksen yleisperusteluissa sanottu seikka on erittäin huomion arvoinen. Nimittäin, että valvonta on parhaimmillaan koulutusta, ohjausta ja informaatiota yhteistyössä palvelujen tuottajien ja viranomaisten kesken. Se on parasta ennalta ehkäisevää työtä.

Se, että vanhusväestömme lisääntyy tulevina vuosina ja vuosikymmeninä niinkin voimakkaasti, kuten aiemmin totesin, panee miettimään myös kunnissa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista aivan uudesta näkökulmasta. Miten resurssit riittävät mahdollisimman hyvin, miten paljon kyetään tuottamaan tärkeitä toimintoja kunnan omana työnä ja mikä jää täydennettäväksi yksityisinä palveluina? Toisaalta on syytä kiinnittää huomiota myös kunnan omien toimintojen laatuun niukkenevilla resursseilla.

Täällä aiemmin ed. Arja Ojala kiinnitti huomiota myös avohoitoon, ja se onkin tärkeä seikka, sillä totta kai jokainen haluaa mahdollisimman kauan elää tutussa ja turvallisessa elinympäristössään. Kaiken lisäksi avohoito on yhteiskunnan kannalta edullista.

Kannatan lakiesitystä siitäkin huolimatta, että olisin toivonut, että perhehoito olisi voitu ottaa mukaan tähän lakiin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Täällä on aiheellisesti mielestäni kiinnitetty huomiota siihen, miten yleensä sosiaali- ja terveydenhoidon puolella toimii paljon puhuttu valvonta. Se sana on tietysti sellainen, joka tuo aina negatiivista mieleen, isoveliyhteiskunnan jne. Mutta kyllä terveydenhoito ja sosiaalitoimi yleensä on alue, jossa tietynlaista valvonnan tasoa on pakko toteuttaa.

Sitten toinen puoli, taloudellinen tilanne, kuntien ns. taloudellinen hätä. Bisnesajattelu johtaa siihen, että etsitään halpoja ratkaisuja. Niitä on etsitty useamman vuoden ajan jo tässä maassa. Siinä mielessä se, että riittää, kun yksi työntekijä on koulutettu, ammattitaitoinen, muodollisesti päteväkin, luo tiettyjä ongelmia. Viittaan vain näihin ongelmiin. Niin kuin ed. Ihamäkikin totesi, kysymyksessä on myös vanhuksien hoito, on lääkityskysymyksiä, pitkäaikaissairaita. Kehitysvammaisilla on omat pitkältikin myös lääketieteellistä ongelmatiikkaa sisältävät erityispiirteet jne. Eli ei tässä todellakaan olla missään kovin ongelmattomassa kentässä.

Lopuksi kodinomaisuudesta, isä- ja äitirooleista. Kyllähän ns. tavanomaisiinkin normaalikoteihin liittyy jo sinänsä ongelmia. Kodinomaisuus sinänsä ei ratkaise moniakaan ongelmia.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Toimeksiantosopimuksena tehtävän perhehoidon

jättäminen lain ulkopuolelle on mielestäni oikein ja perusteltu. Toisaalta olisi tietysti väärin väittää, etteikö väärinkäytöksiäkin saattaisi tapahtua, mutta millään valvonnalla ei voida koskaan estää ennakolta kaikkia väärinkäytöksiä. Vastaavia tapahtuu myös tavallisissa suomalaisissa perheissä. Joudutaanhan huomattava määrä huostaanottoja toteuttamaan joka vuosi. Jos nämä olisi otettu lain piiriin, olisi se merkinnyt vähitellen järjestelmän alasajoa, sillä eivät normaalit perheet ryhdy laatimaan vuosittain toimintakertomuksia tai täytä muita vastaavia vaatimuksia.

Korostan myös sitä, että tässä on kysymys toiminnan saattamisesta lääninhallituksen valvontaan. Kunnan viranomaiset toimivat virkavastuulla, kun he sijoittavat lapsia näihin koteihin. Täällä on annettu ymmärtää, että kunnan virkailijat eivät kokisi mitään vastuuta, vaan täysin holtittomasti sijoittaisivat lapsia näihin koteihin. 25 vuoden kokemuksen perusteella totean, että varmasti kunnan viranomaisten moraali kestää siinä kuin eduskunnankin ja muidenkin valvojien, ja jos rahasta on puutetta, eduskunnan pitäisi katsoa peiliin valtionapujen leikkauksissa. Tästä on tehty vain elämää suurempi kysymys aivan tarpeettomasti.

Ed. V i l j a m a a : Arvoisa rouva puhemies! Haluan minäkin korostaa sitä, että perhehoitajalaki on ollut vasta muutaman vuoden voimassa. Siihen ei ole liittynyt epäkohtia. Kaikkein oleellisin asia on se, että voidaan kodinomaisissa olosuhteissa tehdä sellaista työtä, jossa kasvatetaan ja hoidetaan. Jos kunta hyvin hoitaa tehtävänsä, niin on esimerkkejä siitä, kuinka kunta toimii toimeksiantosuhteissa ikään kuin myös työnantajan roolissa, järjestää muun muassa perhehoitajina toimivien lomat siten, että heillä on katkoja, käyttäen sijaisuuksia ja toimii työn ohjaajana. On määrätyt sosiaalityöntekijät, jotka käyvät perheissä ja sijoittavat lapsia sinne. Eli tässä ovat kaikki hyvät elementit todella hyvin toimia.

Minun mielestäni valiokunta oikeastaan lähti syrjäpolulle, kun se kävi perhehoitoa tässä räpeltämään näin ahkerasti. Sen olisi pitänyt enemmän keskittyä lain pääsisältöön eli yksityisiin sosiaalipalveluyksikköihin. Niistä myös tulee paljon epäkohtia tiedoksi, muun muassa Invalidisäätiön palvelutaloista, joissa henkilökuntaa on niin vähän, että asiakkaat joutuvat jopa tuntikausia aamupäivällä odottamaan, että he saisivat välttämättömät aamutoimensa suoritettua.

Laki on lakina hyvä. Sen pääsisältö koskettaa yksityisiä sosiaalipalveluita. Toimeksiantosopimukset ovat ihan toinen asia.

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Minäkin joskus luulin, että ainostaan hyvin tehdyssä punatiilitalossa asuu onnellinen perhe. Jälkeenpäin olen vasta huomannut, että välttämättä asia ei ole näin, vaan ongelmia on jopa ns. hyvissä perheissä, hyvissä olosuhteissa.

Mitä tulee lakiesitykseen, niin perhekotiasia, joka erityisesti on tullut yleiskeskustelussa esille, käytiin kyllä valiokunnassa niin tarkkaan läpi kuin oli mahdollista. Lähestymiskulmat, joita monilla on ollut asian suhteen, tulivat valiokunnassa hyvin voimakkaasti esille. Jopa Perhehoitoliitto kuulemma oli, ei minuun, mutta eräisiin muihin valiokunnan jäseniin yhteydessä vähän samassa tarkoituksessa kuin nyt täällä, että valvonnan pitäisi olla tiukempaa. Oli tavallaan joillekin yllätys, että Perhehoitoliitto kuitenkin valiokunnassa nimenomaan kirjallisessa lausunnossaan esitti, että missään tapauksessa näin ei pidä tehdä.

Lopputuloksena oli, että valiokunta yksimielisesti päätyi mietintöön, joka nyt täällä on käsittelyssä. Kyllä nämä kaikki asiat olivat tiedossa. Vanha eduskunnan tapa valvoa hallintoa oli, että lääninhallitusten merkitystä asiassa korostettiin, ja sitten pyydettiin myös ministeriötä tehostamaan toimenpiteitä, mitäpä eduskunta muuta voi.

Jos epäkohtia ilmenee, niin kuin täällä on koetettu tuoda esille, niin sitten voidaan lainsäädäntöä muuttaa. Mutta ei aika eivätkä asiantuntijalausunnotkaan kuitenkaan antaneet aihetta siihen, että aika olisi ollut kypsä tehdä tämän tyyppistä ratkaisua tässä vaiheessa, joten tämä on todellakin valiokunnan yksimielinen kanta. Epäilykset ovat tietysti aina paikallaan, miten hallinto toimii.

Lopuksi korostaisin isän ja äidin vastuuta ja samoin lasten vastuuta vanhemmistaan.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Valiokunnan ulkopuolisena lain yhteydessä minulle tuli paljon kentältä palautetta niin kunnista kuin myös perhehoitajilta. Minusta valiokunnan näkemys siitä, että toimeksiantosuhteisia perhehoitajia ei sekoitettu yksityisen palvelun tuottajiin ja heidät rajattiin ulkopuolelle yksityisten palvelujen tuottajien valvontaa koskevasta lakiehdotuksesta, oli harvinaisen oikea ainakin niiden palautteiden ja havaintojen mukaan, joita esimerkiksi

Pohjois-Savon osalta on ollut. Tältä osin minusta valiokunta on käyttänyt kyllä ihan tervettä harkintaa.

Toimeksiantosopimuksen tehneet perhehoitajat tekevät kunnan tai kuntayhtymän järjestämää työtä. Voisi tosiaan todeta, että tällaisessa tapauksessa perhehoitaja toimii yhteistyössä sijoittajan eli kunnan kanssa, joka valvoo toimintaa. Voisi todella kysyä, että jos valvonta siirtyisi lääninhallituksille, miten erinomaisesti se parantaisi tätä tilannetta, josta monet kunnat ovat antaneet hyvin myönteistä palautetta, esimerkiksi Juankosken kunta siellä olevasta perhehoitokodista.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuorosta tuli mieleen: Minäkin olen aina luullut, että kun tien varressa on maalaistalo, jossa on uudet komeat rakennukset, siinä on varakas talo. Mutta ei se pidä paikkaansa. Olen kuullut, että jos on oikein vanhat ja huonot rakennukset, niin siellä vasta rahaa on pankin tilillä, kun sitä ei ole kulutettu rakentamiseen.

Rouva puhemies! Mitä tulee itse asiaan, niin olen huono sosiaalialan tuntija, mutta eräisiin kirjeisiin ja yhteydenottoihin perustan näkemykseni. Tässä lainsäädännössä ei ole varmaan mitään huomautettavaa, mutta tällaisia sosiaalisia palvelumahdollisuuksia perustettaessa vähän kuin heitetään kiekko päätyyn ja mennään perään, eli valvonnasta ei siinä vaiheessa välitetä paljon mitään, kun tällaisia elinkeinomahdollisuuksia luodaan. Jälkeenpäin sitten koetaan eräänlainen ahaa-elämys ja ryhdytään monta kertaa hyvinkin tiukkoihin valvontasäännöksiin ja -järjestelmiin. On aina otettava huomioon se, että tämän tyyppiset valvontajärjestelmät ja -säännökset ovat monta kertaa hyvin hankalia toteuttaa sellaisille ihmisille tai yhteisöille, jotka ovat pitkälle satsanneet tällaiseen toimintaan.

Yleisesti ottaen pitäisi lähteä siitä, että siinä vaiheessa, kun joku toiminta mahdollistetaan myös sosiaalisten palvelujen alueella, olisi myös selkeät säännökset olemassa jo siinä vaiheessa, että niitä ei sitten jälkeenpäin kiristellä ja tehdä mahdottomaksi monta kertaa toiminnan toteuttaminen ylimääräisten palvelusäännösten kiristämisellä.

En tiedä, ei kai tässä ole tapahtunut sillä tavalla. Kun perhehoitoasia jäi tämän ulkopuolelle, se on erinomaisen hyvä asia. Tulipahan vain näiden yhteydenottojen perusteella näkemykseni lausuttua.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen politiikka on ollut, niin nykyisen kuin osin edellisenkin, sellainen, että on jouduttu leikkaamaan julkisia menoja ja myös muun muassa kuntien valtionosuuksia. Lienee niin, että edessä ovat uudetkin kuntien valtionosuuksien leikkaukset, koska valtiontalouden tilanne on edelleen erittäin huono.

Tämä merkitsee sitä, että kunnalliset palvelut heikkenevät askel askeleelta. Toisaalta, kuten keskustelussa on esillä ollut, väestökehitys ja monet muut tekijät vaikuttavat niin, että välttämättömien palvelujen tarve ei kuitenkaan vähene, vaan päinvastoin kasvaa. Tämä yhtälö johtaa siihen, että yksityisten palvelujen kysyntä tulee lisääntymään. Toisaalta nykyisenkin hallituksen, siitä huolimatta, että vasemmisto on siinä vahvasti mukana, tavoitteena ja politiikan suuntana on yksityistää, saattaa markkinavoimien haltuun yhä enemmän niitä toimintoja, jotka perinteisesti ovat olleet julkisen vallan alalla ja puolella.

Kun näin on kehitys menossa ja ehkä kiihtyvälläkin vauhdilla etenemässä, on ymmärrettävää, että käsittelyssä oleva lainsäädäntö tarvitaan. Sille on silloin perusteet. Toisaalta voisi kysyä onko välttämätöntä viedä kehitystä näin voimakkaasti tähän suuntaan eli ajaa julkisia peruspalveluja alas kautta maan ja näin tehdä tilaa kaupallispohjaiselle toiminnalle, jota sitten pitää julkisen vallan erityisesti säännellä. Joka tapauksessa tällä tiellä nyt ollaan, ja hallituksen politiikassa se näyttää olevan yksi johtava periaate. Eikä se kosketa vain sosiaalipalveluja, vaan luonnollisesti myös muun muassa postia ja muita tällaisia palveluja, jotka eivät tähän asiaan sinänsä liity, mutta osoittavat peruslinjan, mikä on valittu ja jolla voimakkaasti edetään.

Sinänsä ymmärrän, että tälle lainsäädännölle, lupa-, tarkastus- ja valvontajärjestelmälle on tarvetta, jotta voidaan valvoa se, että hoidettavaa ihmistä, joka jollakin tavalla yleensä on vaikeuksissa tai heikommassa asemassa, ei käytetä aivan säälimättömästi yhteiskunnan tai muiden järjestelmien kautta maksettavien korvausten rahastuskeinona yksityiselle taholle. Tällaista järjestelmää silloin tarvitaan.

Toisaalta tässä on nostettava esille vakavasti se kysymys, että jos tämä valvonta-, tarkastus- ja lupatoiminta viedään hyvin pitkälle, niin meiltä saattavat vaarantua todella välttämättömät yksityisluontoisen toiminnan muodot tästä yhteiskunnasta. Mainitsin jo väestökehityksen. Se osaltaan johtaa siihen, että vanhushuollon puo-

lella tarvitaan palveluja entistä enemmän. Toisaalta tämänhetkinen kansainvälinen kehitys, EU-kehitys muun muassa, johtaa siihen, että alkoholipolitiikkaa ollaan romuttamassa hyvin nopeaa vauhtia. Se on jo osin romutettu. Entistä vapaammaksi se tulee, kun vaaditaan, että alkoholijuomat pitää tuoda ruokakauppoihin ja ruokakauppojen pitää olla auki ympäri vuorokauden pyhät ja arjet. Tiedämme, että kun samalla hintoja alennetaan, niin nämä ongelmat tulevat kasvamaan.

Tänä päivänä erityisesti alkoholipolitiikan seurauksena ja jatkossa vielä enemmän meillä on polttava päihdehuollon ongelmakenttä käsissämme. Tällä hetkellä Suomessa toimii useita esimerkiksi kristillisellä pohjalla tai muutoin vapaaehtoiseen toimintaan perustuvia yhdistyksiä, jotka tekevät arvokasta, korvaamattoman tärkeää työtä näiden ihmisten auttamiseksi, jotka ovat joutuneet kehityksen jalkoihin.

Tässä yhteydessä haluankin nostaa erityisesti esille, en vain vanhuskysymystä, joka täällä on ollut esillä ja toisaalta lasten kohtaa, vaan myös päihdeongelmaisten tilanteen ja sen kehityksen, joka siltä osin on edessä vielä pahempana kuin tänä päivänä. Vaikka näen tämän lainsäädännön sinänsä perustelluksi, niin hyvin vakavasti haluan nostaa esille sen, että siinä tarkastus-, lupa- ja valvontajärjestelmässä, joka ollaan luomassa, tulee vakavasti ottaa huomioon, että tällaisten aatteelliselta pohjalta toimivien vapaaehtoisjärjestöjen kuin esimerkiksi kristillistä päihdetyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytykset tulee turvata ja taata. Usein sanotaan, että päihdeongelmaiselle apu tulee joko siitä, että hän saa aviopuolison tai sitten hän tulee uskoon. (Ed. Nikula: Eikö mistään muusta?) — Aika usein niin on, että mikään muu ei auta. — Näille kristillisille järjestöille, jotka tekevät tätä työtä, tuo jälkimmäinen, eli se että ihminen tulee uskoon, on toiminnan keskeisin perusta. Sen kautta — olen sen hyvin monessa yhteydessä todennut — on saatu pelastettua monta ihmistä yhteiskuntakelpoiseksi rakentajaksi suurista henkilökohtaisista vaikeuksista ja yhteiskuntaa rasittavasta elämänmuodosta.

Tällaisen toiminnan osalta on luonnollisesti paikallaan, että sitäkin valvotaan ja seurataan, ja vaikka siinä onkin lupajärjestelmiäkin olemassa, niin on kuitenkin erittäin tärkeää, että tällaista toimintaa ei tältä perustalta tässä ainakin näennäisesti kristityssä maassa tukahduteta säädöksillä, lupamenettelyillä, kohtuuttomilla koulutus- ja henkilöstömäärävaatimuksilla. Jos näin pääsee tapahtumaan lainsäädännön takia, niin tämä on meille kallis, turha ja suorastaan vahingollinen lainsäädäntö. Haluan todeta, että on todella tärkeää, että tällaisten toimintojen, jotka ovat kestävällä perustalla, edellytykset turvataan eikä niitä vahingoiteta lainsäädännön kautta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys laeiksi osuuskuntalain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 10/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Hallituksen esitys laiksi Valkmusan kansallispuistosta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 42/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1996 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Tiusanen: Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä on Valkmusan kansallispuiston perustaminen. Tämä kansallispuisto sijaitsee eteläisessä Kymenlaaksossa Pyhtäällä ja Kotkassa. Hyvää tässä on se, että tämä yleensä perustetaan ja erityisen hyvää, että se perustetaan eteläiseen Suomeen. Sen laajentuminen on tietysti ikään kuin itsestään selväksi todettu, mutta tiedämme, miten hitaasti nämä kansallispuistot saadaan kokonaisiksi. Valkmusankin kansallispuisto on sirpaleinen näin lähtökohdiltaan, mutta hyvä on, että se perustetaan. Toisaalta näiden kansallispuistojen ja yleensä luontoalueiden perustami-

nen eteläiseen Suomeen on tietysti tulevaisuuden kannalta aina tärkeää.

Arvoisa puhemies! Halusin tässä nyt sanoa muutaman sanan, koska kansallispuistoa sivuaa sen läntiseltä osalta Kymijoki. Kymijokea, joka on eteläisen Suomen mahtavin virta, uhkaa kanavointi. Tässä mielessä tietysti myös tätä kansallispuistoa ja sen ympäristöä uhkaisi käytännössä luonnonkatastrofi, jos tuo kanavointi toteutuisi. Minkä takia se olisi luonnonkatastrofi, joka vaikuttaisi myös kansallispuiston elämään ja sen luonnonarvoihin? Sen takia, että jos Kymijokea lähdetään ruoppaamaan, niin sen pohjasta vuosisadan ajan sedimentoituneet biosidit, ympäristömyrkyt, lähtisivät liikkeelle. Näin joen luonnontila, myös Suomenlahden luonnontila oleellisesti järkkyisi. Kun valmistaudumme luonnonsuojelulain käsittelyyn, niin tiedämme siitäkin, että Suomi on sitoutunut myös Itämeren suojelusopimuksiin, jonka vastaista tuo toiminta olisi.

Ikävää on tietysti todeta, että Kymijoen tämän hetkinen valjastamis- ja kanavointipuuha on aika voimakkaasti tästä talosta lähtöisin, valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston suunnasta. Se on myös huono hanke koko kansantalouden kannalta. Samalla, kun tällaista puuhataan, jää mielenkiinto kohdistumatta paljon tärkeämpiin liikenneasioihin, logistiikkakysymyksiin, kuten esimerkiksi rautateiden tilaan.

Ed. J o e n p a l o: Rouva puhemies! Jäin odottamaan, mitä edustajatoverini Tiusanen tuo julki tämän Kymijokiasian yhteydessä, koska hän valiokunnan kokouksessa yritti saada sinänsä ansiokkaasti ja varmasti osin perustellustikin kannanoton siitä, että tässä kansallispuiston perustamisen yhteydessä lausuttaisiin jotain kaunista ja lämmintä myös Kymijoesta. Valiokunta totesi ed. Tiusasta lukuun ottamatta yksimielisesti, että se ei kerta kaikkiaan tähän asiaan kuulu, tämä sinänsä varmasti tärkeä ja merkittävä asia, ja eipä ed. Tiusanen sitä tässä salissakaan uudelleen esille ottanut.

Mitä tulee Kymijoen tulevaisuuteen, niin mörköjä voi nähdä sellaisessakin paikassa, missä mörköjä ei ole. Minusta tuntuu, että ed. Tiusanen nyt näkee mörköjä siellä, missä niitä ei kerta kaikkiaan ole.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajatoveri Joenpalolle haluaisin todeta, että itse en usko, että tätä jokea kanavoidaan, mutta tiedän, että varsin monet tahot tätä asiaa nyt kuitenkin ovat puuhastelemassa ja osin saapuivat paikallekin. Se, onko se mörkö vai ei, on tietysti asia sinänsä. Mutta itse ongelma, mikä näihin sedimentteihin liittyy, näihin ympäristömyrkkyihin, niitten liikkeelle lähtemiseen ja moniin muihinkin tähän liittyviin kysymyksiin, on ihan aiheellinen. Siitä on toki tehty esimerkiksi Joensuun yliopistossa väitöskirja. Viime syksyltä tämä on olemassa ja myös käytössä, ja myös haluamme siihen tutustua. Eli siinä mielessä on hyvinkin tärkeästä asiasta kyse.

Ed. R a j a m ä k i: Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen on perinteisesti ollut Itä-Suomen vesitieliikenteen kehittämistä vastaan, ja tässäkin yhteydessä hän käyttää sitä argumenttia. Hänellä tuntuu olevan enemmän tietoa kuin liikenneministeriöllä, ympäristöministeriöllä tai muilla yhteensä. Nimittäin 30.4. eduskunnan lausuman perusteella, jossa Kymijoki — Mäntyharju -kanavoinnista on lausuttu, ministeriö on asettanut työryhmän, jossa on myös ympäristöministeriön edustus, selvittämään niin kansantaloudellisia kuin myös yhteiskuntataloudellisia merkityksiä sille, jos nimenomaan tällainen ympärivuotinen vesitieyhteys pystyttäisiin Kymijoki — Mäntyharju -kanavoinnin ja verkostoinnin kautta luomaan.

Minusta se on erittäin iso asia. 160 vuotta sitten Itä-Suomessa suunniteltiin Konnuksen Taipaleen kanavia. Sillä luotiin nälänhätää kärsiville ja elinkeinoelämää kehittävälle Itä-Suomelle mahdollisuus. Minusta ed. Tiusanen ehkä lobbaa Kotkan sataman puolesta tai jollain muulla piilossa olevalla verukkeella tätä hanketta vastaan kaikissa mahdollisissa yhteyksissä. Minusta täytyy olla visioita. Itä-Suomen kehitys on erittäin vaikeassa jamassa ja tässä yhteydessä nimenomaan tämä vaihtoehto on myös selvitettävä. Raideliikenne ja vesitieliikenne on ympäristövaikutuksiltaan kaiken kaikkiaan erittäin myönteinen vaihtoehto verrattuna nimenomaan raskaisiin kuljetuksiin maanteillä.

Ed. T i u s a n e n: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäen puheenvuorosta puuttui se tärkeä huomio, minkä teitte valtiovarainvaliokunnan liikennejaostossa siitä, että Saimaan kanavan sulkuporttien uusiminen ei saa tapahtua ennen kuin tämä mainitsemanne selvitys toteutetaan. Minusta tämä teidän ajamanne linja siellä valiokunnassa on ollut nimenomaan itäisen Suomen vesitieliikenteen vastaista, kanavaliikenteen ja yhteyksien vastaista, juuri sitä, mistä syytitte minua.

Tämä asia, Kymijoen kanavointi, on selvitetty moneen otteeseen. 80-luvulla ympäristöministeri Bärlund jo kerran sen katkaisi. Silloin sitä puuhasi Kymen läänin silloinen maaherra. Ei voi johtaa mihinkään muuhun tulokseen minun käsitykseni mukaan kuin voimavarojen haaskaukseen, että raideliikennettä, minkä mainitsitte, ei kehitetä, siihen ei panosteta ajatuksellisesti, eikä muuten, ei rahallisesti kylliksi, ja siitä meillä on esimerkkejä. Todellakin ne ympäristömyrkyt, jotka ovat Kymijoen pohjalla, ovat siellä puhummeko me siitä tai emme, kiistämmekö sen tai emme, ne ovat, se on todettu. Mikä koskee 30.4.1996 perustettua toimikuntaa, niin ympäristöministeriöstä on lakiasioihin perehtynyt henkilö sinne nimetty, lähinnä kansainväliseen vesilakiin perehtynyt henkilö. Siitä on ympäristötutkimus täysin poissa.

Ed. Joenpalo: Rouva puhemies! Iloitkaamme kuitenkin siitä, että itse asia eli kansallispuistohanke on toteutumassa. Hanke on ollut äärimmäisen vaikea toteuttaa. Siellä on monimutkaiset maanomistukset, ja on ollut pitkään alueen kuntien tavoitteenakin saada kansallispuisto perustettua. Yhtykäämme valiokunnan ponteen niiltä osin, jossa velvoitetaan ja toivotaan, että loputkin suoalueista hankittaisiin valtion omistukseen ja sen jälkeen voitaisiin muodostaa kansallispuisto, jolloin aluekokonaisuus olisi vielä parempi kuin tällä hetkellä, ettemme unohtaisi itse asiaa.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Joenpalo sanoi, kansallispuiston perustaminen ja toisaalta vesitieliikenneyhteyksien kehittäminen Itä-Suomen osalta eivät ole yhteensovittamaton asia. Ne voidaan ottaa aivan varmasti huomioon.

Ed. Tiusanen on välinpitämätön sille, että Suomen vientiteollisuuden tuotteissa on 15 prosenttia kuljetusten osuutta, kun kilpailijamaillamme on 5 prosenttia. Hän on välinpitämätön myös sille asialle, että esimerkiksi Saimaan kanava ei mahdollista ympärivuotista vesitieyhteyttä. Puolen miljardin markan sulkujen peruskorjaus ei mahdollista ympärivuotista vesitieyhteyttä. Meillä tässä suhteessa metsäteollisuuden, metalliteollisuuden ja nimenomaan vaikeuksissa toimivan vientiteollisuuden kuljetusedellytysten parantaminen on asia, joka täytyy pitää mielessä. Toivoisinkin, että me tältä osin mahdollisten yhdistelmäkuljetusten toteuttamista ja kanavaselvityksen toteuttamisen tutkimuksen tuloksia voisimme odottaa ja palata aikanaan niihin. Valitettavasti juuri ympäristövaikutusten arviointia ei liikenneministeriön työryhmä toimeksiannossaan ole korostanut samalla tavalla kuin liikennejaosto. Siinä olen samaa mieltä. Tulemme pitämään huolen, että kaikki nämä asiat tullaan selvittämään, kuten eduskunta on edellyttänyt.

Ukrainan Korkeimman Neuvoston puheenjohtajan vierailu

Toinen varapuhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Ukrainan Korkeimman Neuvoston puheenjohtajan Olexander Morozin johtama valtuuskunta on saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun puheenjohtaja Morozin seurueineen tervetulleeksi eduskuntaan. (Suosionosoituksia)

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki todella unohtaa sen, että Saimaan kanavan kehittäminen sinänsä on nyt todella jäissä sen vuoksi, että on tehty kytkykauppaesitys ympäristövaliokunnan alaisessa liikennejaostossa.

Toinen asia, ympärivuotisuus. Kymijoen kanavasta ei saada koskaan ympärivuotista, jos sen läpi ei juoksuteta sillä tavalla vettä, että nimenomaan Kymijoen kosket, suurimmat vapaat Etelä-Suomen kosket ja niiden luonnonarvot joutuisivat tuhotuiksi. Se on aivan selvä asia, koska sekin jäätyy aivan samalla tavalla kuin Saimaan kanava. Mikä on teollisuuden ja vientiteollisuuden kanta tässä asiassa, se ei ole kanavahankkeen takana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Hallituksen esitys luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 79/1996 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Arvoisan puhemiehen äsken käyttämässä johdattelupuheenvuorossa todettiin, että näitä asioita käsiteltiin viime tiistaina. Silloin käytin metsälakien osalta oman lähetekeskustelupuheenvuoroni ja aloitin sen tilanteesta 10 000 vuotta sitten, jolloin Suomessa ei ollut metsiä, täällä oli vain jäätä. Tuo 10 000 vuotta sitten ajankohta on hyvin merkityksellinen myös luonnonsuojelullisessa mielessä. Nimittäin silloin käynnistyi maapallolla maatalous sellaisena kuin sen ymmärrämme. Siihen päättyi eräällä tavalla eräillä alueilla se aikakausi, jolloin vallitsi luonnonsuojelulainsäädäntö, joka oli huomattavasti paljon ankarampi kuin se, jota nyt hallituksen esityksenä käsiteltiin.

Historioitsija Tavernier on todennut selvityksessään, että ne alkukantaiset heimot, joilla oli omissa pyhissä säädöksissään luonnon kestävää käyttöä ja luonnonsuojelua koskevat säädökset, säilyivät huomattavasti paljon pitempään kuin ne heimot, joilla näitä säädöksiä ei ollut omissa tavoissaan. Jos tuon pyhän kirjoittamattoman lain rikkoi silloin, siitä seurasi se, että kuolemantuomio tuli paitsi rikkojalle myös hänen koko yhteisölleen.

Kun sitten käynnistyi maatalous, se sellaisenaan loi eräällä tavalla illuusion siitä, että ihmisellä on aika rajattomasti vapausasteita maapallolla mekkaloida nyt millä tavalla tahansa. Siinä on ollut paljon hyvää, se on luonut kulttuurin. Maatalous on jo kulttuuri sellaisenaan, agrikulttuuri. Mutta se on myös hämärtänyt ihmisen mielessä sen, että alkuperäistä luontoa voidaan lähestyä paitsi itseisarvoisesti myös hyvin voimakkaasti hyötytavoitteisesti. Se hyötytavoitteisuus tarkoittaa sitä, että luonnon biologisessa monimuotoisuudessa, geneettisessä perinnössä on valtavasti resursseja, jotka ihminen nyt menettää omalla käyttäytymisellään niin, että hän ei edes tiedä, mitä hän on menettämässä. Tässä katsannossa on erittäin korkea aika sille, että Suomessa vanha luonnonsuojelulaki korvautuu uudella. Vanha lainsäädäntöhän on vuodelta 1923.

Tähän uudistustyöhön liittyy tietysti hyvin paljon äsken mainittua taustaa, mutta siihen liittyvät hyvin monet muutkin näkökohdat. Hyvin mielenkiintoinen kokonaisuus tässä on arvot ja asenteet alkuperäisen luonnon suojelua kohtaan. Jo Suomen lähihistoriasta voidaan nähdä se, että kun ihmisen yhteisöllä, vaikka tällä suomalaisella yhteisöllä, menee hyvin taloudellisesti, silloin löytyy myös ymmärrystä alkuperäisen luonnon suojelua kohtaan, mutta jos odotukset materiaalisesta hyvinvoinnista eräällä tavalla pettävät, myös asenteet kovenevat ja eräällä tavalla luonnon riisto alkaa uudestaan. (Ed. Vähänäkki: Maa järisee meillä koko ajan!) Näin asianlaita on. Kuitenkin on aivan perimmäisistä asioista kysymys.

Äskeinen kansallispuistoa koskeva keskustelu oli aika mielenkiintoinen siinä suhteessa, että siinä yhdistyivät kaksi asiaa, ympäristönsuojelu ja alkuperäisen luonnon suojelu, toisiinsa. Näinhän asianlaita ylipäätänsäkin on. Jos ihminen käyttäytyisi luonnonoikeudellisesti oikein, silloin ei tarvittaisi ympäristönsuojelua eikä myöskään tarvittaisi aktiivista luonnonsuojelua, koska luonnonsuojelu olisi tavoissa sinänsä. Mutta kun kumpikin osa pettää, silloin tarvitaan yhteisön puitteissa yhteistä tavoitteenasettelua, yhteistä käyttäytymissäädöstöä ja sitä tarvitaan paitsi kansallisesti myös kansainvälisesti.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieleen, että kun nyt hallituksen luonnonsuojelulakiesityksessä on otettu EU:n direktiivisäädöstöä jnp. mukaan, merkittävää on se, että toimeliaisuus, joka tämän taustalla on, omaa vanhat perinteet Euroopassa. Nimittäin ennen kuin Suomi liittyi Euroopan unionin jäseneksi, se oli liittynyt Euroopan neuvoston jäseneksi, ja Euroopan neuvostolla on oma alkuperäisen luonnon suojelun tavoitteistonsa ja toimintamallinsa, jossa suomalaiset ovat asiantuntijavoimina olleet mukana jo vuosikymmeniä. Siis toisin sanoen aikaisemmin paljolti tämä direktiivipohjasto syntyi Euroopan neuvoston luonnonsuojeluyksikössä, joka toimitti aloitteena näitä asioita edelleen silloiselle Euroopan yhteisölle, joka sittemmin 70-luvulla Euroopan neuvoston tukemana perusti oman luonnonsuojeluyksikkönsä, direktoraattinsa, ja sillä tavalla loi varsinaisen direktiivistön luonnonsuojelua varten. Nyt juuri tätä säädöstöä ollaan adoptoimassa osaksi suomalaista lainsäädäntöä. Sen taustallahan on se, että meitä sitovat paitsi Euroopan unionin jäsenyyden kautta nämä säädökset myös globaalinen vastuu, johon sitouduimme muun muassa hyväksymällä Rion kokouksen päätöslauselmat Suomenkin osalta.

Näissä asioissa tarvitaan paitsi muodollista lainsäädäntöä myös voimakasta asennemuutosta. Ehkä suomalaisittainkin asiaa edesauttaisi hyvin paljon, jos ympäristöministeriön puitteissa käynnistettäisiin sellainen projekti, joka toisi voi-

mallisesti esiin sitä, mitä kaikkea peräti hyötytavoitteisesti se geeniperintö merkitsee, joka suomalaisessa luonnossa on. Tiedän sen, että juuri näin menetellään tällä hetkellä Pohjois-Amerikassa, Väli-Amerikassa ja Etelä-Amerikassa. Näin kansainväliset järjestöt toimivat Aasiassa ja Afrikassa. Tätä kulttuuria soisi Suomeenkin, koska nimenomaan se auttaa ymmärtämään sen, miksi tarvitaan luonnonsuojelun alueverkostoa, miksi tarvitaan sellaista käyttäytymislainsäädäntöä, jota nyt ollaan luomassa yhdessä metsälakien kanssa. Nimittäin erittäin suuri merkitys on sillä, että metsälait ovat rinnalla. Nämä kaksi lainsäädäntöpakettia muodostavat elimellisen kokonaisuuden. (Ed. Joenpalon välihuuto) — Kyllä, mehän olemme, arvoisa ed. Joenpalo, hallituspuolueen edustajia. Te ette tahdo aina sitä muistaa. Teillä pätkii aina silloin tällöin.

Mutta hyvin mielenkiintoista tämän rinnalla on se, mitä muuta eduskunta käsittelee tällä hetkellä. Se käsittelee muun muassa bioteknologiaan liittyvää direktiivistökannanottoa, ja tämä on hyvin mielenkiintoista. Samanaikaisesti, kun Suomen luonto tarjoaisi erinomaisen hyvän sanotaanko geenipaketin tässä mielessä, ihminen haluaa osoittaa ylivertaisuutensa suhteessa luontoon niin, että hän ryhtyy käyttämään bioteknologisia keinoja hyväkseen. Tässä eduskunta ja sen suuri valiokunta on erittäin merkittävällä vedenjakajalla, siis niin suurella periaatteellisella vedenjakajalla, että ehkä se ei enää monessa muussa asiassa sellaiselle vedenjakajalle edes pääse.

Tässä suhteessa, arvoisa puhemies, tältä päivältä on todettava erittäin suurella mieltymyksellä maa- ja metsätalousvaliokunnan yksimielinen kannanotto näihin asioihin. Toivon, että se suuressa valiokunnassa tulee saamaan yhtä yksimielisen hyväksynnän. Se viitoittaa Suomelle aivan oikeaa tietä tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi asia, ja se on se, että kun nyt saamme hyvin selvän luokituksen luonnonsuojelualueverkostolle, tätä on syytä korostaa aivan erikoisesti siinä mielessä, että tässä suhteessa täytyy olla viisaasti tarkoituksenmukainen eli katsoa, mitä me haluamme suojella. Sen me suojelemme oikea-asteisesti ja oikealla tavalla, koska silloin sen voidaan olettaa tulevan hyväksytyksi Suomen kansan taholta niin, että siitä lainsäädännöstä, jota nyt ollaan valmistelemassa, tulee tavallaan elävää oikeutta ja ihmisten mielessä ihmisen oikeus lähentelee luonnon oikeuden hyväksymistä. Se on se suuri tavoite, joka tässä tällä hetkellä meillä kaikilla on.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vaikka ed. Pulliainen ei ole pahin, niin joka tapauksessa vihreiden luonnonsuojelupolitiikka on poliittista kiihkoilua, joka on samanlaista kuin heidän hengenheimolaisensa viime viikon tiistaina esittivät täältä eduskunnan parvekkeelta, saman tyyppistä. Valitettavasti tässä hallituksessa vihreiden kannat ovat menneet erinomaisen hyvin läpi.

Mitä tulee ed. Pulliaisen muisteluun 10 miljoonaa vuotta sitten, oliko se tällä tavalla. Ei sillä ole merkitystä, mutta minä huomautan ed. Pulliaiselle, että historiallisella ajalla luonnonsuojelu perustui uskonnollisiin perusteisiin. Oli ahtia, metsän jumalaa, veden jumalaa ja muuta, mutta se ei ollut sellaista luonnonsuojelua kuin te tarkoititte. Luonto oli silloinkin tärkeä mutta sen kuluttaminen oli minimaalista. Eivät ne luonnonsuojeluperusteet silloin merkinneet ollenkaan samaa, mihin te nyt aiotte omaa näkemystänne täällä peilata.

Minä esittäisin ed. Pulliaiselle vanhan hyvän näkemykseni, joka perustuu metsien osalta perusteeseen, että kirves on metsän paras lääke. Tiedätte varsin hyvin, minkälainen vaikutus vanhoilla mätänevillä, keloontuvilla metsillä on nuorten, kasvukykyisten metsien tulevaisuudelle. Muutamia vuosia sitten rangaistuksen uhalla määrättiin metsistä poistamaan sellaiset lahoontuvat hakkuujätteet, jotka aiheuttavat sellaisten ötököiden kasvua, jotka nuorelle metsälle saattavat aiheuttaa tuhoa. Nyt Suomeen luodaan juuri tällainen verkosto mätänevistä, tuhoutuvista puista, jotka näitä ötököitä kasvattavat, ja se merkitsee samalla sitä, että näillä alueilla ja laajemminkin tulee suuri uhka kasvaville luonnonmetsille, jotka menettävät terveytensä. Mutta eivät vihreät siinä vaiheessa sano, sen vain sanon, että heitä ei kuultu, kun he puhuivat viisaita täällä, mutta eivät he silloin enää vastuuta ota, kun tämä tuho on aikanaan tapahtuva. (Ed. Pulliainen: Aina otetaan!)

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En käytä tätä puheenvuoroa kumotakseni ed. Pulliaisen puheenvuoroa. Sitä oli helppo seurata ja suurelta osin yhtyä siihen. Se vain herätti ajatuksen, että silloin kun elettiin runsaan rahan aikoja, suojeluasiat olivat helpompia kaupata myös aluepoliittisesti. Tällä hetkellä siellä, mistä minutkin on tänne lähetetty, on pelkoja kansallisen solidaarisuuden puuttumisesta ja korvauskysymykset tulevat muodostamaan suuren ongelman.

Tässä aina on vastakkain yhteinen, ruusuinen tulevaisuus ja toisaalta siellä tällä hetkellä elävän ihmisen tämä päivä, ja sitä ristiriitaa pitäisi nyt pystyä mahdollisimman taitavasti sovittelemaan. Minä uskon, että lain 50 §, joka on otsikoitu luonnonsuojeluohjelman toteuttaminen, tulee olemaan se ratkaiseva pykälä. Sanoisin, kun ministerikin on kuulemassa, että Koillismaan alue tulee asenteiden kannalta olemaan erittäin herkkä. Siinä hallitus voi käyttää paitsi voimaa ja urhoollisuutta, myös viisautta ja taitavuutta.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi pitää luonnonsuojelua suomalaisten ja erityisesti vihreiden jonkinlaisena erityisenä hankkeena. Otamme tietysti kiitollisuudella vastaan kunnianosoituksen mutta jos ed. Aittoniemi olisi perehtynyt esitykseen, hän voisi havaita, että tässä kuitenkin on myös kysymys hyvin pitkälle Euroopan unionin puitteissa yhteisesti päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisesta. En halua kiistää sitä, etteikö näissäkin Euroopan unionin ohjelmissa vihreillä olisi ollut merkittävä sijansa, mutta kyllä annamme tunnustusta myös muille luonnonsuojelijoille ja alkuperäisen luonnon säilyttäjille.

Muistutan myös siitä, että me olemme hyväksyneet vajaa vuosi sitten perusoikeusuudistuksen, jossa vastuu luonnosta, sen monimuotoisuudesta ja säilymisestä asetetaan kaikille. En havainnut, että ed. Aittoniemi olisi ollut tämän säännöksen hyväksymistä vastaan ratkaisevissa äänestyksissä. Juuri tämän perusoikeussäännöksen, joka ei ole oikeus vaan vastuu meille kaikille, toteuttamisesta, tässä on hyvin pitkälle kysymys.

Torjun myös jyrkästi sen ed. Aittoniemen vihjauksen, että välikohtaus täällä viime viikolla olisi jollain tavalla vihreän liiton tai vihreän eduskuntaryhmän tekemä. Varmasti tästä salista löytyy puolue, jolla on vastattavaa tästä välikohtauksesta, mutta ne eivät ole vihreitä.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joudun jälleen tekemään sen havainnon ed. Aittoniemen vastauspuheenvuoron jälkeen, että aina ymmärrys ja verbaalinen lahjakkuus eivät satu avioliittoon toistensa kanssa.

Ed. M a r k k u l a - K i v i s i l t a: Arvoisa puhemies! Eduskunta on vihdoinkin saanut käsiteltäväkseen hallituksen esityksen uudeksi luonnonsuojelulaiksi. Uudistuksen tekemisestä päätettiin jo tätä nykyistä hallitusta muodostettaessa kirjaamalla se hallitusohjelmaan, mutta esityksen valmistuminen olikin sitten paljon mutkikkaampi juttu. Luonnonsuojelulain uudistamistarve on välttämätön. Nyt voimassa oleva luonnonsuojelulaki on yli 70 vuoden takaa, eikä se enää vastaa muun muassa luonnonsuojelualueiden perustamisen, oikeusturvanäkökohtien tai Euroopan unionin jäsenyydestä aiheutuvien velvoitteiden takia tämän päivän tarpeisiin.

Nyt käsittelyssä olevaa lakiesitystä on valmisteltu kauan ja hartaasti mutta onneksi lopputulos on sen kaltainen, etteivät pitkät valmistelut ja moninkertaiset neuvotteluprosessit ole menneet hukkaan. Kompromisseja on tehty puolin ja toisin mutta uskon, että nyt saavutettu lopputulos on useimpien mielestä vähintäänkin siedettävä, monien mielestä jopa hyvä.

Arvoisa puhemies! Kokoomusta hiersi luonnonsuojelulaissa aluksi sen määrittelemätön soveltamisala. Katsoimme, että ilman soveltamisalaa laista olisi tullut eräänlainen muuta maankäyttöä säätelevän lainsäädännön yläpuolella oleva yleislaki, jota emme pitäneet perusteltuna. Olenkin iloinen siitä, että neuvottelujen yhteydessä alkuperäiseen esitykseen lisättiin lain soveltamisala, jonka mukaan lakia sovelletaan luonnon ja maiseman suojeluun ja hoitoon, ei kuitenkaan ns. talousmetsiin, joista säädetään myös nyt käsittelyssä olevissa metsälaeissa. Kun samassa pykälässä vielä todetaan, että suojelussa on otettava huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset näkökohdat sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet, on luonnonsuojelulain soveltamisala tullut mielestäni hyvin määritellyksi.

Uuden luonnonsuojelulakiesityksen mukaan suojeluohjelmista päätetään jatkossa entistä selvemmin lainsäädäntöön perustuen. Laissa edellytetään myös ohjelmien viipymätöntä toteuttamista. Molemmat seikat ovat selkeitä parannuksia nykytilaan eikä vähiten maanomistajien kannalta, joiden oikeusturvasta usein viime kädessä on kysymys.

Lakiehdotuksen mukaan maanomistajalla on oikeus vaatia neljän vuoden kuluttua ohjelman hyväksymisestä alueensa lunastusta, mikäli ohjelmaa ei hänen alueensa osalta ole siihen mennessä toteutettu. Tämä on huomattavan suuri parannus nykyiseen tilanteeseen, jossa maanomistajan oikeudellinen asema on saattanut jäädä epämääräiseksi ajaksi riippumaan valtion budjetin määrärahoista ja viranomaisten toteuttamista koskevista päätöksistä. Neljä vuottakin on pitkä aika odottaa, mutta se on lyhyempi kuin ympäristöministeriön alun perin esittämä kuusi

vuotta. Toisaalta valtiollekin on annettava kohtuullinen aika suojelun toteuttamisen vaatimien taloudellisten ja hallinnollisten järjestelyjen hoitamiseen.

Julkisuudessa on ollut hieman harhaanjohtavaa tietoa lunastuskorvausten määrästä. Esityksen mukaan lunastuskorvaukset luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisesta maksetaan aina täyden korvauksen mukaan. Oleellista kuitenkin on kysymys siitä, minkä suuruisesta haitasta korvausta ryhdytään maksamaan. Ympäristöministeriö esitti alkuperäisessä esityksessään vain huomattavan haitan korvaamista. Kokoomus puolestaan halusi korvauskynnykseksi vähäistä suuremman haitan. Pitkien neuvottelujen jälkeen kokoomuksen esityksestä hyväksyttiin kompromissiehdotus, jonka mukaan haitan korvauskynnykseksi tuli merkityksellinen haitta, mikä tulkittaneen olevan jotain vähäisen ja huomattavan haitan välistä. Myös korvausprosessin lyhentäminen poistamalla lääninoikeuskäsittely kokonaan on tervetullut nopeutuskeino korvausten maksamisessa.

Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulain ehkä eniten intohimoja herättänyt kohta oli ja varmasti myös eduskuntakäsittelyn aikana on rantarakentaminen. Koko hallitus oli yksimielinen siitä, että rantarakentamisen suunnitelmallisuutta tulee parantaa, mutta kategorinen rantojen kaavoituspakko ei saanut yhtä laajaa kannatusta. Kokoomuksen mielestä rantarakentamisesta säätäminen kuuluu rakennuslakiin eikä luonnonsuojelulakiin. Onneksi tämä kanta sittemmin muodostui koko hallituksen kannaksi. Neuvottelujen jälkeen olemme kuitenkin valmiit ratkaisemaan kysymyksen jo tässä vaiheessa luonnonsuojelulain käsittelyn yhteydessä erillisenä säännösmuutoksena, mutta kuten sanottu, rakennuslain puolella.

Esityksen lähtökohtana on rantarakentamisen suunnittelu yleis- tai yksityiskohtaisemmalla kaavalla poislukien muun muassa maatalouden tarpeita koskeva rakentaminen. Tämä periaate on mielestäni hyvä, mutta koska kaikille rannoille ei ole odotettavissa suunnittelua edellyttävää rakentamista eikä kaikilla rannoilla ole erityisiä luonnonsuojelullisia arvoja, on järkevää, että nimenomaan kunta voi halutessaan osoittaa rakennusjärjestyksessään ne alueet, joita kaavaan perustuva rakentamisrajoitus ei koske. Tämä lisäys oli nimenomaan kokoomuksen vaatimus, sillä katsoimme, että kunnassa on paras paikallinen asiantuntemus näitä asioita ratkaistaessa. Niiden, jotka pelkäävät kuntien käyttävän tätä mahdollisuutta väärin, on hyvä muistaa, että kaikkein arvokkaimmat rannat on jo rantojensuojeluohjelman kautta kartoitettu ja suojeltu, joten siltäkään osin pelkoa mittaamattoman arvokkaiden rantojen tuhoutumisesta ei ole.

Luonnonsuojelulain uudistus on siis vihdoin saatu eduskuntaan. Sen sisältö on hyvä, ja oman arvonsa sille tuo myös se, että hallituksen esitys on yksimielinen. Esitys antaa kauan kaivattuja työkaluja luonnonsuojelun aiempaa selkeämmälle toteuttamiselle, mutta samalla meidän on syytä muistaa, että aiemmin päätettyjen ohjelmien rahoittamisesta puuttuu lähes 3 miljardia markkaa. Maanomistajien oikeusturvan kannalta ns. vanhojen suojeluohjelmien toteutuksen rahoittaminen on ensisijaisen tärkeä kysymys, johon on löydettävä ratkaisu mitä pikimmin. Vuosikausien odottaminen on paitsi epäoikeudenmukaista myös omiaan nostattamaan voimakasta vastustusta koko luonnonsuojelua vastaan. Senkaltaisen asenteen syntyminen sitten vasta kalliiksi tuleekin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Markkula-Kivisilta näki ruusunhohteisena maanomistajan tulevaisuuden lunastuskysymyksissä. Minä en kyllä nyt ihan näkisi sillä tavalla. Olisi mukava vähän kuulla arvoisan ministerinkin näkemys asiasta, missä se taivas alkaa kajastella tässä hommassa.

Vanhoja on maksamatta pilvin pimein, ja nyt tässä on omistajan oikeus vaatia lunastusta 51 §:ssä. Se kyllä antaa siihen mahdollisuuden neljän vuoden kuluttua luonnonsuojeluohjelman hyväksymisestä, mutta ei siinä ole mitään mainintaa siitä, missä vaiheessa ja missä ajassa on lunastettava ja lunastukset maksettava. Eihän tässä pykälässä ole mitään suojaa maanomistajalle sen paremmin kuin muutenkaan tässä laissa. Kyllä on oikeus vaatia lunastusta. Kyllä sitä voi vaatia, mutta kuinka pitkään vie lunastus, kuinka pitkään korvaukset. Se on taas toinen kysymys ja riippuu monista asioista.

Olisi vielä mukava myöskin — vaikka minä vastaan tässä nyt ed. Markkula-Kivisillalle, hän puhui valtion korvausvelvollisuudesta ja korvausten määrittelemisestä — kuulla aikanaan ministeri Haavistolta sen hauskan sanaleikin, kun hän puhui niistä merkityksellisistä haitoista ja muista haitoista, systeemistä, missä puhutaan huomattavasta haitasta, vähäistä suuremmasta haitasta ja niiden välimuodosta. Kun viimeksi kysyin, kuka nämä ratkaisee, hän sanoi, että kyllä juristit ne ratkaisevat, mikä on merkittä-

vä, merkittävää vähäisempi, vähäistä suurempi, suurempi tai merkittävämpi haitta jne. Nämä, sekä lunastuspuoli että korvauspuoli, ovat kaikki täysin herran hallussa, vai mitä ministeri Haavisto? Sitten aikanaan kun tulette puhujakorokkeelle, selittäkää, millä perusteella ne lunastukset maksetaan ja millä määritellään tämän lain pohjalta.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Markkula-Kivisilta katsoi ikään kuin hyvin kokoomuslaisesti mielestäni tuon suojelulain historian, miten se on tullut tänne taloon. Toinen näkökulma on siihen se, että kokoomuksen kuuluisasta ankkalinnan kolmikosta ainakin kaksi hyvin voimakkaasti pitkään, pitkään hidasti, jarrutti tämän esityksen tuloa tähän taloon. Tämän hyvin hankalan tilanteen tuloksena on myöskin aikapula olemassa, mikä tietysti heijastuu valiokuntaan, jossa molemmat olemme, sekä ed. Markkula-Kivisilta että allekirjoittanut. Valiokunta tietysti tämän asian sitten katsoo omalla aikataulullaan. Mutta kyllä hyvin paljon nyt jää oikeusasteissa mietittäväksi jatkossa näistä asioista, ja sitä ei voi pitää kovin hyvänä ratkaisuna.

Kun siellä on sekin vesitys, ettei kaikkia rantoja tarvitse kaavoittaa, niin ei sitä kovin onnellisena asiana voi pitää. Jos katsomme Suomen tilannetta tällä hetkellä, niin kyllä me olemme ainut eurooppalainen maa siinä mielessä, että meillä ei ole lainsäädäntöä, joka olisi taannut rantojensuojelun. Siinä mielessä olemme olleet yksin. Nyt tähän uuteenkin lakiin tulee tällainen varsin pitkälle vesitetty osa.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Markkula-Kivisilta totesi, että kokoomuksen toimesta saatiin lakiin kohta, jonka mukaan merkityksellinen haitta korvataan. Mutta missään ei ole määritelty sitä, mikä katsotaan merkitykselliseksi haitaksi. On pelättävissä, että meillä tullaan käymään erittäin pitkät oikeusprosessit sen tiimoilta, mikä on merkityksellinen haitta.

Siinä, mikä todetaan merkitykselliseksi haitaksi, on täyden korvauksen periaate. Mutta, kun me tiedämme valtion kroonisen rahapulan, tuleeko tämäkin vaikuttamaan siihen, mikä loppujen lopuksi tullaan tulkitsemaan merkitykselliseksi haitaksi? Olisi mielenkiintoista, jos jossakin vaiheessa ympäristöministeri ottaisi kantaa tähän, miten on ajateltu lakiesitystä tehtäessä, mikä on merkityksellinen haitta.

Ed. L e h t o s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Markkula-Kivisilta puheenvuorossaan kertoi kokoomuksen näkökannalta parista hyvin vaikeasta asiasta, jotka ikään kuin kokoomuksen toimesta olisi hallituksen palavereissa luonnonsuojelulain osalta korjattu ja hoidettu oikein. Asia ei kuitenkaan ole näin.

Ensinnäkin, mitä tulee ns. kaavoituspakkoon, kyllä tilanne on se, että nyt, kun laki tuossa muodossa tulee todennäköisesti hyväksyttyä, rantarakentaminen tulee paikka paikoin pysähtymään, koska on paljon alueita Suomen rannoilla, missä ei ole kaavaa eikä valmiuksia kaavan laadintaan. En tiedä — monet tahot ehkä hallituksessa halusivatkin tätä.

Mitä tulee täyden korvauksen periaatteesta luopumiseen, tämä on ehkä kaikkein merkittävin ja merkillisin asia. Ihmettelen, miten kokoomus on voinut lähteä hyväksymään tällaista tietä. Silloin vasta korvataan, kun syntyy merkityksellinen haitta. Aivan kuten täällä on todettu, kukaan ei ole pystynyt selvittämään, mitä se käytännössä tarkoittaa.

Olen ihan vakuuttunut siitä, että erittäin suuret alueet tulevat siirtymään suojelun piiriin tämän lain hyväksymisen jälkeen ilman mitään korvausta. Ainakin ennen vanhaan tällaista sanottiin kokoomuksen parissa sosialisoimiseksi. Miten kokoomus on voinut olla mukana tukemassa ja hyväksymässä tällaista lakiesitystä? Tätä minä suuresti kyllä hämmästelen ja ihmettelen.

Ed. M a r k k u l a - K i v i s i l t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu korvauskynnyksen laukeamisesta on mielestäni siinä mielessä aika mielenkiintoinen, että aivan samalla tavalla oikeusasteissa jouduttaisiin määrittelemään se, mikä on vähäistä suurempi haitta, mikä on yleensä haitta, mikä on suuri haitta, mikä on merkityksellinen haitta. Ne ovat joka tapauksessa aina yksittäisiä tapauksia, jotka aina siinä tilanteessa joudutaan ratkaisemaan. En ymmärrä, minkä takia merkityksellinen haitta olisi jotenkin hankalampi määritellä kuin vähäistä suurempi haitta tai pienempi haitta. En minä sitä määrittele; se täytyy tehdä yksittäistapauksissa sitten, kun katsotaan, minkälaisesta alueesta kulloinkin on kysymys.

Muutenkin rantojen kaavoituskysymys on mielestäni aika mielenkiintoinen täällä. Toisaalta ed. Tiusanen oli sitä mieltä, että tällä lain pykälällä on nyt vesitetty koko homma, ja taas keskustan puolelta tulee monta puheenvuoroa,

joissa sanotaan, että tämä on totaalista sosialisointia ja kuinka kokoomus on voinutkaan mennä tähän mukaan. Aika mielenkiintoisen erilaiset kannat samasta asiasta. Olen sitä mieltä, että kyllä rantojen maankäyttöä pitää nykyistä selkeämmin kaavoituksella ohjata, mutta se ei voi olla kategorinen säännös, joka pakottaa joka ikisen rantakaistaleen kaavoituksella rakentamaan. Siinä mielessä hallituksen esitys on mielestäni hyvä.

Mitä tulee ed. Tiusasen käsitykseen, että kokoomuksen ministerit olisivat pyrkineet hidastamaan lakiesityksen käsittelyä, kiistän sen jyrkästi siinä mielessä, että me halusimme siihen tiettyjä muutoksia ja niiden tekeminen ja neuvottelujen läpikäyminen vei aikaa. Se, että tämä tulee näin myöhään eduskuntaan, on valitettavaa, mutta se ei suinkaan johtunut pelkästään siitä, mitä kokoomuksen ministerit jossakin ministerivaliokunnassa ovat tehneet. Ympäristöministeriö oli luvannut lain jo viime syksyn puolella, ja se sai oman esityksensä aikaiseksi kaksi päivää ennen jouluaattoa, jolloin silläkin on varmasti vaikutuksensa siihen, millä aikataululla esitys on tänne saliin saatu.

Ympäristöministeri H a a v i s t o: Arvoisa puhemies! Esittelypuheenvuoroni käytin jo silloin, kun keskustelu viime viikolla alkoi. Jos sallitaan, puutun vain keskustelussa esiin nousseihin ongelmakohtiin tai keskustelua herättäviin kohtiin. Niistä nyt selvästi korvauskynnyskysymys ja rantarakentaminen ovat sellaisia.

Lyhyesti puhun ensin korvauskynnysasiasta.

Ed. Markkula-Kivisilta oli aivan oikeassa siinä, että sanamuotoa on ehkä tarkoituksellisestikin jossakin tulkittu väärin. Kun puhutaan siitä, minkä kokoinen haitta korvataan, ajatellaan, että korvaus ei olisi täysimääräinen tai että siitä leikattaisiin jotakin. Tämähän ei pidä paikkaansa, vaan korvaus tulee täysimääräisenä silloin, kun tämä kynnys ylittyy. Kysymyksessä siitä, koska kynnys ylittyy, meillä on useammassa eri lainsäädännössä, muun muassa rakennuslaissa ja maa-aineslaissa, omat määritelmänsä näiden lakien sisällä jo tällaisista kynnyksistä siitä, miten haitta korvataan. Aivan sama prosessi tulee olemaan luonnonsuojelulaissa.

Ed. Tiusanen on siinä mielessä oikeassa, että tämä on juridinen prosessi, jossa aikanaan määritellään rajat, mikä on merkityksellinen haitta maanomistajan kannalta. Ymmärtääkseni se on sellainen haitta, jossa esimerkiksi maanomistajalle tulee merkityksellisiä taloudellisia menetyksiä luonnonsuojelutoimien johdosta, ja tämä tietysti lunastusprosessissa ja oikeuselimissä aikanaan voidaan pätevästi uskoakseni arvioida. Minulle on jäänyt se käsitys, että voimassa olevassa lainsäädännössä nämä kysymykset eivät ole herättäneet käytännössä kovinkaan suuria intohimoja, vaan korvausmääriin on oltu kuitenkin tyytyväisiä, kun prosessit ovat toimineet. Eli en usko, että uusi luonnonsuojelulaki tätä miksikään tässä yhteydessä muuttaa.

Esimerkkinä esittelypuheenvuorossani käytin sitä, että olisi vaikkapa joku lahdenpohjukka, vetistä aluetta, jota ei voi käyttää viljelytarkoituksiin, ei rakentamiseen, ei voi metsittää, ei voi kuivattaa, ja tämä sitten suojellaan esimerkiksi linnustonsa vuoksi. Siinä voi olla kysymys tulkinnasta, onko haitta maanomistajalle ollut merkityksellinen eli onko olemassa vaihtoehtoista käyttöä, josta maanomistajalle olisi taloudellista hyötyä. Tämän tyyppisiä pohdintoja saattaa tässä yhteydessä tulla. Taikka on kyseessä yksittäisen puun tai puuryhmän suojelu, mihin tämä laki antaa myös mahdollisuuden, aavalla aukealla oleva merkittävä ryhmä tms.

Vielä ranta-asiasta ja näistä kysymyksistä.

Olen tämän keskustelun kuluessa tottunut kritiikkiin ikään kuin molemmilta suunnilta siinä, miten tämä asia nähdään. Itse huomasin ministerityöryhmän työssä ja hallituksen keskusteluissa, että maassa on alueita, esimerkiksi saaristoalueet, merenrantavyöhykkeet, missä on hyvin tottuneesti jo käytetty kaavainstrumenttia, yleiskaavaa, osayleiskaavaa, rantakaavoitusta, rantojen käytön suunnitteluun, niin että ongelma on poissa päiväjärjestyksestä, eikä ole varsinaista ongelmaa siitä, miten rantavyöhykkeen käyttöä suunnitellaan. Sitten on ehkä joitakin sisämaan kuntia, joissa tällaisen välineen käyttöön ei ole vielä totuttu ja on katsottu se toistaiseksi tarpeettomaksi. On aivan totta, että rakentamispaineetkin näillä alueilla varmasti ovat erilaisia.

Erilaisia tilanteita on pyritty ottamaan huomioon juuri tällä määrittelyllä, jossa mahdollistetaan se, että kunta voi rakennusjärjestyksessään erottaa kaavoitusvelvollisuuden ulkopuolelle sellaisen alueen, missä ei ole rakentamispaineita, ei luonnonarvoja, ei maisema-arvoja, ei virkistyspaineita, jolloin määräajaksi eli kuudeksi vuodeksi, voidaan sulkea alue pois kaavoitusvelvollisuuden piiristä kunnallisella päätöksellä. Uskon, että tämä on aika hyvä ratkaisu. Kun rakentamispaineita tulee ja on virkistyspaineita tai maisema- ja luonnonarvoja, silloin automaattisesti siirrytään kaavoitusmenettelyyn.

Uskon, että tämä on myös hyvin pehmeä malli, jossa paikalliset olosuhteet voidaan ottaa huomioon. Mikäli sitten on erimielisyyttä, alueellisille ympäristökeskuksille tulee ikään kuin valvontavelvollisuus ja myös velvollisuus toimia eri kuntien osalta yhteismitallisesti eli niin, että kriteerit ovat samat eri puolilla maata. Tämä on varmasti hyvä malli. Samaten kuntalaisille itselleen jää kuntalain mukainen valitusoikeus, mikäli kunnan rakennusjärjestyksestä halutaan tässä suhteessa valittaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tätä väittelyä on tietysti turha jatkaa. Pyysin vastauspuheenvuoron lähinnä siitä syystä, että ministeri Haavisto tarkoituksellisesti jätti vastaamatta erääseen oleelliseen kohtaan.

Mutta ensin totean, että tämä tietyllä tavalla arvojen punnitseminen, jota tarkoittaa tämä "merkittävä haitta", on jokaisessa tapauskohdassa yksilöllinen, eikä varmasti ilman riitaa pääty. Sitä ei voida yleisellä sapluunalla tehdä, ja se on äärettömän vaikeata. Tiedän, että kun ensimmäisiä arvostusperiaatteita ryhdytään vakiinnuttamaan oikeuskäytännössä, se merkitsee kymmenen vuoden riitelyä eri oikeusasteissa. Niin epämääräisiä ovat tämän tyyppiset sanat.

Mitä tulee 51 §:ään, "Omistajan oikeus vaatia lunastusta", te ette vastannut. Tässä puhuttiin, että korvausta voi vaatia neljän vuoden kuluttua luonnonsuojeluohjelman hyväksymisestä, mutta ette vastannut siihen, missä ajassa korvaus maksetaan. Siitä on kysymys. Siinä on toisaalta se, onko yhteiskunnalla varoja. Tämä voi vaikuttaa niin, että ei makseta. Toisaalta voidaan aina erilaisilla päätöksillä jatkaa prosessin voimassaoloa niin, että korvauksia ei makseta. Siis neljässä vuodessa voi vaatia, mutta ei ole selvää, missä ajassa maanomistaja saa markat kouraansa, jos lunastus pystytään tällaiseksi merkittäväksi haitaksi määrittelemään. Minä en usko, että siinä kovin kovaa kiirettä yhteiskunnalle tulee, koska merkittävän haitan määritteleminen vie pitkän aikaa, kymmenen vuotta, oikeusprosesseissa. Olisi mukava tietää kuitenkin, missä ajassa maanomistaja saa rahansa, kun hän on sitä neljässä vuodessa vaatinut.

Ympäristöministeri Haavisto: Arvoisa puhemies! Ehkä puutun ylipäätään vielä tähän rahoituskysymykseen, joka on tullut muissakin puheenvuoroissa esiin.

Ensinnäkin, tästä noin 3 miljardin markan vanhojen suojeluohjelmien laskusta olen pahoillani, että sellainen on olemassa. Sitä ei tämä hallitus ole juurikaan toimenpiteillään lisännyt. Sen sijaan olemme pyrkineet neuvottelemaan siitä, miten asia järjestettäisiin hallitusohjelman mukaisesti, niin että rahat saataisiin maksuun. Tästä on aivan viime aikoinakin käyty esimerkiksi valtiovarainministeriön kanssa keskustelua, ja luulen, että sellainen malli on löydettävissä, jolla tämä vanha ongelma poistuu päiväjärjestyksestä.

Mitä tulee kysymykseen uusien suojelupäätösten korvaamisajasta, on totta, että aika on nyt neljä vuotta, kun ympäristöministeriö ensin esitti kuutta vuotta, joka oli myös valtiovarainministeriön kanta sen lausunnossa. Meillä ei ole mitään sitä vastaan, että ohjelmat toteutuvat nopeammin, ja uskon, että kun tästä nyt lailla säädetään, myös varoja näihin tarkoituksiin voidaan osoittaa.

Mitä tulee ed. Aittoniemen huomioihin nimenomaan koskien 51 §:ää, jonka perusteella alueen omistaja sen jälkeen, kun luonnonsuojeluohjelma on hyväksytty, voi vaatia korvausta neljän vuoden päästä, tämä kyllä tarkoittaa — niin minä pykälää luen — että on mahdollista panna lunastus vireille, kuten tässä sanotaan pykälän osalta. Samoin 50 § edellyttää, että ympäristöministeriön on ryhdyttävä toteuttamaan hyväksyttyä luonnonsuojeluohjelmaa viipymättä. Uskon, että tämän järjestelmän voimassa ollessa on niin viisaita hallituksia, että ne osaavat budjetoida oikein luonnonsuojelun tarpeet ja rahat tulevat nopeasti ja viipymättä maanomistajan tilille. Tähänhän on pyrittävä luonnonsuojelussa, ja tämä hallitus on yrittänyt nyt tehdä kaikkensa sen eteen, että tällainen vanha velka saataisiin kurottua kiinni ja päästäisiin reaaliaikaan luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisessa.

Ed. Tulonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haaviston edellisessä puheenvuorossa tuli mielestäni ihan järkevästi esiin se tosiseikka, että vaikka tässä luonnonsuojelulain käsittelyssä rantojen kaavoittaminen on — minusta tuntuu — alkanut olla ihan ykköskysymys, tässä isossa lakiuudistuksessa, on todella paljon hyvää ja ennakkoluulottomuutta.

Tulen Pohjoismaiden suurimmasta sisämaakaupungista Tampereelta, joka voisi olla hyvänä esimerkkinä rantakaavoittamisessa. Meillä on kaksi isoa järveä: Näsijärvi ja Pyhäjärvi. Teimme

noin viisi vuotta sitten jo Näsijärven puolelle Teiskon — Aitolahden osayleiskaavan, joka tehtiin räätälintyönä ja on erittäin onnistunut. (Ed. Aittoniemi: Ja kokoomuksen aseveliakseli oli voimassa!) — No kyllä. — Kuitenkin on tässä positiivisiakin asioita siten, että uskotaan kuntiin ja siltä osin lähdemme näitä hankkeita tekemään. Voin kertoa, että yksi hyvä esimerkki ainakin, jota olen itse ollut valmistelemassa, on ollut hyvin onnistunut, joten luotetaan nyt vähän kuntiinkin.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haavisto perusteli ihan järkevästi uuden korvausjärjestelmän käyttöönottoa. Se ei varmasti tule olemaan lopulta ongelma, koska ainahan käsitteet osaltaan jossakin määritellään. Minusta ongelma, ministeri Haavisto, on siinä, että tämä kompromissitulos merkitsee sitä, että poliittisilta päätöksentekijöiltä siirretään nyt valta oikeuslaitokselle. Olisin toivonut kovasti, että lakiesitykseen olisi tämä uusi käsite myös määritelty selkeästi niin, että poliittiset päättäjät olisivat tämän ratkaisseet eikä, niin kuin nyt käy, oikeuslaitos.

Muutenkin tämä kompromissitie, jonka hallitus nyt valitsi, on johtanut ongelmiin ja itse asiassa ministeri Haavisto varmaan on havainnut sen, että nyt lakiesitys ei ole lainkaan linjassa hallitusohjelman kanssa. Hallitusohjelmassa luvataan, että suojeluohjelmat hoidetaan vuoteen 2000 mennessä. Kun rahoitusta ei ole ratkaistu, niin näin ei varmaan tule käymään enkä usko, että vuosi 2004 uusien ohjelmien osaltakaan pitää paikkansa juuri rahoituksen ongelmallisuudesta johtuen. Edelleen hallitusohjelmassa todetaan, että maanomistajan oikeusturvaan kiinnitetään erityistä huomiota. Nyt kuitenkin, kuten tähänastisessa keskustelussakin jo on paljastunut, käytäntö tulee muodostumaan sellaiseksi, että maanomistaja itse asiassa joutuu 10—15 vuottakin odottamaan kaikkinensa pahimmassa tapauksessa ratkaisuja.

Mitä tulee rantarakentamiseen, niin varmasti paljon parempi ratkaisu, kun tässäkin jouduttiin kompromissiin menemään, olisi ollut se, että kunnille olisi annettu se valta, mikä kunnille itsehallintoperiaatteen mukaisesti tässä kuuluukin, eli kunnat olisivat saaneet ratkaista, milloin kaavoittavat ja milloin jättävät rannat kaavoittamatta. On olemassa monenlaisia rantoja. Varmasti jokaista puroa ja lampea ei pidä pyrkiäkään kaavoittamaan.

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulain uudistaminen on ollut pitkäaikainen tavoite maassa. Sen on toivottu ajanmukaistavan lainsäädäntöä, kytkevän suomalaisen lainsäädännön EU:n ohjelmiin ja aikaansaavan selvyyden luonnonsuojelun oikeusturvakysymyksiin. Kansalaisten keskuudessa vallitseekin myönteinen asenne luonnonsuojelua kohtaan ja myös keskusta haluaa olla myötävaikuttamassa lainsäädännön ajanmukaistamiseen. Keskityn tässä puheenvuorossani kuitenkin lähinnä niihin pariin aiheeseen, joissa näkemyseroja tämän lain tiimoilta luultavasti syntyy, edellyttäen, että flunssan viemä ääneni kestää puheen loppuun saakka.

Luonnonsuojelunhan olisi oltava kansallisen strategian tasolla koko kansakunnan yhteinen asia, joka leimaisi Suomea ja suomalaisuutta myönteisellä tavalla ja jonka puolesta kaikki olisivat halukkaita tekemään työtä. Tämän toteutuminen edellyttäisi, että kaikki voisivat kokea luonnonsuojelumme ja luonnonsuojelulainsäädännön myös omalta kannaltaan oikeudenmukaiseksi. Valitettavasti tätä tavoitetta hallituksen esitys ei kaikilta osin palvele. Esitys on rakennettu maanomistajien näkökulmasta, joita esityksen toteuttaminen erittäin suuresti koskee, epäluuloja synnyttäväksi. Vanhojen suojelualueiden toteuttamiseen ja korvaamiseen liittyen lakiesitys ei paranna mitään. Päinvastoin syntyy tilanne, jossa maanomistaja jää täysin yhteiskunnan tahdon varaan. Maanomistaja on joutumassa vanhojen suojeluohjelmien kohdalla tilanteeseen, jossa oikeastaan vasta tai vain lainvastaisuus saattaa herättää viranomaiset. Se on todella huono lähtökohta suojelumyönteisyyden saavuttamiselle.

Hallitukselta puuttuu, kuten täällä jo keskustelussa on todettu, rahoitusohjelma vanhojen päätösten toteuttamiseksi. Suojelumyönteisyyttä ei myöskään lisää se, että luonnonsuojelun nojalla tehtävien korvausten uudeksi korvauskynnykseksi määritetään ennen käyttämätön määrite merkityksellinen haitta, jonka tulkinta jää juristeille. Kysehän periaatetasolla tämän haitan tason määrittämisessä on siitä periaatteesta, korvataanko ylipäätään luonnonsuojelualueeksi varattava alue vai ei.

Uskon, että yleensä kansallisen hyväksyttävyyden saavuttamisen kannalta olisi tärkeää ottaa käyttöön se periaate, että jos jokin alue koetaan kansallisesti niin tärkeäksi, että se yhteisesti suojellaan, niin silloin myös maassa, jossa maanomistukselle on suoja olemassa, maanomistajalle maksettaisiin syntyneestä luonnonsuojelupää-

töksestä korvaus. Tästä periaatteesta hallitus pyrkii tällä määritelmällä merkityksellinen haitta pyristelemään eroon.

Uusien suojelupäätösten osalta laki esittää nyt korvausjärjestelmän. Hallitus on puhunut paljon julkisuuteen neljän vuoden odotusajasta, joka oli kompromissi kuuden ja kahden vuoden välistä korvausten käsittelyssä. Kuitenkaan todellisessa elämässä neljä vuotta ei ole se aika, jonka maanomistaja joutuu odottamaan, kuten äsken ed. Isohookana-Asunmaa jo totesi. Ensinhän kuluu ehkä pari vuotta varsinaisen suojeluohjelman valmisteluun. Sen ajan maaplänttí on käytöltään sidottu, sitä ei voi vapaasti käyttää. Tämän suojeluohjelman valmistelun jälkeen alkaa 4 vuoden odotusaika, jonka jälkeen maanomistaja voi vaatia omalta puoleltaan suojelualueen toteutusta vireille. Sitten alkaa korvausten käsittely ensin lunastustoimituksen muodossa, joka saattaa viedä vuosia. Sen päätöksestä voi alkaa valituskierre ja vasta tämän kaiken jälkeen alkaa korvausten maksatus, jonka yhteiskunta voi jaksottaa 4 vuodelle. Aikaa saattaa kulua todella 4 vuoden sijasta maanomistajan kannalta pikemminkin 10 tai 15 vuotta. Tuntuuko tämä oikeudenmukaiselta ihmisestä, jonka omistama alue halutaan suojella? Yhteiskunnan intressi suojeluasioissa on useasti selvä. Sen pitäisi olla niin selvä, että myös valmiuden huolehtia kärsimään joutuvan ihmisen asiasta pitäisi olla korkealla.

Yhtään parempi ei tule olemaan tilanne rantojen kohdalla, jossa hallituksen aikeena on synnyttää systeemi, jossa maanomistaja on täysin viranomaisten tahdon varassa. Kunnallinenkin demokratia jää voimattomaksi. Ihmisten oikeusturvaa ei varmaankaan tule parantamaan myöskään se, että monissa erityislakien muutoksissa, joita luonnonsuojelulain muutoksen nojalla hallitus esittää, viitataan siihen, että päätöksiä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa tai sen nojalla säädetään. Hallitus on rakentamassa järjestelmää, jossa luonnonsuojelulain nojalla säädetään alemman asteisia viranomaissäännöksiä, joilla suoraan sidotaan päätöksentekoa monilla elämänalueilla. On kysyttävä, mikä on lainsäätäjänä toimivan eduskunnan vastuu. Tiedämmekö, mille kaikelle olemme nyt valtuutuksen antamassa? Mille tasolle demokratiassa jää kansalaisen oikeusturva, kun luottamushenkilöille ei anneta sijaa lupa-asioiden käsittelyssä ja kun laissa säädettyjen määräysten lisäksi lupakäytäntöä sitoviksi määräyksiksi otetaan yhä enemmän lain nojalla annettuja alemman asteisia sääntöjä? Näin syntyvät päätökset ovat kyllä lainvoimaisia, mutta edustuksellinen demokratia ei ole päässyt näin syntyviä sääntöjä käsittelemään.

Luonnonsuojelulain uudistamisessa rantarakentamiseen on kohdistettu poikkeuksellisen laaja huomio siitä huolimatta, että rantarakentamisen ohjaamista ei sinällään juurikaan perustella itse laissa edes luonnonsuojelulla. Olisi ollut luonnollisempaa, että rantarakentamisen kuten muunkin rakentamisen ohjaamista olisi käsitelty rakennuslain laajemman uudistamisen yhteydessä, sillä samojen hyvien suunnitteluperusteiden olisi koskettava kaikkea rakentamista. Rannat eivät tässä muodosta mielestäni erityistä poikkeusta. Pitää perustellusti kysyä, miksi hallitus pitää rantarakentamista niin ongelmallisena, että sen ohjaamista käsitellään luonnonsuojelun yhteydessä. Onko kyse luonnonsuojelusta?

Hallituksen esitys käytännössä vastaa, että ei ole. Luonnonsuojelulailla voidaan hallita suojeltaviksi tarkoitettuja luontotyyppejä niin rannoilla kuin kuivemmallakin maalla. Siihen ei tarvita rakennuslakia. Hallitus on perustellut rantarakentamisen vaikeuttamista yleisesti viittaamalla rantojen kestävään käyttöön. Ainoana konkreettisena perusteena rakennuslain mullistamiselle ja kaavapakolle on esitetty rantojen virkistyskäytön turvaaminen. Kaavoituksella hallitus haluaa varmistaa esteettömän pääsyn rannoille. Tämä onkin sinällään hyvä perustelu, mutta sama tavoite voitaisiin toki saavuttaa paljon kevyemmällä ja halvemmalla ja demokraattisemmalla tavalla kuin mitä hallitus esittää. Tosiasia on, että hallituksen esitys pyrkii hallinnollisia esteitä rakentamalla vaikeuttamaan mahdollisimman paljon suomalaiseen elämänmuotoon kuuluvaa rantarakentamista.

Merkittävää hallituksen esityksessä on, että rantarakentamisen uutta järjestelyä ei perustella luonnonsuojelulla, ei maisemansuojelulla eikä vesiensuojelulla, ainoastaan yleisellä viittauksella ranta-alueiden kestävään käyttöön ja virkistyskäytön tarpeisiin. Luonnonsuojeluperusteet olisi voitu kumota, kuten äsken totesin, viittaamalla luonnonsuojelulakiin. Maisemansuojelusta rannoilla taas voidaan huolehtia rakennusjärjestyksellä ja pitämällä huoli siitä, että mökkiä ei rakenneta aivan vesirajaan kiinni. Vesiensuojelunäkökohdista voidaan taas uustuotannossa huolehtia vaatimalla jätevesille umpisäiliöitä. Jäljelle jäävät todellakin vain virkistyskäyttöön liittyvät vaateet.

Virkistystarpeet voidaan kuitenkin hoitaa kaavoituspakkoa kevyemmällä järjestelmällä.

Silloin kun on kyse todella laajoista rakentamattomista rannoista, jotka halutaan säilyttää virkistystarpeeseen, ei tuota tarvetta voida toteuttaa kaavan muodossa pelkästään maanomistajan kustannuksella, vaan yhteiskunnan on hankittava laajat virkistysalueensa omistukseensa, niin kuin erityisesti monet suuret kunnat ja kaupungit ovatkin paljon tehneet. Kaavoituspakolla hallitus pyrkii huolehtimaan siitä, että maanomistajakohtaisesti tai ainakin kullakin ranta-alueella olisi vapaita ranta-alueita.

Tokihan tämä tavoite voidaan saavuttaa muutoinkin kuin vaatimalla vahvistettuja yleiskaavoja lähes kaikille rannoille. Kunnan hyväksymällä vahvistamattomallakin yleiskaavalla sama tavoite olisi voitu saavuttaa, varsinkin jos sen avuksi säädettäisiin riittävä mahdollisuus rakennusoikeuksien järjestelyyn. Maanomistajakohtaisesti sama tavoite voitaisiin saavuttaa joko rantakaavalla tai vaatimalla järjestelyä, jossa rakennuslupien yhteydessä osoitetaan vapaiksi jäävät alueet jollakin muulla tavalla. Monesti koko tilan alueelle piirretty asemapiirros vastaisi riittävää suunnittelutarvetta. On ylimitoitettua vaatia muutaman mökin takia vahvistettua yleiskaavaa, kun saman tarkoituksen toteuttaisi se, että maanomistaja neuvottelee kunnan kanssa, mihin mökit on parasta sijoittaa, ja tekee sen mukaan.

Keskusta ei todellakaan vastusta ranta-alueiden yleiskaavoittamista. Olemme vain sitä mieltä, että sen pitää olla kuntien päätettävissä. Monissa kunnissahan on vapaaehtoisesti tehty etenkin osayleiskaavoja, joilla rakentamista ohjataan. Niiden etu on se, että rakennusoikeudet jakautuvat tasaisesti eri maanomistajien kesken, ja niillä turvataan myös vapaiden ranta-alueiden syntyminen. Erityisesti merialueiden parhailla saaristoalueilla kaavoitus onkin myönteinen asia, mutta kunnissa tätä suunnittelua rajoittaa valitettavasti resurssien puute. Kunnat pyrkivät ohjaamaan yleiskaavoituksensa kiireisimmille alueille. Nyt yhtäkkiä esitettävä vaatimus käytännössä kaikkien rantojen kaavoittamisesta tuntuukin pähkähullulta kuntien ja maanomistajien kiusaamiselta. Mahdollisuus siihen, että kunta rajaa osan rannoista määräaikaisesti kaavoituspakon ulkopuolelle, on minusta laissa kirjoitettu siten, että tämä olisi kuitenkin poikkeusjärjestely ja pääsääntöisesti rannat olisivat kaavoituspakon alla.

Kun lisäksi hallitus esittää toteutettavaksi mallia, jossa alueellisille ympäristökeskuksille annetaan hyvin suuri valta, tulee väkisin mieleen se, että hallitus ei luota kunnalliseen demokratiaan ja paikallisten ihmisten haluun suunnitella elinympäristöään. Luonnonsuojelulle tehdään karhunpalvelus, kun paikalliseen päätöksentekoon ei haluta luottaa. Ympäristökeskus päättää hallituksen esityksessä vahvistamalla yleiskaavan ja ympäristökeskus päättää kaavoituksen kesken ollessa myös poikkeusluvista. Lisäksi ympäristökeskukselle on annettu muutakin kontrollivaltaa. Ympäristökeskus on päällikkövirasto, valtion virasto, jossa viime kädessä yksi valtion virkamies panee lopullisen nimen päätöksen alle.

Demokratiasta tässä mallissa ei kovin paljon ole jäljellä. Ympäristöarvojen säilyttämisestä ja ottamisesta huomioon suunnittelussa on tehty sellaista salatiedettä, että vain muutamat ympäristökeskusten johtajat näyttäisivät tietävän, mikä on oikeaa suunnittelua. Paikallisten ihmisten harkinnalle ei jätetä sijaa eikä myöskään kuntien vastuuta korosteta sillä tavoin kuin keskusta toivoisi. Kuitenkin rantojen suunnittelussa on kyse muustakin kuin virkistysreittien turvaamisesta. Kyse on myös elinkeinoista, työstä ja leivästä, joiden merkitys paikallisella tasolla myös haluttaisiin ottaa huomioon. Maatilalle annetaan laissa kyllä oikeus rakentaa saunamökki itselleen. Useimmillahan se taitaa olla, jos rantaa on. Tällainen lupaus onkin helppo antaa, mutta maatilan kehittäminen esimerkiksi maaseutumatkailun suuntaan tehdään jo vaikeammaksi. Tarvitaan vahvistettu kaava. Sen tekoon saattaa kulua seuraava vuosikymmen kaikkine valitusmahdollisuuksineen.

Keskusta oli viime vaalikaudella halukas sellaiseen rakennuslain uudistamiseen, jossa kuntiin olisi luotettu ja jossa kunnille olisi annettu päätösvalta kaavojen vahvistamisessa ja poikkeuslupien myöntämisessä. Tähän suuntaan myös tätä esitystä pitäisi eduskunnassa muuttaa. Kuntien olisi tässä mallissa otettava huomioon ennalta määritellyt valtakunnalliset maankäyttöintressit, joita vastaan kunta ei saisi kaavojaan vahvistaa tai poikkeuslupia antaa. Tämä on käännetty tämän hallituksen toimesta päinvastaiseksi. Valta annetaan entistä voimakkaampana ympäristökeskuksille.

Kunnathan haluavat yleiskaavoittaa. Valtuustojen hyväksymiä eriasteisia yleiskaavoja on maassamme jo 1 520 ja yli 500 on parhaillaankin valmisteilla, mutta kymmenien vuosien työstä huolimatta vasta 260 yleiskaavaa on vahvistettu ja niistäkin osa on alueeltaan hyvin pieniä. Mistä nyt kunnat saisivat voimavaroja ottaa tähänastiseen työhön verrattuna kenties moninkertaisen

tehtävän hoitaakseen ja suoriutua tehtävästä vielä säällisessä ajassa? Arvelen niin, että kaavoituspakko tuleekin olemaan monissa kunnissa käytännölle hyvin etäinen ja vieras asia, ja käytännössä se tulee johtamaan alkuvaiheessa rantarakentamisen hidastumiseen. Sinällään kaavoituksen toteuttaminen ei varmastikaan vähennä rantatonttien lukumäärää, sillä kaavojen myötä yleensä tähänastisissa yleiskaavoissa myös rakennusoikeudet ovat realisoituneet verraten korkeassa määrin. Siitä ei olekaan tässä kyse. Kuntien mahdollisuutta neuvotella yksittäisten rantarakentamishankkeiden toteutuksesta olisi muutoin lisättävä kuin vaatimalla aika massiivista vahvistettua yleiskaavaa. Siltä osin olisin toivonut, että hallitus olisi etsinyt kevyempää mallia.

Suomalaiseen elämänmuotoon on kuulunut elämä rannoilla. Väittäisin, ettei meille sovi se, että loma-asunnot sijaitsevat etäällä rannoista ja vain yhteinen laituri on linkkinä rantaan. Se, mikä sopii ehkä saksalaisille tai ruotsalaisille lomakylien asukkaille, ei vastaa suomalaisen perheen ihannetta rantalomasta. Hallituksen esityksen perusteluissa esitetään jossain määrin vaikeasti tulkittava ajatus sivulauseessa. Lain taloudellisia vaikutuksia arvioidessaan hallitus toteaa: "Rantojen kaavoitusvelvollisuus ja siitä seuraava omarantaisten rakennuspaikkojen tarjonnan supistuminen tulee lisäämään olemassa olevien omarantaisten loma-asuntojen arvoa."

Tämän perustelun johdosta voi esittää kaksi kriittistä arviota.

Ensimmäiseksi kysymys: Mihin perustuu arvio, jonka mukaan kaavoituspakon kautta omarantaisten rantatonttien tarjonta vähenee? Onko kaavoituspakolla tietoinen pyrkimys vähentää uusien rakennuspaikkojen määrää? Tätä ei lain tavoitteissa missään kirjata, mutta onko se hallituksen perimmäinen tarkoitus vai onko tarkoitus antaa luonnonsuojelulain nojalla alemmanasteisia kaavoitusohjeita, joilla ympäristökeskukset velvoitetaan valvomaan, ettei yleiskaavatontteja sijoiteta omarantaisina rannoille, vaan tontit pitäisi sijoittaa etäämmäksi rantaviivasta? Tätäkään tavoitetta lainsäätäjä ei ole tätä esitystä käsitellessään asettamassa, mutta onko ympäristöministeriöllä tarkoitus lain hyväksymisen jälkeen ohjata kaavoitusmääräyksiä tähän suuntaan?

Toinen kriittinen johtopäätös liittyy siihen, että lain hyväksymisen seurauksena mökittömien mahdollisuus mökin hankkimiseen vaikeutuu entisestään. Hallitus arvioi ilmeisesti oikein, että rajoitusten ja kieltojen myötä vanhojen mökkien arvo valitettavasti nousee eikä uusiin tontteihin köyhempi pääse kiinni. Tämäkin on suomalaisen elämänmuodon kannalta valitettavaa kehitystä.

Luonnonsuojelulain ja rakennuslain uudistamiselle olisi paremmat edellytykset, jos lähtökohdaksi tunnustettaisiin kunnolla suomalaisen mökkielämän oikeutus ja lainsäädännöllä ja viranomaisten toiminnalla pyrittäisiin edistämään mökkeilyn muodossa kotimaista matkailua. Vedettäisiin mieluummin kotiin päin kuin ulospäin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aina ajatellut, että ed. Vanhanen on hyvin edistyksellinen, mutta tässä asiassa täytyy todeta, että hän edustaa kyllä vanhaa tuttua kantaa. Hän esitti asian hyvin kauniisti toteamalla, että olisi pitänyt löytää ratkaisu, joka olisi kaikkia tyydyttänyt. Kuitenkin hän tietää, että se ei ole mitenkään mahdollista, koska näkemykset siitä, kenelle luonto ja rannat kuuluvat, poikkeavat täysin. Keskusta lähestyy asiaa siltä kannalta, että oikeus on vain maanomistajille, mutta me muut lähestymme tai ainakin sosialidemokraatit lähestyvät siltä kannalta, että kaikilla Suomen kansalaisilla on oikeus luontoon ja rantoihin ja niiden käyttöön.

Minusta tätä keskustan kantaa on hyvin tuonut esille muun muassa se, että kun viime kaudella puhuttiin siitä, pitääkö rannoille jättää viljelemättömiä kaistoja vesiensuojelun takia, niin silloinkin vastustus oli heidän taholtaan erittäin jyrkkää. Jos sitten jotain meneekin, joka sentistä täytyy maksaa huomattavasti. Eli tässäkin meidän käytäntömme jo eroaa kansainvälisestä käytännöstä siinä mielessä, että monessa maassa ylipäätänsä luonnonsuojeluun varattavia alueita ei katsota siten korvausvelvoitteisiksi alueiksi kuin Suomessa katsotaan.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä vastauspuheenvuoroni sopii oikein hyvin jatkoksi ed. Kauton äskeiselle puheenvuorolle, kun hän totesi, mikä ero on demarien ja keskustalaisten suhtautumisessa näihin asioihin. Demareilla oli, että kaikille suomalaisille, täällä asuville, niin ymmärsin, ja keskustalaisilla vain maanomistajille, taas vihreät eroa-

vat näistä kahdesta edellisestä siinä, että meistä luonnoneliöillekin tulisi antaa kohtuullinen mahdollisuus rannoilla elelyyn jnp. Tällä tavalla biologinen diversiteetti esiintyy myös Suomen lakeja säätävässä kansalliskokouksessa.

Ed. Vanhasen äskeisessä puheenvuorossa oli ehkä mielenkiintoista se, että hän toistuvasti kuvasi, kuinka on olemassa erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja. Hän kuvasi omaansa ja totesi, että niitä on muitakin. Tässähän se juju juuri on, että nyt sattuu olemaan tällainen hallituskoalitio ja se on päätynyt näistä vaihtoehdoista nyt kuvatun ja esitetyn kaltaiseen. Erikoisen mielenkiintoinen oli se sivulause ed. Vanhasen äskeisessä puheenvuorossa, jossa hän meni askeleen kohti rantalakia eurooppalaisittain, kun hän totesi, että ei pidä niitä mökkejä rakentaa rantaviivan tuntumaan. Sehän on suomeksi rantalaki, ja siinä on asteittain Ahvenanmaan rantalaki ja sitten yleiseurooppalainen rantalaki. Tämä toteamus antaa sellaisenaan rohkaisun siitä, että kyllä tästä laki tulee.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvällä suunnittelulla on tietysti hyvät puolensa. Tänä päivänähän suunnittelu monissa kunnissa on sellaista, että siellä ei ole tehty edes yleissuunnittelua rantojenkäytön osalta. Siinä mielessä lakiesityksessä on hyvääkin hyvin monta asiaa. Mutta sitten toisekseen, kun ajatellaan, mitä elementtejä vanhassa laissa on, niin siinähän on jo sinällään ollut määräys vapaan rannankäytön oikeudesta eli jätetään vapaa rantasuikale sinne väliin, jolloin ötökätkin kyllä elävät.

Pohjois-Karjalan ihmisen näkökulmasta, missä ei ole kuin vesiä ja välillä siltoja, on mökeille kyllä paikkoja ollut. Omassakin kunnassani on tehty aktiivisesti töitä, että sinne saataisiin lisää asukkaita elikkä myös mökkiläisiä. Tiukka, ahdasmielinen suhtautuminen tähän toivon mukaan ei hyvin isoa valtaa tule saamaan. Siinä mielessä minusta ed. Vanhanen tietysti arvuutteli joitakin asioita ihan oikein, vaikka en kaikkiin hänen näkökohtiinsa voinut täysin yhtyäkään.

Ympäristöministeri H a a v i s t o: Arvoisa puhemies! Muutamia ajatuksia, jotka tässä debatissa virisivät.

Ensinnäkin ed. Lahtela sanoi, ettei pidä tehdä semmoista suunnittelua, joka estää asukkaiden tuloa. Minä luulen, että nykyään maailma on sellainen, että hyvä suunnittelu tuo niitä asukkaita. Jos yhdyskunnissa ja kunnissa on korkeatasoinen suunnittelu, maankäyttö ja hyvä yhdyskuntarakenne, se on asukkaiden kannalta myönteinen tekijä. Samaten kun on hyvinsuunnitellut virkistysalueet, kunnalliset rannat ja tämän tyyppisiä virkistyspaikkoja varattu, luulen, se on myönteinen asia ja noteeratan myönteisesti.

Mutta varsinaisesti ed. Vanhasen puheenvuoron johdosta: Hän kovasti luotti kuntiin ja minunkin tekisi mieli luottaa ja jättää koko asia. Miksi siitä täällä pitäisi ollenkaan keskustella tai säätää, jos mitään ongelmia ei olisi kuntien kanssa? Niin kuin puheenvuorossani sanoin, kunnissa on ollut hyvin eri tyyppisiä valmiuksia ylipäätään suunnittelukysymyksissä ja rantojenkäytön suunnittelussa erityisesti sekä hyvin paljon erilaisia asenteita.

Nyt ongelmana tietysti tulee se, että esimerkiksi järvien rantaviivat eivät valitettavasti noudata kuntien rajoja, vaan järvet ja vesialueet saattavat mennä useiden kuntien alueille, ja pitää olla jokin järjestelmä ja tolkku siinä, millä tavalla näitä kokonaisuuksia voidaan suunnitella. On myös huolehdittava, etteivät eri kuntien suunnittelujärjestelmät lyö toisiaan korvalle, eivät tässä eikä muissa yhteyksissä. Tästäkin on valitettavasti huonoja esimerkkejä. Sen takia jokin taho, joka näkee laajemman kuntien kokonaisuuden, tässä laissa se nyt on ympäristökeskus, tähän on otettu ja pidän sitä hyvänä mekanismina tässä yhteydessä.

Edelleen ed. Vanhanen hyvin kauniisti korosti sitä, että kun yhteiskunta päättää suojella jotakin, on oikein, että siitä maksetaan täysi korvaus maanomistajalle. Kun olemme tätä lakia laatineet, niin tietysti välillä on hieman hammasta purren luettu semmoisista kapitalistisista maista kuin Englannista tai muista voimassa olevia lainsäädäntöjä, jotka perustuvat vähän toisenlaiseen ajatteluun. Esimerkiksi kaavoitusväline on hyvin voimakas, ja maanomistajalle ei korvata mitään muita arvoja joissain tilanteissa kuin mitä maan juuri senhetkinen käyttö on. Esimerkiksi peltomaata ei korvata rakennusmaana tai mökkimaana, jos se on peltokäytössä jnp.

Suomessa on nykyjärjestelmällä tehty ehkä Euroopan kallein luonnonsuojelujärjestelmä. Hyvä on, jos siitä ollaan yksimielisiä, niin maksetaan pois vain, ja minä olen ensimmäisenä puolustamassa sitä, että maanomistajat saavat rahansa. Mutta on hyvä tietää, että tällainen mekanismi, joka meillä on ollut käytössä, on hyvin kallis järjestelmä ja että niissä maissa, jotka varmasti kavahtaisivat ajatusta, että heidän lainsää-

däntönsä on sosialistinen, on paljon pidemmälle menty suunnittelu- ja kaavoitusjärjestelmissä kuin meillä ilman, että se on herättänyt tällaista yhteiskunnallista keskustelua, että kysymyksessä olisi puhe jonkinlaisesta sosialisoinnista tai muusta sellaisesta, kuten tässä keskustelussa on verrattu.

Sitten vielä ed. Vanhanen otti esille myös rantakaavan elikkä osayleiskaavaa kevyemmän kaavoittamisen. Siinähän on tässä laissa mekanismi olemassa eli silloin, kun ei ole kunnan alullepanemaa yleiskaavaa eikä osayleiskaavaa, voi olla maanomistajalähtöinen rantakaava käytössä, ja jollei sitäkään ole mahdollisuus käyttää, niin tässä on myös sitä tilannetta varten poikkeussäännöksensä esimerkiksi sellaisen postimerkkitontin omistajalle, jonka kaikki naapurit ovat jo omat alueensa rakentaneet ja ikään kuin rantakaava on menettänyt siinä yhteydessä jo merkityksensä. Eli myös maanomistajalähtöinen rantakaavamekanismi on laissa edelleen otettu huomioon. Eli näiltä osin näen juuri, että erilaisia variaatioita eri tilanteita varten myös rantojenkäytön suunnittelun osalta on tässä laissa aika monipuolisesti käytetty.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen sivulauseen, josta ed. Pulliainen ilahtui, siteerasin tarkasti hallituksen perusteluista, jossa arvioitiin, että omarantaisten tonttien määrä vähenee, ja kysyin kriittisesti, mihin se perustuu. Ei laissa ole tällaista tavoitetta laille asetettu, että rantarakentamista muutetaan niin, että omarantaiset tontit vähenevät ja tontit siirretään syrjään. Minusta se ei voi olla suomalainen tavoite.

Ed. Kauton kysymys on ymmärrettävä, koska meillä on selkeästi erilainen poliittinen linja. Keskusta on valmis, niin kuin historia osoittaa, tekemään suojelupäätöksiä silloin, kun luonnon arvot sitä vaativat. Silloin pitää suojelupäätöksiä tehdä ja ne yhteiskunta toteuttaa, ja sen takia meillä luonnonsuojelulaki on olemassa. Mutta ei suojelua pidä tehdä kenenkään yksittäisen maanomistajan kustannuksella, vaan jos se yhteisesti tehdään, niin siitä kannetaan yhteisesti vastuu ja yhteiskunta korvaa sen myös yksittäiselle maanomistajalle.

Korvauskysymyksistä vertailun hakeminen muualle Eurooppaan ontuu siltä osin, että Suomessa on olemassa perusrakennusoikeus. Se on kuitenkin vallitseva oikeuskäytäntö ollut rakennuslaissa, ja tässä viime aikaisessa keskustelussa on selvästikin elementtejä, että perusrakennusoikeuden käsitteestä ja tulkinnasta haluttaisiin pyristellä eroon. Se olisi tavattoman vakavaa suomalaisen maaseudun kannalta.

Ed. T i u s a n e n: Arvoisa puhemies! Jälleen tänään täytyy tyydytyksellä todeta, että edellinen eduskunta, sen ympäristövaliokunta ja ympäristöministeri Pietikäinen pystyivät estämään sen lakiesityksen läpiviemisen, jonka edellinen hallitus tähän taloon toi. Haluaisin ihan aluksi todeta myös sen, että kun kaavoitus yleensä ottaen on tullut tämän suojelun välineeksi, niin sekin on kompromissi. Oli myös toisenlaisia lähtökohtia alun pitäen, muun muassa metrimääräinen huomioiminen ja puhtaaseen rantakaavaan pohjautuva ratkaisu. Tässäkin ollaan siirrytty juuri kompromissin tiellä tähän missä ollaan.

Mutta joka tapauksessa on toki hyvä, että nyt meillä vuodesta 66 odotettu luonnonsuojelulain säädännön uudistaminen on käsillä. Erilaisia viivytyksiä toki on ollut ja tällä hetkellä asia on jo ympäristövaliokunnan käsittelyssä. Kun huhtikuussa 95 todella täällä kysyttiin ministeri Pekka Haavistolta, milloin tämä esitys tulisi käsittelyyn, niin hänen aikataulunsa silloin sijoittui noin vuosi taaksepäin olevaan ajankohtaan. Eli vuosi tässä nyt on kuitenkin tuosta huhtikuusta 95 ja senaikaisista arvioista kulunut, mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Se on toki hyvä asia.

Tässä voidaan myös todeta se, että ed. Aittoniemi puhui vihreiden roolista tässä asiassa. Mitä ilmeisimmin kuitenkin, kun kuuntelemme tätä keskustelua, asia on niin päin, ettei niinkään se, että vihreän puolueen ministeri on ympäristöministerinä, tässä asiassa ole pontimena vaan se, että keskustapuolue ei ole hallituksessa. Todellakin ed. Aittoniemen ja ehkä ed. Vanhasenkin puheenvuorot ovat todella hyvin luonnonsuojelulakikielteisiä siinä mielessä, että lakiesitys, jolla todella päästäisiin eteenpäin konkreettiseen tulokseen, ei liikkuisi tuolla ajatuskehikon avulla eikä sen sisällä.

Luonnonsuojelulakityöryhmä esitti mietintönsä ja sitä on todella vesitetty. Toisin sanoen sitä on muutettu. Sen ympäristön ja luonnonsuojelun maku on laimentunut. Lakiesitykseen liittyvien kipukohtien hoito on myös ollut osittain amputointia eli kipukohtia on sitten poistunut. Omistusoikeuteen liittyvät kysymykset ovat aivan tämän hallituksen esityksen viime metreillä nousseet jatkuvasti arvoon ansaitsemattomaankin johtuen varmaankin myös siitä, että asiaa

hallituksessa edesauttaneet ovat kuulleet tai ainakin aistineet keskustalähtöisen hengityksen selässään eli sellaisen painostuksen, joka liittyy tähän asiaan.

Se, mihin ministeri Haavisto viittasi, esimerkiksi Englannin ja monien muiden maiden käytäntöön, on varsin hyvä kuulla. Eli mistään erityisestä poliittisesta kysymyksestä ei ole kysymys vaan suhtautumistavasta siihen, mitä ympäristö kenellekin ja koko yhteiskunnalle ja ihmisille merkitsee, mikä on meidän yhteinen oikeutemme ympäristöön, nauttia siitä, vapaista rannoista jne. Enemmän mielestäni onkin ollut kysymys jostakin muusta kuin omistusoikeuden suojasta. Kyse on ollut aika paljon myös ahneuden suosimisesta, täysin muualla maailmassa käsittämättömästä kuvitteellisen teoreettisen haitan maksattamisesta veronmaksajilla.

On erinomaisen tärkeää, että metsälaki ja rakennuslain osauudistus käsitellään luonnonsuojelulain yhteydessä. Nimenomaan myös rakennuslakiin on liitetty vesitystä, joka merkitsee jatkossa oikeuskäsittelyjä. Ei voi tervehtiä ilolla sitä, että lopullinen hyvinkin tärkeä lainsäädäntöön kuuluva peruslinjaus syntyy eri oikeusasteissa. Tähän joudutaan siitä syystä, että lakiin rakennetut kompromissit ovat niin tulkinnanvaraisia, että erilaisten valitusten määrän voi ennakoida varsin suureksi.

Kysymys siitä, mitkä todella ovat ne rantaalueet, joita ei rakentamista varten tarvitse kaavoittaa, jättää lakiesitys aika pitkälti myös avoimiksi, ja ratkaisu on siirretty kunnanvaltuustoille. Tiedämme toki jo nyt, että esimerkiksi lukuisissa maaseutukunnissa maanomistajat istuvat ja hallitsevat valtuustojen enemmistöjä, ja maaomaisuudella pelaaminen on mahdollisimman suuren taloudellisen hyödyn hyväksi tapahtuvaa toimintaa, ei niinkään ympäristön säilyttämiseksi.

Tässä on muitakin lakeja mukana kuin metsälaki, muun muassa kaivoslaki ja sen osauudistaminen. Kaivoslain väistyminen luonnonsuojelulain suhteen jää myöhemmin nähtäväksi. Joka tapauksessa tämä lakiesitys antaa mahdollisuuksia siihen, että luonnonsuojelulaki on ensisijainen.

Alueellisen ympäristökeskuksen valitusoikeus kunnanvaltuuston päätökseen on erityisen tärkeää. Sitä vastoin kuntalaissa säädetty muutoksenhakuoikeus koskien paikallisia ympäristöjärjestöjä ja yksityistä kansalaista ei ole aina toiminut tähänkään saakka. Tämä oikeus on jäänyt käytännössä varsin pitkälti oikeusasteissa vallitsevan hyvän tahdon varaan. Ympäristöjärjestöjen pudottaminen lakiesityksestä ikään kuin asianosaisina on mielestäni kielteinen muutos.

Arvoisa puhemies! Taistelua lakiesityksestä on käyty. Sitä käytiin aluksi erityisavustajien työryhmässä, sittemmin ministeriryhmässä ja lopulta asiasta väännettiin kättä vielä valtioneuvoston istunnossa. Tässä taistelussa tuntui olevan vahvasti mukana myös tuo tunnettu Ankkalinnan kolmikko. Ainakin kaksi heistä oli aika usein myös asiassa vahvasti niskan päällä. Joka tapauksessa on tietysti hyvä asia, että on saatu aikaan yksimielinen esitys hallitukselta. Nähtäväksi jää, onko mahdollisuuksia, että valiokunta vielä asiaa pystyisi kehittämään ympäristön ja luonnonsuojelun kannalta myönteisesti eteenpäin.

Ympäristövaliokunta on siis aloittanut asian käsittelyn. Sille tulee mahdollistaa työ, johon riittää aikaa niin, että tämä hyvin tärkeä, vuosikymmenien lakiuudistus tulisi perusteellisesti, rauhassa ja harkitusti käsiteltyä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Tiusanen totesi, että laki on tällainen, ei niinkään siitä syystä, että vihreät ovat hallituksessa, vaan siitä syystä, että keskusta ei ole hallituksessa. Hän saattoi mennä tässä kyllä aika tavalla lähelle totuutta, mutta ehkä hiukan väärältä ajatuspohjalta.

Vihreiden ja keskustan ajatukset ovat jossain määrin vastakkaisia sikäli, että vihreät ovat omalla alueellaan fanaatikkoja. En halua tätä sanoa mitenkään loukkaavassa sävyssä, enkä viittaa parvekkeella viime tiistaina olleisiin henkilöihinkään, vaan jätän sen pois. Sen sijaan keskustassa asiaa ajatellaan elävän elämän kannalta. Keskustalainen ajatustapa on hyvin paljolti joutunut olemaan, elämään ja työskentelemään elävän maaseudun, metsien, peltojen, rantojen kanssa. Keskustalaisen ajattelutavan omaavat ihmiset ovat joutuneet ottamaan siitä leipänsä ja myös elämään sopusoinnussa luonnon kanssa. Tässä on se ristiriita.

Vihreät eivät ajattele tätä asiaa ollenkaan, he ajattelevat vain fanaattisesti toiseen suuntaan. Me haluamme sitä, että luonnonsuojelulakikin ajattelisi elävän elämän arvoja. Se olisi kompromissi elävän elämän ja siihen tietysti oleellisesti liittyvien vihreiden arvojen kanssa. Siinä mielessä luonnonsuojelulaissa, ainakin minun mielestäni, on tasapaino selvästi nyt sivussa, ja se on vihreitten ansiota tai syytä. Jos keskusta olisi ollut tätä tekemässä esimerkiksi vihreiden kans-

sa, tasapaino saattaisi olla enemmän keskellä tässä asiassa kuin se on nyt.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen puheenvuorossaan hehkutti lakiesityksen puolesta. Kyllähän esitys on varmaan hyvä, jos se kyetään toteuttamaan niin, ettei se loukkaa yksityisen omaisuuden ja omistuksen suojaa. Tässä vain on tilanne se, että meillä on tällä hetkellä reservaatissa 4,5 miljardin markan suojelukohteet. Kun alle 200 miljoonaa markkaa vuodessa voidaan käyttää tähän tarkoitukseen, niin se kestää valovuosia. Kun kuitenkin tässä asetetaan alueita toimenpidekieltoon, niin tuntuu erittäin kohtuuttomalta, että pannaan yksityinen omaisuus tämän lain puitteissa tavallaan kaniin.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen puheenvuorossaan totesi, että keskusta olisi asian valmistelussa hiostanut tavalla tai toisella. Erityisesti ihmettelin sitä kohtaa, jossa ed. Tiusanen sanoi, että tässä olisi nimenomaan kysymys ahneuden suojelusta.

Mielestäni molemmat väitteet ovat hyvin käsittämättömiä. Ensinnäkin, mitä tulee keskustan rooliin, niin keskustan toimesta on puolustettu aivan hyvillä perusteilla maanomistajia ja maanomistajatahoja, jotka ovat mitä suuremmassa määrin hyviä luonnonsuojelijoita. Minusta on ollut erittäin loukkaavaa, että monesti maanomistajatahoista, niin kesämökkiläisistä, viljelijöistä kuin kaupunkilaisista metsänomistajista ja rantojen omistajista on tehty luonnon turmelijoita ja jopa luonnon haaskaajia. Tämä on hyvin loukkaavaa. Olen omakohtaisesti nähnyt Pihlajaveden alueella, että siellä rantojen omistajat hoitavat ja vaalivat rantojaan kuin silmäterää. Se on heille erittäin tärkeä ja merkittävä asia.

Täällä on hyvin moneen kertaan todettu, että jos yhteiskunta haluaa jotakin suojella, jos joku alue on niin tärkeä, että se yhteisellä näkemyksellä otetaan suojeluun, niin siitä tulee maksaa omistajalle, täysi korvaus niin, että hän voi tavallaan hymyssä suin alueen antaa ja luovuttaa yhteiseen käyttöön. Nyt totean taas kerran, että kun tämä laki mahdollisesti hyväksytään, niin luovutaan tästä käytännöstä. Tässä tullaan menemään tilanteeseen, että osa alueista otetaan maanomistajilta pois, joista ei makseta penninkään korvausta. Ministeri Haavisto sen täällä jo muutaman esimerkin mukaan määritteli.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin kritiikkiin, jonka kuulimme siitä, että todella ilmeisen kohtuuttoman hinnan menetettyyn haittaan nähden tuloksena meillä on tällä hetkellä melkoinen velkasaldo tällä valtiontaloudella, nimenomaan niin suuri, että sen on vaikea selviytyä näistä aikaisemmin tehdyistä sopimuksista, niin kuin ministerikin on aikaisemmin todennut.

Maanomistajia on taatusti monenlaisia. On vanhoja isäntiä Saimaan alueella, joita tiedän ja tunnen, jotka todella säilyttävät ja suojelevat ranta-alueitaan. Ne ovat pitkälti luonnontilaisia kilometrimäärin. Mutta on järvialueita, joissa on selkeä slummiutuminen tapahtunut, selkeä bisnesajattelu. Kun tulee uuden Mersun osto, niin pitää myydä muutama tontti, kaikkea tällaista, jolla ei ole ympäristön ja kokonaisuuden kannalta kestävyyttä.

Mitä tulee yleensä maanomistuksella keinotteluun, niin se on usein todella valitettavasti keinottelua ja pelaamista mahdollisimman suuren taloudellisen hyödyn hyväksi ja ympäristön turmioksi. Tältä osin nimenomaan tässä hallituksen esityksessäkin tarjoutuu edelleenkin sellaisia viestityksiä, jotka uhkaavat tämän tavan säilyvän ja säilyvän myös nimenomaan maan tapana. Siinä on kritiikki näihin tiettyihin kaavoitukseen liittyviin porsaanreikiin.

Ed. Kautto: Arvoisa puhemies! Näin puheenvuoroni aluksi haluan oman ryhmäni puolesta kiittää ministeri Haavistoa siitä, että hän sai aikaan sen, että laki tuotiin eduskunnan käsittelyyn. Minusta jo muutamat käytetyt puheenvuorot ovat hyvin ilmaisseet sen, että asian tänne saaminen ei ole todellakaan ollut helppoa vaan siinä on ollut monia vastatekijöitä. On todella myös selvillä se, miksi lakia ei viime kaudella saatu käsittelyyn. Ne näkemyserot, jotka ovat keskustan kontra muiden ryhmien välillä, ovat merkittävät. Toisaalta myös ne näkemyserot, joita selvästi kokoomuksella on lain suhteen, ovat varmasti lähempänä keskustan arvioita kuin taas puolestaan muiden ryhmien näkemyksiä. Siitä olivat osoituksena viime hetken piruetit, joita ministeriössä yritettiin vielä tehdä tai ministerien kesken neuvotteluissa.

Arvoisa puhemies! Näen, että sinänsä, jos puhutaan luonnonsuojelusta ja siihen liittyvistä tekijöistä, Suomessa on menty asiassa eteenpäin. Asenteet ovat parantuneet. En usko, että muutama vuosi sitten vielä olisi voitu tämän tyyppistä lainsäädäntöä ollenkaan tuoda käsittelyyn. Toi-

saalta varmaan asenteet eivät ole pysyviä, vaan niissä tulee tapahtumaan muutoksia ja niissä on tarve tapahtua muutoksia. Uskoisin, että tällä hetkellä muutos, johon vielä meillä on tarvetta, on se, että pystymme näkemään, että Suomi voi omalla esimerkillään näyttää muille maille, mihin suuntaan tulisi mennä, koska ne uhkat, joita on luontoa kohtaan, ovat erittäin merkittävät ja suuret. Siinä mielessä globaali tulevaisuus on asia, josta meidän kaikkien on syytä huolta kantaa.

Toisaalta meidän suomalaisten on nähtävä se, että emme voi olla mikään Euroopan reservaatti luonto- tai metsäkysymyksissäkään, vaan meillä täytyy olla tietty kansallinen politiikka ja näkökohta, miten hyödynnämme omaa maatamme ja miten haluamme myös käyttää tulevaisuudessa sitä ja minkälaista tulosta haluamme saada aikaiseksi. Uskoisin, että tässä kohdassa meillä on vielä monia osa-alueita, joista on syytä keskustella.

Tietysti nämä erilaiset näkökannat nousevat esille jollakin tavalla ääriryhmien kautta, niin kuin on esimerkiksi viitattu viime viikolla eduskunnassakin tapahtuneen. Henkilökohtaisesti näen ääriryhmien toiminnan lähinnä niin, että ne saattavat saada paljon pahaa aikaan, koska muiden kansalaisten kohdalla asenteet saattavat itse asiassa koventua sitä päämäärää kohtaan, jota he tällä yrittävät esittää. Katson ääritoiminnan sellaiseksi, että siinä haetaan jotakin henkilökohtaista tyydytystä tuoda itseään esille ja kokea sillä tavalla itsensä tärkeäksi ja oma toimintansa oikeutetuksi yhteiskunnassa. Mutta jokainenhan tietysti päättää näistä asioista itse. Varmaa on, että tämän tyyppiset reaktiot tulevat jatkumaan ja ehkä kaikkein eniten metsälain käsittelyssä jatkonkin osalta.

Muutamaan asiaan, joita on tässä lakiesityksessä. Viime valmistelun aikana muuttui se tapa, miten kaavoista tai omistusasioista erityisesti rantojen kohdalta voidaan valittaa. Lakiesityksessä käytännöksi otettiin maaoikeus ja sitä kautta korkein oikeus. Henkilökohtaisesti olisin nähnyt paremmaksi tavan, että olisi menty lääninoikeuksien kautta. Perustelen tätä sillä, että nimenomaan lääninoikeudessa jouduttaisiin katsomaan yhteiskunnallisesti laajemmin tiettyjen alueiden käyttöä. Mutta perinteisesti maaoikeus lähestyy kysymystä vain maanomistusoikeudellisista suhteista ja niihin liittyvistä arvoista. Kun tämä on kuitenkin suuren lain kautta tuleva kysymys, maaoikeudella toivoisi olevan jatkossa myös muita arvoja, joita se ottaa käyttöön, kun tämän tyyppisiä kysymyksiä joudutaan ratkaisemaan.

Täällä on kovaa huolta kannettu myös siitä, miten korvauskynnykset määritellään. Tietysti lakiesitys antaa sille pohjaa, mutta uskon myös, että lopulliset ratkaisut siitä tullaan tekemään aikanaan oikeudessa ja sen pohjalta tulevat määrittymään erilaiset korvausmahdollisuudet. Uskon sen olevan erittäin problemaattista jo senkin takia, että onhan meillä maassa kansallisia eroja hyvin paljon; eri alueita pitää pystyä arvioimaan eri pohjalta. Vielä yhtenä korvauskysymykseen liittyvänä ongelmana näen sen, että nyt nämä korvausasiat on määritelty eri tavalla kuin metsälaissa. Siinä mielessä tulee olemaan mielenkiintoista, minkälaista ristiriitaa se mahdollisesti herättää. Joka tapauksessa huoli siitä, että maanomistajat tässä jäisivät kovin heikoille, on mielestäni turhaa pelottelua, koska minä taas puolestani pelkään sitä, että tämä tulee aiheuttamaan valtavasti paineita valtion budjetin suhteen, miten pystymme näitä alueita jatkossa korvaamaan.

Toinen esille noussut kysymys on kaavoitus ja sen velvollisuudet jatkossa. Minä olen suhtkoht tyytyväinen tähän kirjaukseen, joka nyt laissa on. Nimittäin meillä on rantoja saanut ottaa käyttöön melko villisti ja vapaasti. Myönnän, että siitä on erittäin hyviä esimerkkejä. On todella hoidettuja rantoja, on todella hoidettua maaseutua, mutta on myös valitettavan paljon ikäviä lopputuloksia, joita ei niin heti saa korjattua ja jotka näkyvät vuosikymmeniä. Pitäisi pystyä katsomaan jatkossa, miten paremmin käytettäisiin erityisesti ranta- ja arvokkaita luontoalueita. Minä uskon, että kunnista varmasti löytyy paikallisestikin tällaista arviointikykyä. Mutta tiedän, että sieltä löytyy myös arviointikykyä tehdä asioita väärin. Siinä mielessä on hyvä, että on vielä takareitti, että näihin asioihin päästään käsiksi, etteivät ne jää yksin kunnallisen päätösvallan varaan.

En ole kokenut, että tämä on ehdoton kaavapakko joka paikassa. Olen ymmärtänyt, ehkä ministeri voi sitä selkeyttää, mutta olen ymmärtänyt lain siten, että onhan meillä toki monia sellaisia kuntia, joissa on sanotaan tällaisia pienempiä järviä, lampia, tämän tyyppisiä alueita, joihin ei ole mitään rakentamisen tarvetta ja painettakaan. En ole käsittänyt niin, että näitä pitäisi nyt ensisijaisesti ruveta myös kaavoittamaan, vaan olen kokenut, että lakiesitys antaa kuitenkin kunnille mahdollisuutta katsoa, miten omien alueiden suhteen tullaan jatkossa tekemään.

Sinänsä rantakaavoitukseen liittyy tietysti se, että olisin minäkin toivonut sitä, että se olisi voitu käsitellä rakennuslain yhteydessä. Mutta koska näen, että oli tarkoituksenmukaista ja hyvä tuoda luonnonsuojelulaki nopeasti käsittelyyn, näen sen, että se ei voinut jäädä odottamaan itse rakennuslain kokonaiskäsittelyä. Nyt, kun rakennuslain uudistamista varten on asetettu toimikunta, uskon, että siinä yhteydessä on jo sitten mahdollisuus myös puuttua niihin asioihin, jos nyt luonnonsuojelulain kautta nousee jo sellaisia kysymyksiä esiin, joita pitäisi korjata, ja mahdollisesti muitakin ristiriitakysymyksiä.

Samoin ajattelin vielä valiokuntatyön yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, onko nyt tässä laissa tarpeeksi selkeästi määritelty nämä suhteet myös muihin lakeihin, ei vain rantalakiin vaan myös, niin kuin sanotaan, kaivoslakeihin ja muun tyyppiseen, ovatko nämä raja-alueet selvät. Siinä yhteydessä, jos vielä tulee jotakin epäselvyyttä, toivon, että valiokunta voi niitä käsitellä.

Ed. Jari K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kautto totesi, että kunnista ei löydy arviointikykyä. Hän epäili, pystyvätkö kunnat päättämään sen tyyppisistä asioista kuin mihin kohtaan pitää laatia kaava tai ei. Se on tietysti aika mielenkiintoista. Kun eduskunnassakin lähes kaikki ovat kunnanvaltuuston tai kunnanhallituksen jäseniä, sitä kautta voisi implisiittiseesti viedä asiaa eteenpäin. Olemmeko me tarpeeksi viisaita päättämään näistä asioista täälläkään, kun kerran me emme olisi sitä myöskään kunnanvaltuustossa tai kunnanhallituksessa?

Minulla on sellainen näkemys, että kunnissa on hyvin paljon tietämystä ja viisautta myös rantarakentamisen suhteen ja siellä tarkkaan tiedetään ne kaikki rannat ja myös ne alueet, jotka pitää jättää rakentamisen ulkopuolelle, mutta myös ne alueet, jotka kannattaa rakentaa.

Toinen asia. Hän puuttui myös kysymykseen maaoikeudesta ja lääninoikeuksien roolista. Olen sitä mieltä, että on hyvä, että lääninoikeudet edelleen käsittelevät verovalituksia, mitä ne tälläkin hetkellä tekevät, ja jättävät maa-asiat maaoikeuksien puoleen, missä on pikkuisen enemmän asiantuntemusta siihen. Ei kai voida kuvitella, että lääninoikeuden istunnoissa käydään yhteiskunnallis-poliittista keskustelua siitä, millä tavalla kaavoitusta tehdään, niin kuin keskustelua käydään eduskunnassa.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jari Koskinen ei ilmeisesti tarkkaan kuunnellut sitä, mitä sanoin. Sanoin, että kunnista varmasti löytyy järkeä mutta valitettavasti on esimerkkejä myös siitä, että ei ole ollut järkeä, kun on päätetty kaavoitukseen liittyvistä kysymyksistä. Sen takia minusta on hyvä, että on vielä jokin väylä, jota kautta voidaan näitä ratkaisuja tehdä.

Täytyy muistaa vielä tähän liittyen se, että monissa kunnissa saatetaan katsoa asiaa ja maa-alueita vain omasta näkökannasta mutta että siihen liittyy laajempia intressejä. Siinä voi olla maakunnallisia intressejä. Siinä voi olla naapurikuntien intressejä. Siinä voi olla myös ihan kansallisia intressejä. Siitä tulisi turhia ristiriitoja.

Ed. M. K o s k i : Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulakia eduskunta on odotellut viime syksynä ja tänä keväänä, ja nyt me olemme saaneet tämän lain eduskuntaan. Hyvä näin. Toivottavaa vain olisi se, että me saisimme myös käsitellä tätä lakia ihan rauhassa. Kysymys on nimittäin aika suuresta kokonaisuudesta, jonka lonkerot yltävät sen verran monisäikeisesti monelle alueelle, että aikaa tämän kokonaisuuden käsittelyyn tarvitaan. Mielestäni se, että jotkin tahot ovat kytkemässä luonnonsuojelulain metsälakien käsittelyyn, ei mielestäni ole oikein. Nämä lait on pystyttävä käsittelemään erillisinä. Metsälakien osalta on kysymys siitä, että ne ovat Suomelle metsätalouden kannalta erittäin merkittäviä lakeja ja ne tulisi saada voimaan mahdollisimman nopeasti kytkemättä niitä tähän luonnonsuojelulakikysymykseen.

Omalta osaltani tutkailen luonnonsuojelulakia tietysti maanomistajan kannalta metsänomistajana ja maanomistajana. Myös tutkailen luonnonsuojelulakia pohjoisen ihmisen kannalta sen takia, että minä edustan pohjoissuomalaisia ihmisiä, jotka ovat minut tänne valinneet heidän etujaan puolustamaan. Onkin syytä kysyä, mikä luonnonsuojelulain tarkoitus ja tavoitepäämäärä on. Olen sitä mieltä, että tarvitsemme luonnonsuojelulakia, se on oltava, mutta sen täytyy toteutua tasapuolisesti sillä tavalla, että lain kautta kohdellaan myös maanomistajia ihmisinä sillä tavalla, että heillä on olemassa määrättyjä oikeuksia omaan maa-alueeseensa. Toisaalta myös on kohdeltava alueita tasapuolisesti sillä tavalla, että jos luontoa suojellaan, sitä suojellaan valtakunnassa tasaisesti sillä tavalla, että ei ainoastaan suojella pohjoista vaan suojelualueet sijoittuvat valtakuntaan suurin piirtein tasapuo-

lisesti. Kun nämä ehdot täyttyvät, silloin olemme tilanteessa, että meillä on olemassa luonnonsuojelulaki, jonka kansalaiset tuntevat tarpeelliseksi, hyväksi, ja he toimivat myös sen pohjalta, että lain henki toteutuu.

Luonnonsuojelulain osalta on todettu, että me aika tavalla lain kautta kytkeydymme kansainväliseen luonnonsuojeluun ja lähinnä Euroopan unionin direktiiveihin. Minusta tuntuu, että kytkeydymme lain kautta aika tiiviisti niihin asioihin, joihin muut eurooppalaiset valtiot eivät välttämättä ole sillä tavalla kytkeytyneet kuin me suomalaiset. Se johtuu yksinkertaisesti siitä, että olemme tunnetusti lainkuuliaisia ja noudatamme lakeja ja nyt myös direktiivejä kirjaimellisesti. Silloin olemme suojelun kärkimaa tulevaisuudessa niin kuin olemme mielestäni myös tällä hetkellä. Mielestäni Suomessa nykyisin on pidettävä arvossa sitä oikeutta, mikä suomalaisilla on hyvin laajasti, eli jokamiehenoikeutta, jota ei muissa eurooppalaisissa valtioissa siinä mittakaavassa ole kuin Suomessa.

On kaksi asiaa, jotka korostuvat lain sisällössä, joihin on puututtu täällä melkein kaikissa puheenvuoroissa, mutta haluan niihin myös itse puuttua, eli korvauskysymys ja tietysti myös rantakaavoitus. Laissa todetaan, että merkityksellinen haitta korvataan ja merkityksellinen määritellään tulevaisuudessa, tällä hetkellä sitä ei pystytä määrittelemään. Olennaista onkin se, mistä tasosta lähdetään merkityksellinen haitta määrittämään. Voi olla, että alueiden kaavoituksen kautta voidaan jotain määrättyjä alueita kaavoittaa määrättyyn tarkoitukseen, joka on erilainen tarkoitus kuin mitä maanomistaja on ajatellut. On nimittäin ihan eri hintaluokka sellaisella maalla, joka on tonttimaata, kuin sellaisella maalla, joka on joutomaata. Silloin se, miltä pohjalta, miltä tasolta lähdetään haittaa määrittelemään, vaikka on kysymys täyden korvauksen periaatteesta, ja sen alueen käyttö ratkaisevat aika pitkälle sen, mikä on korvaus, joka alueesta tulee.

Mielestäni korvausmenettelyssä on myös ongelma se aika, joka käytetään luonnonsuojelualueen rakentamiseen, eli siihen, kun alue hyväksytään, ja se aika, mikä menee lunastuksen toteamiseen, ja sitten vielä maksatuksen jaksottaminen 4 vuodelle. Kun luonnonsuojelualue hyväksytään, 4 vuoden jälkeen voidaan lähteä hakemaan lunastusta, jossa voi mennä aikaa 3 vuotta, 4 vuotta, 5 vuotta riippuen siitä, minkälaisia ongelmia menettelyssä tulee. Sen jälkeen sitten maksun jaksottaminen 4 vuodelle aiheuttaa sen, että korvaus luonnonsuojelualueeseen joutuvasta alueesta voi tulla 10—15 vuoden kuluessa. Se on aika pitkä aika sellaiselle ihmiselle, joka omistaa maa-alueen ja joka ei voi sitä hyödyntää mutta jolla voi olla alueesta huomattaviakin velvoitteita metsänhoidollisesti tai velkapääomaa, joka on alueen hankkimiseen otettu.

Sitten rantakaavoituksen osalta mielestäni on olemassa vaara, joka aiheuttaa sen, että kunnat joutuvat massiivisiin kaavoitusongelmiin rantojensa osalta, koska velvoite hoitaa kaavoitusasia kuntoon kohdistuu lähinnä kuntaan. Kunta voi sulkea lain mukaan alueen pois kaavoituspakosta 6 vuoden ajaksi, mutta jos alueelle on havaittavissa paineita rakentaa, silloin kaavoitus on suoritettava. Tarkoittaako se sitä, että kun jonkin lammen rannalle tulee jollekin tarve rakentaa yksi mökki, sen jälkeen lammen ranta on kaavoitettava laajasti? Näin minä käsitän. Silloin on todennäköistä, että kun kaavoitusjärjestelmä aiheuttaa sen, että kaavoituspakko seuraa välittömästi siitä, kun rakennushalukkuutta on, silloin myös viivästyy rakentaminen, mikä rannoille olisi tulemassa, ja silloin voi olla, että etsitään vaihtoehtoja sellaisesta alueesta, jolle vielä on tilaa rakentaa. Näin tämä räjähtää käsiin sillä tavalla, että lähes kaikki rannat tulevat kaavoituksen piiriin. Lain 123 b § mielestäni aika selvästi toteaa sen, että jos tarvetta rantojen rakentamiseen on olemassa, silloin tämä kaavoitusmenettely on suoritettava.

Lopuksi tästä laista. Haluaisin pohtia tätä myöskin siltä kannalta, mikä lain tavoite on. Onko lain tavoite pääsääntöisesti määritellä luonnonsuojelu-, luonnonmuseointialueet vai mikä sen tarve ja tarkoitus on? Lähinnä kai se tarkoittaa sitä. Lain osalta olisi syytä pohtia sitä, missä vaiheessa me lähdemme todella ympäristöasioissa ja luonnonsuojelussa puuttumaan niihin asioihin, jotka todella ovat pilaamassa luontoa ja ympäristöä. Mielestäni tähän puoleen olisi kiinnitettävä enemmän huomiota. Sitä voisi kiinnittää vaikkapa sillä tavalla, että me emme satsaisi kaikkea varallisuutta, joka meillä luonnonsuojeluun on käytettävissä, suojelualueiden maksamiseen, vaan sitä varallisuutta voitaisiin myöskin ohjata sellaiseen toimintaan, joka estää luonnon pilaantumista.

Ympäristöministeri H a a v i s t o: Arvoisa puhemies! Muutama vastaus, myös ed. Kauton käyttämään ansiokkaaseen puheenvuoroon muutaman kysymyksen tai kommentin osalta, jotka tulivat myös esiin ed. M. Kosken puheen-

vuorossa, miten on pienten lampien, pienten järvien laita, joita hyvin paljon tietysti kunnissa on, milloin rakentamispaine toteutuu ja muuta. Ymmärrykseni on, että tällainen halu rakentaa yksi rakennus jonkin yksinäisen lammen rannalle ei ole se rakennuspaine, jotta tässä suunnitteluvelvollisuudella käsitetään, vaan rakennuspaine on silloin, kun on todellakin tarpeen järjestellä sitä rakentamista, mitä tälle alueelle kohdistuu. Silloin ei ole kysymys yksittäisestä hankkeesta.

Mitä tulee ed. M. Kosken huomioihin siitä, että tässä todella pannaan nyt myös EU:n luonnonsuojelu- ja lintudirektiivit voimaan tällä lainsäädännöllä, on aivan totta. On ehkä totta myös, että olemme olleet hyvin tunnollinen EU-jäsenmaa, olemme panneet täytäntöön kaikki direktiivit, mutta kyllä minua tietysti vähän on ympäristöministerinä hävettänyt, että sieltä viimeisimmästä päästä me panemme nyt nämä luonnonsuojeludirektiivit. Kyllä muut on aika hyvin hoidettu. Tietysti vikaa on itsessänikin, kun en ole saanut nopeammin tätä esitystä eduskuntaan. Pyydän kaikilta tietysti anteeksi, että olette sitä joutuneet odottamaan, mutta olette varmasti myös nähneet, että niiden muotoilujen löytäminen näihin vaikeisiin asioihin on ollut aika vaikeaa. Täällä ne nyt sitten ovat tässä muodossa.

Kaiken kaikkiaan halusin vain varmistaa vielä sen, että kun ed. Koski kysyi, onko hänellä väärä vai oikea käsitys siitä, mitä rakentamispaine tarkoittaa. Se ei tarkoita yksittäisen rakennuksen kohdalla tätä. Laissahan on myös poikkeusmekanismeja silloin, kun maanomistaja todella tällaisen yksittäisen rakennushankkeen haluaa panna alulle jollakin alueella, jossa mitään rakentamispainetta ei ole havaittavissa. Tämä on pyritty tekemään tässä keveäksi, että ei luotaisi turhaa byrokratiaa tai sellaisia kaavoja, että tehtäisiin valtavan suuri kaavoitustyö vain yksittäisen rakennuksen vuoksi. Tämä ei ole ollut tässä kenenkään tarkoitus.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on myös tärkeää se, että valiokuntatyön yhteydessä vielä kiinnitetään huomiota siihen, miten kaavoitus määritellään. Olin lukenut lakia ja tätä lakiesitystä samalla tavalla kuin ministeri tuossa tulkitsi, eli että pienen rakentamisen osalta ei tällaista velvoitetta tulisi.

Mutta sinänsä haluaisin vastata ed. M. Kosken puheenvuoroon siitä, kun hän pelkäsi, että nämä molemmat lait, luonnonsuojelu- ja metsälaki, pyritään vetämään yhdessä eteenpäin. Minusta on ollut tärkeätä, että niiden valmistelu on kulkenut tietyllä tavalla käsi kädessä, mutta koska nyt nämä solmukohdat on aukaistu, henkilökohtaisesti en näe mitään estettä sille, että näiden käsittely tapahtuisi eri tahtia siten, että ne mahdollisesti täällä eduskuntasalissa sitten jälleenkäsittelyssä olisivat eri aikaan. Minusta on kuitenkin tärkeintä se, että lausuntopyynnöt ovat selkeät ja sitä rataa edetään.

Lisäksi ed. M. Koski kiinnitti huomiota suojelualueiden sijoittumiseen ja jokamiehenoikeuksiin. Pidän itse myös näitä molempia asioita hyvin tärkeinä ja että kokonaiskartoitus pitäisi tehdä näiden suojelualueiden osalta sellainen, josta saataisiin aikaan myös jonkinlainen kansalaiskeskustelu, että Etelä-Suomen alueelle saataisiin enemmän näitä alueita. Samassa yhteydessä toivon, että syntyisi myös jonkinlaista keskustelua siitä, minkä tyylisesti, minkä tapaisesti haluamme jatkossa, että rantojamme käsitellään. Nythän tosiaan kaavoitusmahdollisuus, rantojen käyttö, miten niitä ohjataan, on kunnilla. Toivoisin, että myös tällainen yleisempi kansalaiskeskustelu ja mielipide muotoutuisi siitä, miten ja mitkä alueet.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Kosken ja muidenkin keskustan edustajien puheenvuoroista tässä keskustelussa on kyllä käynyt selväksi se, että suurin piirtein ainoa eliölaji, jonka suojelusta keskustapuolue kantaa huolta, on maanomistaja. Ehkä vielä täsmällisemmin nimenomaan maanomistajan pankkitili.

Ed. M. Koski puhui muun muassa siitä, että luonnonsuojelulain sisältämät uudistukset tuovat maanomistajille pitkiä odotusaikoja. Mielestäni nämä pitkät odotusajat on kuitenkin suhteutettava siihen, miten pitkä aika on itse maan ja eliösysteemien kannalta. Maa on paljon pitkäaikaisempi asia kuin kukaan meistä maanomistajista tai maata omistamattomista. Sama koskee ekosysteemejä, jotka kyllä muuttuvat, mutta joiden muutos on paljon hitaampaa kuin ihmisen elämän aikarytmit. Tämän pitäisi olla kuitenkin päänäkökulma luonnonsuojelulakia uudistettaessa.

Lisäksi haluaisin huomauttaa, että ei yhden yksittäisen maanomistajan hetkellisten taloudellisten etujen turvaaminen välttämättä ole koko maanomistajakunnan kokonaisetujen mukaista ainakaan kaikissa tapaukissa. Eilen muun muassa olin näkemässä yhden paikan omassa vaalipiirissäni, jossa perunanviljelijät ovat havainneet

peltojensa vettyvän niin, että viljely on muodostunut hankalaksi. He epäilevät syyksi sitä, että eräs toinen maanomistaja lähistöllä on ottanut soraa suurilta harjualueilta ja sitä kautta muuttanut vesien virtauksia maastossa.

Ed. M. K o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassille totean, että yleinen slogan siitä, että keskusta ei halua suojella muuta kuin maanomistajaa, ei pidä paikkaansa. Kyllä keskustalaiset ihmiset tekevät koko ajan työtä luonnon puolesta ja omalta osaltanikin voin todeta, että esimerkiksi minun tilani on luomutuotannossa ja minä lähden siitä, että sen täytyy olla kestävän kehityksen mukaista toimintaa, mitä siellä harjoitetaan.

Ministeri Haavistolle totean, etten ole ihan varma vielä tästä teidän toteamuksestanne, että yhden rakennuksen rakentaminen ei aiheuta kaavapakkoa. Luen vain täältä 123 b §:stä, (Ed. Kautto: Lue se a pykäläkin!) että tässä todetaan: "Rakennusluvan myöntävän viranomaisen on katsottava, ettei uudisrakennusta rakenneta ranta-alueelle ennen kuin rantakaava on vahvistettu." Sitten tässä viitataan 123 a §:ään. Elikkä mielestäni tämä on hiukan avoin asia. Ei tämä ole yksistään selvä, että tämä yksi rakennus ei aiheuttaisi kaavapakkoa.

Ed. Jari K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Luonnonsuojelulain valmistelu on ollut hyvin hidasta ja hankalaa hallitukselle, niin kuin kaikki tiedämme. Se ei ole mikään ihme, sillä näkemyksiä oikeasta luonnonsuojelusta riittää äärestä laitaan. Esimerkkejä löytyy vaikka tämän päivän lehdistäkin, jos katsoo, mitä eräässä turkishuutokaupassa on tapahtunut.

Luonnonsuojelu on tärkeätä koko Suomen ja suomalaisten kannalta. On kuitenkin syytä pitää mielessä se, ettei ole oikein, jos luontoa suojellaan kaikkien kansalaisten hyväksi, että ainoa tästä hyvästä jotain maksava olisi maanomistaja. Koko yhteiskuntaa palvelevien toimintojen rahoittamiseen pitää osallistua koko yhteiskunnan.

Luonnonsuojelulakia tehtäessä pitää ottaa huomioon myös normaali ihmisen toiminta, mikä ei sinällään ole yhtään ristiriidassa luonnonsuojelun kanssa. Käsittelyssä olevassa lakiesityksessä on muutama sellainen kohta, että valmistelussa ei ehkä ole osattu ottaa huomioon tavallisen ihmisen tavanomaista elämää luonnon kanssa.

Yhtenä puutteena tämän lain käsittelyn yhteydessä on ollut se, että vieläkin puuttuu selkeä esitys siitä, millä tavalla mahdolliset uudet suojelualueet rahoitetaan. Tälläkin hetkellä vanhoista, jo päätetyistä ohjelmista on maksamatta korvauksia noin 3 miljardia, joidenkin arvioiden mukaan jopa 4,5 miljardia. Se on huima summa rahaa, varsinkin jos muistaa tämän päivän keskustelussa sen pariviikkoisen tapauksen, kun 800 miljoonan markan työttömyysturvauudistuksen takia koko maa aiottiin laittaa yleislakkoon. Jos tämän uuden lain perusteella päätetään uusista suojelukohteista, rahaa niihin ei ole osoittaa kuin se, mitä budjettiin tulee, ja tällä hetkellä se ei ole paljon.

Mielestäni on syytä miettiä, kuinka paljon ylipäätään Suomessa tarvitaan lisää suojelukohteita. Erilaisia suojeluohjelmia on useita kymmeniä ja hehtaareita hirveä määrä. Tässä lakiesityksessä niitä on lueteltu hyvin ansiokkaasti, mutta en ehtinyt vielä laskemaan hehtaarimääriä yhteen. Joka tapauksessa esimerkiksi metsäpinta-alasta lähes 10 prosenttia on kokonaan suojeltu.

Tämän lakiesityksen mukaan maanomistaja voi vaatia suojelualueelle lunastusta neljän vuoden kuluttua päätöksestä. Mahdollinen valitusprosessi ja korvausten jaksottaminen neljään maksuvuoteen tietää sitä, että maanomistaja voi joutua odottamaan rahojaan yli kymmenen vuotta. Sekin edellyttää sitä, että sitä rahaa ylipäätään jossain on. Jos kerran päätetään suojella jotain, rahojenkin pitäisi olla valmiina. Se on kai selvä. Epäoikeudenmukaisuutta lisää myös se, että koko pitkän prosessin ajan alueella on toimenpiderajoitus.

Täällä äsken ed. Hassi totesi, että maanomistajalla on pitkä prosessi ja siinä on aikaa odottaakin. Toisaalta jos ajatellaan tilannetta, jossa jonkun onnettoman omakotitalo sattuu jäämään rakennettavan moottoritien alle, en usko, että omakotitalon omistajakaan kauhean tyytyväinen on, jos hänelle kerrotaan, että rahat tulevat sitten joskus kymmenen vuoden kuluttua. Jossain pitäisi asua sekin aika.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä puhutaan myös maisemansuojelusta. Tältä osin määritelmät ovat puutteellisia. Mikä on suojeltavaa maisemaa ja kuka sen määrittelee? Kauneushan on sanonnan mukaan katsojan silmissä. Jos esimerkiksi maatilan rakennukset peltoineen nähdään arvokkaaksi maisemaksi ja sitä kautta suojeltavaksi, maatilan omistaja saa korvauksen vain siinä tapauksessa, että suojelu merkitsee kohtuutonta haittaa. Missä menee kohtuullisen ja kohtuuttoman raja? Voiko vanhan ladon purkaa,

voiko pihapiiriin rakentaa uuden tuotantorakennuksen tai konesuojan, ilman että maisema-arvo siitä vaarantuu? Maisemansuojelusta puuttuvat selkeät korvausperusteet. Ei kai tarkoitus ole se, että asiat siirretään oikeusasteiden päätettäväksi muotoilemalla pykälät riittävän epäselvästi? Sama koskee myös paljon puhuttua merkitykselliistä haittaa.

Arvoisa puhemies! Tästä laista tietysti voisi puhua vielä pitempäänkin, mutta puutun enää pariin pienempään yksityiskohtaan, joihin toivon valiokuntakäsittelyssä tulevan muutoksia.

Lain 15 §:ssä esitetään, että kansallispuistoon tai luonnonsäästiöön kaatunut riistaeläin saadaan ottaa haltuun vain alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen luvalla. Kun käytännössä esimerkiksi hirvijahti yleensä tapahtuu viikonloppuisin, silloin viranomaisen kiinni saaminen on lähes mahdotonta. Kuollutta riistaeläintä taas ei voi jättää pariksi päiväksi makaamaan ja odottamaan virka-aikaa. Suomalainen riistanhoito ja metsästys ovat niin hyvin järjestäytyneitä, että kyllä metsämiehet osaavat korjata riistaeläimet pois metsästä. Metsässä liikkuvat tietävät kyllä eri alueiden rajatkin paljon paremmin kuin pöydän ääressä yleensä viihtyvät virkamiehet.

Toinen pieni yksityiskohta liittyy lain 40 §:ään, jossa puhutaan kuolleena tavatuista rauhoitetuista eläimistä. Tällä tavalla muotoiltuna pykälä vaikeuttaa eläinten täyttämistä harrastavien ja siitä jopa jotain tuloa saavien ihmisten toimintaa. Toivottavasti valiokunta kuulee myös tämän alan asiantuntijoita.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. Salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Jari Koskinen ihan oikein puolusti yksityisen omaisuuden suojaa. Kun ajatellaan esimerkiksi lounaista Suomea, siellä ympäristökeskuksen alueella on suojeltavia alueita 39 000 hehtaaria ja sen lisäksi rantoja 436 kilometriä. On aikamoinen urakka hoitaa valtion budjettiin lyhyellä aikavälillä tähän tarvittava rahamäärä, varsinkin kun ajatellaan, minkälainen muutospaine juuri Saaristomeren kohdalla on. Kun sinne ei kyetä osoittamaan riittäviä resursseja ja asia on erityisen huomion kohteena tänä päivänä jo eurooppalaisellakin tasolla, se vaarantaa ainutlaatuisen saariston olemassaolon koskemattomana. Pyydänkin ministeri Haavistoa kiinnittämään huomion tähän tilanteeseen.

Ympäristöministeri Haavisto: Arvoisa puhemies! Kun ed. Jari Koskisen puheenvuorossa oli rahoituskysymys esillä, niin ehkä siitä vielä muutama sana. Jotkut muut kansanedustajat ovat olleet pettyneitä siihen, että tämän lain yhteydessä ei vanhojen suojeluohjelmien rahoitusta ole järjestetty. Luonnonsuojelulakityöryhmä ei tehnyt siitä mitään esitystä. Sen vuoksi olen ministerinä käynnistänyt erillisenä vanhojen luonnonsuojeluohjelmien rahoitussuunnittelun. Sille on oma ministerityöryhmänsä, joka, uskon niin, vielä touko — kesäkuun aikana saa ehdotuksensa valtioneuvoston käsittelyyn. Sen vuoksi se ei ole tässä paketissa esillä. Ymmärrän, että hallituspuolueiden piirissä on hyvin vahva yhteisymmärrys siitä, että vanhat velat ja muut on hoidettava. Niitä todellakaan tämä hallitus ei kovin paljon ole lisännyt, mutta siellä on useammankin edellisen hallituksen ajalta paljon sellaisia päätöksiä, joiden rahoituksesta ei ole huolehdittu. Sinänsä toiminta on ollut rahoituksen huolehtimisen osalta edesvastuutonta.

Kysymyksessä siitä, paljonko tarvitaan suojelualueita, toisten mielestä niitä on jo kenties liikaa, toisten mielestä liian vähän. Mikä on periaate tai kriteeri, siinä voidaan mutu-tuntumalla edetä tai sitten ekologisen tutkimustiedon pohjalta. Olen lähtenyt siitä ajattelusta, kun Suomi on liittynyt luonnon monimuotoisuutta suojeleviin sopimuksiin, Rion sopimuksiin ja muihin, että meillä on velvollisuus suojella myös omaa biodiversiteettiämme, oman luontomme alueita, jotka ovat täällä harvinaisia ja suojelun arvoisia.

Täällä on aikaisemmin kiinnitetty huomiota siihen, että suojelualueet eivät ole jakautuneet tasaisesti, esimerkiksi Lapissa ja pohjoisessa on näitä alueita kovin paljon ja etelässä vähän. Tämä tietysti johtuu siitä, että pohjoisessa on voitu valtion mailla toteuttaa suojelua ikään kuin ilman tarvetta lähteä lunastamaan näitä maa-alueita. Myös näillä alueilla esimerkiksi metsät ovat säilyneet yhtenäisempinä, koskemattomina.

Etelä-Suomessa taas, kun puhutaan laajemmista luonnonsuojelualueista, puhutaan ensinnäkin yksityisten maiden lunastamisesta laajemmassa mitassa ja myös ennallistamistarpeista. Eli silloin, kun on lähdetty lunastamaan Etelä-Suomen kansallispuistoissa, Seitsemisessä tai muualla, olevia alueita, jotka edustajat varmasti hyvin tuntevat, ollaan ennallistamisprosessissa, jossa

luontoa pyritään palauttamaan ikään kuin siihen tilaan, missä se joskus on ollut. On sitten oma messunsa, kun tähän lähdetään. Mutta uskon, että tulevaisuuden paineet ehkä, kun on vaikea löytää enää ehjiä, yhtenäisiä suojelualueita, voivat mennä siihen, että kansallispuistojen kokonaisuuteen joitakin alueita lähdetään ennallistamaan. Mutta tämä on ollut etelässä syynä.

Haluaisin myös, että rahoituskysymyksestä tällä puheenvuorolla selviäisi se, että siitä hallitus tulee antamaan lähiaikoina omat esityksensä, joissa on tarkoitus käydä läpi näiden vanhojen ohjelmien tarve.

Mitä tulee esimerkiksi kysymyksiin maisemansuojelusta, pidän hyvänä, että tähän lakiin on ne saatu. Aikaisemminhan tämän lain yhteydessä on käsitelty aivan yksittäisiä kysymyksiä, esimerkiksi ulkomainosten sijoittamista tai sijoittumista. Nyt otetaan maiseman käsite tähän mukaan. Tietysti on niin, että oikeusistuimissa viime kädessä ratkeaa, mikä on tässä kohtuutonta ja mikä ei. Mutta luulen, että kun periaate saadaan nyt lakiin, löytyy sitten ymmärrystä ja myös yhteisymmärrystä siitä, millä tavalla esimerkiksi joitakin vanhoja maaseutumaisemia tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita maisemia käsitellään ja suojellaan.

Luulen, että suomalaisista hyvin suuri enemmistö, myös maanomistajien hyvin suuri enemmistö, on tällaisen ajattelutavan takana. Itseni on ollut vaikea nähdä tässä keskustelussa tai muualla maanomistajia ja luonnonsuojelijoita toistensa vastakohtina. Varmasti kaikenlaisia mielipiteitä on kaikissa eri joukoissa, mutta en usko, että maanomistajien valtavirta millään tavalla tänä päivänä ajattelee luonnonsuojelua vastaan, saati toimii. Mutta on selvää, että on oltava sellainen lainsäädäntö, jossa ikävät poikkeukset tai ne tapaukset, missä muu ei auta, voidaan yhteiskunnan lainsäädännöllä ohjata oikeaan suuntaan.

Ed. Jari K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Haavisto totesi puheensa lopussa, että maanomistajien ja luonnonsuojeluväen ajatukset voidaan viedä yhteen, ja siihen on helppo yhtyä. Näin se todella onkin. Tietysti välillä tulee ylilyöntejä niin suunnasta kuin toisestakin.

Toinen asia, missä arvostan ja kunnioitan ministeri Haaviston työtä, on, että hän on lehtitietojenkin mukaan ollut todella aktiivinen ja halunnut ajaa eteenpäin sitä asiaa, että vanhojen, rästissä olevien suojelualueiden lunastus saataisiin toteutettua ja siihen rahoitus jollakin tavalla löytyisi. Se ei ole mikään helppo homma. Sen tietää, kun rahaa ei missään ole. Toivon vain onnea ja hyviä esityksiä. Jos ne ovat oikean suuntaisia, varmasti kokoomuksestakin löytyy niille kannatusta.

Kolmas asia on se, että kun 10 prosenttia Suomen metsäpinta-alasta on suojeltu, luulisi, että 10 prosenttiin mahtuisivat kaikki mahdolliset erilaiset metsät, mitä ylipäätään voi kuvitella olevan. Jos ne ovat alueellisesti vähän epätasapainossa, sille ei tällä hetkellä voi mitään. Tässä voidaan maltillisesti siirtyä Etelä-Suomeen, jos löytyy sopivia kohteita ja päästään sopuun myös niiden alueiden lunastamisesta.

Ed. S a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Haavisto puheenvuorossaan mainitsi mainostaulut, jotka maisemallisesti saattavat rumentaa luontoamme. Kiinnitän ministerin huomiota nmt- tai gsm-mastoihin, joita on olemassa ja joita tulee lisää, nimenomaan siihen seikkaan, että meillä eri operaattorit joutuvat rakentamaan tänä päivänä omat mastonsa. Tiedustelisin ministeriltä hallituksen toimenpiteitä siinä, että nämä mastot saataisiin yhteiskäyttöön.

Ed. J a n s s o n : Värderade talman, arvoisa rouva puhemies! Den gällande naturskyddslagen från år 1923 är obönhörligt föråldrad. Det snäva urval av åtgärder den innehåller motsvarar inte dagens behov. Det är därför glädjande att vi nu har fått ett förslag till totalrevidering av naturvårdslagen. Den gamla lagen grundar sig på den rådande uppfattningen i början av århundradet i vårt glest befolkade land att fredande av områden var det enda naturen behövde. I dag opererar vi med begrepp som biodiversitet och hållbar utveckling och detta måste naturligtvis komma till uttryck i vår naturvårdslagstiftning. Det här beror på det slitage som uppkommer av tätare bosättning, energiproduktion och -konsumtion samt människornas större rörlighet. Vi får inte heller glömma bort våra internationella förpliktelser i det här sammanhanget: EU:s habitatdirektiv och fågeldirektiv, som binder oss och som gör att det brådskar med lagstiftningen samt Helsingforskommissionen, Helcom:s beslut om strandanvändningen, som förpliktar oss åtminstone moraliskt.

Arvoisa puhemies! Yksi voimassa olevan lain heikoimmista kohdista on ollut niiden maan-

omistajien puutteellinen oikeusturva, joiden maat ovat jääneet valtioneuvoston periaatepäätöksen eli lakiin perustumattoman menettelyn nojalla tehdyn suojeluohjelman alle. Nyt ehdotetaankin nimenomaisia säännöksiä luonnonsuojelun suunnittelusta ja maanomistajien oikeuksista tässä yhteydessä.

Ohjelmien toteuttamiselle tulee vihdoinkin aikataulu, vaikka se onkin hidas. Kahden vuoden toimenpidekielto, neljän vuoden odotus oikeuden saamiseksi lunastuksen vaatimiseen ja korvauksen neljän vuoden maksuaika merkitsevät pitkää odotusta maanomistajille. Nähtäväksi jää sen takia, täyttääkö tämä ihmisoikeussopimuksen vaatimukset. Tämä on kuitenkin parempi kuin nykyinen tilanne, jossa toimenpidekieltoja uudistetaan vähä vähältä, koska tarvittavia varoja ei ole ollut riittävästi suojelualueiksi julistettujen, mutta vielä toteuttamattomien alueiden korvauksiin.

Suuri toteuttamattomien suojeluohjelmien määrä, joiden toimenpidekielto vain uusitaan, on uhka luonnonsuojelulle sinänsä ja pitkälti syynä kielteiseen suhtautumiseen luonnonsuojeluun monin paikoin maassamme. Koska tämä on pitkälti rahoituskysymys, on toivottavaa, että meillä olisi jatkossa riittävästi varoja korvausten maksamiseen. Tämä on hyvä asia sekä luonnon että oikeusturvan kannalta.

Paljon puhutusta korvauskynnyksestä muodostuu yksi uuden lakiesityksen ongelmakohdista. Täyden korvauksen periaate säilyy lunastuslaissa ja luonnonsuojelulain mukaiset korvaukset on maksettava täysimääräisesti, jos korvauskynnys ylittyy. Tämä on aivan oikea lähtökohta. Tietty korvauskynnys on perusteltu tapauksissa, joissa omistusoikeuteen puuttuminen on vähäistä. Tämä seuraa hallitusmuodon uudesta 14 a §:stä, joka nimenomaisesti asettaa vastuun luonnosta ja sen monimuotoisuudesta jokaiselle. Pidemmälle menevät omistusoikeuden rajoittamiset luonnonsuojelun nimissä on korvattava täysimääräisesti.

Luonnonsuojelu on yleisen edun mukaista ja lähtökohtana on oltava, että yhteiskunta myös korvaa puuttumisen perustuslailla suojattuun omistusoikeuteen. Rajanveto on tietysti vaikea kysymys, mikä myös havaittiin lainvalmistelussa ja hallituksen käsitellessä lakia. Lähtökohtina oli "huomattava haitta" — tunnettu termi — ja "vähäinen haitta", jonka takana ruotsalaisen kansanpuolueen ministerit olivatkin hallituksessa. Lopputulokseksi muodostunut "merkityksellinen haitta" on arveluttava poliittinen kompromissi. Ei voi sulkea silmiään siltä, että määrittelemätön ilmaisu, siis "merkityksellinen haitta", on niin kielellinen kuin juridinenkin sekasikiö, joka ratkaisujen sijaan tuo lisää ongelmia. Tämä varmasti tulee perustuslakivaliokunnan käsittelyssä olemaan aika hankala kohta.

Fru talman! Strandanvändningen har varit en het potatis de två-tre senaste åren. Helcom rekommenderar en obebyggd strandremsa på 100—300 meter. Ett dylikt schematiskt strandskydd skulle lämpa sig mycket dåligt i våra förhållanden. Bland annat skulle det helt omöjliggöra byggandet på största delen av öarna i vår vidsträckta skärgård. Men, eftersom vi är politiskt och moraliskt bundna av Helcom och eftersom trycket på att ta stränderna i användning är i konflikt med naturskyddet, måste en reglering av strandanvändningen ske. Det bästa sättet att samordna de tryck som finns på användningen av stränderna är att se till att de används utgående från en fastställd plan. Det plankrav som nu föreslås fyller den här funktionen. I sin urvattnade form borde plankravet inte ses som ett hot vare sig mot markägare eller kommuner.

Som sådant är därför lagförslaget ett välkommet steg i rätt riktning. Förslaget innerhåller emellertid diverse klumpigheter som bör justeras. När man nått enighet om huvudlinjerna, bör det vara enkelt att finjustera detaljerna.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Jansson puuttui paljolti samoihin asioihin puheenvuorossaan kuin mihin olen täällä aikaisemmin vastauspuheenvuorossani puuttunut, nimittäin 51 §:ään ja mahdollisen lunastusehdon laukeamiseen. Hän puhui siitä, että luonnonsuojeluohjelman hyväksymisestä neljän vuoden aikana korvaus maksetaan, jos minä oikein pääsin käsitykseen. Täällähän on jossakin mainittu, että tämä maksu jakautuu neljälle vuodelle. Mutta siitä kun lunastusta voi hakea, siihen kun neljän vuoden maksuaika alkaa, siinä on, ed. Jansson, pitkä aika, ennen kuin lunastusmenettely viedään loppuun, ja kun valtiolla ei yksinkertaisesti ole rahaa, kun ei sillä ole vanhoihinkaan maksuihin, niin silloin tätä lunastusmenettelyä ei asianomaisissa instituutioissa suoriteta, vaan tavalla tai toisella lunastusmenettely keskeytetään. Ei sitä voida viedä siihen saakka, jolloin määrätään tietty summa, määrätään maksuehdot yhteiskunnalle. Jos sillä ei ole rahaa, niin pannaan silloin konkurssiin semmoinen yhteiskunta, jos ei sillä ole rahaa maksaa. Silloin

jarrutetaan lunastusmenettelyä tällä tavalla valitettavasti.

Mitä tulee korvauskynnyksen "merkityksellinen", se on yhtä vaikeata kuin rikostutkinnassa. Kriminaalilaboratorion lausunnoista on vuosikymmenet riidelty oikeudessa, mikä on lähempänä totuutta, "ilmeinen" vai "todennäköinen". Siitä on riidelty ja tullaan riitelemään tulevaisuudessakin, mikä on merkityksellistä, mikä ei, mikä vähemmän merkityksellistä ja sillä tavalla. Tämä tulee olemaan uskomaton kaaos sen lisäksi, mitä vielä on maksamatta vanhoja luonnonsuojelupäätöksiä tällä pykälällä, sillä kynnyksellä ja tällä lunastusmenettelylailla.

Ed. Jansson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näkemyseromme ed. Aittoniemen kanssa ei ole suuri, ei ole. Voin esimerkiksi viitata Euroopan ihmisoikeussopimukseen, jonka 8. artiklan mukaan jokaisella on oikeus omistuksen suojaan, ja erittäin tyypillinen tapaus ihmisoikeustuomioistuimessa Strasbourgissa on juuri odotusajat. Ne ovat liian pitkiä. Kerta toisensa jälkeen maille, ei vielä Suomelle, mutta muille jäsenmaille on langennut tuomiot juuri siitä, että prosessi on kestänyt liian kauan. Huipputapaukset ovat kestäneet yli 20 vuotta. Mutta Ruotsille tuli taannoin aikamoinen, monta miljoonaa Ruotsin kruunua maksava tappio juuri sen takia, ettei tätä hoidettu. Kreikassa on ihan uskomaton tapaus, mutta siinä oli pakkolunastus ilman korvausta mukana. Eli kyllä nämä instrumentit toimivat ja tämä on askel oikeaan suuntaan. Katsotaan nyt, kuten sanoin myös omassa puheenvuorossani, miten aikanaan tämä järjestely toimii ihmisoikeussopimuksen valossa. Me emme vielä tiedä, mutta aikanaan saamme tietää.

Ed. Vuorensola: Arvoisa puhemies! Meillä on käsittelyssä hallituksen esitys uudeksi luonnonsuojelulaiksi ja siihen liittyen pakettina uudet metsälait ja myös rakennuslain osauudistus. Nämä kaikki lait muodostavat tietyn paketin, jota on aika pitkään valmisteltu. Vanha luonnonsuojelulaki on 20-luvulta ja muistaakseni ministeri Haavisto aikaisemmin totesi, että uutta lakia on valmisteltu 36 vuotta, joten ilmeisesti on jo aikakin, että kyseistä lakia todella perinpohjaisesti uudistetaan.

Lain valmistelu ei ole ollut helppoa eikä ole ollut alun perinkään, mutta vallankin viimeisessä vaiheessa on selvästi näkynyt se, että tämän lain ympärille on kehkeytynyt hyvin monia asioita, ei pelkästään omistusoikeuteen liittyviä asioita, vaan myös muita asenteita. Viime kaudella, kun eduskunta käsitteli, tosin päätyen umpikujaan, rakennuslain uudistamista, saatoin itsekin havaita, että hämmästyttäviä ulottuvuuksia tällainen keskustelu voi saada.

Tällä hetkellä kuitenkin tämän uuden lain perusteet ovat tietysti erityisen hyvät siitä syystä, että Suomi on omalta osaltaan tehnyt monia kansainvälisiä sopimuksia, joiden osalta meiltä nyt odotetaan niiden virallistamista ja viemistä myös meidän omaan lainsäädäntöömme, ja näinhän tietysti pitää tehdäkin. Myös muu muuttuva lainsäädäntö, muun muassa metsälait, antaa mahdollisuuden siihen, että nyt luonnonsuojelulaki tavallaan ajantasaistetaan, ja normaalistetaan se käytäntö, jota aika pitkälle nyt kuitenkin niin metsän osalta kuin myös muutoin luonnonsuojelun osalta jo käytännössä noudatetaan.

Tämän lain osalta periaatteeksi on otettu myös se, että muun muassa määritellään tiettyjä luontokohteita, joita erityisesti pyritään suojelemaan, pyritään suojelemaan myös luonnon monimuotoisuutta ja uutena asiana ovat esillä myös maisemalliset tekijät. Samaten laissa on ymmärtääkseni aika hyvällä tahdolla koetettu selvittää sellainen käsite kuin "suojelu". On pyritty tarkentamaan suojelua, laatimaan sille pelisäännöt aina rahoitusta myöten ja toivon mukaan ainakin lähtökohtaisesti on omaksuttu näkökulma, jossa myös maanomistajien oikeusturvaan on kiinnitetty erityistä huomiota. Varmasti siihen on syytäkin, koska muun muassa oikeuskansleri on useaankin otteeseen asiasta maininnut ja kiinnittänyt huomiota siihen, että maanomistajan oikeusturva ei ole tällä hetkellä riittävällä varmuudella taattu.

Se, mitä olen omalta osaltani miettinyt myös tämän luonnonsuojelulain osalta, on, että kun meillä katsotaan, että luonto on tietyllä tavalla kansallisomaisuutta, niin meillä noudatetaan luonnon suhteen tällä hetkellä eurooppalaisesti, myös maailmanlaajuisesti ns. jokamiehenoikeutta, jota ei lainsäädäntöön varsinaisesti ole kirjattu. Se on eräänlainen laissa määrittelemätön kansalaisten oikeus, jonka osalta käytännön toiminta on toiminut aika hyvin. Luulen, että ristiriitaisuuksia tältä osin ei kovinkaan paljon ole ollut. Pistää mietityttämään, kun tavallaan laajennetaan luonnonsuojelun velvoitetta ennen muuta määrittelemällä erityisiä luontokohteita, mitä se vaikuttaa suhteessa jokamiehenoikeuteen. Toisaalta käykö siinä niin, että yhteiskunta eräällä

tavalla kollektiivisesti suojelee, antaa oikeuksia kansalaisille muun muassa suojelukohteiden kautta, mutta toisaalta ei puutu niihin velvollisuuksiin, joita jokamiehellä suhteessa luontoon kuitenkin pitäisi olla? Vai luotammeko vain yksisilmäisesti siihen, että tällaisia asioita ei erityisesti tarvitse määritellä? En ole vaatimassa, että nämä lainsäädäntöön tarvitsisi kirjata, en usko, että se on kovin viisasta, vaan toivoisin keskustelua lähinnä siitä, mitä ja minkä tyyppisiä jokamiehen velvollisuudet voisivat olla.

Eräitä huomioita luonnonsuojelulaista, ensinnäkin luonnonsuojeluohjelmista. Ennen muuta toivoo sitä, että niiden määrittely ja määritelmät olisivat selkeitä ja että oikeusturvakysymykset olisivat omistajien kannalta mahdollisimman selkeät. Täälläkin on moneen kertaan viitattu lunastusprosessiin tai yleensä luonnonsuojeluprosessiin. Prosessin kesto voisi olla kansalaisen, maanomistajan, metsänomistajan kannalta sellainen, että sen edes kohtuudella jokainen ymmärtäisi oikeudenmukaiseksi. Jos koko prosessi kestää 15 vuotta, niin kuin lain mukaan on täysin mahdollista, ei se enää oikeusturvan kannalta ole kovin hyvä tilanne. Käytännön toiminnalla tähän toki voidaan hirmuisen paljon vaikuttaa. Ennen muuta oleellista on, että pyrittäisiin rahoitusjärjestelmiin ja järjestelyihin, joilla ohjelmat voidaan joustavasti ja järkevästi rahoittaa. Myös tämän tyyppisestä toiminnasta meillä on esimerkkejä aikaisemmilta vuosilta, on sitten toteutettu harjujen-, lintuvesien-, soiden-, maisemantai rantojensuojeluohjelmaa. Hyvällä tahdolla asiat on voitu hoitaa, ja vain ne tapaukset, joissa ei erityisesti päästä sopimukseen, ovat jääneet todella ongelmatapauksiksi.

Luonnonsuojeluohjelmiin liittyen toteaisin myös erään seikan, jota hiukan pelkään. Nyt kun lailla määritellään hyvin tarkkaan nämä asiat tai ainakin siihen pyritään, ilmeisesti asetuksella vielä tarkentaen, on tietysti vaarana se, että vapaaehtoinen suojelu, omaehtoinen suojelu vaarantuu kokonaan. On täysin mahdollista, että luonnonsuojelulain myötä syntyy järjestelmä, jossa määritellään sekä minimi- että maksimitaso. Käytännön elämästä kaikki tiedämme, että nimenomaan maanomistajien ja ennen muuta metsänomistajien kohdalla on hyvin paljon omaehtoista suojelua, jota ei ole mihinkään kirjattu. Kaikki toivovat, että sitä ei koskaan mihinkään kirjattaisi, koska sillä tavalla parhaiten voidaan suojelukohde turvata. Maanomistaja itse omalta osaltaan huolehtii asiasta ja ymmärtääkseni monissa tapauksissa huomattavasti paremmin kuin mihin yhteiskunta lainsäädäntö- tai muilla toimillaan voisi ollenkaan päästä.

Metsiensuojelun osalta on meillä hiukan keskusteltu ikään kuin vastakkain asettaen pohjoisen ja eteläisen Suomen nimenomaan vanhojen metsien suojelu. Minusta tässä on kahdesta eri asiasta kysymys eikä niitä pitäisi pinta-aloina tai prosentteina vertailla toinen toisiinsa. Eteläisessä Suomessa vain sattuu olemaan tilanne, että ns. vanhoja metsiä ei kovinkaan paljon ole. Aika paljon se, että vanhoja metsiä ei löydy, perustuu siihen, että tässä on vastikään päästy sotakorvauksista eroon ja näin ollen puukanta, joka entisissä vanhoissa metsissä on ollut, on suhteellisen nuorta.

Yksittäinen seikka, joka vaatisi hiukan tarkentamista, on aarniometsäkäsitteen hyväksikäyttö. Näyttää olevan, että monissa tapauksissa, itsekin muutamia tapauksia tunnen, muun muassa kotikunnassani Lempäälässä ja vastikään Kuhmalahdella, suojelun perusteena on käytetty nimenomaan sitä, että kyseessä on aarniometsä. Kuitenkin lähempi tarkastelu on osoittanut molemmissa tapauksissa, joissa olen itse voinut vierailla, että kyseessä on 120—130-vuotias metsä. Kun siellä käy, niin se muistuttaa enemmän minusta talousmetsää kuin aarniometsää, koska satuin myös Seitsemisen alueen tuntemaan aika hyvin. Voisi ajatella, että sieltä aarniometsiä löytyy, mutta sen sijaan näissä kahdessa, Kuhmalahden ja Lempäälän, tapauksessa minusta ne eivät olleet lähelläkään sitä. Aarniometsäkäsite kai metsäihmisten piirissä katsotaan sellaiseksi, että metsän ikä pitäisi olla lähempänä 300 vuotta ennen kuin se voidaan luokitella aarniometsäksi. Tältä osin vaadittaisiin hiukan tarkentamista, ja jos tämän tyyppisiä alueita halutaan suojelun piiriin, todennäköisesti niitä pitäisi lunastaa siitä näkökulmasta, että ne joskus ovat aarniometsiä. Perusteeksi lunastukselle minusta 120—130-vuotias metsä ei vielä aarniometsää ole.

Metsiensuojelun osalta myös viranomaisten kannalta hiukan peräänkuuluttaisin lähestymistapaa metsänsuojelukysymyksiin. Olen itse havainnut monia tapauksia, joissa maanomistajalla olisi ollut selvästi halukkuutta suojelutoimiin ja vapaaehtoisiin kauppoihin ympäristökeskuksen tai ympäristöministeriön kanssa, mutta ihan toimintatavoista johtuen monta kertaa ne menevät niin sanotusti puihin. Usein se merkitsee sitä, että maanomistaja omalta osaltaan jopa ennakoi sitä niin, että aikaistaa metsänhakkuitaan, kun pelkää suojelun kohdistuvan omiin metsiinsä. Täl-

laista ilmapiiriä ylipäätään ei pitäisi ruokkia, vaan pitäisi nähdä asiat hyvin tarkoin ja nimenomaan virkamiesten, viranomaisten miettiä näitä kysymyksiä ja toimintatapoja, lähestymistapoja vähän toisella tavalla kuin ehkä tähän asti. Pelkästään se, että turvautuu vahvemman oikeuteen, ei anna perustelua minusta suojelulle. Tämänkin tyyppisiä tapauksia ikävä kyllä silloin tällöin tulee eteen.

Korvauskysymyksistä ja korvauskynnyksestä voi todeta sen saman, mitä täällä on moneen kertaan todettu, että maininta merkityksellisestä haitasta on puhtaasti juridinen kysymys ja todennäköisesti selviää vasta aikojen kuluessa. Pelkäänpä niin, että ei se tule olemaan sittenkään yksiselitteinen asia, vaan jo kun lain perustelua lukee, siellä todetaan muun muassa merkityksellisen haitan erääksi arviointiperusteeksi pintaala, mitä suojelu koskee. Jos on siis kysymys maanomistajasta, metsänomistajasta, jolla on hallussaan muutama sata hehtaaria, niin jos häneltä suojellaan 30—40 hehtaaria, voidaanko sitä sanoa merkitykselliseksi haitaksi? Sen sijaan, jos on kyseessä henkilö, jolla on 10 hehtaaria ja siitä suojellaan 1 hehtaari, kysymyksessä ilmeisesti on merkityksellinen haitta. Näin ollen kansalaiset, maanomistajat, ovat tässä suhteessa käsitykseni mukaan hiukan eriarvoisessa asemassa. Jokaisen tapauksen ilmeisesti oikeusistuin joutuu erikseen harkitsemaan. Voin olla väärässä, mutta pelkäänpä, että näin helposti käy.

Korvauskysymyksen osalta on hyvä, että lunastuslain periaate täydestä korvauksesta on tässä laissa, olkoonkin niin, että se käytännössä merkitsee kyllä sitä, mitä ministeri täällä totesi, että se käy yhteiskunnalle kalliiksi. Toisaalta on aika vaikea vetää rajaa johonkin muuhun väliin. Luulisin, että tämä on kuitenkin kestävää kehitystä, kun lähdetään reilusti liikkeelle siitä, että on kyseessä täysi korvaus. Haitan korvaamisen osalta syntyy varmasti tulevaisuudessa erittäin suuria tulkintakysymyksiä, mutta toivon mukaan viranomaistoiminnalla siihenkin löytyy jossain vaiheessa tietty käytäntö, kuten monissa muissa tapauksissa ja lunastuslain osalta monissa muissa lunastusasioissa on itse asiassa löytynyt.

Hallinnon toiminnasta sanon tässä lopuksi jotakin. Mainitsin jo siitä, että on olemassa vähän ikäviä esimerkkejä siitä, miten hallinto näissä asioissa on toiminut. Hyvin ymmärrän sen, että tällaiset erityistapaukset nousevat hyvin äkkiä ensimmäisinä pinnalle, mutta toivoisin, että näihinkin tapauksiin kuitenkin kiinnitetään vakavaa huomiota siitä syystä, että puuttumalla näihin kysymyksiin luodaan kuitenkin pitkällä tähtäimellä sitä viranomaislinjaa, joka voi olla sitä kestävän kehityksen linjaa myöskin näissä kysymyksissä. Kyllä kai ympäristöministeriön tai ympäristökeskusten virkamiesten pitäisi kokea roolinsa nimenomaan palvelurooliksi ja virkamiehenä toteuttaa asioita nimenomaan kansalaistenkin ja omistajienkin näkökulmasta.

En väitä, että virkamiesten toiminta on yleisesti ottaen negatiivista, mutta joka tapauksessa tällaista ylilyönnin mahdollisuutta ja vahvemman aseman hyväksikäyttöä on olemassa. Ennen muuta se tulee metsälainsäädännön puolella tai metsänhakkuiden ja -suojelun puolella esille siinä yhteydessä, kun pyritään ensisijaisesti painostamaan puunostajaa. Ei niinkään maanomistajan tai metsän-, puunmyyjän puoleen käännytä itse asiassa ollenkaan, vaan ilmoitetaan puunostajalle, niin kuin minullekin on kerrottu, jopa ihan kirjallisesti kysytään, että ette suinkaan te aio tuota metsää ostaa. Se on aikamoista painostusta. Minusta olisi reilumpaa, että pelataan suhteessa maanomistajaan viranomaisten taholta suoraan eikä käytetä tämäntyyppistä keinoa. Ei minusta ympäristöhallinnolla näihin asioihin kuitenkaan missään vaiheessa saa olla mitään ylenpalttista veto-oikeutta, vaan lainsäädännössä on noudatettava niitä periaatteita, joita me täällä lakeja säätäessämme, ainakin hyvällä tahdolla lakeja säätäessämme pyrimme noudattamaan.

Samaten hallinnon osalta rahoituksellista asiantuntemusta kaivattaisiin hiukan enemmän. Ennen muuta haittakorvausten määrittelyn osalta on kovasti toivomisen varaa. Toki tämä asia on kehittynyt. Jos jotain hyvää luonnonsuojeluohjelmissa näkee, niiden etu on ollut se, että on syntynyt tiettyjä käytäntöjä ja periaatteita, jotka ovat myöskin ottaneet huomioon riittävällä tavalla erilaiset haittakorvaukset.

Arvoisa puhemies! Oman käsitykseni mukaan kuitenkin suurin periaatteellinen muutos, mikä luonnonsuojelulakiin liittyy, on se, että siitä tulee eräänlainen sateenvarjolaki. Se tulee olemaan käsitykseni mukaan laki, joka vaikuttaa kaikkeen muuhun lainsäädäntöön omalla olemuksellaan, ja muu lainsäännöstö, muun muassa rakennuslaki ja varmasti myöskin maa-aineslaki ym. vastaavat alistetaan ottamaan menettelytapansa ja ohjeensa nimenomaan luonnonsuojelulain kautta.

En sano, etteikö tämä lähestymistapana olisi kovin nykyaikainen — kai se sellainen on —

mutta kyllä siihen liittyy myöskin monia ongelmia. Sen takia nyt siinä vaiheessa, kun laki mahdollisesti eduskunnassa tulee säädettyä, sitä pitäisi tarkkailla siltä osin, että lait kuitenkin olisivat periaatteessa tasa-arvoisia ja että asia nähdään myös hallinnon tasolla niin, että mikään laki näistä ei ole suoraan ylitse muiden, vaan niitten pitää toimia synkronissa toinen toisiinsa.

Arvoisa puhemies! Asia, jota erityisesti odotin luonnonsuojelulailta, oli ilman muuta se, että se olisi ratkaissut jo aikaisemmin puheessani monta kertaa mainitsemani oikeusturvakysymykset maanomistajan kannalta. Se asia ikävä kyllä tämän lainsäädännön puitteissa jää nyt oikeusistuimien varaan.

Ympäristöministeri H a a v i s t o: Arvoisa puhemies! Ed. Vuorensolan puheenvuoron johdosta kiinnitän huomiota pariin asiaan. Ensin hän käsitteli puheenvuorossaan jokamiehenoikeuksia, ja muutkin ovat siihen viitanneet, että ne ovat suomalainen tai pohjoismainen erityispiirre. Varmasti monet ovat miettineet sitä, olisiko hyvä, että ne jollakin tavalla kirjattaisiin lakiin. Ymmärtääkseni myös luonnonsuojelulakityöryhmässä ja muissakin yhteyksissä on tätä asiaa pohdittu. Ongelmaksi kai siinä tulee sen määritteleminen, mitä jokamiehenoikeudet hyvin tarkasti ottaen ovat. Tyhjentävän listan tekeminen, joko myönteisen tai kielteisen, asiasta on aika vaikea. Kun tuli esiin, että järjestelmä on Suomessa toiminut aika hyvin eikä siitä ole ollut haittoja, niin tästä ajatuksesta tässäkin yhteydessä luovuttiin.

Varsinaisesti pyysin puheenvuoron vastatakseni ed. Vuorensolan puheen kohtaan, jossa puhuttiin ympäristöhallinnosta. Hän toi voimakkaasti esiin näkemyksen, että niin ympäristökuin metsähallinnossakin pitäisi toteuttaa hyvää hallintoa nimenomaan suhteessa maanomistajiin, ja myös, että maanomistajien oikeusturva turvattaisiin eikä tapahtuisi maanomistajien ylikävelyä tai yliolkaista suhtautumista maanomistajien oikeuksin. Tämä on kyllä asia, johon on kiinnitetty ympäristöhallinnossa ja uskon myös metsähallinnon puolella erityistä huomiota ja tullaan kyllä edelleen kiinnittämään.

Olen miettinyt usein, mistä johtuu, että joillakin alueilla ympäristöhallinto on niin huonomaineinen. Eikä se varmasti ole sitä, että meillä olisi huonosti käyttäytyviä virkamiehiä tai muuta tällaista. Kyllä se lähtee korvauskysymyksistä ja ennen kaikkea toteutumattomien luonnonsuojeluohjelmien tilanteesta. Ymmärrän aivan hyvin, että maanomistajat ovat kärsimättömiä, kun on vuosikausia odotettu korvauksia alueista, joiden päällä on luonnonsuojeluohjelmat. Toisaalta virkamiehet, voisi sanoa, ovat ilman omaa syytään varsin vaivautuneita siitä, että joutuvat tyhjätaskuina kiertämään maakuntaa, panemaan hallituksen ja muiden elimien hyväksymiä luonnonsuojeluohjelmia täytäntöön ja itsekin vain luottamaan siihen, että rahoitus järjestyy. Tässä mielessä rahoituksen järjestäminen on hallituksen ja viime kädessä eduskunnan vastuulla. Siihen nyt tässä yhteydessä tullaan pyrkimään, kuten aikataulusta teille jo aikaisemmin kerroin.

En tiedä, onko sellaisia tapauksia, joissa viranomainen on suoraan ollut yhteydessä metsänostajiin tai painostanut sitä kautta, saattaa olla joku tapaus näinkinpäin, mutta käytännössä olen huomannut, että hyvin usein tänä päivänä suuret metsäyhtiöt ovat yhteydessä luonnonsuojeluviranomaisiin ja tiedustelevat eri alueiden kohdalla, mikä on olemassa oleva tilanne luonnonsuojeluohjelmien toteutuksen suhteen, tai minkälaisia suunnitelmia mahdollisesti jollakin alueella on. Tässä yhteydessä tietysti tällainen yksi viranomaisen viesti voi aika ratkaisevasti vaikuttaa siihen, saako joku puutaan kaupaksi vai ei. Siinä suhteessa on myös erityisesti kiinnitettävä huomiota oikeusturvakysymyksiin. Ennen kaikkea tietysti myös ympäristöviranomaisten puolelta siihen, että silloin, kun alueita määritellään luonnonsuojeluohjelmiin kuuluviksi, siinä käytetään tiukasti ekologisia kriteereitä ja maanomistajia kohdellaan tässä tasapuolisesti. Tämä on kyllä esimerkiksi menettely, jota viime aikoina, kun näitä Pohjois-Suomen metsiin liittyviä ohjelmia, myös yksityismailla toteutuvia, kuten Kuusamon yhteismetsä toivottavasti tulee olemaan, on valmisteltu, on pyritty käyttämään, koska tällaiset "markkinavoimat" toimivat tällä hetkellä metsätaloudessa jo hyvin voimakkaasti ja ovat oikeastaan kiirehtineet jo varsinaisen lainsäädännön edelle.

Tässäkin mielessä viranomaisten vastuu suunnittelusta ja hyvästä hallinnosta kyllä korostuu. Halusin ed. Vuorensolalle ja muille vakuuttaa, että näihin asioihin on kiinnitetty huomiota, koska ymmärretään myös, miten suurien taloudellisten arvojen kanssa ollaan tekemisissä.

Ed. V u o r e n s o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokamiehenoikeuden osalta, johon ministeri viittasi, nostaessani sen esiin puheenvuorossani tarkoitin lähinnä sitä, että on syytä tarkkailla tasapainoa niin, että se säilyisi

näin hyvänä ja toimivana. Minusta on hämmästyttävän hyvä saavutus, että vuosikymmenien aikana siitä ei ole oikeastaan kovin suurta erityistä ristiriitaa syntynyt, vaan päinvastoin se on ollut, voisi sanoa, monessa tapauksessa yhdistävä tekijä.

Hallinnon menettelytavoista voisi vaikka kuinka monta esimerkkiä ottaa. Niitä on turha tässä salissa yksityiskohtaisesti käsitellä. Mutta olen huomannut, kun niitä käytännössä itse olen, voin sanoa jo vuosikymmeniä katsellut, niin ihan lunastustoimitustenkin osalta suurin syy nimenomaan metsänsuojelukohteissa vanhojen metsien suojelussa ja sen tyyppisissä kohteissa on kysymys usein siitä, että ne kohteet, jotka on määritelty, ovat niin tavattoman pieniä. Näin ollen itse asiassa, jos lunastetaan jostakin 8 hehtaarin alue, kuten minunkin kotikunnassani kävi, niin käytännössähän se merkitsee sitä, ettei sellainen luonnonsuojelualue voi toimia, ellei sillä ole myös lievealueita. Näin ollen pitäisi aina joka tapauksessa hallinnonkin pyrkiä sen tyyppisiin kokonaisuuksiin, että ne myös luonnonsuojelullisesti voivat toimia. Jos, kuten tässäkin tapauksessa, naapuri hakkasi metsän tyhjäksi, niin ymmärrätte, ettei se 8 hehtaaria enää ollut mikään luonnonsuojelualue. Se oli aivan selvä asia, ja se oli alun perin täysin selvä. Kyllä se pitäisi ammattimiesten ymmärtää, ja jos ei muuten, niin pitäisi kääntyä sitten metsäammattimiesten puoleen, he kyllä asian aika hyvin ymmärtävät tältäkin osin.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Nyt lähetekeskustelussa oleva tandem-lakipaketti on ollut suurten intohimojen kohteena jo synnytyspoltoistaan lähtien. Sangen kuvaavaa tiedon hätävarjelua oli luonnonsuojelulain hallituksen iltakouluuntulo 24.1.96. Valtion ympäristö- ja luonnonvarainneuvoston piti antaa kyseistä tilaisuutta varten lausuntonsa luonnonsuojelulaista, mutta ainoa, mitä kyseinen neuvosto saman päivän aamuna kykeni lausumaan juuri käteen jaetusta uunituoreesta tavarasta oli, että se ei voinut lausua mitään. Olisiko tuo kokous ollut parlamentaarisen menettelytavan sekä ympäri maata paikalle matkustaneiden ihmisten pilkkaa, puhumattakaan ajan ja rahan haaskauksesta? Hallinnollisena menettelytapana se ainakin oli sangen epäkelpo.

Tunteet ovat viime kuukausina tasaantuneet, särmät hioutuneet ja neuvonpito on johtanut lopputulokseen. Lopputuloksen voisi todeta poikkeavan ainakin yhdeksässä kohdassa alkuperäisestä luonnonsuojelulakityöryhmän mietinnöstä.

Lakiin on kirjoitettu soveltamisala, eli lain 2 § määrittelee, että lakia sovelletaan luonnon- ja maisemansuojeluun ja hoitoon. Pykälä määrittelee myös luonnonsuojelulain ja metsälain keskinäisen suhteen. Lain eläinsuojelua koskevia säännöksiä on rajattu siten, ettei niitä sovellettaisi metsästyslaissa lueteltuihin eläinlajeihin. Itse metsästys olisi taas luonnonsuojelualueilla, kuten nytkin, luvanvaraista.

Filosofisella tasolla voisi pitää mielenkiintoisena 3 momentin sisältämää edellytystä ottaa luonnonsuojelun suunnittelussa ja maisemansuojelussa huomioon sivistykselliset näkökohdat. Tässä voisi kysyä, mitä se on. Selitysosa antaa ymmärtää sen tarkoittavan kansalaisten sivistystarvetta. Tällöin sivistyksellisenä näkökohtana oli esimerkiksi mainittu, että sellaisena voidaan pitää vanhan rakennuskannan huomioon ottamista maisemansuojelussa. Itse olisin tässä käyttänyt termiä "kulttuuriset näkökohdat", koska käsitteenä sillä on syvällisempi sisältö kuin koulusivistyksellä. Voisipa sanoa, että olemme itse kulttuurin tuotteita. Suhteemme luontoon ja sopeutumisemme ympäristöömme on aina ollut kulttuurista, ei geneettistä. Ympäristömme on osa minäkuvaamme. Katsokaapa ympärillenne, niin näette, millaisia olette!

Luonnonsuojelualueiden perustamismenettely on eriytetty valtion mailla ja yksityismailla, kuten se on nyt voimassa olevassa laissakin. Yksityisten vapaaehtoisella alueperustannalla ja rahoituksella on hyvin suuri merkitys erityisesti täällä Etelä-Suomessa luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Luonnonsuojelualueiden jakaantuminen kartta-Suomessa on varsin epätasainen. Siellä, missä on ollut ja on valtion maita, on myös suhteessa runsaasti luonnonsuojelualueita eli Pohjois- ja Itä-Suomessa. Siksipä luonnonsuojelualueiden luonnonsäästiöiden sekä maisemasuojelullisten kokonaisuuksien perustantaa tulisikin lisätä merkittävästi Suomen eteläisissä ja läntisissä osissa, jolloin myös luonnon ja ympäristön erilaisuuden olemus säästyisi ja välittyisi tuleville sukupolville.

Nimitys "luonnonsäästiö" on sanahirviö, joka olisi oman messunsa arvoinen. Miksi yhtä hyvin ei voisi olla "luonnontallenne" tai "luonnontutkio"?

Suojeltavien luontotyyppien määrä on lain edetessä myös muuttunut 22:sta yhdeksään. Tässä on kuitenkin syytä huomioida, että suojeltavia

luontotyyppejä on siirretty ja varmastikin siirrellään lakeihin, jotka paremmin soveltuvat niiden käsittelyyn. Esimerkiksi metsätyyppejä on siirretty metsälakiin ja vesityyppejä siirtynee vesilakiin.

Uhanalaisiksi todetut metsäluontotyypit on kuitenkin pidetty luonnonsuojelulain piirissä ja tällaisia ovat tervaleppäkorvet, luontaisesti syntyneet jalopuumetsiköt ja pähkinäpensaslehdot. Loput viisi tässä laissa suojeltua luontotyyppiä ovat luonnontilaiset hiekkarannat, merenrantaniityt, puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit, katajakedot, lehdesniityt sekä avointa maisemaa hallitsevat suuret yksittäiset puut tai puuryhmät, mitä se sitten tarkoittaneekin.

Maisema-alueita koskevia määräyksiä on lievennetty siten, että maanomistajille kohtuuttomia määräyksiä ei saisi antaa. Rahallisesti tämä tietysti tarkoittaa sitä, että tällöin ei maisema-alueiden suojelusta syntyisikään valtiolle korvausvelvoitetta. Ajatuksen punalankana voisi pitää sitä, että maisemansuojelulla pyrittäisiin ohjaamaan maankäytön suunnittelua ja alueiden käyttöä ilman voimakkaampia rajoituksia, ja ehkä ympäristöestetiikkakin olisi tällöin matkasauvana. No, tässä pannaan ainakin arkkitehdit paljon vartijaksi!

Suojeluohjelman toteuttamisen määräaika on kasvanut mietinnön kahdesta vuodesta neljään vuoteen, mutta toisaalta kutistunut vastaavasti ministeriön ehdotuksen kuudesta vuodesta neljään. Tämä on niin sanottu kompromissi.

Samanlaista kompromissin makua voi makustella korvauskynnysasiassa. Mietintö oli valmis korvaamaan vähäistä suuremman haitan, ministeriön lakiesitysversioon oli taas kirjattu huomattava haitta, ja nyt otettiin käyttöön termi merkityksellinen haitta, joka tarkoittanee jotakin siltä väliltä. Eli savolaisittain sanottuna "voehan se olla niinniin, voan voehan se olla näenniin". Lain tasolla tämä tarkoittaa, että maanomistajalle maksetaan täysi korvaus luontotyypin tai uhanalaisen lajin suojelusta aiheutuvasta taloudellisen hyödyn menetyksestä, jos siitä aiheutuu maanomistajille merkityksellistä haittaa. Luonnonsuojeluohjelmaa toteutettaessa maksetaan aina täysi korvaus ilman kynnyksiä.

Myös muutoksenhakuun on tullut muutoksia verrattaessa lakiesitystä nyt silloiseen mietintöön tai ministeriön esitykseen. Alueellisten ympäristökeskusten päätöksistä valitetaan lääninoikeuksiin ja sitten vasta korkeimpaan hallintooikeuteen. Järjestöjen, joiden ideologia sivuaa luonnonsuojelua, valitusoikeutta on kavennettu siten, että se ei koskisi enää ympäristökeskuksen yksityismaita koskevia rahoituspäätöksiä eikä luonnonsuojelulaissa tarkoitettuja poikkeuslupia.

Natura 2000 -ohjelma on laissa saanut oman lukunsa, jossa on viitattu lintu- ja luontodirektiiviin. Natura 2000 -ohjelman oikeusvaikutukset kohdennetaan vain ohjelmaan erityisesti sisällytettäviin alueisiin, ei kaikkiin luonnonsuojelualueisiin.

Rantojen suunnitteluvelvoite on nyt kirjattu rakennuslain muutoksena, joka on yksi tämän lain 12 muusta oheislakimuutoksesta, jotka muutokset sisältävät yleensä viittauksia luonnonsuojelulain kyseisiin lakeihin aiheuttamiin velvoitteisiin.

Edellä mainitun rakennuslain muutoksen mukaan ei saisi rakentaa uudisrakennusta tai ottaa maa-aineksia, poikkeuksena kotitarvekäyttö, meren tai vesistön rantavyöhykkeeltä ilman vahvistettua yleis-, asema-, rakennus- tai rantakaavaa. Kielto ei kuitenkaan koskisi maa- ja metsätalouden, kalatalouden, maanpuolustuksen, rajavalvonnan tai merenkulun tarpeisiin tapahtuvaa rakentamista. Kielto ei myöskään estäisi olemassa olevaan asuinrakennukseen, mikä on tietysti eri asia kuin vapaa-ajanrakennus, tai maatilaan liittyvän saunarakennuksen rakentamista.

Lisäksi kunnallista itsemääräämisoikeutta tukee momentti, joka mahdollistaa sen, että kunta voi rakennusjärjestyksessään osoittaa ne alueet, joilla ei ole odotettavissa suunnittelua edellyttävää rakentamista ja joilla ei ole erityisiä luonnon arvoja. Siis rumaan paikkaan saa rakentaa. Näillä alueilla voisi kuudeksi vuodeksi kerrallaan olla voimassa rakennusjärjestyksen määräys, jolla rakentamiseen ei edellytetä kaavaa.

Laissa on vielä muutamia kohtia, joihin haluaisin puuttua. Lain 1 §:ssä määritellään sen tavoite. Ensisijaisesti luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, toiseksi luonnon kauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen, kolmanneksi luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön tukeminen sekä luonnon tuntemuksen ja yleisen luonnonharrastuksen lisääminen ja luonnontutkimuksen edistäminen. Tämä lain tavoite siis kirjaa meidän ihmisten kulttuurisen suhteen luontoon.

Kun neljäs tavoite kirjaa kansalaisen ja luonnon suhteeksi luonnon tuntemuksen ja luontoharrastuksen lisäämisen, syntyy minulle mielikuva alakansakoululuokasta ympäristöoppitunnilla lähisäästiössä. Tässä tai tämän lisänä pitäisi

minusta olla kirjattuna jokaisen kansalaisen omakohtainen ekovastuu toiminnastaan suhteessa luontoon ja rakennettuun miljööseen. Uskon, että vain kohdistamalla kestävään vastuuseen kasvamisen jokaisen omakohtaiseksi prosessiksi on luonnollakin mahdollisuus.

Kunnioitan ikivihreää Pentti Linkolaa. Hän elää kuten opettaa. Vaikeampaa minun on arvostaa niitä lainlaatijoita tai vaikuttajatahoja, jotka opettavat tai vaativat muilta mutta itse elävät ja toimivat toisin. Itse en niin voisi toimia, en pakottaa toista enempään kuin itse pystyn.

Lait tarjoavat meille ihanteen ja päämäärän, johon on pyrittävä. Globaalisti luonnon näkökulmasta tarkastellen kaikki voisi tietysti olla toisinkin. Mutta hyväksyessämme itsellemme sen elintasovaatimuksen, ne suoja- ja turvaverkot, sen terveydenhoidon ja sosiaaliturvan, joita haluamme ja joista kovin harva, tuskin kukaan, on omakohtaisesti ja vapaaehtoisesti valmis tinkimään ainakin päätellen äänekkäistä vastalauseista, olemme tällä oman hyvän tahtomisellamme allekirjoittaneet melkomoisen ultimaatumin luonnolle ja sen hyvinvoinnille. Voin toistaa: Ihminen on eläinkunnan itsekkäin eläin, ja joku jossakin maksaa aina elintasostamme.

Uusi laki kätkee sisälleen nyt myös maiseman suojelun. Lain 32 § määrittelee, että maisemaalue voidaan perustaa luonnon tai kulttuurimaiseman kauneuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi. Eihän kyse ole make-upista, ihmisen luontosuhteen mannekiineista. Kauneus on katsojan silmissä. Se, mikä meille antaa esteettisen ja kauneuden kokemuksen, on länsimaisen kulttuurimme muotoilema yleisesti ja yhtäläisesti hyväksytty kauneuksien arvotus. Jossakin muualla se on ollut ja on muuta.

Kun 2 §:n 3 momentti määrittää soveltamisalaa, tiedän, että se on tuttua ja turvallista suojelua oman ikäpolven kauneusarvoilla. Nyt suojelemme edesmenneitten lehmisavujen suloisenkitkuisia muistumia, nostalgiamme niittyjä, vatukkoja ja kissankäpälämättäitä, joita ei enää ole, koska karjatalous on teollistunut niin kuin lääketiede, sairaanhoito, koulutus ja kaikki. Ihmisen elämänehdot on omasta toimestamme ja kehityksemme pyhään nimeen vannoen demokratian keinoin tietoisesti muutettu. Museoimme maisemaa ja muistojamme. Ehkä tällä kulttuurilla tässä ja nyt on siihen tarvetta ja varaa.

Sana "nostalginen" muodostuu kahdesta kreikankielisestä sanasta, sanasta "nostos", joka tarkoittaa kotiinpaluuta, ja sanasta "algos", joka merkitsee tuskaa. Voisi sanoa, että kyse on keskiikäisen polven nostalgisesta kotiinpaluun tuskasta.

Kun selasin iäisyysprojektini, väitöskirjani, aineistoa ja mietteitäni ihmisen ja ympäristön, luonnon ja miljöön suhteista, oli oloni nostalginen ja kyyninen. Ihminen esineellistää luonnon määrittämällä sille inhimillisiä arvoja, arvottamalla sen kauneutta, vaikka rumakin on kaunista. Miksi ihminen kieltää luonnolta rumuuden ja rujouden, rajatilat, epäestetiikan? Sievistelemme itseämme somistamalla ympäristöämme. Siispä väitän, että viime puolivuosisadan demokratisoitunut kehitysuskoinen ympäristöoppimme on heikentänyt merkittävästi ympäristömme laatua kaikissa suhteissa. Väitän, että tietokoneaikamme inhimillinen osaamisuho ympäristömallinnuksineen niin halutessaan kykenee tuhoamaan sen täysin. Me tarvitsemme myös suojelutorsomme kertomaan ihmisen toisesta kuvasta.

Arvoisa puhemies! Meillä on käsissämme puolet paketista, jolla voidaan tehdä politiikkaa, voittaa kunnallisvaalit, kuten eräs edustaja uhosi, lyödä ja limboilla. Yhteiskunnan kulttuurinen asenne määrittelee myös sen suhtautumisen ympäristönsä laatuun. Yhteistoiminta vaatii yhteiset pelisäännöt. Tämä lakipaketti, pelisääntöpaketti, on suurin yhteinen nimittäjä niille tunnoille, joita tässäkin tilassa on paljasteltu. Kuitenkin hyvää ja tervettä ympäristöä ja rakennettua miljöötä syntyy vain yhteisestä kulttuurisesta tahdosta. Jokainen meistä on miljöövaikuttaja 24 tuntia vuorokaudessa. Parannukset ympäristössämme tapahtuvat toiminta- ja ajattelutapakulttuurimme muutoksen tietä — hitaasti joskus. Etiikka, ekologia, estetiikka ovat jokamiehenoikeuksia ja kaikkien saatavilla.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulaissa on yksi hyvä kohta, tai on siinä montakin, en sitä kiistä, mutta se on maisemansuojelu. Minullekin tulee mieleen vähän nostalgiaa, kun puhutaan maisemansuojelusta. Silmieni eteen tulee Hämeenkyrön pitäjästä Pylsyn maisema, todellinen sillanpäälainen maalaismaisema, jonka suojelemisesta on puhuttu monta kertaa ja pitkään. Minusta tällaisia maisemia pitäisi suojella, mutta en ole löytänyt ainakaan suoranaisesti laista korvauspykälää, jolla maisemansuojeluun liittyviä toimia ja niistä aiheutuvia haittoja korvattaisiin. Saattaa olla, että se monen mutkan kautta löytyy muualta, mutta en nyt niin hirveästi ole sitä alkanut etsiä.

Mutta ennen kuin, rouva puhemies, menen lyhyeen varsinaiseen asiaani, otan esille erään toisen. Ministeri Haavisto on puhunut postimerkkitontista ja tarkoittanut sitä, että sellaiselle rakentamattomalle tontille, joka on jäänyt jollekin ranta-alueelle, joka muuten on täyteen rakennettu, olisi helpompi saada rakennuslupa. Tiedän hyvin monta sellaista aluetta.

Olen muun muassa ollut ympäristöministeriölle laatimassa valituksia siitä, kun rakennuslupaa ei ole myönnetty 1,5—2 kilometrin matkalle, joka on poikkeusluvilla rakennettu aivan täyteen. Siellä ei ole ensinnäkään käytännössä minkäänlaista rakennuskelpoista kohtaa, kukaan ei halua enää rakentaa. Siellä on 200 metrin pätkä rantaa jollakulla ihmisellä, joka ajatteli, että josko minä tuohon rantasaunan laittaisin tai rantamökin. Ei onnistu, ja kun asia on mennyt aina korkeimpaan hallinto-oikeuteen mutta sitä ennen ympäristöministeriöön, vastaus on aina samalla kaavalla jotensakin niin, että tämä rakentaminen saattaisi vaikeuttaa alueen kaavoitusta ja loukata toisten rakennusoikeutta. Hyvänen aika, kun sille 1,5 kilometrin alueelle ei taatusti voi saada rakennuslupaa, kukaan ei siihen hakisi, ympäristöministeriön päätös on aina tämä. Se on ärsyttävä ja samalla leimalla lyöty.

Olisi mukavaa, jos ympäristöministeri kiireisiltä puuhiltaan joskus katsoisi näitä päätöksiä. Ei siinä mitään, kun valitus hylätään, mutta kun se on sillä perusteella, että se saattaisi haitata alueen kaavoitusta. Ei kai siihen kukaan enää kaavaa hae, koska se on jo muilta osin täysin rakennettu, paitsi tämä onneton on jättänyt 200 metriä rakentamatta ja loppujen lopuksi joutuu toisten jalkoihin.

En tiedä sitä, en katsonut niin tarkkaan, miten tämä laki nyt antaa armon tällaisen postimerkkitontin omistajalle siellä keskellä 1,5 kilometrin letkaa, joka on jäänyt rakentamatta. Miten se auttaa häntä? Ei mitenkään, minä arvelen, mutta jos herra ministeri äkkiseltään löytää siihen tämän lain perusteella ratkaisuja, nimenomaan tähän liittyvän rakennuslain perusteella, hyvä on.

Eräs asia, josta ei ole puhuttu lainkaan, on metsästys, johon luonnonsuojelulaki vaikuttaa aika merkittävästi. Riistanhoitopiirit ovat olleet erilaisilla kirjelmillä yhteydessä myös kansanedustajiin, myös varmasti ministeriin ja valtioneuvostoon, haluten saada jossakin määrin vapaampaa metsästysoikeutta luonnonsuojelualueille. He katsovat, että metsästys on luontaista, luontoon liittyvää toimintaa. Toinen eläin kuolee, toinen kasvaa tilalle, ja kun se pidetään kohtuuden rajoissa, se ei millään tavalla luonnonsuojelualueen luonnonrauhaa rikkoisi.

Nythän rauhoitussäännöksissä on metsästykselle aivan ehdoton kielto. Kun seuraavaksi tulee 14 §, siellä ovat poikkeukset rauhoitussäännöksiin ja siellä sallitaan onkiminen ja pilkkiminen sekä sienien ja marjojen keräily. Sitten tulevat 15 §:n poikkeukset, ja siellä on yksi, joka mielestäni tarkoittaa sitä, että alueen hoitajan ja siitä vastaavan luvalla esimerkiksi alueelle kaatunut hirvi voidaan hakea pois. Minä katson sen metsästäjän kannalta positiiviseksi, mutta se voi tarkoittaa jotakin muutakin. Tämä 15 § ei anna muita lisämyönnytyksiä metsästykseen.

Sitten tulee 16 §, jossa on aluekohtaiset poikkeukset. Siinä mennään jo siihen, että tietyillä luonnonsuojelualueilla voidaan myöntää metsästyslupia. Tämä on aika epämääräinen. Kuitenkin perusteluissa muistaakseni puhutaan aika paljon Lapin metsästyksestä, mutta pykälä ei rajaa sitä millään tavalla Lappiin, vaan 16 §:n mukaan on mahdollisuus aluekohtaisesti myöntää metsästysoikeus luonnonsuojelualueille niin kansallispuistoihin, luontosäästiöihin kuin luonnonsuojelualueille.

Tässä jää äärettömän epävarmaksi se, millä tavalla metsämiesten toiveet toteutuvat, ja kun otetaan vielä huomioon, että nykyisin olemassa olevilla luonnonsuojelualueilla on tavattoman kirjava käytäntö siinä, minkälaisia metsästyslupia sinne on myönnetty, ja kun nekin on tietyllä tavalla sidottu luonnonsuojelulakiin, vaikka niissä noudatetaan nyt voimassa olevia säännöksiä edelleen, metsästäjän asema tulee jäämään äärettömän epäselväksi. Minun täytyy sanoa, että minä en edes tunne nyt voimassa olevien luonnonsuojelualueiden metsästysoikeuksien sisältöä ihan tarkkaan, mutta joka tapauksessa tiedän sen, että ne ovat aluekohtaisesti äärettömän kirjavia, ja nyt tulee samalla tavalla mahdollisuus nimenomaan 16 §:n aluekohtaisten poikkeusten mukaisesti jälleen siihen, että eri alueilla on erilaisia metsästyssäännöksiä. Totta kai onkin, koska luonnonsuojelullisesti eri alueet ovat erilaisia. Mutta jos ministeriltä vielä voimaa riittää, metsästyspuolesta voisi muutaman sanan tältä pohjalta sanoa.

Rouva puhemies! Vielä kerran menen 51 §:ään. Kun neljä vuotta on kulunut siitä, kun luonnonsuojeluohjelma on hyväksytty, alueella olevalla maanomistajalla on oikeus vaatia lunastusta. Aikanaan, kun lunastuspäätös tehdään, muistan, että siinä olisi jokin neljän vuoden maksuaika, että olisi vähän niin kuin osamaksulla

maksettava tämä maa-alue. Jos nyt ajatellaan sitä, että tällä hetkellä on yli 3 miljardia markkaa valtiolla latua vanhoista luonnonsuojelualueista, niiden lunastamisista, joka hiertää kuin piikki hallituksen lihassa ja yhteiskunnan lihassa, ja nyt aletaan tehdä uusia systeemejä ja uutta velkaa, varsin hyvin tiedetään, että ei mersuja niillä rahoilla kovin äkkiä osteta, jotka luonnonsuojeluohjelman laatimisalueilla lunastuksen kautta saadaan, että se vie aika pitkän aikaa. Ensin on tämä neljä vuotta, ja sitten on olemassa lunastukseen menon käytäntö. Sitä tullaan rajoittamaan oikeusasteissa sen mukaisesti kuin valtiolla on rahaa ja sitä ei ole. Siinä on sitten vielä tämä merkittävä haitta, kun siinä täytyy ensin arvioida se, onko haitta merkittävä, ja sitten, mitä siitä maksetaan.

Tämä on niin monimutkainen. Pelkään sitä, että tämä 51 § on todella surkea asia tulevaisuudessa. Sanotaan, että kun vaivaistalon ukko kaatuu kerjäläismuorin päälle, siinä on kurjuutta päälliksytin. Jos tässä tapauksessa tämä 51 § kaatuu vielä lunastamattomien luonnonsuojelualueiden päälle, siinäkin on yhteiskunnalla kurjuutta päälliksytin. Tätä on nyt selitetty, enkä minä pyydäkään ministeriä sitä selvittämään, eikä hän ole pystynyt selittämään, mistä rahat tulevat ja millä tavalla tämä asia sujuu, eikä sitä kukaan täällä odotakaan. Minä annan armon käydä oikeudesta ministerinkin suuntaan. Mutta jos metsästyksestä vähän lausuisitte, sitten minä olen ihan tyytyväinen.

Ympäristöministeri H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemeltä tulee niin hyviä kysymyksiä, että täytyy ainakin yrittää vastata ensin korvausvelvollisuuden osalta. Toivon vain, että ed. Aittoniemi lukee 53 §:n 3 momentin ja myös 53 §:n kokonaisuudessaan. Se antaa vähän selkeyttä maanomistajan oikeuteen, miten voi menetellä.

Mutta metsästysoikeuteen luonnonsuojelualueilla 16 §:n osalta. Sen perusteluissahan todetaan, että metsästysoikeutta luonnonsuojelualueilla, siis tätä poikkeusmenettelyä, voi myös periaatteessa rajata paikallisille asukkaille. Tämähän on kysymys, joka ennen kaikkea pohjoisessa on kiinnittänyt paljon huomiota, onko tarkoitus muuttaa olemassa olevia metsästysoikeuksia vai ei luonnonsuojelulain yhteydessä. Vastaus on yksiselitteisesti, että ei ole tarkoitus muuttaa olemassa olevia oikeuksia. Sen vuoksi tämä pykälä ja laki on tällä tavalla kirjoitettu. Toisaalta on aivan selvää, että sellaisille väen kuormittamille ikään kuin virkistystyyppisille luonnonsuojelualueille, joilla on paljon vilinää ja väkeä ja joilla kävijämäärät ovat toisen tyyppiset, ei koskaan mitään metsästysoikeuksia tulla myöntämään. Mutta pohjoisessa ja näillä alueilla, joilla nämä metsästysoikeudet ovat, mikään ei asian osalta tule muuttumaan.

Vielä tähän postimerkkitonttikysymykseen toivottavasti antaa vastauksen täällä laissa 6 a §:n viimeinen momentti, joka käsittelee tätä erillistä poikkeusluvan myöntämistä siinä tapauksessa, että haetaan poikkeuslupaa alueelle, joka on ennen tämän lain esittelyä ollut hakijan omistuksessa ja joka koskee sellaista aluetta, jossa kaavan laatimista ei ole kohtuullisessa ajassa pantu vireille maanomistajasta riippumattomasta syystä. Tällaista lupaa ei saa ilman painavaa syytä evätä, jos rakennus tulee hakijan henkilökohtaiseen käyttöön ja kunta puoltaa hakemusta eikä rakentaminen vaaranna luonnon tai maiseman arvoja. Tämä poikkeus kaikkien muiden poikkeuksien päälle on ajateltu nimenomaan tähän tapaukseen, josta ymmärtääkseni ed. Aittoniemi puhui.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En minä tässä enää vastauksia pyydäkään. On mukavaa, kun ministeri vaivautuu vastaamaan. Tämä 53 §:n 3 momentti ei viittaa millään tavalla 33 §:ään, joka puhuu maisema-alueen perustamisesta. Voidaan katsoa, että siinä viittaillaan siihen suuntaan, kolmen mutkan ja takaiskun jälkeen ehkä päästään siihen, mutta selkeätä vastausta siihen ei kyllä ole.

Eräs asia oli se vielä, jonka haluan todeta, että nyt jos valtion maista näitä luonnonsuojelualueita perustetaan, sellaisista maista, joilla on tällaisen maattoman väestön metsästysmaita ollut tähän saakka, jos siellä ei enää voi metsästää, niin kyllä se sosialidemokraateille ja erityisesti ed. Rajamäelle, joka on tällaisen maattoman väestön metsästysasioitten puolesta puhuja, lyö vähän korville tämä asia. Jos siellä tuhansien alueiden maastoja valtion maista tuolta Ikaalisten suunnastakin, missä tamperelaiset käyvät metsällä, pannaan sellaiseen tilanteeseen, ettei siellä käydä enää metsästämässä, niin moni poika turhaan mosseensa hyppää ja metsälle lähtee, kun ei siellä voi enää metsästää. Mutta se on sosialidemokraateille ihan oikein, kun ovat tähän malliin asian ajaneet.

Ed. R a s k (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluaisin kommentoida ed. R. Korho-

sen puheenvuoroa, joka oli hyvin pohtiva ja analysoiva ja hyvin positiivinen siinä mielessä, että hän hyvin rauhallisesti käsitteli tätä luonnonsuojelulakia, joka on herättänyt aika paljon monenlaisia tunteita. Erityisesti puutun siihen kohtaan hänen puheessaan, jossa hän esitti toivomuksen siitä, että tämänkin luonnonsuojelulain, joka nyt säädetään ja joka on tarpeellinen, niin sen tulisi turvata luonnonsuojelun painopisteen siirtymisen etelään. Sitä erityisesti olen kannattamassa sen tähden, että pohjoisessa jo tällä hetkellä näistä täysin suojelluista alueista on 96 prosenttia.

Sen lisäksi ministeri Haavisto on hyvin ansiokkaasti osallistunut tähän keskusteluun, ja tuo hänen äskeinen puheenvuoronsa tästä paikallisten asukkaiden oikeuksista metsästykseen on kyllä hyvin tervetullut asia, koska (Ed. Aittoniemen välihuuto) — Niin, me olemme täällä itse kukin Suomen kansanedustajia, mutta myös oman alueemme edustajia, ja tietysti jokainen lähinnä ajattelee tällaisissa kysymyksissä omaa aluettaan ja totean, että hyvä näin. — Sen lisäksi on todettava hyvällä myös se, että kaivoslaki on jätetty tämän ulkopuolelle ja se, että poronhoito mahdollistetaan tämänkin lain voimaan tultua.

Ed. K u r o l a : Arvoisa puhemies! Meillä on käsillä varsin mittava lakiuudistus, jota on pitkään valmisteltu. Niin kuin tässä on todettu, että ajan myötä näitä kulmia on hyvin voimakkaasti hiottu ja parannusta on huomattavassa määrin tapahtunut. Haluaisin kuitenkin todeta, että toivoisin tämänkin lain vielä jalostuvan eduskuntakäsittelyn aikana ja otettavan huomioon eräitä näkemyksiä. Haluan tässä kiinnittää muutamiin näkökohtiin huomiota ja varsin sattumanvaraisessa järjestyksessä näitä käsittelen. Niin kuin ed. Rask totesi, että itsekukin peilaa tuntojaan hyvin pitkälle myös niiden juurien pohjalta, mistä on pois. Näin ollen tuntemukseni ja lähtökohtani ovat hyvin lappilaisia ja lappilaiseen elämänmuotoon liittyviä.

Ensinnäkin toteaisin soveltamisalasta ja sen viimeisestä momentista, jossa todetaan, että tämän lain mukaisessa luonnonsuojelun suunnittelussa ja maisemansuojelussa on otettava huomioon taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset näkökohdat sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet. On erittäin hyvä, että näin todetaan laissa, mutta olisin halunnut viedä tätä vielä pitemmälle ja rinnastaa hyvin pitkälle menevästi yvamenettelyyn. Silloin, kun luontoa muutamme, rakennamme ja teemme joitain mittavia töitä, meillä on hyvin tarkat säännökset siitä, mitä meidän on otettava huomioon, miten menetellä. Silloin, kun rauhoitamme, otamme luonnonvaroja hyötykäytöstä, siirrämme ne reserviin ja muita tarkoitusperiä palvelemaan, emme suorita tällaista niin tarkkaan lakiin perustuvaa menettelyä kuin olisin toivonut. Tässä on pyrittävä tietenkin ottamaan huomioon, on toki sanottu otettavan huomioon nämä seikat, kenen on otettava huomioon, miten on otettava huomioon ja mitä on viime kädessä korvattava.

Meillä on käsillä tällä hetkellä luonnonsuojelulain lisäksi eri prosessina menossa vanhat metsät ja tietenkin Natura 2000 -projekti. Vanhojen metsien suhteen on vaivannut tietynlainen epäselvyys. Ei kyetä keskustelemaan samoilla faktoilla, samoilla lähtökohdilla, ei päästä yksimielisyyteen hehtaareista, ei siitä, mitä menetetään. Kun joku laatii jonkinlaisen selvityksen menetettävistä arvoista, toinen sanoo, että tämä on täysin epäkelpo tutkimus ja jätetään oman onnensa nojaan.

Vanhojen metsien suhteen toteaisin nyt, että pohjoisessa näitä on varsin paljon inventoitu, ne on alueellisesti paikannettu, samaan aikaan meillä on virinnyt Lapissa erittäin voimakas malmin etsintä. Se on tuottanut positiivisia tuloksia, niin kotimaiset kuin ulkomaiset yhtiöt ovat puuhaan osallistuneet. Meillä ei ole tässä vaiheessa kyetty yhdistämään tietoa, vanhojen metsien inventointiohjelmia ja sitä geologista tietämystä, mitä tuolla on saavutettu. Eli emme ole tällä hetkellä päätöksiä tehtäessä tietoisia siitä, minkälaisia yhteiskunnallisia ja muita arvoja siellä ollaan vastaavasti uhraamassa.

Tällaista tietynlaista intressivertailua kaipaisin kuitenkin päätöksenteon myöhemmissä vaiheissa. Silloin, kun puhutaan pistesuojelusta, se ei vaikuta ihmisten elämään, mutta silloin, kun puhutaan valtavista alueellisista suojelukysymyksistä, silloin on kysymys leivästä. Tällaisia mietteitä on Lapissa tänä päivänä herätetty. Joka tapauksessa soveltamisalan viimeisen momentin terävöittäminen ja ennen kaikkea, mikäli sitä ei terävöitetä, että se käytännössä todella johtaisi viranomaisten taholta a) erittäin laajamittaiseen yhteistyöhön, b) tietojen vaihtoon ja kaikinpuolisiin selvitysten tekemiseen olisi ensiarvoisen tärkeää.

Toteaisin luvusta 3 Luonnonsuojelu valtion omistamilla mailla, ja toivoisin, että täällä salissa ja valiokunnassa kun pykäliä luetaan, että tuota otsaketta luettaisiin niin, että tässä on hyvin pitkälle kysymyksessä Lex Lappi, Lex Kainuu, koska valtion maat hyvin voittopuolisesti sijaitsevat

noilla alueilla. Problematiikka, mikä on pohjoisessa, ei toki ole samanlainen problematiikka Uudellamaalla, vaan tuolla tulee aivan uusia näkökohtia. Tässä yhteydessä haluaisin ottaa esimerkkinä valitusoikeuden. Täällä on puhuttu hyvin voimakkaasti eteläläisen maanomistajan oikeuksista, mahdollisuuksista valittaa. Entä sitten, kun pohjoisessa, Lapissa suojellaan laajoja erämaa-alueita valtion mailla? Ensinnäkään valtio ei yleensä maksa itselleen minkäänlaisia korvauksia. Olisiko sen syytä maksaa korvauksia lappilaisille? En tiedä. Alistan harkittavaksi sen, että saisivatko paikalliset rahallisen korvauksen. Kenelle se maksetaan, mitä tarkoitusta varten? Tästä tietenkin seuraa kysymysruletti.

Joka tapauksessa tähän saakka käytäntö on ollut, että kun meillä on tehty UKK-puistoja, vastaavia valtavia maa-alueita suojeltu, sinne on liitetty lausumia, ponsia ja vastaavia niistä korvaavista työpaikoista, mitä näiden sijaan tulee. Näiden lunastaminen, aivan samalla tavalla kuin korvaukset ovat jääneet maksamatta, niin myös ponsien lunastaminen on jäänyt valtiolta puolitiehen tai niitä ei ole tehty. Tämä on osiltaan ollut myös se syy, jonka vuoksi lappilainen mielipide on hyvin epäilevä ja kriittinen suojeluasioihin. Ehkä näemme myös, sanokaamme mörköjä seinällä alueella, jossa niitä ei välttämättä tarvitsisi nähdä. Mutta valtion toimenpiteet on koettu osin epäluotettavan yhteistyökumppanin suorittamiksi ja tästä on sitten katkeroiduttu.

Tällainen tyyppiesimerkki siitä, miten valtiovalta voi kohdella yksittäistä kansalaista, ei suinkaan sisälly välttämättä suojeluun vaan Kemijoen korvauksiin, kun siellä rakennettiin, nimenomaan käytettiin luonnonvaroja. Nämä jättävät syvät arvet sikäläiseen ajatteluun. Näin ollen noita kysymyksiä olisi tarkasteltava. Näin myös näen tämän problematiikan silloin, kun puhutaan valtion alueista. Korvauskysymys on yksi, mutta sitten on myös valitusoikeus. Asianosaisella, täällä voimakkaasti todetulla yksittäisellä ihmisellä, maanomistajalla olisi valitusoikeus. Kuka valvoo sitten lappilaisten etuja? Onko se kunta? Onko se Lapin liitto vai mikä on se instanssi, joka ottaa kantaa silloin, kun puhutaan valtion alueista ja edustaa tavallaan intressitahoa siellä? Tämä on yksi tällainen, ja nämä valtion maat ulottuvat sinne Kainuuseen, Kajaanin taakse. Nämä ovat yhtä lailla akuutteja ongelmia myös siellä.

Tänä iltana on monin sanoin käyty keskustelua määräajoista. Onko se kuusi vuotta? Onko se neljä vuotta? Minä haluaisin unohtaa nämä neljä vuotta ja kuusi vuotta ja tarkastella kokonaista aikajanaa siitä hetkestä, kun todetaan, että tietyn alueen suojelutarve on, ja ryhdytään toimiin ja siihen päättyen, kun se kaikki on tehty, markat on maksettu. Tuo aikajana on aivan toista luokkaa kuin 4—6 vuotta. Epäilen, että kun lähdetään valituskierroksia läpi käymään, viranomaistoiminnot tekevät omaa hidasta pyörimisliikettään, silloin päädytään aivan toisenlaisiin vuosilukuihin. Näkisinkin, että on vaarana, että mikäli me emme kykene tällaisessa lainsäädännössä lyömään lukkoon tiettyä aikamäärää, mikä on se maksimiaika, mikä tähän prosessiin saadaan käyttää, onko se kymmenen vuotta, viisitoista vuotta, joka tapauksessa on pelkona, että me ylitämme sellaiset kansainvälisesti totutut aikamääritteet ja joudumme vaikeuksiin näiden kanssa. Rohkenen kyllä todeta, että tämä on myös tietynlainen perustuslaillinen ongelma, jota varsin tarkkaan varmasti tullaan valiokunnassa tutkailemaan.

Entä sitten valitusoikeus? Minä ainakin olen henkilökohtaisesti näkemässä tässä tiettyjä aivan uudenlaisia avauksia. Nyt ollaan siirtymässä tällaiseen vaikuttamiseen valituksen kautta antamalla valitusoikeus varsin laajalle intressiryhmien määrälle. Tämä on aivan uutta, koska näkisin, että nimenomaan yhteiskunnallinen vaikuttaminen, vaikuttaminen tähän prosessiin, pitäisi tapahtua nimenomaan kuulemismenettelyn avulla. Olisi määriteltävä tarkasti, ketä on kuultava, miten on kuultava. Valitus on yleensä aina oikeussuojakeino, joka nimenomaan on tarkoitettu asianosaiselle. Tässä on asianosaiskäsite kyllä venytetty äärettömän pitkälle, että itse ainakin oikeuslaitoksessa ja osin hallinnossa virkamiehenä työskennellessäni toteaisin, että tässä ei ole enää haluttu välttämättä oikeussuojaa lähteä tukemaan, vaan nimenomaan on lähdetty aivan uudenlaiseen avaukseen eli on annettu tällainen yhteiskunnallinen vaikuttaminen tietyille ryhmille.

Kriittisesti itse suhtaudun siihen, että tällaiset sanokaamme ympäristöpoliittiset ääriryhmät konkreettisesti saavat valitusoikeuden. En näe, että heillä on mitään asianosaiskelpoisuutta asiassa, mutta en kyllä pane missään tapauksessa vastaan, että heitä kuullaan, sillä yhteiskunnassa vallitsee hyvin monenlaisia voimakkaitakin mielipiteitä. Kaikenlaisten mielipiteiden kuuleminen on erittäin tärkeää, mutta vedän selvän rajan siihen, milloin on kysymyksessä kuuleminen, milloin valitus. Näin ollen pitäisin tässä tapauksessa tätä pykälää hyvin laaja-alaisena. Taval-

laan ollaan lähtemässä uusille urille. Sitä pidän erittäin valitettavana.

Täällä on käsitelty myös tällaista kysymystä kuin jokamiehenoikeus. Siltä osin haluaisin laajentaa keskustelun yleensä paikallisten ihmisten oikeuksiin. Nyt nämä lappilaiset tunnot kyllä tässä nousevat pintaan. Te varsin hyvin tiedätte sen problematiikan, mikä nyt on syntynyt sinne kulttuuri-itsehallintolain tiimoilta. Sitä on omiaan ollut sotkemaan vielä korkeimman hallinto-oikeuden nyt tekemä päätös näissä kaivosasioissa, jolloin saamelaiset, poromiehet ja kaikki on pantu yhteen keitokseen ja tästä on tullut erittäin monitahoinen kysymys.

Tähän sitten kytketään nekin tunnot, jotka tässä salissa on moneen kertaan lausuttu, että ei ole riidatonta, kuka nuo pohjoisen maat oikeastaan omistaa. On puhuttu lapinkylistä. On puhuttu lappalaisten oikeudesta maihin. On puhuttu saamelaisten oikeudesta maihin. Aina vain kun aika kuluu ja tämä kysymys on ratkaisematta, mennään entistä vaikeampaan problematiikkaan. Sitten kun eräänä päivänä meidän on kuitenkin tartuttava tähän ongelmakenttään ja todettava, kuka nämä maat oikein omistaa, onko se lähtökohta, että ne ovat valtion maita, sittenkin väärä? Näin ollen ymmärrämme kyllä, että siitä tulee hyvin vaikea kysymys. Näin ollen kaikkinainen myöhemmin valtion omistusoikeuden pohjalle rakennettu ajattelu kaatuu ja sortuu kuin korttitalo konsanaan.

Paikallisten asukkaiden oikeuksiin liittyy monia muita. Niin kuin ed. Aittoniemi totesi, metsästyspuolella on omia pohjoissuomalaisia tai lappilaisia oikeuksia. Siellä on muitakin oikeuksia, jotka olisi mielestäni perusteellisemmin selvitettävä ja käytävä läpi ja otettava näistä aivan selvät säännökset lakiin.

Sitten yksityiskohta korvaukseen oikeuttavasta merkityksellisestä haitasta. Täytyy sanoa, että itse juristikoulutuksen saaneena on aivan ihanaa alkaa saivarrella, mikä on "merkityksellinen" asia. Sanoisinkin, että on pitkän oikeusprosessin tulos, jolloin se sitten viime kädessä määritellään. Täällä on tuotu ja haluaisin itsekin tuoda esimerkinomaisesti esille, että kyllä siinä merkityksellisyydessä on selvä ero ihmisen välillä, jolla on pieni plänttti, yksittäinen tontti, ja toisen, jolla on kokonaiset saaristot tai pitkät meren tai järven rannat. Näin ollen eriarvoisuus on aivan ilmeinen. Kyllä siinä sitten tulkittavaa on, mutta onpahan yhdellä ammattikunnalla kuitenkin leivänlähdettä ja riitojen selvittelyyn mahdollisuutta.

Haluaisin tässä yhteydessä tuoda esiin kunnallisen itsehallinnon. Se liittyy näihin erityisongelmiin, mitä tuolla kairoissa pohjoisessa on, kun tiettyjen kuntien alasta on jo nyt suojelutoimenpitein rajattu käytöstä yli puolet. Esimerkiksi sopii tällä hetkellä Enontekiö, joka on yksi suojelluimmista kunnista. Prosenttiluvusta voidaan kiistellä, mutta se lienee noin 80 prosenttia. Mikä on tällaisen kunnan itsehallinto ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elinkeinoelämäänsä ja toimintaansa? Mielestäni tässä olisi tehtävä tietynlainen rajanveto. Jos meillä verotuspuolella on päästy järjestelmään, että ei voi ottaa enempää kuin tienataan eli ei tietyn rajan yli saa mennä, niin tässäkin mielestäni olisi kyllä lähdettävä siitä, että tietyn rajan yli ei voida mennä.

Toki alussa mainitsemani 2 §:n 3 momentti toteaa juuri, että kaikki tällaiset tekijät tulee ottaa huomioon, mutta tuntien myös näitä byrokratian koukeroita ja muita, kyllä täytyy sanoa, että järki ei välttämättä valtionhallinnossa aina asu, vaan siellä tehdään mitä ihmeellisimpiä päätöksiä, ja enpähän varmasti itsekään ole aivan syytön tuossa suhteessa. Näin ollen kunnallisen itsehallinnon käsite olisi nostettava arvoon ja katsottava, että kunnilla säilyy mahdollisuus toteuttaa tervettä itsehallintoa, joka liittyy nimenomaan elinkeinoelämään ja luonnonvarojen hyväksikäyttöön.

Entä Natura 2000 -ohjelma? Sille on omistettu tässä laissa oma lukunsa. Ohjelma on minulle tässä vaiheessa hyvin suuri kysymysmerkki. Se ei ole vielä konkretisoitunut, ja tällä hetkellä esimerkiksi Lapin osalta aivan selväpiirteisen kuvan saaminen siitä, mitä tämä siellä konkreettisesti saa aikaan, ei ole mahdollista. Näin ollen tässä enemmänkin tietämättömyys herättää syviä pelkoja. Mielestäni Natura 2000:n lukkoon lyöminen ja osin kansainvälisten säännösten vetäminen tähän tässä vaiheessa on kyllä vähän arveluttavaa. Kun joutuu päätöksen tekemään hyvin pimennossa, tavallaan pelonsekaisesti suhtautuu siihen tilanteeseen, kun yhtäkkiä havahtuu huomaamaan, mitä tuli tehtyä.

Koitelaisenkairasta puhutaan voimakkaasti, että se olisi nimenomaan sellainen alue, joka kuuluisi Natura 2000:een, ja samaan aikaan puhutaan mittavista nikkeli- ja kupariesiintymistä Keivitsan alueella, joka on hieman rajausten ulkopuolella, mutta Koitelaisen kromi on kuitenkin tällä alueella. Täytyy sanoa, että ehdottomasti näkisin, että päätöksenteossa on kuitenkin selväpiirteisesti tuotava kaikki faktat esiin, niin että tietää arvioida, missä marssijärjestyksessä tässä

mennään. (Ed. Aittoniemi: Rahaa tulee Lappiin joka putkesta!) — On tullut ehkä jossain vaiheessa rahaa sieltä täältä, mutta ne putket ovat yksi toisensa jälkeen tukkeutuneet. En tiedä, mikä hallitus niitä on tukkinut, mutta ei sitä rahaa sinne niin silmittömästi tänä päivänä enää tule. Ed. Aittoniemi, mielihyvin otan vastaan kaikki ne putkenpäät, mitä teillä on esittää sinne!

Siirtymäsäännökset ovat laaja-alainen kokonaisuus: mitä siirtyy, miten siirtyy ja mikä on lopputulos. Tässä vaiheessa minulle ei ole syntynyt vielä selvää mielikuvaa siitä, mitkä ovat kaikki oikeusvaikutukset, mitä näillä siirtymäsäännöksillä saadaan aikaan, mutta hyvin voimakkaasti pelkään tällä hetkellä, että erilaisia rajoituksia ja muita elämiseen vaikuttavia tekijöitä on tulossa myös tätä kautta.

Itse olen varsin voimakkaasti ottanut kantaa näissä asioissa ja todennut, että minulle on äärettömän tärkeää leipä, yksittäisen ihmisen työpaikka, ja haluan syödä leipää. Meille lappilaisille se hyvin voimakkaasti nousee sieltä luonnonvarojen hyväksikäytöstä. Toki julkinen sektori ja byrokratia sekä ed. Aittoniemen rahareiät sinne suuntaan kyllä sitä leipää sinne tuovat, mutta eivät ne tikat, jotka siellä suojelualueella ovat, sitä leipää minulle välttämättä tuo. Ainoa, mitä minä tiedän, on se, että niitä tikkoja minä en syö.

Joka tapauksessa tämä kaiken kaikkiaan on mittava laki. Toivoisin tästä tietynlaista selventävää asiakirjaa, joka ennen kaikkea olisi yksiselitteinen ja toisi eri osapuolille omat oikeutensa emmekä menettäisi tässä sitä mahdollisuutta, minkä me kuitenkin lappilaisina voimakkaasti tuomme esiin. Me elämme voimakkaasti luonnonvaroista, metsästä, metalleista, matkailusta ja kaikkiin näihin elementteihin tarvitsemme lappilaista luontoa sen eri muodoissa. Mielestämme siinä pitäisi olla varsin tasapuolinen paketti tavoitteena, ja mielestämme olemme tämän yhteisen hyvän suhteen jo varsin mittavasti siellä työtä tehneet. Meillä on jo mittavat alueet suojelussa. Silloin, kun lisää halutaan nimenomaan aluesuojelua, suhtaudun siihen kriittisesti. Haluan selvät perusteet ja tietyn intressivertailun. Pistesuojelu on asia erikseen. Sitä mahtuu myös meidän kairoillemme.

Ympäristöministeri H a a v i s t o: Arvoisa puhemies! Muutama sana ed. Kurolan puheenvuoron johdosta. Hän käsitteli muun muassa korvauskysymystä valtion mailla tapahtuvan suojelun osalta, josta pohjoisessa juuri on kysymys siitä, pitäisikö valtion maksaa ehkä kansalaisille korvauksia.

Joskus olen sanonut, kun luonnonsuojelusta jo nyt valitellaan, että se on niin kovin kallista ja velkaa on niin paljon, että olisi mahdollista tietysti sellaisen periaatteen omaksuminen, että joko kansalaisille tai kunnille, joiden alueella suojelu toteutuu, pääsääntöisesti korvattaisiin näitä menetyksiä. Voidaan ajatella Etelä-Suomen kuntaa, jonka alueella yksityinen maanomistaja omalla päätöksellään tai omasta anomuksestaan saa suuren suojelualueen. Kuntahan menettää siinä tiettyjä verotuloja. Voidaan ajatella näin. Jos ajateltaisiin sitten, että kunnalle tai maakuntatasolle syntyisi kompensaatiovaatimuksia, tehtäisiin luonnonsuojelusta siis nykymalliin verrattuna vielä kalliimpaa.

Siitä huolimatta silloin, kun hallitus käsitteli Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojeluohjelmaa joulukuussa, sovittiin, että kun nimenomaan Pohjois-Suomessa on vaikea työttömyystilanne ja jotkut vanhojen metsien suojelualueet ovat todella ahdingossa, on syytä katsoa kompensaatiokysymykset tässä yhteydessä, ja tätähän nyt hallitus valmistelee. Yhtä jalkaa Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojeluohjelman kanssa on työskennellyt kompensaatioryhmä, jossa nimenomaan kohdennetusti pyritään selvittämään, mitä työpaikkojen menetyksiä tapahtuu, miten juuri niitä työpaikkojen menetyksiä voitaisiin korvata ja mitä mahdollisesti sahoille tai muille aiheutuvat haitat suojelusta näillä alueilla ovat. Tästä on lähiviikkoina odotettavissa kompensaatioryhmän esitys.

Muutama sana valitusoikeuksista.

Itse luonnonsuojelulain puolella on todellakin 61 §:ssä mukana nyt rekisteröidyt paikalliset tai alueelliset yhteisöt, joiden tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Samassa pykälässä on mainittu valtakunnalliset yhteisöt, myös maanomistajien etuja valvovat valtakunnalliset yhteisöt. Kyllä tämän pykälän takana on sellainen filosofia, että silloin kun puhutaan vaikka tämän lain perusteella tehtävistä päätöksistä maisemansuojelussa tai luonnonsuojelussa, asianosainen ei enää välttämättä ole tiukasti se maanomistaja, jota juuri se päätös koskee, tai naapuritontin omistaja, vaan asianosaisia voivat olla sillä alueella toimivat tai asuvat ihmiset.

Yhtenä hyvänä esimerkkinä ovat vesiensuojelun puolella vesiensuojeluyhdistykset. Joissain tapauksissa, joissa teollisuus on mukana, on tulkittu ahtaasti niin, että yhdistyksillä ei ole vali-

tusoikeutta jotain vesialuetta koskeviin päätöksiin. Mielestäni kyllä on oikein, että tulkintaa laajennetaan nyt tähän suuntaan, mikä tässäkin laissa on. Rakennuslain muutoksen osaltahan tämä on rajattu nykyisen kuntalain rajauksella eli kuntalaisiin ja kunnan alueella toimiviin yhdistyksiin.

Natura 2000 -ohjelmassa ed. Kurola kiinnitti huomiota siihen, että sitä tunnetaan vähän. Voidaan sanoa, että kun Suomi on hypännyt vauhdissa EU-kelkkaan mukaan, ei meillä EU-ratkaisujen ja -päätöksenteon historiaa niin tavattoman hyvin tunneta. Joka tapauksessa kyse on Euroopan kattavasta luonnonsuojeluverkosta, jossa eurooppalaisilla päätöksillä on omia oikeusvaikutuksia, jotka eivät ole yhdenmukaisia suomalaisten luonnonsuojelualueiden oikeusvaikutusten kanssa.

Oikeastaan merkittävä ero on se, että Natura 2000 -alueen välittömässä läheisyydessä ei saa toteuttaa toimia, jotka vaarantaisivat Natura 2000-ohjelmaan valitun alueen ympäristönsuojelulliset arvot. Tätä erityistä kohtaa ei ole esimerkiksi kotimaisissa luonnonsuojelualueissamme, ei myöskään uudessa laissa. Sen vuoksi on Natura 2000 -ohjelmaan sisällytettyjen alueiden osalta otettu erikseen säännökset nyt tähän lakiin muun muassa sen vuoksi, että lain nojalla EU:lta saadaan rahaa Natura 2000 -ohjelmien toteuttamiseen. Täytyy katsoa, että toteutuvat ohjelmat ovat sitten EU-säännösten mukaisia. Tämä on syy, miksi tämä on erillään otettu mukaan.

Tällä hetkellä valtioneuvoston piirissä tilanne on se, että niistä alueista, jotka tavallaan kiistatta Natura 2000 -ohjelmaan nopealla valmistelulla olisivat sisällytettävissä, valtioneuvosto on jättänyt esityksensä EU:n komissiolle ilmoittaen, että aikoo myöhemmin tätä esitystä vielä tarkentaa ja täydentää. Nimenomaan tämä tarkentaminen ja täydentäminen on tarkoitus tehdä ensi syksynä niiltäkin osin kuin Natura 2000 -ohjelma koskisi joitakin yksityismailla vielä olevia luonnonsuojelualueita. Tähän totta kai sisältyy silloin maanomistajan kuuleminen ja koko se prosessi, jota taas tällainen toimi edellyttää. Natura 2000 -ohjelmaan esitämme siis alueita kahdessa vaiheessa, ja EU tietysti sitten tekee omat päätöksensä siitä, mitä se näihin sisällyttää. Mutta tätä kautta saamme omaa jäsenmaksuosuuttamme takaisin EU:lta myös luonnonsuojelun toteuttamiseen.

Ed. K u r o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin ministeri Haavistolle vielä kompensaatiotyöpaikkahommista, että tietenkin on vaikea mennä arvioimaan tulevaa työtä, mutta mielestäni ainakin julkista keskustelua on käyty aivan liian suppeasti, kun on hyvin voimakkaasti puhuttu ainoastaan metsätyöpaikoista ja niihin liittyvästä problematiikasta. Olenkin koko ajan halunnut kasvattaa tätä laaja-alaisemmaksi ja viittaan näkemykseeni, että meillä kuitenkin pohja on metsä, metalli ja matkailu. Ihan summittaisena esimerkkinä kysyn vain, että kun suojellaan alueita, niin saako siellä sitten jatkossa tehdä moottorikelkkareittejä, jotka matkailulle ovat eduksi. Vastaavasti onpahan Pallaksen kansallispuistossa haluttu koiravaljakkoajelua rajoittaa ja kun toisaalta UKK-puistossa haluttiin ratsastusmatkoja tehdä, niin nämäkin rajattiin pois. Nämä ovat niitä ääripäätöksiä sitten, joita paikallistasolla tehdään.

Tässä yleensäkin problematiikka liittyy myös viranomaisiin, jotka näitä alueita hallitsevat. Lapissa huolimatta siitä, että ne ovat usein valtion maita, on monta isäntää ja siellä on tulosjohdettuja valtion yksiköitä, joiden tehtävänä olisi tehdä tulosta, ja kun ne alkavat sitten tehdä tulosta suojelukysymyksillä ja vastaavilla, niin ajaudutaan aika pitkälle. En ole enää kovinkaan vakuuttunut siitä objektiivisuudesta, mitä viranomaiset näillä päätöksillään ja hommillaan siellä noudattavat, puhumattakaan sitten, että siellä on monissa asioissa viime aikoina ollut myös rahastuksen makua.

Ed. Aula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Natura 2000 -ohjelmasta on puhuttu varsin vähän, mutta näkee selvästi, että siellä puhutaan siitä, että tällaiseen ohjelmaan kuuluvan alueen lähistöllä tietyt toimenpiteet ovat kiellettyjä. Tämä on vähän kuin olisi yhdessä päätöksessä liitäntä toiseen, niin kuin letku, että taas tulee seuraava päätös. Kukaan ei oikein tiedä, mitä tuollaiset toimenpiteet ovat, kuinka laajalti ne vaikuttavat tällaisen Natura-ohjelmaan hyväksytyn alueen luonnonrauhaan, mitä ne toimenpiteet ovat ja kuinka laajalla siitä alueesta toimia ei voi toteuttaa tietyllä tavalla. Tämä on ihan selkeätä asiaa.

Sitten kuulin ministeri Haaviston puhuvan jostakin sellaisesta, sain sellaisen käsityksen, että jollakin alueella laajennetaan siihen suuntaan yhteiskunnallisia malleja, että yhteisöllä, siis yh-

distyksellä ja muulla, olisi valitusoikeus jossakin asiassa, jossa selkeästi joku omistaa jonkin tietyn alueen, mutta hänen sijastaan valitusoikeutta tulevaisuudessa käyttäisikin jokin yhteisö.

Tämähän on kolhoosiin menoa, siis kolhoosi käyttää yhden ihmisen puolesta valitusoikeutta. Ehkä olen väärässä, mutta tämäkin rikkoo yksityisen ihmisen omistussuojaa ja siirtää oikeutta laajempiin yhteisöihin eli yhteiskunnan suuntaan. Ehkä minä nyt käsitin oikein tämän, mutta saattaa olla, että käsitin väärinkin. Mutta jos näin oli kuin ajattelin, niin tämä on aika erikoista suuntausta, yksityisen ihmisen omaisuuden ja oikeuksien suojaamisen siirtymistä yhteisön oikeuksiin ja niiden suojaamiseen.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! On paikallaan, että luonnonsuojelulakia uudistetaan, sillä kuten olemme kuulleet, nykyinen voimassa oleva laki on todella 20-luvulta. Kestävän kehityksen toteuttaminen luonnon kanssa edellyttää, että meillä on tänään toimiva, nykyaikainen luonnonsuojelulaki, joka ei ole liian byrokraattinen, mutta joka turvaa luonnon monipuolisen käytön.

Valitettavasti nyt lähetekeskustelussa oleva lakiehdotus, jota on toki huolella ja pitkään valmisteltu, monessa kohdissa on tosin aivan oikean suuntainen, mutta tuntuu olevan kohtuuton erityisesti niiden ihmisten kohdalta, jotka jotakin omistavat, maata, metsää tai rantaa. Täällä on käytetty puheenvuoroja tänäkin iltapäivänä, joissa on todettu, että eräs poliittinen ryhmä tai ainakin eräät meistä sen ryhmän jäsenistä, lähinnä keskustalaiset, puolustaisivat omistavia ihmisiä. Haluan lukeutua puhujakorokkeella myös niihin, jotka vielä tänä päivänä haluavat puolustaa niitäkin ihmisiä, jotka jotakin tässä maassa omistavat ja pitävät huolta tästä omaisuudesta.

Pahimpia maanomistajien turvaa loukkaavia kohtia mielestäni tässä esityksessä ovat rannoille pääsääntöisesti tuleva kaavoituspakko, maisemansuojeluohjelmien puuttuva korvausmenettely ja luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisen hidastuminen. Maanomistajat ovat suhtautuneet ja suhtautuvat, näin ymmärrän, myönteisesti luonnonsuojeluun, kuten myös ministeri Haavisto on todennut. Mutta luulen, että uuden luonnonsuojelulakiehdotuksen puutteet eivät lisää maanomistajien myönteistä suhtautumista, mikä kuitenkin olisi välttämätöntä.

Ympäristöaktivistien mukaan ympäristöarvojen ylläpitäminen olisi helpompaa, jos yksityisomistusoikeus ei olisi aina esteenä. Mutta meidän suomalainen yhteiskuntajärjestelmämme perustuu kuitenkin yksityisomistusoikeuteen ja vapaaseen yritteliäisyyteen. Julkisen vallan toimenpiteet ympäristön tilan säilyttämiseksi ja parantamiseksi merkitsevät varsin usein, valitettavasti, konfliktitilannetta yksityisen omistusoikeuden ja julkisen vallan asettamien ympäristötavoitteiden välillä. Lähes poikkeuksetta tavoitteiden toteuttaminen on johtanut omaisuuden käyttöoikeuden rajoittamiseen ja niin näyttää myös nyt esittelyssä oleva uusi luonnonsuojelulaki ainakin osiltaan tekevän.

Arvoisa puhemies! Yksityisomaisuuden käyttöoikeutta on lainsäädännöllä maassamme rajoitettu jo hyvin kauan. Metsälainsäädännössäkin on jo vuosikymmeniä ollut kielto, joka koskee esimerkiksi metsän hävittämistä. Tämä on tietyssä määrässä ollutkin perusteltua. Nyt ympäristölainsäädäntöä kehitetään luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Lainsäädännöllä halutaan varmistaa kasvi- ja eläinkunnan monimuotoisuuden säilyminen. Aika näyttää, miten tässä onnistutaan, voidaanko tämä lainsäädännöllä näin tehdä.

Ympäristöministeriöltä on tullut myös eräs ehdotus luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi siten, että metsiensuojeluohjelmaa rahoitettaisiin metsien myynnistä perittävällä maksulla. Maksu olisi, jos oikein muistan, 3 markkaa kiintokuutiolta, mikä merkitsisi käytännössä noin 2 prosentin lisäveroa nykyisen 28 prosentin myyntiveron päälle.

Periaatteelliselta kannalta ehdotus on mielestäni hyvin ongelmallinen. Ympäristönsuojelussahan pyritään soveltamaan vastuuperiaatetta, jonka mukaan vahingon aiheuttaja maksaa. Näin ollen metsien taloudellinen käyttö nähdään ehdotuksessa periaatteellisesti ympäristön vahingoittamisena. Kuitenkin metsien lisäkasvun hyödyntäminen on ollut tärkein tae hyvinvoinnin kehittymiselle Suomessa. Ei ole mielestäni oikein, että metsiensuojelusta aiheutuvien taloudellisten menetysten korvaaminen kohdistettaisiin yksinomaan metsänomistajakunnan kannettavaksi. Mahdollisesti saavutettava ympäristöhyöty suuntautuisi kuitenkin koko kansakunnalle, koko väestölle. Yksityisomistusoikeus olisi tällaisissakin ehdotuksissa taas kerran vedenjakajana.

Omaisuudensuojakysymys on tärkeä ainakin useimmille suomalaisista. Tutkimusten mukaan tulevaisuuteen ei uskalleta investoida, jos omaisuuden suojan rapautuessa oikeudesta investointien tuloksiin ei ole täyttä varmuutta. Suomessa

saadun kokemuksen mukaan yksityiseen omistusoikeuteen perustuvassa luonnonvarojen hyödyntämisessä voidaan saavuttaa hyvä tasapaino taloudellisten ja ympäristöarvojen välillä, jos omistajan intressit otetaan riittävästi huomioon. Jollei näin tehdä, tulos voi käytännössä olla hyvin huono myös ympäristön kannalta. Maailmalta löydämme lukuisia esimerkkejä, joissa yksityisen omistusoikeuden syrjäyttäminen on johtanut hyvin pahoihin ympäristöongelmiin, jopa suuriin vaurioihin hyvin lähelläkin Suomea, kuten hyvin tiedämme.

Arvoisa puhemies! Luonnonsuojelulaista saattaa, korostan, saattaa tulla perustuslain vastaisesti kaiken maankäytön kattava laki, joka heikentää maanomistajan oikeusturvaa, mikäli hallituksen esitys menee muuttumattomana läpi tässä eduskunnassa.

Kun maanomistajien oikeusturva ei ole kunnossa, on heidän vaikea myöskään suhtautua myönteisesti luonnonsuojeluun. Näyttää aivan selvältä, että tämän lain valmistelu on hallituksessa ollut monessa mielessä myös poliittinen tarkoituksenmukaisuuskysymys. Ymmärrän hyvin, että kun lakia on pitkään valmisteltu ja se on aikaan saatu, niin erityisesti vihreitten eduskuntaryhmälle ja vihreitten ministeri Haavistolle on ollut tärkeää saada tämä lakiesitys eduskuntaan. Toivon nyt, että kun tämä on eduskunnassa, niin laki käsitellään perusteellisesti ja pyritään tekemään vielä ne muutokset, jotka ovat välttämättömiä, jotta laki voisi toimia oikeudenmukaisella ja myös sanoisin, omistavaa luokkaa tyydyttävällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Vanhojen suojeluohjelmien osalta maanomistajien oikeusturvaa ei paranneta, vaan vanha suojeluohjelmien byrokraattinen toteutusmenettely jatkuu. Hallitus on jättänyt tekemättä vanhojen suojeluohjelmien rahoitusratkaisut ja on pelättävissä, että ohjelmien toteutus viivästyy useilla vuosikymmenillä. Tosin ministeri Haavisto tähän asiaan on puuttunut ja luvannut, että tässä asiassa on ainakin jonkin ajan kuluessa jotakin tapahtumassa.

Maisemansuojelun säännöksistä puuttuu korvausjärjestelmä. Esityksen mukaan ympäristöviranomaisten tekemät maisemansuojelupäätökset eivät saa olla maanomistajille kohtuuttomia. Tämä johtaa käytännössä siihen, että maanomistajan tulee omalla kustannuksellaan hakea oikeutta mahdollisen kohtuuttoman päätöksen oikaisuun.

Uusien luonnonsuojeluohjelmien toteutusmenettely on tehty voi sanoa 10—15 vuotta kestäväksi prosessiksi. Sopiikin kysyä — tätäkin on täällä peräänkuulutettu — täyttääkö tämä menettely Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimuksen saada korvaus kohtuullisessa ajassa ratkaistuksi.

Hallitus on esittänyt myös luonnonsuojelulain yhteydessä rakennuslakia muutettavaksi rakentamisen osalta siten, että rannoille saisi rakentaa pääsääntöisesti vain kaavan osoituksen mukaan. Esitys antaa, niin kuin olemme kuulleet, kunnille mahdollisuuden valita sellaisia ranta-alueita, joita ei tarvitsisi kaavoittaa. Kuntien tulisi yhdessä alueen ympäristökeskuksen kanssa harkita tätä poikkeamista kaavapakosta. Nämä muutokset rakentamissäännöksiin aiheuttavat laajoille alueille vuosikymmenet kestävän rakennus- ja toimenpidekiellon. Näin todennäköisesti tullee käymään.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys on tarpeellinen ja sanoisin kokonaisuudessaan tyydyttävä, mutta eräiltä osin siinä on suuria puutteita, kun ajatellaan omistusoikeutta ja maankäyttöä koskevia kysymyksiä. Toivon, että lakiin voitaisiin tehdä sellaiset muutokset, että laki voisi tukea tärkeää luonnonsuojelun asiaa eikä muodostuisi suojelulle esteeksi. Yllättävää lain valmistelussa mielestäni oli se, että ruotsalainen kansanpuolue ja kokoomus olivat valmiit hyväksymään lakiesityksen, jossa on selvästi yksityisomistusoikeuteen liittyviä heikennyksiä. Vasemmistopuolueet ja vihreät näyttävätkin pystyvän tässä hallituksessa heikentämään yksityisomistusoikeutta ja yritteliäisyyttä merkittävästi myös luonnonsuojelun varjolla.

Arvoisa puhemies! On syytä antaa ministeri Haavistolle — hän on saanut lakiesityksen eduskuntaan — erityinen kiitos siitä, että hän on erittäin aktiivisesti seurannut lakiesityksen lähetekeskusteluja aivan toisin kuin erään muun tärkeän lakiesityksen kohdalla noin viikko sitten, jolloin tässä salissa ei ministereitä näkynyt. Tästä annettakoon täysi tunnustus ministeri Haavistolle.

Ed. M a l m : Fru talman, rouva puhemies! Dess värre så kommer jag att upprepa en hel del av det som tidigare sagts under dagens lopp i den här salen, men månne det inte vara förlåtet och tillåtet, eftersom jag också har en del synpunkter på lagförslaget.

Alla är vi väl överens om att en ny naturskyddslag måste stiftas. Den gamla är från 1923, som här redan har sagts, och det är nödvändigt att den moderniseras. Enligt min uppfattning så motsva-

rar regeringens förslag i stort de krav som man kan ställa på en modern lagstiftning just nu. Däremot är det alldeles klart att det finns delar i den här lagen och det finns punkter, som är värda att diskutera och som jag hoppas att vi under riksdagsbehandlingen också skall kunna åtgärda.

Utgående från tidigare ställningstaganden, jag tillhörde i slutet på 70-talet det s.k. svarta dussinet plus två, som då kämpade för äganderätten och rättsskyddet då det gällde det s.k. markpaketet, så anser jag också att det i den här lagstiftningen finns rättsskyddsaspekter som måste övervägas och som vi måste se över då lagen stiftas i det här huset. Jag hoppas att grundlagsutskottet tar sig en noggrann funderare över förslaget, som har kommit från regeringen, till den här delen. Det är också just rättsskyddsaspekterna som jag gärna vill diskutera just nu.

Det här är inte utgående enbart från rättsskyddet för dem som berörs, utan också från det faktum att om rättsskyddsaspekterna förbises, så leder detta till att attityderna gentemot natursskyddet blir mera negativa. Det är alldeles uppenbart. På sikt så skulle det här inverka menligt speciellt på naturskyddet, det som den här lagen är till för.

Låt mig ta upp några punkter som jag tycker att vi borde se över och rätta i samband med lagstiftningen.

De markägare som berörs av de s.k. gamla skyddsprogrammen har inte att emotse några förbättringar i rättsskyddet i och med förslaget till den nya naturvårdslagen. Enda sättet, så som jag ser det, för markägaren att tvinga staten att förverkliga programmet, är att inleda åtgärder som strider mot natursskyddet, t.ex. att dika, ansöka om byggnadslov, avverka skog o.s.v. Då kan den regionala miljöcentralen utfärda temporärt åtgärdsförbud för området för högst två år och under den här tiden så kan, eller måste skyddet förverkligas med risk för att det annars förfaller. Jag tycker att det är fel om man blir tvungen att gå den här vägen. Jag hoppas att de löften som minister Haavisto till den här delen har gett i dag också skall kunna medföra ett bättre skydd just för dem som berörs av de gamla skyddsprogrammen.

Beträffande de markägare som berörs av strandskyddsprogrammen kan man så som jag ser det t.o.m. anse att rättsskyddet försämras då strandskyddet, som föreslås att intas i byggnadslagen, medför att markägarna i praktiken fråntas rätten att få byggnadslov.

Puhemies! Niillä maanomistajilla, joita koskevat ns. vanhat suojeluohjelmat, ei ole odotettavissa parannusta oikeusturvaansa ehdotuksessa luonnonsuojelulaiksi. Maanomistajan ainoana mahdollisuutena pakottaa valtio tai yhteiskunta toteuttamaan ohjelma on käynnistää luonnonsuojelun vastaisia toimenpiteitä kuten esimerkiksi ojitus- tai rakennusluvan hakeminen, metsän hakkaaminen jne. Tuolloin alueellinen ympäristökeskus voi määrätä alueen väliaikaiseen toimenpidekieltoon enintään kahdeksi vuodeksi, jona aikana suojelu on toteutettava sen vaaran uhalla, että se muutoin raukeaa. Niiden maanomistajien osalta, joita koskee rantojensuojeluohjelma, voidaan jopa katsoa oikeusturvan heikkenevän, koska rantojensuojelu ehdotetaan otettavaksi rakennuslakiin, minkä vuoksi maanomistajilta viedään käytännössä oikeus saada rakennuslupa.

Förverkligandet av nya naturskyddsprogram dröjer enligt förslaget fortfarande alltför länge. Med beaktande av åtgärdsbegränsningen, det faktum att markägarna måste vänta hela fyra år innan de kan kräva att området som ingår i ett naturskyddsprogram inlöses, möjligheten för staten att periodisera betalningen av ersättningarna under fyra år samt den tid som åtgår i eventuella besvärsinstanser, kan det dröja långt över tio år innan naturskyddsprogrammet definitivt förverkligas och markägarna erhåller ersättningar. Förverkligandet av nya naturskyddsprogram bör kunna genomföras betydligt snabbare. Också här handlar det om ett rättsskydd så som jag ser det.

Uusien luonnonsuojeluohjelmien toteuttaminen kestää ehdotuksen mukaan edelleen liian kauan. Kun otetaan huomioon toimenpiderajoitukset, se tosiseikka, että maanomistajan on odotettava jopa neljä vuotta ennen kuin hän voi vaatia luonnonsuojeluohjelmaan sisältyvän alueen lunastamista, sekä mahdollisissa valitusasteissa kuluva aika, saattaa kulua pitkälti yli kymmenen vuotta ennen kuin luonnonsuojeluohjelma on lopullisesti toteutettu ja maanomistaja saa korvauksen. Uusien luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisen tulisi tapahtua huomattavasti nopeammin.

Strandskyddsparagrafen har nu intagits i byggnadslagen. Byggande på strandzon förbjuds med vissa undantag om det inte finns åtminstone en fastställd generalplan för området. Markäga-

rens rätt att utan dröjsmål få strandplan godkänd och fastställd enligt nu gällande byggnadslag föreslås slopad. Trots att kommunerna ges rätt att i viss utsträckning frångå planeringstvången och trots möjligheten till undantagslov, innebär dessa stadganden en klar försämring av markägarens ställning då den s.k. glesbyggnadsrätten försvinner.

I det här sammanhanget kan jag inte undvika att ta upp ett exempel från min egen hemkommun Malax, där vi för ungefär sex år sedan fattade beslut om generalplanering av alla stränder. Det var ett beslut som togs efter noga övervägande i kommunen. Det utfärdades ett byggnadsförbud på tre år. Förbudet förlängdes med ytterligare två år. Mycket gott arbete utfördes av en kommitté som samarbetade både med miljömyndigheterna och med länsstyrelsen. Efter många diskussioner med markägarna och efter tomtbyten, så kunde man enas om ett förslag i fullmäktige som fördes tillmiljöcentralen. Och, märk väl, efter diskussioner med miljöcentralen och så som vi uppfattade det, överenskommelsen med centralen, så behagar centralen i dag bromsa upp detta förslag för godkännande. Man har ändringsförslag och man har avsikt för att lämna en del av planen utanför fastställelsen. Det är inte ett sätt att uppmuntra till generalplanering, herr minister, i det här landet. Vi tyckte att den tillämpning, som vi hade med att vi då faktiskt försökte ha kontakt med myndigheterna, borde ha lett till en annan, positiv åsikt från framför allt miljöcentralens sida.

Strandskyddet står också i relation till landsbygden och skärgårdens utveckling, då glesbygdsrätten och möjligheten att sälja fritidstomt för många lands- och skärgårdsbor varit en utkomstmöjlighet och möjlighet att finansiera sin näringsverksamhet. Detta är en aspekt man inte får glömma bort, i synnerhet nu då man i olika sammanhang talat om främjande av landsbygden.

Rantojensuojelu on myös yhteydessä maaseudun ja saariston kehitykseen, koska haja-asutusalueen rakentamisoikeus ja vapaa-ajan tonttien myyminen on ollut monelle maaseudun ja saariston asukkaalle toimeentulon ja elinkeinotoiminnan rahoittamisen mahdollisuus. Tätä näkökohtaa ei sovi unohtaa puhuttaessa eri yhteyksissä maaseudun kehittämisestä, esimerkiksi hallituksen maaseutuohjelmassa.

Skyddet av stränderna kunde gott ordnas lokalt, som hittills i den kommunala byggnadsordningen. Åtminstone borde det vara kommunen som kunde bevilja undantagslov beträffande strandskyddet och inte de regionala miljöcentralerna. Om kommunen hade rätt att bevilja undantagslov skulle ändå myndigheterna enligt förslaget till naturvårdslag få möjlighet att genom besvär reagera på otillbörliga beslut. Varför skulle vi inte kunna ha en sådan besvärsordning? Varför skall det alltid vara den enskilda som måste besvära sig? Också myndigheterna kunde ha den rätten och den skyldigheten.

Sedan när det gäller ersättningströskeln, så föreslog den parlamentariskt tillsatta arbetsgruppen som utarbetade det ursprungliga förslaget till naturvårdslag, en ersättningströskel för ringa olägenhet om fastighetsägaren eller innehavaren av en särskild rättighet förorsakades förfång på grund av att beslut fattades med stöd av naturvårdslagen.

Under beredningen på miljöministeriet omarbetade man stadgandena så att ersättningströskeln höjdes till betydande olägenhet. Nu har man i förslaget intagit en kompromiss med betydelsefull olägenhet, som kan antas ligga någonstans mitt emellan ringa och betydande. Var tröskeln i praktiken ligger kommer rättspraxis att få utvisa, men det är alldeles klart att det kommer att vara svårt att dra gränserna mellan dem.

Man kan inte godkänna att ersättningströskeln skulle ligga högre än vid ringa olägenhet, som jag uppfattar det. Det kan inte vara riktigt att markägaren ensam skall bekosta naturskyddet, då naturskyddet är någonting sådant som gagnar hela befolkningen.

Enligt ersättningsparagrafen skulle markägaren inte vara berättigad till ersättning i fråga om landskapsvård. Detta måste ses över. Även landskapsvård kan medföra betydande inskränkningar i markanvändningen. Det, att bestämmelserna om landskapsområden inte får vara oskäliga för områdets ägare, garanterar inte att markägaren inte skulle lida skada på grund av landskapsskydd i den mån att skadan skulle överstiga den ersättningströskel man intar i lagen för andra skyddsformer.

Fru talman! Till sist besvärsrätten. Enligt förslaget till naturvårdslag skulle besvärsrätt i vissa fall tillkomma andra än direkta sakägare. Naturskyddsföreningar skulle ha en mer omfattande besvärsrätt än organisationer som företräder markägarnas intressen. De regionala miljöcentralerna skulle också få besvärsrätt över beslut utfärdade med stöd av någon annan lag på den grund att besluten strider mot naturvårdslagen.

Enligt mitt sätt att se så finns det orsak för riksdagen att ge företrädare för markägarnas intressen, alltså markägarorganisationerna, lika stor besvärsrätt som t.ex. naturskyddsföreningarna eller miljöcentralerna.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Ympäristönsuojelussa Suomessa on tehty aikanaan hyvin paljon virheitä. Sen näkee vaikka soiden osalta, kun miettii pienenä poikana joskus 50-luvulla ojitettiin hätäaputöinä soita. Nyt todetaan, että nehän ovat virhejuttuja ja suljetaan ojia, koska ei soilla oikeastaan mitään kasvanutkaan, ja pannaan kiinni. Lakiehdotuksessa on hyvin paljon hyvää siinä mielessä, että pyritään monessa asiassa suunnittelemaan etukäteen, katselemaan asioita, mitkä ovat tärkeitä ja vähän pitemmällä tähtäyksellä tekemään, jotta ei tehtäisi saman tyyppisiä virheitä, mitä aikaisemmin.

Kun peilaa koko lakiesitystä ja arvomaailmoja, mitä näissäkin edellisissä puheenvuoroissa on ollut, kun lukee lehtiä ja kuuntelee kadulla ihmisiä, niin jotenkin tuntuu, että tässä ylikorostuvat tietyt asenteet. Ihmisillä, jotka asuvat kaupungeissa, on ihan toisenlainen näkemys asioista kuin niillä, jotka asuvat maaseudulla. Jos ajatellaan ympäristön kannalta vaikka Helsingin rakentamista, kun tulee mereltä päin ruotsinlaivalla tai Tallinnasta, niin minusta se on törkeästi rakennettu. Rantaan on tehty korkeita kerrostaloja. Miksi siinä ei ole metsää edessä? Pilataan kaunis luonnonmaisema ottamatta huomioon sitä arvoa, mikä voisi olla, jos olisi komea rantapetäjikkö ja talot olisivat vähän matalampia. Sitten meille, jotka korven kätkössä asumme, siellä on järviä riittämiin, tullaan opettamaan Helsingistä tai jostakin muualta käsin, että meidän pitää olla hyvin piilossa kuusien takana ja rantakoivikoissa. Se häiritsee liikkumista, kun joku veneellä tulee ajamaan. Meillä niin kuin luonnostaan monet, jotka asuvat maalla, ovat luonnonsuojelijoita. Ne toiminnat, mitä tehdään, tehdään tavallaan luonnon ehdoilla. Tosin joillekin iskee tietysti ahneuskin. Siinä mielessä tarvitaan lainsäädäntöä. Jotkut haluavat ottaa enemmän mitä luonto kestää. Siinä mielessä nämä jotkut asiat ovat ihan hyviä.

Sen sijaan tässä rantarakentamisen osalta jollakin tavalla aliarvioidaan kyllä kunnallista päätöksentekoa, mikä voi olla aiheellistakin. Mitä on katsonut kuntia, siellä on hyvin erilaista käytäntöä. Jotkut ovat olleet huolissaan maanomistajina siitä, miten maanomistajien edut turvataan. Mutta jossakin mielessä hyvä suunnitteluhan takaa sen, että myös maanomistajilla on oikeus siihen omaan lohkoonsa tehdä, jottei se naapuri ole vienyt sitä omaa rakentamisoikeutta. Siinä mielessä niissä kunnissa, missä on toteutettu hyvissä ajoin sellainen yleissuunnitelma rantojen osalta, se on luonut sen mahdollisuuden, että ei ainakaan niin isoja kiistoja ole olemassa kuin niissä kunnissa, joissa ei ole mitään suunnitelmaa, vaan kaikki on hoidettu poikkeusluvilla. Minusta sen tyyppinen ajattelu on hyvä ja kannatettava. En tarkkaan lain sisältöä ja henkeä vielä ole sisäistänyt, mutta aikanaan se tulee esille. Tässä tietysti on vähän väljyyksiä, että ei ihan pakonomaisuutta tässäkään ole olemassa.

Itse asiassa syy miksi tulin tänne puhujakorokkeelle, on sellainen pykälä, jota tässä en ainakaan kenenkään ole kuullut käsittelevän, nimittäin luonnonsuojelulain 40 §, joka koskee rauhoitettujen eläinten haltuunottoa niiden osalta, jotka ovat kuolleet itsestään. Tässähän esitetään, että sen voi ottaa haltuun, mutta se täytyy toimittaa poliisille, joka toimittaa sen sitten eteenpäin mahdollisesti tutkittavaksi johonkin, jos sillä on keräilyarvoa, luonnontieteelliselle keskusmuseolle, laitoksille tai korkeakouluille, mitä tässä on lueteltukin. Ainoa, joka voi antaa luvan muuhun käyttöön, on ympäristökeskus. Minusta tämä on jäykkä systeemi siinä mielessä, että lain perusteluissa todetaan, että syy, miksi näin menetellään, on se, että ei voida aukottomasti tietää, onko tämä rauhoitettu eläin tapettu vai onko se itsestään kuollut.

Toivoisin, että arvoisa ministeri voisi ottaa tähän kantaa. Mahdollisesti jos täältä menee viesti myös valiokuntaan, tätä voitaisiin pohtia niinkin päin, että poliisi, kun eläin viedään poliisilaitokselle, voisi antaa luvan täyttäjille, jotka mielellään ottavat sellaisen eläimen käyttöön. Jos poliisi toteaa, että ei ole mitään syytä epäillä, että tässä olisi mistään rikkomuksesta kysymys, että tämä on tahallisesti lopetettu, ollut autokolarissa, lentänyt lankaan tai itsestään kuollut. Koska näiden rauhoitettujen eläinten luettelo on aika iso, niin minusta olisi parempi kuin heittää roskikseen sitten kun se on katsottu, että täyttäjät voisivat sen täyttää. Se olisi vielä mahdollisesti näytillä jossakin. Kun poliisi antaisi luvan, siitä annettaisiin myöskin eräänlainen paperi, joka seuraisi eläintä ja voitaisiin näyttää toteen, että tämä ei ole laiton eläin. Toivoisin, että ministeri tähän voisi jotain sanoa.

Ihan tämä viimeinen rikoslain muutos: Minä en tiedä tarkalleen ottaen, mitä nämä rangaistus-

säännökset kaiken kaikkiaan pitävät sisällään. Kuitenkin sen voi todeta, että minusta näistä ympäristörikkomuksista yleensä rangaistukset ovat olleet kovin lieviä. Itse voin lyhyesti kuvata esimerkin sellaisesta tapauksesta. Jos joku laskee vaikka bensaa maahan, pilaa koko kylän pohjavedet ja kaivot, eli tekee miljoonan markan vahingon, tällainen henkilö sai käräjillä sakkoa 2 500 markkaa. Jos minä ajan 60:n alueella ylinopeutta 82, minä saan samanlaisen sakon, yölläkin vielä. Ei tullut mitään vahinkoa, ei ollut ketään edes liikkeellä kuin minä yksin siinä, mutta sattui poliisiviranomainen, joka totesi, että tällainen rike on tehty. Kun tätä vertaa siihen vahingon määrään ympäristöpuolella tai siihen liikennerikkomuksen määrään, minusta pitäisi olla huomattavasti kovempi sanktio siitä, jos pilataan, tehdään iso vahinko, aiheutetaan mahdollisesti ihmisille terveyshaittoja. Tämä ei suoraan tähän liity. (Ed. Aittoniemi: Bensan kaatajat ovat eri mieltä!) — Se voi olla juuri näin, mutta kuitenkin se ilmeisesti on vesilain säännöksien puitteissa, jonkin öljyvahinkolain puitteissa. Tämä liittyy samalla tavalla siihen, jos rikotaan ympäristönsuojelua, tehdään sellaisia vahinkoja. Toivoisi, että niistä myös sanktiot ovat sen suuruisia, että se jollakin tavalla tuntuu, ettei niitä tehtäisi, tai joutuu vastaamaan.

Ympäristöministeri H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti, kun tuli konkreettisia kysymyksiä. Ensin ympäristörikoksista ja rikoslain luvun muuttamisesta.

Tämä ympäristörikoksia käsittelevä lainsäädäntöhän on hyvin tuore muutenkin, eli keväällä 95 sitä on käsitelty. Ne muutokset, jotka nyt siihen tehdään, koskevat ensinnäkin luonnonsuojelulaissa suojeltua luonnonaluetta tai toimenpiderajoituksen alaista aluetta eli lisäys toimenpiderajoituksen alaisista alueista tulee nyt luonnonsuojelurikosten piiriin, ja sitten erikseen on sopimuksistamme johtuva arktisten hylkeiden suojelukysymys.

Mitä tulee näihin kuolleina tavattuihin rauhoitettuihin eläimiin, niin salissa saattaa olla näiden osalta parempaakin asiantuntemusta, mutta itse olen käsittänyt asian sillä tavalla, että koska kyseessä voi olla harvinaisia lajeja, on erittäin tärkeää tietää tutkimuksenkin kannalta tutkinnallisista syistä, miten ja missä olosuhteissa tällainen laji on kuollut. Tässä 40 §:ssä estetään silloin kuolleena tavatun rauhoitetun eläimen haltuunottaminen juuri näistä syistä. En usko itse, että tällä pykälällä tai näillä säädöksillä estetään myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi täyttöä luonnontieteellisiin tai muihin tarkoituksiin.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa rouva puhemies! Ajattelin tässä myös muutamalla lauseella evästää hallituksen esitystä luonnonsuojelulaiksi. Tätähän on Lapissakin odotettu kuin Kokko-Mikko joulua. Kun ensimmäisen version lukaisin ajattelin, että kai se tämä eduskuntapuhe on aloitettava siteeraamalla vanhaa laulua: "Metsässä ei liikahda lehtikään... aivan niin kuin luonto suojeltu jo ois!" Pikkuisen sellaiset olivat tunnelmat Lapissa ensimmäisen version luvun jälkeen, mutta nyt täytyy antaa arvon ympäristöministerille tässä suhteessa kiitosta. Tämä lakiesitys on huomattavasti parempi ja kehittynyt juoksun varrella. Tämä jo osittain saa, jos ei nyt aivan riemunpurkauksia, niin kuitenkin tyydyttäviä arvosanoja jopa metsien mieheltä, aivan niin kuin tuossa äskeinen sosialidemokraattien ryhmäpuhuja metsien mieheksi itseään siteerasi, myös tuolta Lapin suunnasta.

Eli tässä on paljon kehittymistä tapahtunut ja jos ajatellaan nyt vuosi, kaksi vielä eteenpäin, niin jos tämä olisi tuolla ministerivaliokunnissa ja erilaisissa toimikunnissa, niin tämähän saattaisi olla jo ihan sellainen laki, mikä istuu ja toimii kaikilta osin.

Mutta eipä silti. Näinhän on, että kun eletään muutoksen maailmassa ja ollaan vielä inhimillisiä ihmisiä, niin aina on asioita, mistä voidaan sitten olla vähän eri mieltä ja jotka eivät sovi kaikkien pirtaan. Tässäkin on joitakin sellaisia asioita, joiden toivoisin kehittyvän valiokunnassa oikeaan suuntaan. Mutta ensin tässä kuitenkin halusin lausua kiitoksen ympäristöministerille, että oikeaan suuntaan on esityksen kanssa kuitenkin kuljettu. En tiedä, onko tämä sitten ollut vihreitten hallitustaipaleen ansiota. Näin kai se on kirjattava sitten myös tältä osin, että kun tätä lakiesitystä oikeampaan suuntaan on viety.

Mutta, että ei nyt aivan menisi ylistyssanoiksi, niitähän täällä ed. Aittoniemi on jakanut ja tulee varmaan vielä jakamaan, niin muutaman kriittisen huomionkin ajattelin tähän tuoda ja hiukan on tässä sitten mustaa valkoisella vahvistuksena ja harjoitan tästä pohdiskelua eteenpäin.

Tämä rantalaki, mikä tähän pakettiin on sisäänrakennettu, on sellainen, mikä hiukan puhuttaa tässä tuhansien järvien maassa. Tässähän rantojensuojelusäännösten lähtökohtana on, että rantavyöhykkeelle ei saa ilman vahvistettua kaavaa rakentaa uudisrakennusta. Hallituksen

esityksessä lievennettiin kaavoitusvelvollisuutta hiukan. Kunta voi nyt sallia rakennuslakiin esitetyn 6 a §:n mukaan rakentamisen ilman kaavaa sellaisilla alueilla, joihin ei kohdistu laajempia rakennuspaineita ja joilla ei ole erityisiä luonnontaikka maisema-arvoja taikka virkistyskäytön paineita. Kunta voi määritellä tällaiset alueet rakennusjärjestyksessä kuudeksi vuodeksi kerrallaan.

Kunnan päätösvaltaa tässä kuitenkin rajoittaa velvollisuus kuulla alueellista ympäristökeskusta ja alueellisen ympäristökeskuksen valitusoikeus rakennusjärjestyksen hyväksymispäätöksestä. Toisaalta tietenkin on hyvä, ettei aivan sanelupolitiikassa olla, että nyt kuullaan, mutta jotenkin käytännön esimerkit ympäristökeskusten kohdalta vielä ovat sellaiset, että itse näkisin, että kyllä kunta ja siellä luottamusmiehet olisivat kyvykkäitä harkintaa ja valintaa tekemään. Jollakin tavalla pelkään, että ympäristökeskukset oman roolinsa korottamisen innossa voivat sitten profiloitua joskus turhankin pienten asioitten kanssa. Tämä on tietenkin vähän alueellinen ja paikallinen asia. Voi olla, että tämä homma lähtee ihan jouhevasti menemään ja tältäkin osin päästään eteenpäin. Hiukan ympäristökeskusta itse pelkäisin, että joskus siellä saatetaan, niin kuin luonnollista on, että kukinhan me kiihkoilemme omien korvasyyhyjemme mukaan, vähän kiihkoilla tämän asian kanssa liian pitkään.

Esitetyt säännökset merkitsevät, että esimerkiksi toteutettaessa rantojensuojeluohjelmaa rakennusoikeuden menetyksestä ei enää maksettaisi korvausta paitsi silloin, kun suojelualueelle on tehty rakennusoikeutta osoittava kaava. Kaavoitusvaatimus on, ei ainoastaan taloudellisesti vaan vähän muutenkin, maanomistajille ja kunnillekin kohtuuton.

Ed. Vihriälä käytti isänmaalliselta tuoksahtavan puheenvuoron maanomistajien ja niiden puolesta, jotka vielä jotakin omistavat. Samanlaisiin äänenpainoihin myös osaltani haluaisin näin maattomanakin yhtyä, että ei aivan ylen voida katsoa sitä, jos jollakulla on maata omistuksessa, että se jollakin tavalla olisi sieltä, jos ei nyt aivan sosialisoitavissa mutta luovutettavissa yhteisen hyvän alttarille tai ei välttämättä edes yhteisen hyvän. Siinä mielessä voi ajatella, kun nyt mietitään lakiesityksen pohjalta maanomistajan kohtaa ja maanomistajan oikeusturvaa, että ei se sitä ainakaan entisestään kohenna. Melkein voisi arvioida, että maanomistajan oikeusturva hiukan huononee entisestään.

Arvoisa puhemies! Nyt, kun ollaan Euroopan unionissa ja sieltä myös on erilaisia paineita meille tullut joskus harmonisoinnin takia, yleensähän on tullut vekselivetoisia paineita maksujen suuntaan mutta tässä suhteessa siihen suuntaan, että myös Euroopan tasolla miettisimme yhdessä ympäristöarvoja, ympäristökysymyksiä ja ympäristönsuojelua. Voisin lakiesityksestä näin äkkiseltään sanoa, että tässä nyt on ylitetty rima komeasti eli esitys menee huomattavasti pidemmälle kuin EU-direktiivit edellyttävät. Tältä osin Suomi on enemmän kuin mallioppilas. En tiedä, onko tässä se mallioppilaan paikka tavoiteltava ja hyvä.

On tietenkin hyvää ja tavoiteltavaa, että meillä on asianmukainen luonnonsuojelulaki, mutta jollakin tavalla tuntuu siltä, että Keski-Euroopan EU-maat ovat tässä suhteessa niin pitkällä perässähiihtäjiä, että meidänkin kannattaisi ehkä miettiä sitä, että tällä lailla ei kohtuuttomasti elinkeinonharjoittajia ja maanomistajia kuormitettaisi pohjoisen perillä. Katsottaisiin, kun muissa yhteyksissä on kilpailuetuihin viitattu ja vedottu, että tältä osin myös meidän kilpailuetumme voisivat säilyä ja eläminen täällä olisi maanomistajille ja muillekin elinkeinojen harjoittamisen kannalta ja muutenkin jouhevaa ja tällaiset oikeudet, joita meillä vielä on, ja mahdollisuudet jokamiehenoikeuksiin asti voisivat säilyä.

Ehkä tässä on ollut se ajatus, että Suomi haluaa olla esimerkillinen ja näyttää tietä, eikä ole pitäydytty ainoastaan luonto- ja lintudirektiivien tavoitteisiin, vaan on rakennettu, voisiko sanoa, kohtuullisen tiukkaan suomalaiseen näkemykseen perustuva luonnonsuojelulaki. Toivon, että laki ei siis tosiaankaan vaikeuta ihmisten elämää ja elinkeinoja, kuten jollakin tavalla vähän pelättävissä on.

Mitä tulee pelkoihin ja ihmisten elämän vaikeuttamiseen, oikeastaan siihen mielestäni konkreettisesti viittaavat valitusoikeudet. Lakiesityksessähän esitetään, että valitusoikeus annetaan muillekin kuin asianosaisille. Luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöt saavat esityksen 61 §:ssä mahdollisuuden hakea muutosta muihin luonnonsuojelulain nojalla tehtyihin päätöksiin paitsi korvauksia ja tiettyjä poikkeuslupia koskeviin asioihin.

Jollakin tavalla minä pelkään tätä siinä mielessä, että ei ole kovin kauankaan, kun on nähtävissä, että tietynlainen asfalttivihreys on levinnyt ja nostanut päätään, etelän tropiikeista, asfalttikeitaitten keskeltä tullaan määrittämään, mikä

on luontoarvoa ja mikä ei ole. Puhutaan sitten vielä tällaisista, pitäisikö sanoa, erikoisista haittamääritteistä, kuten tämänkin lakiesityksen kohdalla korvauksissa puhutaan merkityksellisistä haitoista jne. On se pelko, että kun tällaiset ihmisten arvot ja luontokäsitykset poikkeavat tässäkin maassa melko voimakkaasti toisistaan ja valitettavasti varsinkin niiden ihmisten, jotka eivät luonnon kanssa ole eläneet eivätkä elä vaan perustavat tietonsa johonkin, en tiedä oikein mihin mutta jonkinlaisiin tunnekuvauksiin ja -ilmaisuihin, ja harjoittavat sitten omaa työtään heittelemällä lentolehtisiä milloin mihinkin suuntaan, tällainen toiminta huolestuttaa. Jos tällaisille järjestöille, joilla tietenkin maassa on rekisteröitymisen ja kokoontumisen vapaus, annetaan kovin vapaat kädet lähteä tekemään valituksia, ne voivat vaikeuttaa ja vaikeuttavatkin monissa tapauksissa tällaisia prosesseja.

Yhtenä konkreettisena esimerkkinä, joka asiaan ei nyt suoranaisesti kuulu, on puhuttu Vuotoksen altaasta Lapin yhteydessä. Tietenkin se on luonnonsuojeluasia tietyllä tavalla tai vesivoimanrakentamisasia, kummin päin halutaan nähdä. Siellä on myyty aarin kokoisia maita 300 ihmisen yhteisomistukseen, he tulevat sitten eri puolilta Eurooppaa tai jostakin etelän tropiikeista eivätkä ole käyneet edes paikan päällä. Kun näitä maita on myyty vain sen vuoksi, että on oikeus ikään kuin asianomaisena valittaa, tuntuu jollakin tavalla kohtuuttomalta, että ulkona siitä kontekstistä ja ihan vieraina tällaisille ryhmille annetaan tällainen oikeus. Kun he saavat tämän oikeuden, tietysti täytyisi muistaa velvollisuus, mutta se velvollisuus unohtuu.

Ympäristöasioista puhuvat ihmiset tässä salissa ovat hyvin monesti myös perillä realiteeteista. Siinä mielessä voisin sanoa, että minäkään en usko sitä, mitä ed. Aittoniemi sanoo, että se operaatio täällä olisi ollut jotenkin näiden voimien puolesta järjestetty, jonka näimme täällä hiljattain. On oikein, että valtiopäiville kokoonnutaan myös puhumaan ympäristöasioista, vihreistä arvoista ja luonnonsuojelusta. Puhutaan asiallisesti ja kutakuinkin sivistyneesti, niin kuin tässä maassa pyritään puhumaan, eikä niin, että se saa ekoterrorismin tai fasismin muotoja. Se on tuomittavaa eikä asiallista. Sen vuoksi kannattaisi valiokunnassa vielä miettiä, pääsevätkö kaikki järjestöt osallisiksi valitusrumbaan.

Arvoisa puhemies! Näillä muutamilla sanoilla esitystä evästäisin valiokuntaan. Vielä palaisin siihen, mistä aloitin, että esitys on huomattavasti parempi kuin alkuperäiset versiot ja tämän jälkeen Lapissakin liikahtavat vielä lehdet, jos tämä tämän mukaan menee. Mutta kaiken kaikkiaan suojelun painopistettä on siirrettävä kohti etelää ja nähtävä se, että myös Lapissa ihmisillä on oikeus elää sopusoinnussa luonnon kanssa niin kuin tähänkin asti ja siellä melko lailla hyvin tunnetaan, millä tavalla luonto toimii ja mikä on luonnon ja ihmisen yhteiselon kannalta parasta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorot ovat olleet äärimmäisen niukka luonnonvara viime aikoina, joten käytän kollektiivisen mahdollisuuden kommentoida joitakin puheenvuoroja.

Johdannoksi totean sen, että on ihan selvää, että tällaisessa asiassa, jos missä, itse kunkin kansanedustajan tulee puhua oman aatemaailmansa mukaisesti. Sanoisin jopa niin, että on suorastaan vaadittava, että juuri näin tapahtuu, sillä tässä juuri perimmäiset asenteet ja arvomaailmat tulevat esiin. Sen jälkeen seuraa poliittinen ratkaisu, millä tavalla näistä löydetään lopullinen yhteinen näkemys, jota sitten lakina toteutetaan. Toisin sanoen en aseta kenenkään ideologiaa, en aatemaailmaa, en asenteita, arvoja kyseenalaisiksi vaan kommentoin ihan muulla tavalla.

Arvoisa puhemies! Ensimmäinen kommenttini liittyy luonnonarvokysymyksiin ja nimenomaan siinä katsannossa, että tässä salissa hyvin usein vaaditaan tiedettä apuun eli tiede auttaa, tuo uutta tietoa ratkaisujen tueksi. On ollut aika mielenkiintoista todeta, että kun tässä tapauksessa luonnonarvojen — sinänsä erittäin vaikeasti mitattavissa olevien — mittaamiseksi tiede on kehittänyt välineet, niin se tulos, joka näin on saavutettu, hyvin usein nonseleerataan sillä, että asianomainen on syntynyt kaupungissa tai elänyt kaupungissa. Sillä perusteellahan kaikki tiedemiehet pitäisi kvalifioida oman syntyperänsä mukaan. Näin ei tapahdu missään muussa yhteydessä kuin tässä yhteydessä. Paikalla on kaksi professoria. Me varmaan tämän havainnon olemme kumpikin tehneet, että tämä on aika mielenkiintoinen tieteen praktiikan kannalta, että tässä ei kelpaa tiedemieheksi, jos on väärä syntyperä. Aika mielenkiintoinen asia kaiken kaikkiaan!

Seuraava asia koskee tässä viitetaustassa toimimista eräässä toisessa mielessä, eli vedotaan siihen, että pitää olla vapaa yritteliäisyys ylitsevuotavaisena arvona. Juuri luonnonsuojelulakihan suojelee liian vapaalta yritteliäisyydeltä niin, että tulevillakin sukupolvilla olisi mahdollisuus yritteliäisyyteen. Ihminen suojelee luonnonsuojelulailla itseään tulevaisuutta varten. Äärimmäisen arvokasta toimeliaisuutta! Tähän sopivat hyvin taustaksi ne usein siteeratut Oulun teesit, joissa puhutaan siitä, että tulevaisuuteenkin pitäisi jotakin jättää.

Tässä tapauksessa, kun käytetään sanaa "museointi", niin kuin ed. M. Koski teki, on aika mielenkiintoista, että siinä laitetaan yhtäläisyysmerkki johonkin museoon säilytetyn vanhan kiulun ja geenimateriaalin kanssa. Toisin sanoen tässä tapauksessa suojellaan tulevaisuuteen sellaista, mitä ei millään saa takaisin. (Ed. Aittoniemi: Puut kasvavat!) — Mutta kysymys on, ed. Aittoniemi, siitä, että geeniaines säilytetään tulevaisuuteen elikä sitä ei hävitetä. Sillä ei ole puun kasvun kanssa mitään tekemistä, mutta, ed. Aittoniemi, tätä te ette ole koskaan ymmärtänyt, sitä te ette tule koskaan ymmärtämään ja sillä sipuli.

Yksi hyvin mielenkiintoinen asia on se, että tässä yhteydessä sanotaan näin, että klassifioidaan meidät puhujat niin, että kenellä on oikeus puhua tästä tulevaisuudesta. Minä kääntäisin sen niin, että kaikilla on velvollisuus arvioida tulevaisuutta ja ottaa vastuu tulevaisuudesta. Jos tämän uskaltaa tehdä, sitten voisi siinä viitetaustassa arvioida tällaista investointia tulevaisuuteen, sillä tässähän on kysymys juuri investoinnista tulevaisuuteen, ei minkään hävittämisestä, vaan suuresti mahdollistamisesta tulevaisuudessa. Mitä enemmän sofistikoidumme, sivistymme, sen suuremmat mahdollisuudet meillä on ammentaa ns. taloudellista hyötyä luonnonsäästiöistä, joilla geenimateriaalia näin tulevaisuuteen säilytetään.

Mistä suhteellisista rahallisista arvoista puhumme? Tässä puhumme nyt noin 1—5 250:s osasta bkt:stä, kun esimerkiksi pankkitukeen olemme suruitta ja murheitta olleet valmiit käyttämään 50 250:s osaa bruttokansantuotteesta. Pankkituessa siitä puolet häipyy taivaan tuuliin, Neitsytsaarille, ties Luoja mihinkä. Tässä se kaikki säilyy tulevaisuuteen toivon mukaan, tai hyvin vähän kaventuen, jos sitten ympäristönsuojelullisesti olemme epäonnistuneet.

Sitten muutamia aivan yksittäisiä, arvoisa puhemies, kommentteja. Oli aika jännittävää, kun ed. Lahtela puhui soiden ojittamisesta luonnonsuojelutoimenpiteenä. Siinä saattoi olla jokin pieni ajatusvirhe. Totta on, että soiden ojittaminen on epäonnistunut aika laajoilla alueilla, monta sataa tuhatta hehtaaria, mutta niitä ei ojitettu luonnonsuojelutarkoituksiin luonnonsuojelulain ajatuksen toteuttamiseksi, vaan ilmeisesti aivan jonkun muun tavoitteen hyväksi. Nyt yritetään niitä ennallistaa sen takia, että se homma meni pieleen.

Sitten vielä tästä löydettyjen eläimien filosofiasta. On aivan oikein, että ne ohjataan viranomaistietä näille museoille määritettäväksi. Ei poliiseista pidä tehdä ornitologeja esimerkiksi, vaan niin että tunnistaa vain sen, että tämä on lintu. Se riittää se tarkkuus, että tämä on lintu, tämä on nisäkäs ja tämä on se hapsenkakkiainen, joka on ainut elukka, jonka ed. Aittoniemi tuntee varmasti. Sitten tämän homman hoitavat sen jälkeen nämä museoitten asiantuntijat, jotka pystyvät tekemään ratkaisun siitä yhdessä ympäristökeskuksen viranomaisten kanssa, että säilytetäänkö, millä tavalla säilytetään, mitä johtopäätöksiä tästä voi tehdä. Se kuitenkin on selvää, että jos tämä ei ole hallinnassa, niin kodeista rupeaa löytymään erittäin paljon liikenneonnettomuuksissa kuolleita rauhoitettuja eläimiä.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi haluan antaa tunnustuksen siitä, että luonnonsuojelulainsäädännön valmistelun aikana on saatu eräitä merkittäviä parannuksia niihin ehdotuksiin, jotka lain valmistelun alkuvaiheessa olivat esillä. Lapissa kannettiin huolta muun muassa siitä, miten uudet lait vaikuttavat Lapin perinteisten elinkeinojen kuten poronhoidon, metsästyksen ja kalastuksen harjoittamiseen. Huolta kannettiin myös malmin etsintään suojelualueille tulevista rajoituksista. Eräät Lapista käsin esitetyt toiveet on otettu huomioon. Kuitenkin monien yksityiskohtien osalta tarvitaan vielä tarkennuksia. Toivottavasti valiokunta kuulee laajasti eri intressitahoja myös Lapista, jotta valiokuntatyöskentelyn yhteydessä voidaan lakiehdotuksia korjata tai täydentää tarpeellisilta osin.

Eräs asia, joka tulisi ottaa selkeämmin mukaan luonnonsuojelulakiin, on paikallisten asukkaiden oikeudet. Erityisesti Lapissa tämä on tärkeä kysymys, koska siellähän pääosa luonnonsuojelualueista sijaitsee. Tiedän, että lappilaisten tavoitteena oli saada lakiin maininta, että paikallisen asukkaan oikeudet kalastukseen, metsästykseen ja luontaiselinkeinoihin sekä niiden vaa-

timaan välttämättömään liikkumiseen kansallispuistoissa sekä 17 §:ssä tarkoitetuilla luonnonsuojelualueilla mainitaan laissa. Tällaisia paikallisten asukkaitten ikimuistoisia oikeuksia ei ole kuitenkaan lakiehdotukseen otettu. Ehdotettu lain 16 § antaa tosin mahdollisuuden asetuksella säätää muitakin poikkeuksia kuin mitä lain 14 ja 15 §:ssä on säädetty.

Asetuksen varaan ei voida kovin paljon kuitenkaan rakentaa. Luottamusta ei Lapissa herätä myöskään se, että eräät laissa mainitut poikkeukset rauhoitussäännöksistä edellyttävät alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen lupaa. Kokemus on osoittanut, että Helsingistä ohjailtu viranomaisten päätöskäytäntö saattaa tehdä laista kuolleen kirjaimen. Poikkeuksia ei juuri myönnetä eikä paikallisten asukkaitten näkemyksiä kunnioiteta.

Poronhoidon kannalta on ongelmallinen suurpetojen jatkuva lisääntyminen. Vuosittain pedot tappavat nykyisin yli 2 000 poroa. Kun petojen määrä on viime aikoina lisääntynyt, tuhojen määrä uhkaa kasvaa tulevaisuudessa entistä enemmän. Ongelmaksi saattaa muodostua se, että vaikka muun lainsäädännön perusteella suurpedon saisi erityisestä syystä tappaa, niin luonnonsuojelulain 63 § antaa asiassa ympäristökeskukselle valitusoikeuden, joka voi pitkittää prosessia niin, että peto jatkaa tuhojaan. Siksi 63 §:ään tulisi lisätä 2 momentti, jossa voitaisiin todeta esimerkiksi, ettei 1 momenttia sovelleta tehtäessä päätöksiä metsästyslain 5 §:ssä tarkoitetuista riistaeläimistä. Tämä takaisi sen, että kaikissa olosuhteissa voitaisiin toimia petokysymyksissä joustavasti ja johdonmukaisesti.

Luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisessa lähdetään yleensä siitä, että valtion maiden suojelu ei maksa mitään. Eihän valtion tietenkään tarvitse maksaa omasta maasta itselleen, mutta valtion maiden suojelu ei ole kuitenkaan alueen kuntien tai maakunnan kannalta yhdentekevä asia. Kun valtion maiden talouskäyttö loppuu, siitä seuraa suoranaisia taloudellisia menetyksiä alueen asukkaille ja kunnille ja hyvin laajasti alueen elinkeinoelämälle. Kuka korvaa nämä menetykset, kun juuri ne alueet, joissa nykyiset suojelualueet ja myös pääosa tulevista sijaitsee, kärsivät jo nyt koko maan korkeimmasta työttömyysasteesta? Miten turvataan näiden alueiden ihmisten elinmahdollisuudet?

Puheet kompensaatioista eivät juuri lämmitä. Meillä on Lapissa jo aivan riittävästi noita katteettomia lupauksia korvauksista. Siksi jokaiseen suojelupäätökseen tulisi liittää selvää rahaa korvauksiin. Ympäristöministeriön pitäisi ottaa budjettiinsa myös kaikki kulut, jotka se suojelupäätöksellään aiheuttaa. Nyt asioita hoidetaan usein niin, että tehdään suojelupäätös ja laskut jätetään maksettaviksi. Jos maksajaa ei löydy, niin kuin ei yleensä ole tähän saakka löytynyt, seuraukset jäävät alueiden ja niiden ihmisten kannettavaksi.

Kun pohjoisessa valtion toimesta kavennetaan kaikin tavoin ihmisten elinmahdollisuuksia, seuraukset ovat kohtalokkaita. Eläimille ja kasveille annetaan turvaa luonnonsuojelulaissa. Se on hyvä asia, en arvostele sitä, mutta pakostakin jää kysymään, milloin aletaan turvata työtä ja toimeentuloa eli elämisen mahdollisuudet myös ihmiselle.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Tässä lyhyesti haluaisin muutamaa asiaa vielä koskettella. Ed. Takkula on tuossa oven ulkopuolella keskustelemassa, mutta hän ikään kuin halusi ottaa tuollaisen pohjoisen miehen näkökulman ja kertoa Lapin näkökulmasta. Maaherra Pokka on myös tehnyt tätä ympäristö- ja metsäasioissa, kun hänen johtamansa elin esitti lakimetsien hakkaamista pohjoisesta Suomesta. Mutta hyvin tavallaan asiantuntemattomasti ed. Takkula puhui siitä, miten etelän tropiikeista ovat ne, jotka kiinnittävät huomiota pohjoisten alueiden tai yleensä Suomen metsäpolitiikkaan. Kun hän viittasi siihen 14. päivän toukokuuta pieneen välikohtaukseen tässä tilassa, niin toteaisin, että kyllä kohtalaisen pohjoisesta ainakin pääesiintyjä siinä tilaisuudessa oli kotoisin eli ei ainakaan eteläisestä Suomesta. Hän oli kai sieltä Kainuun tasolta, ainakin läheltä sitä, (Eduskunnasta: Kuopiosta!) Iisalmesta tai Kuopion seudulta, mutta kumminkaan ei täältä tropiikista, niin kuin ed. Takkula totesi.

Eräs tärkeä huomio tuli esille, työllisyysasia. Mielestäni suojelupäätöksiin pitäisi liittää ehkä tuollainen yva-tarkastelu, myös sosiaalinen yva-tarkastelu, siis sosiaalisten seurausten tarkastelu. Sen sanon siinä mielessä, että uskon, että se toimii sen suuntaisesti, että pystymme jatkamaan päätöksentekoja.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa puhemies! Lakiesitys on kohtuullisen hyvä tällaisenaan. Se varmasti, jos mahdollista, vain paranee valiokuntakäsittelyn aikana. Keskustelu tähän mennessä on ollut sekin asiallista ja hyvää, rakentavaa hengeltään. Joitakin puheenvuoroja ehkä tässä suhteessa kuitenkin voi jonkin verran kritisoida, erityi-

sesti keskustan riveistä on haluttu nähdä tässäkin lakiesityksessä jotain sosialismia ja kaiken maailman muita kummajaisia. Tietenkään mistään tällaisesta ei ole kysymys, vaan suojelupäätöksiä ja muita lakiesitykseen sisältyviä ratkaisuja tullaan jatkossakin toteuttamaan hyvän hallinnollisen menettelyn tavalla.

On selvää, että kunnanvaltuustojen päätöksistä täytyy myös rakentamismääräysten osalta olla täysi valitusoikeus kunnan asukkailla. Siitä periaatteesta ei liene oikein eikä tarkoituksenmukaista pyrkiä poikkeamaan. Mielestäni on myös luonnollista, että valituksen käsittelijänä on valtion aluehallintoviranomaisista se, jolla asiantuntemusta arviointiin kaikkein eniten on eli ympäristökeskus.

Tässä on yksityisen maanomistuksen suhteen tunnettu huolta ja käytetty lakia vastustavaan tai sitä kritisoivaan sävyyn puheenvuoroja. On syytä todeta, että ne keskustalaisten argumentit, jotka nyt kohdistuvat kriittisesti tähän lakiin, olisivat aikanaan tehneet esimerkiksi torpparivapautuksen täysin mahdottomaksi.

Ed. Hellberg: Arvoisa puhemies! Tässä on ihmetyttänyt se, että ympäristökeskus nähdään jonkinlaisena vihollisena, kun on luonnonsuojelusta kysymys. Todella ihmetyttää se, että keskustapuoluelaiset eivät tunne minkäänlaista sympatiaa ympäristökeskuksia kohtaan, vaan pitävät niitä jonkinlaisina asiantuntemattomina eliminä. Minusta nimenomaan ympäristökeskuksissa on se koulutus ja kokemus, joka perustuu luonnonsuojeluun. Siinä mielessä on tietysti erittäin hyvä, että puhutaan esimerkiksi rantavyöhykkeestä ja kaavoitusvaatimuksista ja siinä tapauksessa, kun kunta saa oikeuden poikkeusluvalla antaa huvilan rakennuttamisoikeuden, niin ympäristökeskus sitä valvoo. Minusta ympäristökeskus on nimenomaan se asiantuntijaelin, jolla aivan hyvin voi olla asiantuntijan oikeus.

Kun omistaja saa myös omaan käyttöönsä rakentaa huvilan ja sitä ei ilman painavaa syytä voida hylätä, niin minusta rantojen omistajan asema tässä ihan hyvin turvataan. Minusta tässä ei myöskään pitäisi nyt sotkea kaupunkilaisia ja maalaisia keskenään ja sitä, että kuka on jonkinlainen asiantuntija. Kyllä tässä todella rakennetaan ympäristönsuojelulain puitteissa tulevaisuutta ja siitä nimenomaan on kysymys.

Ed. Takkula: Arvoisa puhemies! Kun sana ympäristökeskus nousi esille, tunsin kevyttä viiltoa sydämessäni ja ajattelin vastata lyhyesti. On totta, että puheenvuorossani käsittelin ympäristökeskuksien roolia ja pelkäsin, että ne tulevat osaltaan vaikeuttamaan toimintaa, koska on näköpiirissä ollut muutamia sellaisia tapauksia, että ympäristökeskukset ovat ikään kuin oman olemassaolonsa tarpeellisuuden halunneet todistaa sitä kautta, että sitä valtaa, mikä sisältää myös vastuun, on käytetty... (Ed. Hellbergin välihuuto) — Ed. Hellberg, älkää menkö asioiden edelle. Se tulee aikanaan varmaan tämän hallituksen toimesta, kun näitä saneerauksia tehdään. — Toivon, että ympäristökeskusten valta toimii jouhevasti eikä johda kohtuuttomuuksiin. Siitä oli lähinnä kysymys. Kuitenkin pidän sitä lähtökohtana, että luottamusmiestoiminta on komeata.

Mitä tulee etelän tropiikkeihin ja pohjoisen avaraan, maailmankatsomuksellisesti laajan kontekstin antavaan luontoon, ei niitä tarvitse laittaa vastakkain, mutta on totta, että myöskin sen alueen ihmisiä on hyvä kuunnella, missä milloinkin elämme. Niinhän mekin täällä etelässä pyrimme kuuntelemaan myös niitä ääniä ja äänenpainoja, mitä täällä on.

Vielä totean ed. Viitamiehelle torpparivapautuksesta, että se oli erittäin hieno ja kaunis kielikuva myös. On totta, että keskustan johdolla tämä historiallinen tosiasia toteutui ja myös maareformi keskustan johdolla. Myös työreformi tulee keskustan johdolla toteutumaan tässä maassa.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Ekoläänin eli Mikkelin läänin edustajana haluan vakuuttaa, että me arvostamme kyllä — jaa nyt oli puhe ympäristökeskuksista, myöskin metsäkeskuksia tietysti — ympäristökeskusten työtä niin maastoon liittyvien rantojen, vesien, harjujen ym. suojelussa kuin myöskin eläinlajien. Hyvä yhteistyö on vallinnut. Toivottavasti edelleenkin vallitsee ja saamme neuvovaa asennetta niin, että siinä, missä väärinkäytöksiä uhkaa olla, pystytään järkevällä tavalla hoitamaan asiat yhdessä ja elinkeinojen tarpeet otetaan kohtuullisesti huomioon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan sekä maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

19) Hallituksen esitys metsälaiksi sekä laeiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta ja rikoslain 48 luvun 1 §:n 3 momentin muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 63/1996 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Metsälakeja koskeva edellinen keskustelu katkesi ikävään välikohtaukseen tiistaina viikko sitten, 14. toukokuuta.

Kestävän metsätalouden on täytettävä kaksi globaalista perusedellytystä: Biodiversiteetti edellyttää, että metsiä on käsiteltävä niin, että metsien monimuotoisuus on turvattu. Toisaalta on huomioitava kasvihuoneilmiö eli metsien sitomaa hiilivarantoa on pystyttävä jatkossa täällä planeetalla lisäämään. Nämä ehdot on täytettävä, jos aiomme pelastaa tämän planeetan. Asia ei muutu yhtään vähemmän todeksi tai tärkeäksi sen vuoksi, että tuolloin 14. toukokuuta täällä sinänsä varmasti asiallekin vahingollisella tavalla esiintyneet metsän ystävät rikkoivat nk. julkista kotirauhaa. Eikä se tee tätä asiaa lainkaan vähäisemmäksi tai vähemmän tärkeäksi, että joillakin ryhmillä, muillakin kuin enemmän täällä salonkikelpoisina pidetyillä, on samat tavoitteet ja ajatukset, mitkä tässä esitin.

Arvoisa puhemies! Suomi-neidolla ei ole syytä lyödä rintoihin tehdyn suhteen, ei Suomessa eikä kauempanakaan maailmalla. Suomen lipun liehuttajana on monesti kunnostautunut ja myöskin palkittu Pöyry-yhtiö, Pöyry Consulting. Kyseenalaisella tavalla kuitenkin suomalainen teollisuus ja myöskin suunnittelu on toiminut etenkin Kaakkois-Aasian sademetsävyöhykkeellä. Tosin teollisuutemme on saanut myydyksi muutaman sellukattilan ja olemme vastikään kuulleet uutisista uusimmista paperikonekaupoista, Singaporeen tällä kertaa mutta käytännössä Indonesian alueelle. Mutta minkä hinnan tästä maksaa ja on maksanut Kaakkois-Aasian luonto? Luonto on maksanut sen tuhottuina sademetsinä, sukupuuttoon häviävinä lajeina, kansanmurhina, eukalyptuspeltoina, luonnon tuhoamisena Länsi-Irianissa jne.

Meillä kotimaassa on metsiä vuosikymmeniä muutettu biologisesti köyhiksi metsäpelloiksi. Avohakkuut ovat olleet vallitseva menetelmä vuosikymmenien ajan. Alkuperäistä luonnonmetsää on jäljellä vain prosentin verran.

Biodiversiteetti ja metsäekosysteemin toimintakyky edellyttävät jäljellä olevien vanhojen metsien laajamittaista suojelua, mutta myös perustavaa laatua olevaa muutosta talousmetsien hoidossa. Kun tämän sanon, tahdon nimenomaan painottaa samalla sitä, että pohjoisessa Suomessa ja Itä-Suomessa on välttämätöntä lisätä työllisyyttä lisääviä kompensaatiotoimenpiteitä esimerkiksi ekomatkailun avulla. Tähän liittyy myös aikaisemmin esitetty ajatus siitä, että kun tehdään metsänsuojelupäätöksiä, siihen prosessiin pitäisi pystyä liittämään myös esimerkiksi tämän päätöksen sosiaaliset vaikutukset ja työllisyysvaikutukset ja niiden tutkiminen ja myöskin kompensointitoimenpiteet. Siihen meillä on mielestäni varaa.

Aukkoja syntyy suomalaiseen metsämaisemaan jatkuvasti. Suuren aukon keskelle tosin on jätetty kelo tai kuiva haapa, joskus joku siemenpuukin, joiden menettämistä teollisuus on jo ehtinyt pahoittelemaan ja valittelemaan. Isänmaan parturit ovat olleet ahkerasti liikkeellä. Isänmaa on myytävänä. Nyt keinottelijat keinottelevat samanaikaisesti myös biodiversiteetillä ja elokehän hiilitasapainolla.

Suomalaiset metsäyhtiöt vievät oppiaan myös itärajan taakse, osin aivan perustellusti ja hyvää oppia. Käytännössä kuitenkin suomalaiset puunkorjaajat ovat siistimässä Karjalan Kannaksen metsiä puistokuntoon. Syytä tässä on niin sysissä kuin sepissä, siis sekä venäläisessä että suomalaisessa osapuolessa. Venäläisillä on oma käytäntönsä, joka ei ole ajan tasalla. Kuitenkin tämä käytäntö suomalaisille sopii. Toistan: Venäjän puolella Karjalan Kannaksella harvennushakkuiden yhteydessä poistetaan kaikki täällä aikaisemminkin todetut — ed. Aittoniemen toteamat — vialliset puut. Ne poistetaan, kelot kaadetaan, kolopuut poistetaan ja hakataan alas.

Arvoisa puhemies! Tämän kokoisella ja näin tärkeällä, tällaisen painoarvon sisältävällä metsälakiesityksellä pitäisi olla perustelut, ikään kuin kokonaisuuden puitteet, joissa syvemmin ja pystyvämmin paneuduttaisiin metsäluonnon monimuotoisuuteen ja metsän merkitykseen hiilidioksidia sitovana hiilivarastona.

Ed. Jari K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Käytännössä Suomi elää metsästä, niin

kuin tiedämme. Suomalainen metsänhoitohan on erittäin korkeatasoista. Siksi hyvällä syyllä voidaan sanoa, että Suomi on kehityksen kärjessä myös metsänhoidossa.

Nyt eduskunnalle annettu laki korvaa muun muassa yksityismetsälain. Sinänsä yksityismetsälaki, jota on muutamaan kertaan muutettukin vuosien saatossa, on toiminut erittäin hyvin. Metsien hoito on ollut erittäin hyvällä tolalla Suomessa. Metsiin jää runsaasti hakkuusäästöä. Esityksessä sanotaan, että metsät kasvavat noin 85 miljoonaa kuutiota vuodessa ja sieltä hakataan 50—55 miljoonaa kuutiota, joten noin 30 miljoonaa kuutiota vuodessa jää hakkuusäästöä metsiin. Tämän verran hakkuusäästöjä jää jopa silloin, kun suomalaisen metsäteollisuuden pyörät pyörivät täysillä.

Yksityismetsälaki on kieltänyt metsien hävittämisen, ja metsänomistajat ovat noudattaneet lakia erittäin kuuliaisesti. Jos vielä 60-luvulla hävitettyä metsää oli vuosittain ehkä 1 500 hehtaaria siitä kaikesta eli yli 20 miljoonasta hehtaarista, mitä Suomessa on metsää, niin tällä vuosikymmenellä hävitettyä metsää ei ole löytynyt kuin muutamia kymmeniä hehtaareita. Voidaan sanoa, että suomalainen metsänomistaja on mitä mallikelpoisin yksilö.

Metsien tärkein merkitys Suomelle on ollut ja tulee aina olemaan puun tuottaminen kotimaiselle metsäteollisuudelle. Metsillä on toki puun tuottamisen lisäksi myös muita arvoja. Metsässä liikkuminen — marjastaminen, sienestäminen, metsästys ym. harrastukset — on tärkeää meille suomalaisille. Nämä asiat eivät kuitenkaan ole ristiriidassa metsien hoitamisen ja puun tuottamisen kanssa. Nykyaikainen metsänhoito osaa ottaa hyvin huomioon myös metsien monimuotoisuuden.

Metsälakien uudistaminen on tärkeätä myös siksi, että Suomesta välittyy maailmalle viesti siitä, että Suomi edelleen kantaa vastuuta omista metsistään. Suomalaiset metsät ovat niin hyvin hoidettuja, että kyllä ulkomaalaisten kelpaa ostaa suomalaisia metsäteollisuuden tuotteita. Mielestäni jokaisen suomalaisen velvollisuus on viedä ulkomaille positiivista viestiä maamme metsänhoidosta. Sen tyyppistä viestiä, mitä täällä viikko sitten nähtiin, ei soisi vietävän ulkomaille. Jos joku kansanedustaja on ehdottanut, että passi pitäisi joiltain ottaa pois, tietysti voisi miettiä, voitaisiinko tämän tyyppisiltä henkilöiltä passeja ottaa pois. Ainakin toivon, että ne brosyyrit, mitä ulkomaille viedään, eivät ole sitä samaa tasoa, mitä me saimme niskaamme viime tiistaina.

Arvoisa puhemies! Valtion talous on huonossa tilanteessa, mutta toivottavasti huonosta tilanteesta huolimatta myös ensi vuoden budjettiin löytyisi riittävästi rahoja metsänparannustoimenpiteisiin. Metsään liittyvissä asioissa meillä ei ole varaa konkeloihin!

Ed. K a l l i : Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva metsälakiesitys on kirjoitettu korvaamaan vuodelta 1928 peräisin oleva yksityismetsälaki, ja luonnonsuojelulakiesitys uudistaisi viisi vuotta vanhemman luonnonsuojelulain. Nämä molemmat käsittelyssä olevat lait on aika taitavalla ja järkevällä tavalla sidottu yhteen. Molemmissa keskeinen tavoite on turvata luonnon monimuotoisuus. Sitä varten tarvitaan edelleen suojelualueita, mutta ne eivät yksin riitä. Luonnon säilyminen on otettava huomioon kaikessa, mitä ihminen tekee.

Kokemuksesta ja monien kyselytutkimusten perusteella tiedetään, että esimerkiksi metsänomistajat haluavat hoitaa metsäluontoa, ja metsien käsittely onkin jo muuttunut paljon aikaisempaa luonnonmukaisemmaksi. Vasta tänä keväänä on laajemmin paljastunut, kuinka suuren sijoituksen markoissa metsänomistajat ovat tehneet metsäluonnon hyväksi. Se on esimerkiksi paljon enemmän kuin valtio käyttää vuosittain luonnonsuojeluvarausten lunastamiseksi.

Tällainen toiminta osoittaa siis sen, että metsänomistajat ovat olleet ja jatkossakin ovat sekä kiinnostuneita että valmiita uhraamaan taloudellisesti siihen, että meillä jatkossakin olisi monenlaisia ja monimuotoisia metsiä. Kun ed. Tiusanen harmitteli, että aukkohakkuut ovat olleet vallitsevia, niin Suomen metsätalouden, metsäteollisuuden ja metsänomistajienkin kannalta monimuotoisuutta on syytä jatkossa alleviivata, ja jos aukkohakkuita aiemmin on ollut, niin aukkohakkuiden lisäksi on syytä suosia ja mahdollistaa se, että monimuotoisuuden mahdollisuuksia jatkossa entistä enemmän voidaan vaalia.

Vaikka käsiteltävänä oleva metsälakiesitys sisältää tärkeitä periaatteellisia uudistuksia, itse käytännön metsänhoitoa se ei kovin paljon muuta. Byrokratia kevenee, mutta metsien hävittäminen, niin kuin jo aiemmin olemme kuulleet, on edelleen kiellettyä. Ehkä tärkein periaatteellinen uudistus on, että metsälakiesityksessä puhutaan sekä puun tuottamisesta että metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttämisestä.

Lain tarkoitus on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä, mihin Suomi on jo kansainvälisissä

sopimuksissa sitoutunut. Toisin kuin edeltäjänsä yksityismetsälaki, metsälaki koskee lähes kaikkia talousmetsiä riippumatta siitä, kuka ne omistaa. Metsälailla on myös yhtymäkohtia aiemmin käsittelyssä olleeseen luonnonsuojelulakiin, mikä korostaa yhteistyön merkitystä sekä metsäviranomaisen että ympäristöviranomaisen kesken.

Tulevassa luonnonsuojelulaissa olevat erilliset talousmetsät, esimerkiksi leppäkorvet, katajakankaat ja jalopuumetsiköt, ovat siten tulevassa luonnonsuojeluasetuksessa tarkemmin säädettäviä asioita, joissa yhteistyö toivottavasti metsäviranomaisen ja ympäristöviranomaisen välillä on kiinteätä ja jopa välttämätöntä.

Uudistuksessa alleviivataan, että metsiä ei saa siis hävittää. Yksityismetsälain hengessä metsälakiesitys kieltää metsien hävittämisen. Tässäkin laissa hakatun metsän tilalle on pantava alulle uusi metsä. Kasvatushakkuiden jäljiltä metsä ei saa jäädä liian harvaksi eikä keskenkasvuista metsää saa hakata paljaaksi.

Edelleen uudistamista voi kuitenkin aikaistaa, jos esimerkiksi puuston laatu on huono. Erityiskohteissa esimerkiksi maiseman vuoksi metsää voitaisiin hakata kohteen edellyttämällä tavalla. Uuden metsän perustamistyöt on tehtävä viiden vuoden kuluessa hakkuusta. Viljellen uudistettaessa töillä tarkoitetaan istutusta ja kylvöä sekä usein alueraivausta ja myös maanmuokkausta, kun taas luontaisesti uudistettavilla aloilla tarvitaan yleensä raivausta ja muokkausta. Myös taimikon jälkihoidosta on huolehdittava. Tärkeintä kuitenkin on, että kun uudistustyö on tehty, metsänomistajan täytyy siitä ilmoittaa metsäkeskukselle. Ilmoituksen laiminlyönnistä ei tosin ole säädetty rangaistusta.

Sekä kasvatus- että uudistushakkuista on siis ilmoitettava metsäkeskukselle. Metsän käyttöilmoitus täytyy tehdä kaikista muistakin töistä, kun kyseessä on laissa mainittu erityisen tärkeä elinympäristö. Metsän käyttöilmoitus tehdään vähintään kaksi viikkoa ennen hakkuiden aloittamista. Ilmoituslomakkeita ja opastusta niiden täyttämiseen saa uusista metsäkeskuksista, samoin informaatiota ja apua.

Nyt voimassa olevan yksityismetsälain rikkominen on parhaimmillaan johtanut metsän rauhoitukseen, viime vuosina hyvin harvoin edes siihen, mitä ed. Jari Koskinen jo aiemmin perusteli. Käsiteltävänä olevan metsälakiesityksen mukaan metsärikkomuksesta voitaisiin tuomita jopa vankeusrangaistukseen ja lain rikkomisesta saadun taloudellisen hyödyn menettämiseen. Lakiesityksessä korostetaan myös metsän hakkaajan vastuuta. Puustoa korjattaessa ja muita siihen liittyviä toimia tehdessään metsän hakkaajan täytyy osaltaan huolehtia siitä, että lakia noudatetaan. Uutta tässä lakiehdotuksessa on se, että vastuu omistajan tai hänen edustajansa lisäksi siirtyy myös hakkaajalle eli kolmannelle osapuolelle. Se onkin hyvin perusteltua, koska hakkuiden koneellistuessa monesti hakkuut tapahtuvat niin nopeasti, että hakkaajan vastuuta on syytä korostaa.

Yksi uuden metsälakiesityksen uudistuksista on alueellinen tavoiteohjelma, jonka kukin metsäkeskus laatii alueelleen yhteistyössä monien muiden maakunnallisten tahojen kanssa. Ohjelmassa olisi mahdollista hahmottaa talousmetsien käytön kaikki tavoitteet. Ohjelma antaisi myös kokonaiskuvan metsätalouden tilasta ja kehittämistarpeista kussakin maakunnassa. Tulevan alueellisen tavoiteohjelman sisältö lopullisesti tulee ilmeisesti määräytymään myöhemmin annettavalla asetuksella.

Käsiteltävänä olevassa metsälakiesityksessä edellytetään, että metsiä hoidetaan ja käytetään niin, että niiden biologinen monimuotoisuus säilyy. Tässä laki vahvistaa sen, mitä metsienhoidon suositukset jo nyt parin viime vuoden aikana ovat pitäneet sisällään. Myös monet metsänomistajat hoitaessaan metsiään ovat jo menneinä vuosina ottaneet kiitettävästi huomioon monet arvokkaat elinympäristöt. Kaikkein arvokkaimpien elinympäristöjen säilyminen halutaan varmistaa nyt kuitenkin lailla, johon sisältyy esimerkiksi seitsemän avainbiotoopin luettelo. Nämä lain tarkoittamat kohteet poikkeavat tavanomaisesta metsäluonnosta ja ovat yleensä monesti hyvin pienialaisia. Niiden ominaispiirteitä on suojeltava kaikessa käsittelyssä. Hakkuita ei ole siis kuitenkaan kokonaan kielletty. Jos erityisen arvokkaiden elinympäristöjen varomisesta aiheutuu huomattavaa haittaa, metsänomistajalla on mahdollisuus hakea hakkuille poikkeuslupaa tai anoa menetyksestä korvausta.

Nykyinen metsänparannuslaki esitetään korvattavaksi lailla kestävän metsätalouden rahoituksesta. Valtion tukea tai lainaa voisi edelleen saada puuntuotantoa tukeviin hankkeisiin: metsän uudistamiseen, kulotukseen, nuoren metsän hoitoon, energiapuun korjuuseen, metsien terveyslannoitukseen, kunnostusojitukseen sekä metsätien tekemiseen. Uusia rahoituskohteita olisivat tukimetsien biologisen monimuotoisuuden ylläpitäminen ja metsäluonnon hoito. Rahaa voisi saada erityisesti lehdon hoitoon tai ojitus-

alueen ennallistamiseen. Lakiesityksen mukaan valtion tulisi voida myös korvata mahdollisen juurikäävän torjunta.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä lakiesitys voitaisiin käsitellä maa- ja metsätalousvaliokunnassa ja lausunnon antavissa valiokunnissa mahdollisimman nopeasti, toivottavasti jo tämän kevätistuntokauden aikana, jotta voitaisiin mahdollisimman hyvin vastata siihen haasteeseen ja siihen odotukseen, jota tällä lailla tulee olemaan koto-Suomemme rajojen ulkopuolellakin. Näin voisimme osaltamme kiillottaa sitä metsällistä kuvaa, jonka kiillotuksessa myös eduskunnassa on oma asemansa.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa puhemies! Suomalaisten toimeentulon keskeisenä lähteenä ovat aina olleet metsät. Sen vuoksi jo 110 vuotta sitten säädetyssä metsälaissa kiellettiin metsän hävittäminen. Vuosikymmenten kuluessa yksityismetsälakia on moneen kertaan uusittu ja aina on yhtenä keskeisenä tavoitteena ollut metsän hävittämisen estäminen. Metsänomistaja on velvoitettu uudistamaan metsää avohakkuun jäljiltä. Häneltä on peritty metsäkaupan yhteydessä vakuustalletus, jolla on turvattu metsän uudistaminen. Pakollinen vakuustalletus tosin poistettiin muutama vuosi sitten.

Ensimmäinen metsänparannuslaki maassamme säädettiin vuonna 1928. Metsänparannuslain tavoitteena on ensisijaisesti ollut puun tuotannon lisääminen. Metsänparannusrahoituksella onkin saavutettu merkittävä puuntuotannon lisäys niin, että kasvu on ylittänyt hakkuut jo parikymmentä vuotta.

Metsänparannuslain tavoitteen kärki muutettiin puuntuotannon edistämisestä metsien hoidon ja kunnossapidon edistämiseen muutama vuosi sitten tehdyssä uudistuksessa. Suomessa on tälläkin hetkellä nuoren metsän hoitotyön tarvetta vuosittain 200 000 hehtaarin alalla. Metsänparannusvarojen vähentymisen vuoksi on voitu nuoria metsiä hoitaa vain noin 40 prosenttia tarpeesta. Tämä on hyvä taas tuoda esiin, kun puhutaan suuresta työttömyysongelmastamme ja työn puutteesta. Valtion tukemassa metsänparannustoiminnassa on silti aina suurin maksaja metsänomistaja, mutta investoiminen vuosikymmenien päähän ei ole riittävän motivoivaa ilman yhteiskunnankin jonkinasteista mukanaoloa. Metsänparannustoiminta on valtiollekin edullista työllisyyspolitiikkaa, se voitaisiin vaikkapa heti laajentaa kaksinkertaiseksi nykyisestä määrästä.

Väestömme siirtyessä yhä enemmän kaupunkeihin on metsä saanut puuntuotannon ohessa yhä suuremman luonto- ja ympäristöarvon. Metsien monimuotokäyttö onkin viime vuosikymmenien aikana metsäkeskusteluun ilmestynyt uusi ammattitermi.

Kolme vuotta sitten Ahon hallituksen aikana maa- ja metsätalousministeriö ryhtyi valmistelemaan metsälainsäädännön uudistamista. Aluksi työryhmä teki ehdotuksen metsätalouden ympäristöohjelmaksi ja samalla ekologisesti kestävän metsätalouden strategiaksi lähivuosille. Mietintö sisälsi myös ehdotuksen metsälainsäädännön uudistamiseksi, ja nyt meillä on esillä esitys metsälaiksi sekä laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta.

Tämä uusi lakiesitys on mielestäni hioutunut valmisteluvaiheessa varsin hyväksi. Se turvaa metsätalouden perusasian, puuntuottamisen, mutta ottaa huomioon myös metsäluonnon monimuotoisuuden säilymisen ja ympäristönäkökohdat. Se on myös sopusoinnussa kansainvälisten sopimusten kanssa, joilla tähdätään kestävän metsätalouden harjoittamiseen sekä metsien taloudellisen, kulttuurillisen, sosiaalisen ja ekologisen merkityksen tunnustamiseen. Liioittelematta voidaan tosin sanoa, että Suomi on näissä asioissa ollut jo tähänkin saakka mallimetsämaa, toisin kuin metsätuotteidemme ostajamaissa on yritetty jopa omien kansalaistemme toimesta väittää. Metsänhoitomenetelmämme ovatkin viime vuosina muuttuneet luonnonmukaisempaan suuntaan. Esimerkiksi avohakkuut on toteutettu metsäkuvioittaisesti välttäen suurien avohakkuiden tekoa, kuten joskus aikaisemmin tapahtui.

Ehdotetussa metsälaissa on uutena asiana metsänkäyttöilmoitus. Se tulisi olemaan metsälain valvonnan keskeisenä elementtinä. Metsänomistajan tulee käyttöilmoituksella tiedottaa metsäkeskukselle hakkuista. Samoin tulee ilmoittaa muista metsänhoito- ja käyttötoimenpiteistä silloin, kun toimenpiteet kohdistuvat lakiehdotuksessa tarkoitettuihin metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeisiin elinympäristöihin. Aika näyttää, kuinka ilmoitusmenettely tulee käytännössä toimimaan.

Uutta laissa on myös metsätaloudellisten alueellisten tavoiteohjelmien laadinta metsäkeskusten johdolla. Niissä määritellään tavoitteet metsien kestävän hoidon ja käytön edistämiseksi sekä rahoitustarpeet. Tämä on varmasti hyvä ja kannatettava asia.

Metsälain ja luonnonsuojelulain välillä on ehdotuksen mukaan kuitenkin tiettyä epäselvyyttä.

Jotkut metsätyypit, esimerkiksi edellä mainitut tervaleppäkorvet, sisältyvät luonnonsuojelulain mukaan suojeltaviin kohteisiin. Nyt voi tulla sellaisia suojelutilanteita, joista ed. Vuorensola aiemmin mainitsi esimerkin. Sama ongelma voi tulla eteen myös maisemansuojelussa, koska niihinkin kohteisiin saattaa liittyä talousmetsiä. Onkin erityisen tärkeää, että metsä- ja ympäristöviranomaiset toimivat hyvässä ja kiinteässä yhteistyössä.

Laki kestävän metsätalouden rahoituksesta sisältää samat työlajit kuin nykyinen metsänparannuslaki. Uutena on tuki toimenpiteille, joilla huolehditaan metsien monimuotoisuudesta, jolla ehkäistään puuntuotannon kestävyyttä turvaavista toimenpiteistä aiheutuvia ympäristöhaittoja. Hyvä asia on myös 11 §, jonka mukaan työllisyysvaroja voidaan käyttää nuoren metsän hoitoon ja siihen liittyvään energiapuun korjuuseen.

Uutta laissa on myös se, että metsänomistaja voi nykyistä vapaammin päättää, kenelle hän antaa metsänparannustöiden suunnittelun ja toteutuksen. Tässä kohdin on lähinnä metsänhoitoyhdistyksissä epäilyjä siitä, kuinka käytännössä toimii kilpailu yhdistyksiä valvovien metsäkeskusten kanssa. Joka tapauksessa lakiesityksessä on tässä kohdin korostettu metsänomistajan asemaa toimenpiteiden pääasiallisena maksajana.

Arvoisa puhemies! Mielestäni käsiteltävänä olevat metsälait on valmisteltu hyvin. Toivottavasti ne voidaan käsitellä ripeästi täällä eduskunnassa.

Ed. M a l m : Talman, puhemies! Skogen är Finlands viktigaste naturresurs. Den är förnybar och kräver därför speciell omsorg med tanke på bibehållen produktionskraft också i framtiden. Skogen är vår viktigaste exportprodukt och nationalekonomiskt ger den exporten den största behållningen. Det är inte utan orsak den kallas för Finlands gröna guld.

Skogens betydelse gör den till ett nationellt intresse. Det ligger i landets intresse att en acceptabel skogsvård och en tillräcklig virkesproduktion garanteras genom lagstiftning, genom rådgivning och genom ekonomiskt stöd. Jag har den uppfattningen att miljön och mångfalden länge beaktats i det finländska skogsbruket. Internationella avtal och en del avvikelser och en del övertramp gör det dock nödvändigt att i lagen precisera åtgärderna när det gäller miljön och den biologiska mångfalden.

Exportmarknaden följer i dag mera nogsamt med hur råvaran har producerats, vilket också gör att det är nödvändigt att i lag precisera kraven för produktionen.

Min uppfattning är att det föreliggande lagförslaget väl motsvarar de krav som i dag kan ställas på en skogslagstiftning. Jag hoppas att den också skall tillfredsställa de krav som ställs på oss av köparna av vår skogsprodukter.

Samtidigt så skall vi konstatera att det är viktigt att såväl förordning som tillämpningsdirektiv utformas så att vi får ett förnuftigt skogsbruk.

Puhemies! Mielestäni käsittelyssä oleva lakiehdotus vastaa hyvin nykyisin metsälainsäädännölle asetettavia vaatimuksia. Toivon tämän tyydyttävän myös meidän metsätuotteidemme ostajien vaatimuksia. Samalla on todettava, että niin asetus- kuin soveltamisohjeetkin on laadittava metsätalouden järkevyyttä silmällä pitäen. Ensisijaisena tehtävänämme on riittävän suuresta puuntuotannosta huolehtiminen. Meidän on pidettävä huolta, että puunjalostusteollisuutemme raaka-ainetarve turvataan kotimaisella tuotannolla. Tässä yhteydessä meidän on voitava vaatia, että teollisuus puolestaan ottaa vastuuta kansantaloudestamme käyttämällä mahdollisimman paljon omaa raaka-ainettamme. Riittävän suuri puuntuotanto voidaan hyvin yhdistää metsätalouden monimuotoisuuteen, jos eri tahojen välillä on vain yhteistyöhalua.

Talman! Den primära uppgiften måste vara att slå vakt om en tillräckligt stor virkesproduktion. Vi måste se till att vår träförädlingsindustri får sitt råvarubehov tillfredsställt genom den inhemska produktionen. I detta sammanhang måste vi, kanske litet på sidan om ärendet, kunna kräva att industrin för sin del tar ansvar för nationalekonomin så långt att den maximalt utnyttjar vår egen råvara.

En tillräckligt stor virkesproduktion kan väl förenas med mångfald i skogen och mångfald i skogsbruket om samarbetsvilja mellan olika intressenter finns.

Det krävs två människogenerationer för att skogen skall bli avverkningsmogen. För ett gott slutresultat måste vi ha en god skötsel av framför allt ungskogen. Det är ett stadium som kräver arbete och kostar utan att ge avkastning. Den som utför arbetet får sällan del av slutavverkningen. Det är enligt mitt sätt att se därför oerhört viktigt att det är just i det skedet som samhällets stöd för virkesproduktionen kan sättas in.

Det kan ges som direkt stöd för skötselarbeten, men det kan också ges för tillvaratagande av energived, ett alternativ som ger dubbeleffekt och som möjliggörs genom den lag som vi just nu behandlar.

Det föreliggande lagförslaget har utformats så att såväl virkesproduktionen som miljövården i skogen skall ske inom ramen för skogslagen. Det är oerhört viktigt att så också sker i praktiken. Det får inte bli så att naturvårdslagen sätts som överrock på skogslagen. Vi får en ohållbar situation i skogen om skogsägaren skall vara beroende av såväl skogsvårdsmyndigheterna som miljömyndigheterna för att få vidta åtgärder.

I skyddade områden är situationen en annan, men när det gäller det traditionella skogsbruket, så måste det räcka till med insyn från skogsvårdsmyndigheternas sida. Utbildning och fortbildning av personalen måste inriktas så att den också klarar av frågorna kring mångfalden i skogsbruket.

Puhemies! Käsittelyssä oleva ehdotus on laadittu siten, että niin puuntuotanto kuin metsäluonnonsuojelu tapahtuu metsälain puitteissa. On äärimmäisen tärkeää, että näin tapahtuu myös käytännössä. Tilanne ei saa muodostua sellaiseksi, että luonnonsuojelulaista tulee metsälain päällystakki. Metsätilanteemme käy kestämättömäksi, jos metsänomistaja on riippuvainen sekä metsänhoito- että luonnonsuojeluviranomaisista toimenpiteisiin ryhtyessä. Suojelualueilla tilanne on toinen, mutta perinteisen metsätalouden osalta metsähoitoviranomaisten valvonta on riittävä. Henkilöstön koulutus ja jatkokoulutus on suunnattava siten, että siinä otetaan huomioon myös metsän monimuotoisuuteen liittyvät asiat.

Talman! Jag hoppas att skogslagen får en saklig behandling i riksdagen. Jag hoppas att vi inte får en konstant konflikt mellan virkesproduktion och mångfald. Jag hoppas att vi också med den nya lagen skall kunna fortsätta med ett aktivt skogsbruk som beaktar naturens villkor.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva lainsäädäntö monella tavalla vaikuttaa suomalaisen elämänmenon, ympäristön, ihmisten toimeentulon perusasioihin. Esimieheni oikeusministeriössä, Antti Kivivuori, sanoi kerran, ja tämän olen painanut visusti mieleeni, että ilman metsiä ja metsätaloutta Suomella ei olisi kansantaloutta. Yksityismetsien muodostumisesta tähän maahan juridisesti ja hallinnollisesti ei ole kymmentäkään sukupolvea, nehän tulivat isonjaon tuloksena. Tiedetään, että tänä päivänä seitsemän veljestä Juhanista Eeroon olisivat todella varakkaita miehiä, metsänomistajia.

Niin kuin täällä on myös todettu, jo yli 100 vuotta sitten, oikeastaan vajaa 100 vuotta siitä, kun yksityismetsät olivat muodostuneet, säädettiin laki, jolla kiellettiin metsää hävittämästä. Tuo lainsäädäntö uudistettiin vuonna 1927 vieläkin voimassa olevaksi yksityismetsälaiksi. Väinö Tannerin sosialidemokraattisen vähemmistöhallituksen toimesta laki säädettiin eduskunnassa, ei tosin tässä talossa, vasemmiston ja oikeiston äänin lähinnä maalaisliiton ollessa lainsäädäntöön kriittinen. Tässä lainsäädännössä, joka siis perimmältään on vieläkin voimassa, metsän hävittämisen ja tuhoamisen kielto perustuu hyvin voimakkaasti taloudelliselle ajattelulle. Puutavaraa pitää olla, jotta ihmisillä on metsän kaatamisesta ja puunjalostusteollisuudesta työtä ja jotta vientiherroilla on jotain, mitä myydä ulkomaille.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä, jota nyt ollaan lähettämässä valiokuntaan, edelleen metsän hävittämisen kielto on keskeinen tavoite. Mutta enää kysymys ei ole yksinomaan taloudellisista arvoista, vaan lain tavoitteissa lisääntynyt ympäristötietoisuus, lisääntynyt tieto siitä, miten monella tavalla suomalaisten ja koko maailmankin ihmisten elämän edellytykset liittyvät metsäluontoon ja sen monimuotoisuuden säilymiseen, on saanut ilmaisunsa. Lain tarkoituksena on edistää metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä siten, että metsät antavat kestävästi hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus säilytetään. Tämä on lain tarkoituspykälä, jota täällä on jo aikaisemminkin siteerattu.

On syytä todellakin painottaa sitä, että tavoitteita on nyt enemmän kuin mitä on 110 vuoteen metsälainsäädännössä ja metsien käsittelyssä lakiin kirjoitettu. Voi olla, että jatkossakin joudumme näkemään ongelmia siitä, että yhtäältä metsiltä edellytetään taloudellista tuottoa ja toisaalta niiden monimuotoisuus, biologinen elinvoima on säilytettävä. Yhdyn niihin puhujiin, jotka pitävät tätä kuitenkin merkittävänä edistysaskeleena myös ympäristönäkökohtien kannalta, koska nyt laki asettaa nämä tavoitteet yhdenvertaisesti toteutettaviksi.

Metsälainsäädäntö on siinäkin mielessä erikoista suomalaista lainsäädäntöä, että siinä yksityisen omistajan omaisuuden, hänen oman omai-

suutensa käytölle asetetaan hyvin ankaria rajoituksia. Niin kuin täällä on todettu, lainsäädännöllä voidaan jopa kieltää menemästä metsään. Metsän rauhoittamisestahan käytetään yleisesti nimitystä metsän lukkoon paneminen. Tavallaan tämä sama ajattelu, kun se uudessakin lainsäädännössä on, sisältää ristiriidan yhtäältä omistusoikeuden, omistajan rajattoman käyttövallan, ja vastuun ympäristöstä kesken. Perusoikeusuudistuksessa, joka tuli voimaan viime elokuussa, vahvistettiin omaisuuden suoja sellaisena, kuin se vanhastaan meillä on ollut, mutta tuotiin uutena säännöksenä kaikkien vastuu ympäristöstä ja sen monimuotoisuudesta luonnosta. Näiden säännösten turvin voidaan oikeastaan ymmärtää tämän laatuinen lainsäädäntö, joka muita maanomistajia kohtaan ei tulisi kuuloonkaan, mutta kun kysymys on arvokkaasta luonnosta ja toisaalta taloudellisista arvoista, niin voidaan tämä ymmärtää.

Arvoisa puhemies! Perinteisesti meillä on ollut metsän hakkuussa kaksi tapaa. Metsäterminologiahan on jossain määrin epäkieltä. Metsän uudistaminen on aukon tekemistä, metsän panemista matalaksi, ja se säilyy yhtenä vaihtoehtona tosin kaikkine niine rajoituksineen, joita tässä keskustelussakin on tuotu esiin. Kasvatushakkuu on sitten puu puulta ottamista.

On syytä todeta, että laissa on myös myös kolmas hakkuutapa tuotu metsätalouteen. Jos hakkuukohteella on metsän monimuotoisuuden säilyttämisen, maiseman tai metsän monikäytön kannalta erityistä merkitystä, hakkuu voidaan tehdä kohteen erityisluonteen edellyttämällä tavalla. Mielestäni ei ole aivan liioiteltua väittää, että meillä on nyt kolmenlaista hakkuutapaa. Se on mielestäni erittäin hyvä asia nimenomaan metsäluonnon kannalta. Tätä vielä tukee se, että rahoituksen painopiste, sen taloudellisen tuen saamisen painopiste, joka yksityisellä metsänomistajalla on, siirtyy selvästi juuri ympäristösyistä tapahtuvaan metsän hienovaraisempaan ja taloudellisesti vähemmän tuottavaan käyttämiseen. Tietyssä mielessä voidaan sanoa, että varsin mittava, aikanaan satojen miljoonien vuosittainen metsänparannustuki on ollut kompensaatiota sille, että yksityisen metsänomistajan mahdollisuudet mieleisellään tavalla käsitellä metsiä ovat rajoitetut. Nyt tämän tuen, joka tosin on määrältään aleneva, keskeinen käyttöalue tulee olemaan nimenomaan ympäristöperusteiset toimenpiteet.

Lainsäädännössä ei ole enää perinteistä metsän hävittämisen kieltoa. Kun katsotaan, minkälaisia seuraamuksia lainvastaisesta metsän käsittelystä, tietysti ennen kaikkea metsänhakkuusta tai metsänuudistuksen laiminlyönnistä on, nähdään, että itse asiassa tuo kielto on entisestään voimistunut. Sen sijaan, että nyt viranomainen voisi panna metsään lukkoon, rauhoittaa sen, lainvastaisella metsän käsittelyllä saatu hyöty voidaan tuomita menetetyksi. Juristina tiedän, että mikään ei varmaankaan tehokkaammin pure siihen, joka miettii, yrittäisikö vähän ylittää lain salliman tai hyväksymän toimenpiteen, kuin se, että tietää, että siitä ympäristönvalvonnan kautta seuraa, että sekin vähä hyöty, mikä on saatu, menee valtiolle käytettäväksi kaikkiin niihin hyviin tarkoituksiin, joihin valtio rahaa pystyy käyttämään.

Arvoisa puhemies! Olen itse osallistunut lain valmisteluun komiteavaiheessa. Jätin yhdessä ympäristöjärjestöjen edustajien ja ympäristöministeriön edustajan kanssa tähän eriävän mielipiteen. Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että mietintöön jätettiin eriäviä mielipiteitä, jotka kohdistuvat mietinnön eri yksityiskohtiin. Näin voidaan ehkä luonnehtia. Tässä eriävässä mielipiteessä oli tietysti hyvin merkittäviä ympäristöllisiä painotuksia. Jatkovalmistelussa, varsinkin kun hallitus hyvin viisaasti kiinnitti yhteen sekä luonnonsuojelulainsäädännön että metsälainsäädännön valmistelun niiden monien ristikkäisten säännösten johdosta, kehitystä on tapahtunut siinä määrin, että minusta vihreä eduskuntaryhmä voi vilpittömästi tukea lainsäädännön voimaansaattamista ja käsittelyä eduskunnassa yhdessä luonnonsuojelulain kanssa.

Valiokuntakäsittelyssä tietysti kannattaa vielä kerran tarkistaa se, että meidän metsälainsäädäntömme ei ole huonompi kuin, mikä ruotsalaisilla on. Tässä puhun kansallisesti hyvin itsekkäistä näkökohdista. Meillä ei ole viennin kilpailusyiden takia varaa päästää ruotsalaisia kehumaan meitä ympäristön kannalta paremmalla metsälailla. Valmistelussa tämä näkökohta on myös pyritty pitämään mielessä, mutta se on vielä kerran syytä varmistaa.

Arvoisa puhemies! Nyt ollaan saamassa lainsäädännölliset edellytykset uudentyyppiselle metsien käsittelylle. Yhdyn myös niihin puheenvuoroihin, joissa on painotettu, että jo nyt on tapahtunut muutaman viime vuoden aikana hyvin merkittävä muutos. Tämä lainsäädäntö tukee tätä muutosta. Se, mitä metsissä loppujen lopuksi tapahtuu, mitä hyvää siellä tapahtuu, kuinka hyvin voidaan taata metsien monimuotoisuuden tavoitteen toteutuminen, on viime kä-

dessä kuitenkin niiden ihmisten ammattitaidon ja ammattietiikan varassa, jotka metsätalouden piirissä työskentelevät, niiden, jotka katsovat, mitkä puut kaadetaan, mitkä jätetään. Tässä suhteessa toivon, että tämä laki antaa juuri näille uusille, mielestäni hyvin ympäristötietoisille metsäalan ammattilaisille vahvan selkänojan uudistaa todellisuutta metsien käsittelyssä.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Nyt lähetekeskustelussa olevan metsälain pohjatyön teki mielestäni erittäin hyvin metsälakityöryhmä, joka pyrki pitkässä käsittelyssään hiomaan yhteen luonnonsuojelun ja taloudellisen metsienkäytön yhteensovittamisen. Tällä metsälailla edistetään metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä nykyistä yksityismetsälakia monipuolisemmin. Tämä koskee kaikkia talousmetsiä, nykyisestä käytännöstä poiketen myös metsähallituksen hallinnassa olevia metsiä. Metsänhakkuun ja uudistamisen osalta voidaan todeta, että se säilyy pääperiaatteiltaan sellaisena, että voimme uskoa, että metsien uudistuminen tälläkin lainsäädännöllä turvataan.

Metsälailla määritellään maanomistajia koskevien metsien hoidon vähimmäisvelvoitteet ja käytön vähimmäisrajoitteet. Uutta tässä on juuri se, että lain avulla pyritään biologisen monimuotoisuuden huomioon ottamiseen ja elinympäristön säilyttämiseen. Voidaan sanoa, että tällä on hyvin vahva yhteys luonnonsuojelulakiin. Laissa on määritelty ne tulevan luonnonsuojelulain kohdat, joita metsän hoitamisessa ja käyttämisessä on noudatettava metsälain säännösten lisäksi. Varmasti tämä käytännön toteuttaminen, yhteensovittaminen, on hyvin paljon kiinni siitä, minkälainen käytäntö tässä tulee muodostumaan.

Tähän lakiin liittyy kestävän metsätalouden rahoituslaki ja sen lain mukaista valtion tukea, lainaa, voidaan osoittaa suunnilleen samoihin tehtäviin kuin nykyisinkin. Toivon kuitenkin, että budjetissa osoitetaan riittävät määrärahat tähän, että myös metsien taloudellinen ja lisäksi tämän rahoituksen piiriin kuuluva luonnonmukainen metsän hoitohankkeiden tukeminen myös voidaan yhdessä rahoittaa.

Seuraamusjärjestelmästä voisi todeta, että tämä ehkä on askel oikeaan suuntaan, koska entisessä laissa oleva hyvin pitkäaikainen rauhoitusmalli ehkä oli liian jäykkä järjestelmä. Tässä laissa todetaan, että rauhoitusta voidaan käyttää lyhytaikaisena keinona ja että pääasiallinen seuraamusjärjestelmä on rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä.

Itseäni käytännön metsänomistajana on jäänyt askarruttamaan viiden vuoden uudistamisaika, jonka kuluessa uudistamistoimenpiteisiin on ryhdyttävä. Siinä alueet, jotka ovat hyvin pahoja heinittymään, ovat jo hyvin pitkälle siinä kunnossa, että uudistaminen, jos se on jäänyt viiden vuoden päähän eikä luontaista uudistamista tapahdu, tulee hyvin kalliiksi. Jos omistajana on niin sanottu grynderimetsänomistaja, koska maanostolupajärjestelmä on eteläisestä ja läntisestä Suomesta poistunut, voi olla, että tuo uudistaminen on huomattavasti kalliimpaa kuin mikä metsän arvo uudistamisen jälkeen on. Tässä tapauksessa saattaa tulla ongelmia. Näen kuitenkin, että viiden vuoden aikajakso on siinä mielessä tarpeellinen, että todella luontaisen uudistumisen toteutumista ei oikeastaan voida näin lyhyellä aikajaksolla selkeästi todeta.

Uskon, että valiokuntakäsittelyssä näitä muutamia kohtia varmasti vielä hieman hiotaan ja tästä löytyy sitten malli, jonka voimme yhteisesti hyväksyä metsälaiksi, joka turvaa sekä taloudellisen metsänkäytön että luonnonsuojelun vaatimukset.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tiusanen sai minut innostumaan tänne puhujakorokkeelle, mutta näköjään ed. Tiusanen ei ole paikalla tällä hetkellä. Hän puhui hiilivarannosta, mikä on pystyttävä sitomaan. Sehän tavallaan kytkeytyy osaltaan metsälainsäädäntöön, metsien käsittelyyn ja siihen, millainen puusto meillä Suomessa kokonaisuutena on. Entisenä metsämiehenä ja ajattelijana voin todeta sen, että mitä nuorempi metsä, sitä paremmin se sitoo hiiltä. Siinä mielessä mitä suuremmat vanhojen metsien alueet, sitä huonompi sitomiskyky on. Jostakin väliltä tulisi löytää raja, millä tämäkin systeemi pidetään kestävän kehityksen uralla.

Tämä on vähän saman tyyppinen kuin luonnonsuojelulaki jota edellisenä käsiteltiin. Tässä on tehty saman tyyppisiä virheitä menneiden vuosien osalta, ja tässäkin on myönteisenä seikkana todettava kokonaisuudessaan suomalaisessa metsäpolitiikassa, että tällä hetkellä virheistä on otettu opiksi. Enää sellaisia maahanhakkuita kuin aikanaan tehtiin koivujen ja monien muiden lajien osalta nyt ei siinä mitassa harrasteta. Onneksi sekametsäajattelu, monimuotoisuusajattelu on sisällä tässä laissa. Toivon mukaan se toteutuu myös käytännön elämässä sillä tavalla, että myös metsänomistajat voivat harrastaa sem-

moista ajattelua, että jos haluaa kasvattaa vaikka leppää huonekalupuuksi, niin antaa kasvattaa. Mutta se ei tarkoita sitä, että metsät jätetään ryteiköiksi, elikkä joku järkihän tässä pitää olla.

Tähän liittyy oleellisesti se kysymys, kun aikaisemmin keskusteltiin ja hyväksyttiin laki metsäkeskuksista ja nyt on kuulunut huhuja siitä, että nyt näissä metsäkeskuksissa ollaan vähentämässä porukkaa, joka hoitaa valvontatyötä, vaikka silloin metsäkeskuksia koskevan lain yhteydessä todettiin, että itse suorittava porras ei ainakaan hyvin rajusti joutuisi näiden vähennysten kohteeksi, vaan enemmänkin esikuntaporrasta vähennettäisiin. Lakihan nimittäin lähtee siitä, että tässä kuitenkin hyvin paljon jää erilaisia tehtäviä metsäkeskukselle. Se tarkoittaa, että tässä uudistaminen pitää toteuttaa määrätyssä ajassa, mikä taas tarkoittaa valvontaa, jonka suorittavat metsäkeskukset. Hakkuuilmoitukset on tehtävä, valvonta siitä, miten se toteutuu. Myös rahoituksen osalta on omat säännöksensä. Opastus, informaatio, neuvonta, siinä on paljon työtä metsäkeskuksille, ja samaten käsittelykieltojen valvontaa.

Siinä mielessä tuntuu, että tämä ei ainakaan vähennä metsäkeskusten työmäärää aikaisemmasta ja on siinä mielessä huolestuttava seikka, jos pitävät paikkansa ne huhut, joita ympäri Suomea on kuulunut nyt henkilöstön vähentämistarpeesta. Se voi johtaa siihen, että itse asiassa meillä on hyvä metsälaki mutta valvonta ei toimikaan. Siihen toivoisin jatkossa, vaikka se ei suoraan tähän rahoituksellisesti liity, se kuuluu muihin yhteyksiin, hallituksen talousarvion yhteydessä varaavan riittävät voimavarat, että metsäkeskukset voisivat valvoa ja hoitaa kaikki ne tehtävät, joita tähän metsälain pakettiin kuuluu.

Ihan lyhyesti lopuksi voisi todeta, että sellainen ajatus kokonaisuutena pitäisi meidän oppia Suomessa ottamaan opiksi, että kaikkia Suomen metsiä hoidetaan sillä tavalla, että siinä ei olisi sanomiselle sijaa keskieurooppalaisilla asiakkailla, jotka ostavat meidän puunjalostustuotteitamme. Tämä tarkoittaa, että kaikki talousmetsät, niin kuin tässä henki lähteekin tavallaan siitä, ovat kestävän kehityksen periaatteella hoidettuja, siellä katsotaan se monimuotoisuus, jolloin me suomalaisina tulemme jatkossakin pärjäämään omien tuotteittemme myynnin osalta ja toivon mukaan sellaisia mielenosoituksia, kuin viikko sitten tapahtui, ei tulisi. Ne vain vahingoittavat tätä asiaa, jota mekin parhaalla tahdollamme olemme yrittäneet puida tässä salissa ja tietysti valiokunnassa jatkossa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Lahtela puhui lepästä. Lepästä täytyy sanoa, että se ei olekaan mikään roskapuu. Se on hyvä puu eikä kasva huonossa maastossa, ja kaiken lisäksi sillä on erinomaisen lannoittava vaikutus vielä metsämaastoon. Sehän kerää ilmasta typpeä, joten se on aivan parhaita puita meillä.

Mitä tulee, rouva puhemies, metsälakiin, minäkin omistan vähän metsää ja olen vanha metsätyömies, ja minua tämä laki tietysti kiinnostaa mutta en ole siihen ehtinyt kovin syvästi tutustua. Totean kuitenkin, että se on erinomaisen hyvä laki. Kun siitä vielä vähän valiokunnassa hiotaan joitakin kulmakohtia, käypä laki tästä tulee. Erityisesti metsän uudistamisessa pidän tärkeänä sitä, että luontaisen uudistamisen mahdollisuus on korostetusti esillä.

Aikaisemmin viime vuosien ja vuosikymmenien aikana metsään ns. aukkoon istutettiin vain tiettyä puuta metsänhoitoyhdistyksen määräyksellä, vaikka se ei siinä sitten kasvanutkaan vaan kuoli pois ja sinne tuli luontaisen kasvun kautta sitä puustoa, jonka siemen oli sinne vuosikymmenien aikana pudonnut. Nyt tämä asia on huomioitu ja annetaan metsän luontaisen uudistumisen ja muokkauksen kautta mahdollisuus kasvaa ilman istutusta.

Rauhoittamisen ja metsähuijareiden osalta on tietysti parempi rangaistus- ja menettämisseuraaminen. Nykyisinhän yhdessä kahdessa yössä lyödään metsä matalaksi. Siinä eivät rauhoittamiset auta, mutta jos annetaan kunnon rapsut ja viedään mersut ja on valtiolle menettämisseuraamus, se on paljon parempi kuin nuo rauhoitussysteemit.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Nyt valiokuntaan lähtevä uusi metsälaki sekä laki kestävän metsätalouden rahoituksesta ja myös rikoslain 48 luvun erään momentin muutos on todella niputettu, niin kuin täällä olemme kuulleet, luonnonsuojelulain uudistamiseen. Näillä lakiesityksillä on kieltämättä asiallisia yhteyksiä, mutta niillä on myös ehkä — näin rohkenee todeta, kun poliittisessa järjestelmässä ollaan — poliittisia tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiakin, ja sehän voitaneen sallia. Joka tapauksessa tämä lainsäädäntö on kokonaisuudessaan sekä kansallisesti että kansainvälisesti meille erittäin tärkeä.

Tässä lainsäädäntöesityksessä ei sinänsä ole olennaisesti sellaista uutta, jota jo nykyisin ei toteutettaisi hyvässä metsänhoidossa. Metsälaissa on todella keskeinen tavoite turvata luonnon

monimuotoisuus. Kaikessa toiminnassahan ja erityisesti metsätaloudessa on otettava huomioon se, mitä ihminen metsissä tekee. Tutkimukset osoittavat selkeästi, että metsänomistajat haluavat myös suojella pääsääntöisesti metsäluontoa. Toki poikkeuksia sieltäkin saattaa löytyä. He ovat myös taloudellisesti valmiita panostamaan tähän toimintaan.

Arvoisa puhemies! Yksityismetsälain hengessä uusi metsälakiesitys kieltää myös metsien hävittämisen, mikä täällä on jo useaan kertaan todettu. Hakatun metsän tilalle on pantava alulle uusi metsä. Kasvatushakkuiden jäljiltä metsä ei saa jäädä liian harvaksi, eikä keskenkasvuista metsää saa hakata paljaaksi. Uudistamista voisi kuitenkin aikaistaa, jos puuston laatu esimerkiksi on hyvin huono. Uuden metsän perustamistyöt on tehtävä viiden vuoden kuluessa hakkuusta, kuten täällä on tätä asiaa myös käsitelty.

Metsälain perusteluissa painotetaan neuvonnan, kannustuksen ja yleisen edistämisen tärkeyttä lain päämääriin pääsemisessä. Lain 15 §:ssä esitetään säädettäväksi viranomaiselle neuvotteluvelvoite. Metsäkeskuksen on pyrittävä saamaan lain edellyttämä muutos metsän käsittelyssä aikaan omistajan kanssa neuvotellen. Mielestäni tämä on hyvä asia. Myös luontainen uudistaminen on tarkoitus ottaa aiempaa tehokkaampaan valvontaan.

Arvoisa puhemies! Kestävän metsätalouden rahoituslaissa säilyy velvoite laatia suunnitelma myös ennen sen aloittamista. Suunnittelukustannusten kasvua hillitsee lain perustelujen mukaan kuitenkin se, että jatkossa on tavoite päästä hankekohtaisista suunnitelmista maanomistajakohtaisiin, useiden vuosien ja useiden työlajien toimintasuunnitteluun eli puuntuottaja voisi tilata metsänhoitoyhdistykseltä metsäänsä peruskunnostuspaketin esimerkiksi taimikon hoidon, nuoren metsän hoidon ja terveyslannoituksen tarpeessa oleville kohteille. Rahoitus myönnettäisiin jatkossa suoraan metsänomistajalle, joka voisi kilpailuttaa hankkeen toteutuksen eri urakoitsijoilla. Tähänkin täällä jo aiemmin puututtiin. Rahoituslain vyöhykkeet ja niiden avustusprosentit määräytyvät myöhemmin annettavassa asetuksessa. Myös nuoren metsän hoitoon olisi mahdollista saada työllisyysavustusta enintään 80 prosenttia hankkeen kustannuksista. Energiapuuta voitaisiin myös korjata kuutiometrikohtaisen avustuksen tuella.

Rahat näihin työllisyyskohteisiin saataisiin työministeriön kautta. Rahoituslain perusteluosassa todetaan, että metsäverotuksen uudistamisen jälkeen rahallinen tuki on ainoa keino kannustaa metsänomistajia kansantalouden kannalta tärkeisiin pitkäjännitteisiin metsätöihin. Niiden tuki tulisikin säilyttää vähintään nykyisellä metsänparannuksen rahoituksen tasolla, kuten myös lain perusteluissa todetaan.

Arvoisa puhemies! Nyt valiokuntaan menevät metsälakiesitykset ovat todellakin huolella valmisteltuja. Käytännössä nykyinen kestävä metsänhoito ei muutu. Toivottavasti byrokratia kevenee, kuten maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtaja myös puheenvuorossaan totesi. Toivottavasti myös uusi lainsäädäntö edistää suomalaista metsätaloutta ja kestävää metsän hoitoa. Puu on todella meidän kansallisvarallisuuttamme, ja sen kaikinpuolisen edistämisen tulee olla myös lainsäädännön keskeinen perustavoite.

Uusi lainsäädäntöhän koskee lähes kaikkia talousmetsiä riippumatta siitä, kuka metsät omistaa. Toivottavasti uudella lainsäädännöllä valtio kannustaa metsänomistajaa myös vapaaehtoiseen työhön luonnon monimuotoisuuden hyväksi. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että metsäntutkimuksella olisi riittävästi voimavaroja, joilla voidaan selvittää, mikä on luonnon kannalta oleellista. Toisaalta on välttämätöntä, että uusilla metsäkeskuksilla on riittävästi voimavaroja antamaan neuvontaa metsänomistajalle ja kartoittamaan avainbiotooppeja. Tähänhän ed. Lahtelakin edellä puuttui. Meillä ei ole varaa tuhota arvokkaita luontokohteita ennen kaikkea tiedon puutteen takia.

Ed. Taina merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Eräs seikka, jota olen katsellut laista: nimittäin maa-aineslaissa on myös metsänistutusvelvollisuus. En ole havainnut, että laissa olisi mitään viittausta tähän lakiin, että myös siellä noudatettaisiin tällaisia sääntöjä kuin laissa on olemassa. Yleensä taimituksesta on vain maininta soranotto- tai maansiirtoluvassa ja siinä sanotaan, että istutus täytyy suorittaa. Se sitten tapahtuukin monta kertaa metsähoitoyhdistyksen tai vastaavan kautta, mutta se tapahtuu useasti myös niin nopeasti, että luonto ei ole vielä kerinnyt tasoittaa pohjia, että se epäonnistuu. Olisin suonut, että tässä olisi ollut jonkinlainen viittaus tähän, vai tulleeko sitten maa-aineslakiin korjaus.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! On oikeastaan hyvä asia, että lähetekeskustelussa tulee sen laatuisia näkökohtia esille kuin ed. Pehkonen juuri toi. Tuskin kukaan on valmisteluvaiheessa edes tullut ajatelleeksikaan, että tämän laatuiset näkökohdat voisi ottaa tässä huomioon. Asia on sillä tavalla hoidettavissa, että kun asia on valiokunnassa, kehotamme hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin asian hoitamiseksi. Se hoitaantuu sitä kautta varmasti kuntoon.

Ed. K a l l i : Arvoisa puhemies! Pari havaintoa. Tietenkin pitää muistaa, että hyvän metsänhoidon taso turvataan metsätalouden kannattavuudella. Jos metsän omistaminen on kannattavaa, se luo osaltaan edellytyksen metsän omistajalle pitää yllä hyvää metsänhoitoa.

Esille on noussut viiden vuoden määräaika metsän uudistamiseen. Tietenkin tämä viisi vuotta pitää ymmärtää niin, että jo aiemminkin, jopa kahden vuoden kuluttua, metsäkeskuksen edistämistoimissa tai metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilön toimesta on syytä yllyttää metsänomistajaa uudistamaan metsänsä aiemmin, jos siihen vain muuten on olemassa edellytyksiä.

Ed. Lahtelalle: Lepikoiden osalta uuttahan tässä on se, että jos määräajassa on synnytetty tai syntynyt uusi taimikko ja uuden taimikon päälle on syntymässä lepikko tai pajukko, nyt syntyy velvoite metsänomistajalle hakata pajukko tai lepikko pois, jotta voidaan turvata uudelle syntyneelle taimikolle elintila ja tulevaisuus.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Lepikko kuusitaimikon päällä on välttämätön, ei sitä nyt niin vain, metsämies ja kansanedustaja Kalli, hakata. Se on välttämätön aika pitkään samoin kuin koivikko kuusen päällä, jos on kuusitaimikosta kysymys, sehän on välttämätön suoja.

Mitä tulee tähän viiteen vuoteen, piti aikaisemmin siitä mainita. Olen hiljattain ollut tilanteessa, että kolmessa vuodessa jouduin uudistamaan metsää. Minä sanoisin, että viisi vuotta on turhan pitkä aika. Kolmessa vuodessa tapahtuvat maastossa ne oleelliset asiat, joita metsittäminen edellyttää. Kolme vuotta riittää, kun on lumi päällä ja tuolla tavalla, viisi vuotta on turhan pitkä aika. Pitäisi olla vähän kuin rakennusluvan kanssa, että kolmessa vuodessa mutta erityisistä syistä ja anomuksesta saa kaksi vuotta lisäaikaa, niin voisi jotenkin ajatella. Mutta viisi vuotta on aika lailla ikimuistoinen aika, jos viisi vuottakin on metsää ja sitten vasta aletaan sitä muokata ja istuttaa. Tätä kannattaisi valiokunnassa vähän miettiä. Mutta ei leppiä saa pois kaataa kuusien päältä. (Eduskunnasta: Männikön päältä!) — No, sovitaan niin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Lyhyesti vain. Ed. Kalli totesi, että lepät pitää hakata pois. Minä olen sitä mieltä, että jos on hyvälajista leppää, sen pitää antaa kasvaa ja sahataan laudaksi ja tehdään paneelia siitä, se on komeaa paneelia, tehdään huonekaluja siitä, mitä hyvänsä puutuotteita. Sen ajattelun tässä pitää mennä läpi, ei sen vanhan ajatuksen, että tehdään vain yhtä lajia, kun kuusien päällä on lepikko, sehän pitää hakata pois, vaan sehän pitää olla sekametsä ja siinä saa kasvaa leppää ja pihlajaa. Mutta pajut voi laittaa ketoon, siinä en pane hanttiin.

Ed. K a l l i : Arvoisa puhemies! Ihan viimeinen puheenvuoro. Uuttahan tässä on se, että nyt lepikot ja pajukot ovat saaneet kasvaa ja muodostettu taimikko on tukahtunut ja tällä tavalla hoitotyöt ovat jääneet tekemättä. Nyt syntyy velvoite. Pohjois-Karjalassakin metsäkeskuksen viranomainen tulee mahdollisesti ed. Lahtelan ja muiden mahdollisesti omistamiin metsiin ulottamaan tämän velvoitteen. Ellei lepikoita tai pajukoita hoideta taimikon päältä pois, siitä syntyy seuraamuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

20) Hallituksen esitys laiksi Venäjän Federaation kanssa yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niiden seurausten torjumiseksi tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 52/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys laiksi Viron kanssa yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta onnettomuustapauksissa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 53/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

22) Hallituksen esitys laeiksi sijoitusrahastolain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys 59/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

23) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle

Hallituksen esitys 60/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

24) Hallituksen esitys laeiksi maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain ja yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 64/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

25) Hallituksen esitys laiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta

Hallituksen esitys 69/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

26) Lakialoite laiksi teletoimintalain 10 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 16/1996 vp (Päivi Räsänen /skl ym.)

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R ä s ä n e n: Arvoisa rouva puhemies! Sain jonkinlaisen tuntuman eroottisten puhelinpalvelujen eräästä haittapuolesta joutuessani vuosi sitten, heti eduskuntaan tuloni jälkeen pedofiilien kirjeuhkailun kohteeksi. Olin ottanut eräissä yhteyksissä kantaa lapsipornon hallussapidon kieltämiseksi, niin kuin monet muutkin täällä istuvista kansanedustajista, mutta sen jälkeen aloin saada pedofiileiltä postia. Näissä kirjeissä kehuskeltiin sitä, miten lapsipornoa on saatavilla puhelinlinjojen kautta lähinnä kahdenkeskisillä seuranhakulinjoilla, joissa kirjeiden mukaan jopa alle kymmenvuotiaat tytöt kohtaavat näiden henkilöiden kanssa.

Eroottisten puhelinpalvelujen tarjonnan havaittiin pian toiminnan käynnistymisen jälkeen aiheuttavan kuluttajien kannalta eräitä ongelmallisia tilanteita. Jotkut ovat närkästyneitä siitä, että telelaitos on puhelinliittymän haltijalta suostumusta pyytämättä laajentanut käytössä olevaa palveluvalikoimaa seksilinjojen tapaisiin erityispalveluihin, joita liittymän haltija ei missään vaiheessa ole halunnut käyttöönsä. Myös näiden palvelujen näyttävä markkinointi sanomalehdissä on herättänyt kielteistä huomiota. Liikenneministeriön mukaan noin 35—45 prosenttia kaikista maksullisista puhelinpalveluista on luonteeltaan sellaisia, että niitä voidaan pitää yhteiskunnallisesti arveluttavina tai jopa tuomittavina.

Eroottisia puhelinpalveluita on periaatteessa kahta tyyppiä. Toisaalta seksuaalissävyisiä nauhoitteita ja henkilökohtaiseen kontaktiin perustuvia live-palveluja. Nämä henkilökohtaiset keskustelupalvelut, one-to-one-linjat, ovat kohtauspaikkoja, joihin miehet yleensä soittavat palvelumaksulla ja naiset paikallispuhelun hinnalla, aikaisemmin ilmaiseksi. Kaiken kaikkiaan eroottisten puhelinpalvelujen käyttäjät ovat pääosin miehiä ja palvelujen suorittajat taas pääosin naisia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta onkin kiinnittänyt huomiota tämän toiminnan epäsuotuisiin vaikutuksiin sukupuolten välisen tasa-arvon edistymisen kannalta.

Soittamisen helppoutta on pidetty ongelmallisena erityisesti siksi, että kaikki lisäarvopalvelut eivät luonteeltaan sovellu lapsille. Suurin osa kasvattajista pyrkii suojaamaan lapsiaan kaupallisen seksin edustamilta ihmissuhdeasenteilta. Jos ajatellaan pornografista materiaalia, niin sen ostajan ikää pystytään esimerkiksi videoiden tai lehtien myynnin osalta valvomaan, mutta puhelinpalveluiden käytössä ei kontrollia ole. Osa seuranhakulinjoistahan perustuu puheluiden automaattiseen yhdistämiseen, jolloin minkäänlaista soittajien ikään kohdistuvaa kontrollimahdollisuutta ei ole. Viranomaisten tietoon on tul-

lut tapauksia, joissa lapset ovat onnistuneet pääsemään näille linjoille myös silloin, kun puhelujen yhdistäminen ei tapahdu automaattisesti, vaan siellä on joku ihminen yhdistämässä.

Lastensuojelunäkökulma edellyttäisi mielestäni tehokkaampaa valvontaa, koska näitä kohtauspaikkoja käyttävät nimenomaan sellaisetkin henkilöt, jotka haluavat solmia kontakteja lapsiin. Julkisuudessa on käsitelty tapausta, jossa helsinkiläinen pikkutyttö joutui raiskatuksi sovittuaan tapaamisesta keskustelulinjalle soittaneen pedofiilin kanssa. Neljä tällaista tapausta on joutunut oikeuteen, joista kolmessa on seurannut vankeustuomio.

Puhelinliittymän omistajat ovat silloin tällöin valittaneet yllättävistä ja kohtuuttomista puhelinlaskuista. Joissakin tapauksissa soittaja on myöhemmin löytynyt perheen piiristä, useimmiten perheen alaikäisistä lapsista. Palvelunumeroihin on kuitenkin joskus soiteltu myös työpaikoilta tai muuten sellaisista puhelimista, joista soitettaessa lasku ei ole tullut soittajan maksettavaksi. Eräät tapaukset ovat jääneet vaille tarkkaa selvyyttä ja laskutuksen kohteeksi joutuneet pitävät kiinni omasta käsityksestään, että joku tai jotkut ulkopuoliset ovat voineet soittaa heidän laskuunsa. Puhelinlaitokset ovat pääsääntöisesti noudattaneet palvelulinjoista aiheutuneiden kustannusten veloittamisessa varsin ankaraa linjaa. Ellei aivan selvää näyttöä ole ollut, on puhelinliittymän omistaja joutunut laskun maksajaksi ja asioita on käsitelty sekä kuluttajavalituslautakunnassa että oikeusistuimissa.

Kontaktipuhelintoiminta mahdollistaa myös paritustoiminnan. Nimenomaiseen sopimukseen perustuva järjestelmä aikuisviihdepalveluissa rajoittaisi merkittävästi puhelinpalvelujen käyttöä prostituutiopalvelujen hankkimisessa. Tietysti vielä oman ongelmaryhmänsä käyttäjäkunnassa muodostavat puhelinpalveluista riippuvaisiksi tulleet miehet. Puhelinliittymään voi nykyisin tilata erillisen ajanviete- ja aikuisviihdepalvelujen eston, mutta se ei kykene riittävän tehokkaasti torjumaan nimenomaan näitä lapsiin ja nuoriin kohdistuvia haittoja. Vain pieni osa puhelinliittymän omistajista hoksaa tilata estojärjestelmän, koska harvat pitävät liittymänsä väärinkäytön mahdollisuutta todellisena.

Lisäarvopalveluiden suuren taloudellisen merkityksen on pelätty myös vaarantavan telelaitosten objektiivisuuden puhelinpalveluiden aiheuttamien haittojen torjunnassa. Alan vuosittainen liikevaihdon kasvu on ollut noin 20—25 prosenttia. Lisäarvopalvelunumeroita on käytössä kaikkiaan noin 3 000 ja alan kokonaisliikevaihdoksi arvioidaan 350 miljoonaa markkaa vuodessa.

Oikeusministeriön asettama seksibisnestoimikunta ehdotti viime syksynä jättämässään loppumietinnössä, että sekä nauhoitetun että livepalveluna annettavan seksuaalisen viihteen lisäksi myös henkilökohtaisten seuranhakulinjojen käyttö olisi mahdollista vain puhelinliittymän haltijan ja telelaitoksen välisellä sopimuksella eli tilaamalla ne erikseen. Oikeusministeriö kannattaa erikseen tilattavien estojen sijaan juuri tätä erillistä sopimusta antamassaan lausunnossa seksibisnestoimikunnalle. Myös kuluttaja-asiamiehen näkemyksen mukaan ajanvietepalvelut ja aikuisviihdepalvelut pitäisi saada käyttöön vain nimenomaisella sopimuksella.

YK:n lapsenoikeuksien komitea antoi tammikuussa tänä vuonna lapsenoikeuksien sopimuksen perusteella Suomelle huomautuksen seksipuhelinpalvelulinjoista. Komitea antoi suosituksen siitä, että sopimusvaltio ryhtyisi kaikkiin asian vaatimiin toimenpiteisiin lasten suojelemiseksi pääsyltä seksipuhelinpalvelulinjoille ja siltä varalta, että pedofiilit käyttäisivät heitä seksuaalisesti hyväkseen näiden puhelinpalvelujen kautta, joihin kenellä tahansa on vapaa pääsy.

Arvoisa puhemies! Näiden seikkojen johdosta mielestäni lainsäädäntöä tulisi muuttaa juuri tämän oikeusministeriön asettaman toimikunnan esittämällä tavalla niin, että linjan saa käyttöönsä vain erikseen tehdyllä kirjallisella sopimuksella. Tämä lakialoite ei sisällä sananvapauden rajoittamista, koska tätä toimintaa ei kiellettäisi, vaan ainoastaan tehtäisiin luvan tai erillisen sopimuksen varaiseksi. Oikeusministeriön tulkinta sananvapauden suhteen on ollut myös tämän suuntainen.

Haluan vielä korostaa sitä, että kaikissa muissa Pohjoismaissa ja monissa muissakin Euroopan maissa on otettu jo käyttöön erilaisia toimenpiteitä torjua eroottisiin puhelinpalveluihin liittyviä haittoja, nimenomaan lapsiin kohdistuvia haittoja sekä näitä yllättäviä puhelinlaskuja. Esimerkiksi Tanskassa on saatu erinomaisia kokemuksia juuri tällaisesta sopimuksen varaiseksi tekemisestä.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ed. Räsänen on nähnyt paljon vaivaa. Tuolla tiedolla melkein väittelisi tohtoriksi tästä asiasta. Myös tämä aloite on hyvin perusteltu ja hyvin laajaalainen. Olen itsekin sen allekirjoittanut. Minä en ole ajatellut asiaa näin laajasti, mutta olen jo

vuosia sitten ensimmäisen kerran täällä eduskunnassa ottanut asiaan kantaa silloisella vanhanaikaisella suullisella kyselytunnilla, sen jälkeen kirjallisella kysymyksellä ja muutoin keskusteluissa.

Minä pidän näitä seksipalveluita ensinnäkin huijauksena, jolla kerätään ihmisiltä rahaa ja siinä valitettavasti monet, niin kuin sanotaan sääliä heille kerätäkseni totean, vähävaraiset eläkeläiset ovat menettäneet markkansa, kun heillä ei ole muuta puuhaa ja tämä sitten tarttuu tällaisten puheluiden kuunteleminen kuin tauti. Joskus itsekin soitin tuollaiseen puhelimeen ja pari minuuttia kuuntelin 9,90 markkaa minuutti ja ajattelin, että nyt tulee oikein huippuhetket tässä asiassa. Sieltä tulikin ilmoitus, että soittakaa uudelleen huomenillalla tähän samaan numeroon, niin minä kerron teille lisää. No, minähän katsoin joutuneeni selvästi huijatuksi, koska minä olin siinä koko rahalla odottanut, että sieltä jotakin saan ja sitten käsketäänkin soittamaan seuraavana iltana uudelleen.

Minä en kyllä soittanut sinne, mutta tein kirjallisen kyselyn, tai suullisen ja ministeri Norrback täällä silloin vastaili. Asiaan ei kuitenkaan ole mitään korjausta tullut, vaikka sitä on moneen kertaan täällä jahkailtu ja epäilen vähän, ettei tule nytkään. Elämän kehitys on tällainen. Mutta kyllä jotakin tarttis tehdä, niin kuin eräs mies sanoi, erityisesti sellaisten ihmisten osalta, joilta rahat tietyllä tavalla sairaalloisuuteen vedoten tämän toiminnan kautta viedään. Siinä mielessä minä olen tämän allekirjoittanut. Kannatan kyllä asian eteenpäin menemistä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. T i u s a n e n: Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva lakialoite on varmasti ihan oikean huolen aikaansaama. Muutama huomio tästä asiasta. Se, että yleensä on tällaisia palveluja, tietysti heijastaa yhteiskunnassa olevaa tyhjyyttä, yksinäisyyttä ja sitä, että ihmiset eivät yleensäkään voi hyvin. Näiden lasten soittaminen — lapset itse soittavat, heillehän ei soiteta, vaan he itse soittavat johonkin — osoittaa myös, että kuuluisa pyhä perhe ei voi hyvin. Isät eivät, äidit eivät jaksa, ja taustalla on monesti yhteiskunnalliset ongelmat: työttömyys, perheiden hajoaminen, väkivalta ja alkoholi.

Ajan henkeen kuuluvat pedofiilit, toinen popasia on homous ja lesbolaisuus ja kolmas erityisesti insestikysymys. Nämä ovat jotenkin tässä ajassa olevaa asiaa. Ne liittyvät sikäli ikään kuin "normaalitilanteeseen", että meillä on aina ollut tiettyjä seksuaalisia vähemmistöjä. Asia problematisoidaan, siihen liitetään vihaa, ongelmaa. Insesti käy syyksi vanhempien tappamiseen, tekosyyksi niin kuin Yhdysvalloissa. Pedofilia on tällainen muoti-ilmiö. Tavallaan me elämme sairasta aikaa, emme tietysti ainutta historian sairasta aikaa, mutta on hyvä huomata, että nämä ovat historian ja tämän hetken sairausilmiöitä.

Ed. T a k k u l a: Arvoisa puhemies! Ajattelin, että en ehkä kahdessa minuutissa tästä selviä, joten aloitan suoraan korokkeelta.

Ed. Räsäsen lakialoite, että puhelinyhtiön kanssa tehtäisiin erillinen sopimus kyseenalaisten viihdepuhelujen välittämisestä, on minusta erittäin hyvä ja kannatettava. Toivon mukaan olen myös itse sen allekirjoittanut. En ihan tarkkaan muista, kun hyviä lakiesityksiä on tullut allekirjoitettua useampia. Mielestäni tässä on todella kysymys erittäin suuresta ja vakavasta asiasta. Nyt täytyisi nähdä kokonaisuus, missä eletään. Olemme käsitelleet lapsipoliittista selontekoa tässä talossa viimeisen vuoden aikana. On puhuttu eri yhteyksissä vanhemmuuden vahvistamisesta ja siitä, että lapsilla on oikeus turvattuun lapsuuteen, ehyeen ja turvattuun elämään.

Nämä suuret periaatteet ja linjat ovat sellaisia, että jos haluamme pitää niistä kiinni, jos haluamme elää niiden hengen mukaisesti muutenkin kuin vain sanoissa ja tällä korokkeella tai tässä salissa, voisinko sanoa, sanoja helistellen, silloin meidän olisi vakavasti mietittävä, millä tavalla voimme antaa sellaisia arvoja, sellaisia ihanteita ja ohjeita meidän lapsillemme ja nuorillemme, että he voisivat varttua ja elää kutakuinkin tasapainoisesti ristiriitaisen ja moniarvoisen yhteiskunnan keskellä. Moniarvoisuudella en tarkoita sitä, että se olisi jollakin tavalla huonoa tai olisin yksiarvoisuuden tai yksisilmäisyyden kannattaja. Moniarvoisuus asettaa kuitenkin meidät sellaisen tilanteen eteen, että on tehtävä valintoja ja muistettava, että vapaus, mikä meillä ihmisillä on, sisältää myös valtavan vastuun.

Kun kysymys on tällaisista eroottissävytteisistä puhelinpalveluista, täytyy sanoa, arvoisa puhemies, että minulla empiiristä evidenssiä ei tähän alueeseen ole eli en ole tällaista linjaa testannut. Mutta asiaa valottavat ne ilmoitukset ja ne käsitykset, mitä olen saanut näistä erilaisten yhteydenottojen kautta, jopa omien oppilaideni kautta. Toimiessani opettajana he kertoivat soit-

taneensa jossakin yhteydessä, kun näistä asioista tuli vähän puhetta. Olen ymmärtänyt, että se ei millään tavalla lapsen ja nuoren kokonaispersoonallisuuden eheytymistä tai kasvua kehittävää puhelutoimintaa ole ollut, vaan mieluummin on ollut ikään kuin taannuttamassa sitä ja hämmentämässä ja monelta osin myös luonnon vastaista.

Mielestäni ed. Räsäsen tekemä aloite on siis erittäin hyvä ja ajankohtainen, ja tämä on yksi niitä aloitteita, joka on itse asiassa helppo toteuttaa. Uskon, että kun meillä on tällainen yhteisvastuuhallitus, joka haluaa kantaa yhteisvastuuta myös yhteiskunnan pienimmistä, turvattomimmista jäsenistä, niin tässä on yksi sellainen valtavan suuri asia, millä voidaan näyttää, että välinpitämättömyyden ilmapiiri ei ole vielä levinnyt tähän saliin eikä sosialidemokraattiseen liikkeeseen, joka on tasa-arvon ja veljeyden ja heikompiosaisen puolesta Forssan kokouksen hengessä tehnyt työtä ja toivon mukaan tekee tänäkin päivänä.

On totta, että liberalistisia arvovirtauksia on täällä ollut. Valitettavasti niitä on kuulunut, ed. Kantalainen, siitä teidän lähipiiristänne, vääränlaisia liberalistisia avauksia. Tiedän, että te olette kyllä moraalisen Suomen lukko niin kuin moni muukin teidän puolueessanne, mutta lähtökohtaisesti on väärä se ajatus, että ikään kuin suvaitsevaisuuden nimissä sallitaan erilaisia asioita. Kysymys kuitenkin on välinpitämättömyydestä. Esimerkiksi alkoholilainsäädännön yhteydessä puhuttiin suvaitsevaisuudesta ja osoitettiin suurta välinpitämättömyyttä. Samoin tässä asiassa minusta on kysymys siitä, että voidaan puhua suvaitsevaisuudesta: Ihmisellä pitää olla mahdollisuus valita, mitä erilaisimpia puheluja jne. ja soittaa ja läähätellä siellä puhelujen mukana.

Kun asiallisesti asiaa katsotaan, niin nuoret ihmiset ja lapset, joita tämä erityisesti koskettaa, eivät pysty tässä suhteessa tekemään valintoja, vaan siinä on nähtävä vanhemmuuden merkitys ja rooli. Sillä tavalla myös yhteiskunta on velvollinen suojelemaan lapsia ja ohjaamaan heitä oikeita arvoja ja ihanteita kohti. Aika aikaa kutakin, ja ajan myötä myös asiat, mitkä liittyvät seksuaalisuuteen jne., varmasti lapsille tulevat selviksi. Toivon, että nekin tulevat esiin oikealla ja terveellä tavalla, eivät tällaisten negaatioiden tai joidenkin vääristymien kautta, koska tätäkin kautta jokaisella ihmisellä pitäisi olla oikeus ehyeen ja turvattuun elämään.

Olemme tehneet päätöksentekijöinä — minun, arvoisa puhemies, on edelleen se kerrattava — paljon virheitä. Niitä teki valitettavasti Esko Ahon hallitus, ja niiden virheiden linjalla on jatkanut myös Paavo Lipposen hallitus, niitä teki Holkerin hallitus jne. Me olemme inhimillisiä ihmisiä. Virheitä on tehty. Tässä on nyt yksi sellainen asia, jossa me voimme pieneltä yksityiskohdalta korjata virheen. Aina kun tällainen paikka tulee, meillä yhteisvastuun hengessä on siinä mahdollisuus. Tämä ei vaadi mitään hallitusohjelman muuttamisia eikä muita. Sen vuoksi näen, että ed. Räsäsen esitys on tältäkin osin erittäin hyvä ja kannatettava.

Mutta näistä virheistä puheen ollen — miksi virheet otin esille — ei tarvitse kaivaa menneitä. Meidän pitää elää tässä hetkessä ja tulevaisuudessa. Kun me ajattelemme niitä virheitä ja kun ajattelemme tätä päivää, suurin virhe on se, jos me hylkäämme meidän lapsemme ja nuoremme, jos me hylkäämme ne, jotka tänä päivänä koko ajan kaikilla asteilla havainnoivat tätä maailmaa, elävät tässä ja nyt. Jos me hylkäämme heidät välinpitämättömästi, jos me hylkäämme heidät emmekä ohjaa heitä, emme anna heille arvoja ja ihanteita kasvaa ehyeen ja turvattuun elämään, se on todella suuri virhe ja tulee näkymään tulevaisuudessa monilla tavoin negatiivisesti tässä yhteiskunnassa. Sen vuoksi olisi kannettava huolta näistä pienimmistä, näistä taimista, jotka elävät ainutkertaista, kutsumuksen arvoista arvokasta elämää.

Arvoisa puhemies! Minä uskon, että me olemme niistä virheistä oppineet ja nähneet sen, että nyt on ihanteiden ja arvojen aika. Jos me emme taloudellista hyvää kovin paljon näinä ankeina aikoina voi tarjota tai ainakaan sitä runsain mitoin kasvattaa muuten, me voimme henkistä arvomaailmaa kuitenkin kohentaa ja sitä henkisen omistajuuden perustaa, mikä on kuitenkin yksi inhimillisen elämän peruslähtökohtia, terveen ja tasapainoisen elämän peruslähtökohtia. Tässä on oiva mahdollisuus meillä nyt näyttää, että kun tänne edustajat tulevat ja tekevät lakialoitteita, he eivät tee niitä sen vuoksi, että niistä kirjoitetaan maakuntalehdissä tai että edustajat saavat itse mainosta, vaan ne tehdään sen vuoksi, että niillä on myös syvempi ulottuvuus ohjata elämää, ohjata sitä kautta yhteiskunnan kulkua. Kun on esityksiä, jotka ohjaavat elämää terveempää suuntaan kohden, en usko, että tässä salissa voi yksikään olla tällaista esitystä vastaan. Siinä oikeastaan kysytään meidän voimaamme. Siinä kysytään, löytyykö meistä sen verran miestä ja naista, löytyykö meistä sen verran valtiopäivähenkilöä, että voisimme tällaisessa asiassa

nähdä lapsen edun ja nähdä sen, että tällaisella lainsäädännöllä voidaan ohjata ehyeen ja turvattuun elämään.

Arvoisa puhemies! Uskon, että tässä puheenvuorossa, keskinkertaisessa ja keskeneräisessäkin, niin kuin puhujakin on, on kuitenkin tullut esille se ajatus, että ed. Päivi Räsäsen lakialoite on hyvä ja kannatettava. Se on yksi näytön paikka, yksi sellainen pieni siirto, missä me voimme näyttää, että me olemme todella kiinnostuneita lapsistamme ja nuoristamme, todella haluamme ohjata heitä ehyen ja turvatun elämän poluille. Lääkäri ed. Ihamäkikin, joka juuri saapui saliin, tietää, että sitä kalleinta pääomaa, mitä meidän yhteiskunnassamme on, ovat lapset ja nuoret. Sen eteen myöskin kansallinen kokoomus siinä kuin kansainvälinen keskusta ja sosialidemokraattinen liikekin varmasti haluavat tässä talossa tehdä työtä nyt ja tulevaisuudessa, lasten ja nuorten hyväksi ja sitä kautta koko yhteiskunnan parhaaksi.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Takkulan puheenvuoro sai ihan tunteet liikkumaan, sanattomaksi lähestulkoon. Hän puhui niin sosialidemokraattisesti tuolta puhujakorokkeelta. En osaa enkä edes yritä yhtä kauniisti puhua, mutta totean vain sen, että ed. Räsäsen lakialoite on erittäin hyvä ja kannatettava. Tein itse vähän vastaavanlaisen kirjallisen kyselyn palvelupuhelujen aiheuttamista ylivelkaantumisista, mutta sain siihen heikohkon vastauksen. Sen takia hyvin lämmöllä kannatan ed. Räsäsen ehdotusta.

Entisestä ammatistani tiedän, että on tapauksia, joissa jotkut soittelijat velkaantuivat jopa yli 100 000 markan arvosta ja menettivät pienet säästönsä ja jopa osakkeensa, jossa asuivat. Ulosottomies joutui toimimaan.

Mielestäni tähän kannattaa tosiaankin kiinnittää huomio. Jos nuo palvelunumerot joutuisi avaamaan eli tekemään erillisen kirjallisen sopimuksen, se saattaisi monta tällaista tapausta estää. Erittäin kannatettava lakiesitys!

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Tästä asiasta hallitusohjelmassa ei taideta puhua mitään. Siksi minäkin nimeni tähän uskalsin laittaa.

Minusta tämä kysymys on sen tyyppinen, että jollakin tavalla tämä ruokkii sairaita mielihaluja ja käyttää uhrinaan juuri esimerkiksi lapsia. Siinä on tietysti sellaisia ihmisiä, jotka eivät ilmeisesti saa muuten kontaktia, sitten soittavat näihin puhelimiin. Monet ovat todennäköisesti taloudellisesti vielä vaikeassa asemassa, ja joku muu maksaa laskut. Taitaa olla sellaisiakin tapauksia — tiedän ainakin yhden — että on tullut jopa lopputili tällaisessa tilanteessa, kun työnantajan puhelimella on tarpeeksi paljon soittanut.

Minusta tämä ei ole edes sananvapauskysymys. En tiedä, mihin asti sananvapaus ulottuu ja sanottaisiin, että nyt ei enää ole sananvapautta. Minusta tämä jollakin tavalla vahingoittaa koko yhteiskuntamoraalia ja kulttuuria. Kyllä kai yhteiskunnalla pitäisi olla ja pitää olla mahdollisuus myös tervehdyttää sitä systeemiä, ettei paha olo leviäisi.

Tässä on tietysti mahdollisuus, että jokainen laittaa eston, mutta se estohan maksaa. Tuntuu järjettömältä, että meidän pitäisi maksaa siitä, että voidaan estää joku soittamasta meidän puhelimestamme. Senhän pitää olla luontaista, että jos me jotain palveluja haluamme ostaa, silloinhan me teemme sopimuksen. Minusta ed. Räsäsen aloite on siinä mielessä hyvä, että tämä edellyttäisi sopimuksen.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Pyydän edustajaa tulemaan puhujakorokkeelle.

P u h u j a : Ei tarvitse. Minä kannatan tätä ja toivon, että tämä saadaan menemään läpi.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Räsäsen lakialoite on todella mitä kannatettavin ja toivon sille erittäin nopeata käsittelyä ja sen läpimenoa. On välttämätöntä, että seksilinjan saa käyttöön vain erikseen tehdyllä kirjallisella sopimuksella ja että se nimenomaan koskee silloin aikuisia henkilöitä.

Lasten kaikinpuolinen suojelu aikuisten häikäilemättömältä hyväksikäytöltä on minusta ehdottoman välttämätöntä ja kaikki, mikä suinkin voidaan tehdä sen asian eteenpäin viemiseksi, tulee suorittaa tässä talossa. Siitä syystä myös tämä lakialoite on todella tärkeä.

Lain perusteluissa on erittäin hyvin kuvattu niitä ongelmia, joita lapset voivat kohdata päästessään soittamaan seksilinjoille. Pedofiilien häikäilemätön toiminta lasten hyväksikäyttämisessä tulisi saada kyllä loppumaan. Minusta tässä yhteydessä tulee mieleen myös seksimatkat, joita tehdään. Näin ollen siltä osalta pitäisi myös ilmeisesti lainsäädäntöä Suomessakin koventaa vähän muiden maiden malliin, mutta se on ilmeisesti toisen aloitteen aihe.

Lastensuojelunäkökulma edellyttää minusta meiltä huomattavasti tehokkaampaa valvontaa, jotta seksikontaktien solmiminen lasten kanssa kyetään lopettamaan. Kaksi aikuista ihmistä voivat minusta harjoittaa seksiä juuri siten kuin itse tykkäävät, mutta lasten hyväksikäyttö tässä ominaisuudessa on todella hävytöntä. Kannatan erittäin lämpimästi tämän lakiesityksen eteenpäinmenoa, vaikka jostakin syystä en ole sitä itse allekirjoittanut. En ilmeisesti ole ollut silloin talossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

27) Lakialoite laiksi oppisopimuskoulutuksesta annetun lain 4 ja 19 §:n sekä laiksi työsopimuslain 42 b §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Lakialoite 18/1996 vp (Kari Kantalainen /kok ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies, hyvät jäljellä olevat kollegat! Työttömyyden alentamiseen tähtääviä keinoja, niin kuin me kaikki tiedämme, etsitään kuumeisesti yhtä lailla meillä Suomessa kuin kaikissa teollistuneissa maissa. Pohjoismaat ovat perinteisesti lähteneet liikkeelle sellaisesta ajattelusta, että puhdistetaan työttömyyskortistoja erilaisen tukityöllistämisen ja työllisyyskoulutuksen avulla, mutta ainakin meillä Suomessa nämä keinot valitettavasti ovat purreet varsin huonosti massatyöttömyyteen, niin kuin tilastot osoittavat.

Kuluvan vuoden budjetissa työministeriö meillä panostaa noin 2 500 miljoonaa markkaa erilaiseen työllisyyskoulutukseen, mikä merkitsee sitä, että meillä koulutuksen piirissä on jatkuvasti lähes 40 000 henkilöä ja koulutuspäiviäkin kertyy arvioiden mukaan runsaat 8 miljoonaa. Massiivisesta koulutustarjonnasta huolimatta monet yritykset valittavat, etteivät saa riittävästi ammattitaitoista työvoimaa. Näin voidaankin hyvällä syyllä kysyä, onko panos-tuotos -hyötysuhde tällaisessa koulutuksessa riittävä, koska suurin osa koulutetuista palaa koulutusjakson jälkeen takaisin työttömyyskortistoon.

Alan kiihtyvät muutokset ympäröivässä yhteiskunnassa ja erityisesti markkinoilla edellyttävät yrityksiltä, niiden tuotteilta ja palveluilta nopeaa uudistumista, jotta säilytettäisiin kilpailukyky ja asema markkinoilla. Ja kehityksen suunta on varsin ilmeinen: Yrityksissä paineet tuottavuuteen sekä toiminta- ja tuotantotapojen kehittämiseen kasvavat vain entisestään. Niinpä kyseisen kaltainen nopea muutos markkinoilla ja työelämässä merkitsee todellista haastetta ammatilliselle ja työhön johtavalle koulutukselle, sillä koulutus ei valitettavasti ehdi riittävän hyvin ja riittävän nopeasti reagoida yritysten tarpeisiin ja räätälöidä yrityksille ammattitaitoista henkilökuntaa.

Näin ollen ei olekaan ihme, että oppisopimuskoulutuksen edut on huomattu uudestaan myös meillä. Oppisopimusjärjestelmä on sekä oppilaan että työnantajan näkökulmasta erinomainen. Jo historia ja perimätieto ovat osoittaneet, että luonnollisin tapa oppia ammatti on oppiminen työtä tekemällä. Tämä on oivallettu erityisen hyvin muun muassa Keski-Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Japanissa, missä kyseinen koulutusmuoto on yleisin ammattiin johtava koulutusmuoto.

Kun koulutus tapahtuu oikeassa, aidossa työympäristössä oikeilla, aidoilla välineillä ja materiaaleilla, opitaan juuri niitä tietoja ja niitä taitoja, joita myös todellisessa työelämässä tarvitaan. Näin yhdistyvät onnistuneesti sekä työnantajan että työntekijän edut. Työnantaja saa juuri omista lähtökohdistaan koulutetun ammattilaisen ja oppilas voi suorittaa ammattitutkinnon saaden samalla arvokasta työkokemusta ja taloudellisen korvauksen työstä. Myös oppisopimusoppilaan työllistämismahdollisuus opiskelun aikaiseen työnantajayritykseen on poikkeuksellisen korkea. Arvioiden mukaan yli 80 prosenttia oppilaista sijoittuu koulutusaikaiseen työnantajayritykseen.

Vaikka kyseisen tyyppisen täsmäkoulutuksen edut ovat kiistattomat, se ei meillä ole saavuttanut sellaista jalansijaa kuin esimerkiksi Keski-Euroopan maissa. Erilaiset kiintiöt, määrärahojen niukkuus ja oppilaan palkan sitominen alan työehtosopimuksen mukaiseen palkkaan ovat jarruttaneet oppisopimuskoulutuksen yleistymistä.

Erityisesti pienet yritykset katsovat kohtuuttomaksi vaatimuksen, että nuorelle koulutettavalle maksetaan oppisopimuslain mukaan välit-

tömästi työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Se merkitsee, että alalle tuleva kokelas saa keskimäärin 80—85 prosenttia saman alan kokeneen työntekijän palkasta. Oppisopimussuhteen alussa oppilaan työpanos kuitenkin on varsin pieni eikä oppilas koulutuksessa välittömästi yllä merkittävään työsuoritukseen. Kun yrittäjän tai yrityksen muun henkilöstön oma työpanos on ainakin osittain sidottu oppilaan opastamiseen, perehdyttämiseen ja koulutukseen, koetaan palkan täysipainoinen tes-sitovuus kohtuuttomana pienissä yrityksissä.

Yritykset ovat kaikesta huolimatta kiinnostuneita oppisopimuskoulutuksen lisäämisestä. Eräiden selvitysten mukaan lähes joka toinen teollinen pk-yritys meillä olisi kiinnostunut ottamaan oppisopimusoppilaita, mikäli koulutuksen aikaisesta palkkauksesta voitaisiin sopia työehtosopimuksesta poiketen koulutusaikaisella sopimuspalkkausmallilla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että työnantaja ja koulutettava laatisivat oppisopimussuhdetta solmiessaan kokonaissuunnitelman, jonka perusteella palkkaa vähitellen tarkistettaisiin kohti työehtosopimuksen tasoa. Toisin sanoen palkka nousisi sitä mukaa kuin koulutettavan taidot kehittyvät ja työsuorituksen ja -panoksen merkitys kasvaa.

Yritysten oman arvion mukaan esitetyn kaltainen muutos antaa viitteitä jopa tuhansien oppisopimuspaikkojen avautumisesta ja johtaisi sitä kautta myös merkittävään työpaikkojen määrän lisäykseen.

Arvoisa puhemies! Oppisopimuskoulutuksen lisäämistä jarruttaa myös työlainsäädännön määräys siitä, että lisätyötä pitää aina ensin tarjota yrityksen osa-aikaisille työntekijöille. On kuitenkin ilmeistä, että osa-aikatyö tulee yleistymään myös Suomessa niin kuin muuallakin maailmassa yhtenä työnteon moninaisista muodoista. Jotta oppisopimuskoulutuksen käyttö olisi joustavaa käytännössä myös niillä aloilla, joilla osa-aikatyö on ja tulee jatkossa olemaan entistä yleisempää, tulisi työsopimuslain asianomaista kohtaa täydentää niin, että oppisopimussuhde voitaisiin solmia mainitusta osa-aikaisen työntekijän oikeudesta riippumatta.

Arvoisa puhemies! Huomioiden maassamme vallitsevan työttömyystilanteen ja uusien työpaikkojen synnyttämisen vaikeuden meidän tulee kaikin mahdollisin keinoin pyrkiä luomaan uusia työtilaisuuksia sekä varmistaa paitsi olemassaoleva työllisyys, myös erityisesti nuorten pääsy mukaan työelämään. Koulutusta koulutuksen vuoksi -linjaa ei ole laajassa mitassa mielekästä jatkaa eikä meillä nykyisellä velkaantumisvauhdilla siihen ole kauan enää varaakaan. Ei myöskään pelkkä teoriapohjaisessa koulutusputkessa eläminen tai näennäisvalmiuksien kehittäminen voi olla tarkoituksenmukaista.

Vanha mestari — kisälli-tyyppisen käytännönläheisen koulutusvaihtoehdon käytön täysipainoinen hyödyntäminen on hyväksi havaittu ja koettu, ja uskon, että helpottamalla oppisopimuskoulutuksen käyttöä rajoittavia määräyksiä, kuten tässä lakialoitteessa on esitetty, voimme löytää merkittäviä etuja niin koulutettaville, yrittäjille kuin myös yhteiskunnalle. Oppilaan työnsaantimahdollisuudet paranevat, yhteiskunta säästää työttömyys- ja sosiaaliturvamenoissa ja yritykset saavat täsmäkoulutettuja työntekijöitä sekä näiden kautta paremmat edellytykset menestyä alati kiristyvillä kansainvälisillä markkinoilla.

Ed. Ihamäki: Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaisen lakialoite perustuu käytännön tietoon ja käytännön tilannearvioon ja siinä esitetään selkeitä ehdotuksia oppisopimuskoulutuksen esteiden poistamisesta. Kuten perusteluista käy ilmi, oppisopimuskoulutus on verrattain suosittua muualla Euroopassa, mutta Suomessa oppisopimuskoulutus on ollut riittämätöntä, vaikka siinä selkeästi yhdistyy työnantajan ja oppilaan edut. On siis ollut jarruttavia tekijöitä, joita ed. Kantalainen aloitteessaan ja myös puheenvuorossaan toi esiin.

Esitettyihin perusteluihin voi yhtyä ja kannatan lakialoitteen mahdollisimman nopeaa käsittelyä.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaisen puheenvuoroa aina kuuntelee herkällä korvalla. Usein tulee asiaa ja itse pääpuoli tässä, oppisopimuskoulutus, on todellakin aiheellinen. Mutta tässä muodossa tuo lakialoite jättää kuitenkin ainakin epäluuloiselle muutaman kysymyksen. Ensinnäkin, johtaako lakialoite toteutuessaan siihen, että osa-aikatyö tulee entistä pakollisemmaksi yrityksissä? Siis osa-aikatyöstä kokopäivätyöhön pääseminen on vaikeampaa. Toisekseen, onko tässä tavoitteena teettää työtä koulutuksen nimissä? Ja kolmanneksi tämä iso tavoite, mihin ed. Kantalainen tavoitteenaan viittasi, työpaikkojen lisääminen ja työttömyyden vähentäminen. Tästä toisenlaisella, vähän epäluuloisemmalla ajattelutavalla voi päästä aivan päinvastaiseen tulokseen, että tämä lisäisi työttömyyttä.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Oppisopimuskoulutus on käytännössä todettu hyväksi koulutusmuodoksi, jonka yhteydessä kaiken lisäksi opiskelija on usein saanut pysyvän työpaikan siihen yritykseen, jossa hän oppisopimuskoulutusta suorittaa. Joillakin aloilla on ollut hankaluutena oppisopimuskoulutukseen liittyvä nk. teoriajaksojen suorittaminen. Nämä jaksot on välillä jouduttu suorittamaan 4—5 viikon jaksoina vieraalla paikkakunnalla, joskus jopa toisella puolella Suomea, ja varsinkin nuorelle ihmiselle on aika hankalaa mennä kotoa pois niin pitkäksi aikaa. Toivottavasti näitä teoriajakson suorituspaikkoja on tarpeeksi tiheässä, jotta se ei vaikeuttaisi oppisopimuskoulutukseen hakeutumista.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Jos ja kun lakialoitteen motiivi on työttömyyden vähentäminen ja jos ja kun sen perusteena käytetään sitä, että esimerkiksi Keski-Euroopassa tällaista koulutusta on enemmän ja tuloksia näkyvissä, niin tämä on perusteltua tietenkin. Mutta kuunnellessa lakialoitteen tekijän huomioita esimerkiksi siitä, miten teoreettista koulutus olisi, tuli mieleen käsite "vähän kuin turhaa tyhjää asiaa", se ei kovin paljon tässä lämmitä.

Kyllä näkisin sillä tavalla, että nykynuoren tulevaisuus vaatii varsin laajapohjaista koulutusta, myös sellaista koulutusta, jossa pitää olla teoreettisia aineita, hyvin paljon teoriaa käytännön lisäksi mukana, myös kielitaidon parantamiseen ja laajapohjaisuuteen liittyvää kouluttamista ja koulutusta, ei niin, että tulee yhdenlaisen mutterin kääntäjiä yhteen suuntaan. Tämä kielikuva kertoo hyvin siitä, että koulutus ei saa olla liian spesifistä, että se sopii vain yhdelle työnantajalle yhdessä työpaikassa käytettäväksi työntekijän osaamisen muotona, vaan sen pitäisi olla nuoren ihmisen edusta lähtevää ja laajapohjaista niin, että hän elämänsä vaiheissa voisi hyödyntää sitä varsin paljon. Tällaisia heikkouksia saattaa tähän asiaan liittyä, jos se toteutetaan liian kapea-alaisena.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Oppisopimus on sinällään hyvä asia. Meillä on hyvin monen tyyppisiä nuoria, jotka haluavat suoraan mennä käytännön työhön, eivät halua istua koulun penkillä ja lähteä jatkamaan johonkin, vaan mennä työhön. Oppisopimus tarjoaa hyvän mahdollisuuden siihen.

Sinällään oppisopimusajattelu on muuttunut hyvin paljon. Siitä on tullut hyvinkin joustava ja sitä voidaan käyttää täydennyskoulutuksen muotona. Siinä mielessä joskus tuntuu, että joissakin tapauksissa, minulla on yksi huono esimerkki siitä, on jopa käytetty hyväksi tavallaan yhteiskunnan varoja oppisopimuksen nimessä. Eli vanhoja porukoita, jotka ovat olleet jopa 25 vuotta yrityksessä töissä, on värvätty oppisopimukseen ja teoriajaksot he hoitavat vapaapäivinään. Minusta se ei ole oppisopimuksen hengen mukaista.

Toivoisi, että sen tyyppiseen valvontaan enemmän paneuduttaisiin, että ei tällaista sallittaisi, koska silloin tavallaan käytetään yhteiskunnan varoja väärin. Työnantaja saa täyden työpanoksen, ja yhteiskunta maksaa 3 000—4 500 puhdasta rahaa työnantajalle. Minusta se on huono muoto.

Sinällään ed. Kantalaisen tekemään lakialoitteeseen en kaikilta osin voi yhtyä, koska, kuten ed. Karjalainen totesi, tässä on se mahdollisuus, että ilmeisesti halutaan enemmän osa-aikaisia ihmisiä töihin, ja se on huono puoli.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Kantalaisen aloite on siinä mielessä erinomaisen hyvä, että tällä nostetaan päivän keskusteluun kysymys oppisopimuksesta, joka on yksi keskeisiä tekijöitä minunkin mielestäni, joilla nyt ja tulevaisuudessa pystytään myös työllisyyteen ja kouluttamiseen nopeasti vaikuttamaan.

Sen sijaan minäkin kiinnittäisin huomiota siihen, kuten aloitteen perusteluissa todetaan, että asetuksen perusteella työnantajalle voidaan maksaa koulutuskorvausta ja sen lisäksi myös työllistämistukea. Kun lasketaan nettopalkka, mikä työnantajalle jää maksettavaksi, se on monta kertaa hyvin pieni. Olen itse aikanaan suuressa Nokia-yhtiössä hoitanut oppisopimusasioita. Silloin ja nyt myöhemminkin olen törmännyt monta kertaa näihin nuoriin ihmisiin, jotka valittavat, että oppisopimus menee sillä tavalla ikään kuin hukkaan, että heillä teetetään normaalia vakituista työpäivää välittömästi, kun he oppivat työn tekemisen niin hyvin, että he itse pärjäävät, eikä varsinaista koulutusta sen jälkeen asiaan liity.

Minusta keskusteluun pitää nostaa myös se koulutus, joka annetaan yrittäjille vaikkapa yrittäjäjärjestöjen kautta, että kaikki yrittäjät myös oivaltaisivat oppisopimuksen hengen, millä tavalla sillä voidaan nykyistä ongelmaa helpottaa.

Ed. Rehn: Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä edellisen puhujan kanssa siitä, että myös

kouluttajille sietäisi olla jonkinlaista kurssitusta. Sen ei toki tarvitse varmasti olla pitkää, mutta sitä voisi hyvin olla. Siitä huolimatta en epäile, etteikö nykyinenkin järjestelmä pelaisi.

Todella opettajakokemukseni ja opettajakollegojen kertoman perusteella sekä yrittäjän kokemuksin voin vakuuttaa, että oppisopimuskoulutus on monille todella sovelias. Kaikki eivät halua välttämättä pitkää teoreettista koulutusta, vaan haluavat käytännön läheisempää, ja tähänhän sisältyy teoriajaksoja, kuten kaikki tiedämme. Yhteiskunta ei todellakaan maksa kokonaan oppisopimuskoulutusta, vaan siinä tulee yritys mukaan kustannuksiin. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, erittäin usein koulutettava saa myös vakituisen työpaikan yrityksestä.

Ed. Kantalainen: Arvoisa puhemies! Ed. Karjalainen kantoi huolta osa-aikatyöstä. Toki minäkin kannan siitä huolta, mutta tässä ei suinkaan ole sellainen lähtökohta, että tällä toiminnalla tehtäisiin osa-aikaihmisiä enemmän, vaan kyllä tässä haetaan sitä, että nuoret työllistyisivät. Mehän emme taas voi varmasti mitään sille, jos yleinen suhdanne ajaa siihen, että syntyy erilaisia työmuotoja, kuten välttämättä on käynyt jo nyt ilman, että oppisopimusasia on kovin merkittävä nytkään. Aloitteen tavoite on selkeästi ajaa sitä, että löytäisimme nuorille ihmisille töitä, että he pääsisivät työhön kiinni mieluummin kuin ajautuvat elämäntapatyöttömyyteen. Aloite on siinä mielessä täysin vilpittömästi tehty.

Ed. Tiusaselle toteaisin, että en ollenkaan aliarvioi teoreettista näkökulmaa asioissa. Se on varmasti aivan hyvä, mutta yhteiskunta on moniarvoinen ja meillä on monenlaisia ammatteja, monenlaista osaamista. Tässä mielessä näen, että tekemällä oppiminen, mitä oppisopimus tarjoaa, on erittäin merkittävä.

Ed. Lahtelalle toteaisin, että tämä on taas yksi asennekysymys. Jos me haluamme lukkiuttaa asenteet, niin emme myöskään mitään asioita voi viedä eteenpäin. Toivoisin, että meillä olisi riittävästi yhteistä näkemystä näiden asioiden eteenpäin viemiseen. Kyllä meidän työttömyytemme on sellainen savotta ja se tuleva uhka, mikä tulee nuorison osalta, on niin iso asia, että meidän kaikkien pitää todella vakavasti kaikki keinot käyttää.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Ajattelin puuttua tähän lainsäädäntöön sen johdosta, että oppisopimuskoulutuslakia on muutettu useampaan otteeseen, ja useiden vuosien, noin 10 vuoden aikana on ollut erilaisia näkemyksiä siitä, että oppisopimuskoulutus ei ole hyvä eikä riittävä. On vastustajia. Kun vihdoin viimein on saatu asennemuutos oppisopimuskoulutukseen, niin tätä koulutusmuotoa tulisi hyödyntää tässä ajassa, jolloin kaikki tiedämme, että jokainen työpaikka, joka oppisopimuskoulutuksen kautta saadaan, on merkittävä Suomessa. Tämän johdosta toivoisinkin, että yhä useammat yritykset voisivat hyödyntää oppisopimuskoulutusta. On valitettavaa, että viime vuonna jäi käyttämättä aika paljon oppisopimuskoulutukseen tarkoitettuja määrärahoja, joita olisi voitu hyödyntää.

Olen aiemminkin puhunut siitä, että meiltä puuttuu lainsäädäntö kokonaisuudessaan, että opiskelijat voisivat myös koulutusjakson yhteydessä suorittaa oppisopimuskoulutusta. Toivoisin, että tällainen lakiehdotus tulisi hallitukselta, jolloin päästäisiin kiinni itse ongelmaan.

Mitä tulee osa-aikaiseen työhön ja oppisopimuskoulutukseen, niin siinä pitää olla varovainen, koska on merkittävää ja tärkeää, että ei enää jätetä väliinputoajia osa-aikatyöntekijöiden kohdalla.

Ed. Takkula: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kantalaisen tekemä lakialoite on ilokseni melko hyvä ja huomaan, että minullakin on ollut etuoikeus se allekirjoittaa.

Kun on puhuttu työllisyydestä ja yhteisvastuusta, niin siihen samaan henkeen jatkaisin tämänkin lakialoitteen kohdalla. Tämä täyttää työllisyyden ja yhteisvastuun hengen tavoitteet, ja vielä jos se lain kirjaimeksi tulee, niin eiköhän se ala käytännössäkin näin toimia. Onhan näin, että aikana, jota me elämme, on yksi selvä ja varma asia, ja se on muutos. Maailma muuttuu koko ajan ympärillä, ja valitettavasti on näin, että putkitutkinnot ja vähemmänkin putkesta tulevat tutkinnot, mitä tänä päivänä meillä tarjotaan, eivät aina välttämättä vastaa juuri siihen kysyntään, mitä työmarkkinoilla ja työpaikoissa on, johtuen juuri nopeasta ajan virrasta ja muutoksesta. Sen vuoksi oppisopimuskoulutus on sellainen koulutusmuoto, mitä tulisi kehittää voimakkaammin ja millä on vähän heikko asema yhteiskunnassamme. Olen sanonut, että valitettavasti lapsenkin asema yhteiskunnassamme on heikko, mutta kun äsken lapsista puhuttiin, niin jätetään se siihen.

Joka tapauksessa näen aloitteen oikean suuntaisena ja uskon, että tätä kautta, kun tehdään mahdolliseksi oppisopimuskoulutuksen laajene-

minen, myös pienyritykset voivat työllistää ja sitä kautta syntyy kiinteitä ja hyviä työsuhteita ja työllisyystavoitteen eteenpäin vieminen, työttömyyden hoitaminen myös tätä kautta saa oman osansa. Uskon, että tätä kautta myös työttömyyttä voidaan hoitaa ja pienentää, kunhan tämä laki tulee esityksestä myös kirjaimeksi.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kantalaisen huoli siitä, että oppisopimuslakia pitäisi muuttaa, jotta oppisopimuksia kyettäisiin tekemään huomattavasti enemmän, on varmasti ihan aito ja ehkä hänen elämänkokemukseensa hyvin perustuva. Olen kyllä hieman eri mieltä siinä mielessä, että minusta nykyinen oppisopimuslaki on toiminut aivan erinomaisesti, ja sopimusten määrän lisäys on siitä ihan selkeä todistus. Myös hallitushan on lisäämässä aika roimasti oppisopimusten määrää.

Näin ollen ehkä kaikkein suurin ongelma, mikä tässä on ollut, on minusta lähinnä koulutustarkastajien mahdollisuudet tehdä tarpeeksi oppisopimuksia, myös yritysten haluttomuus ottaa vastaan nuoria oppisopimukseen. Se vaatii yrityksiltä aika paljon ja niillä ei ihan selkeästi ole käytännön kokemusta siitä, miten oppisopimusoppilaita pitäisi kohdella ja kouluttaa ja miten heidän kanssaan pitää menetellä. Tästä syystä ainakin Tampereella Pirkanmaan oppisopimustoimiston toimesta on käynnistetty yrityksille koulutusta, että he osaavat lakia käyttää hyväkseen.

Tässä yhteydessä voisi ottaa esille myös työpaikkakouluttajat, jotka voisivat olla yksi uusi työllistämiskohde, niin että iäkkäät, syrjäytyneet ammattilaiset voisivat ruveta työpaikkojen työpaikkakouluttajiksi ja vastata omalta osuudeltaan tähän.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Täällä on esitetty epäilyjä lakialoitetta kohtaan, mutta minusta on erittäin hyvä asia, että asia on tälläkin tavalla nostettu esiin.

Lakialoitteen motiivi on oppisopimuskoulutuksen lisääminen ja oppisopimuskoulutusta vaikeuttavien tekijöiden poistaminen. Tämä sopii joillekin työnantajille ja joillekin oppilaille ja se on molempien etu tietyissä tilanteissa. Kyllä oppisopimuskoulutuksen mahdollisuus tulee nuorella olla, jotta tälläkin tavalla löytyy ammatti ja mahdollisesti työpaikka.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Oppipoika-kisälli-ammattimies — mikä on sen parempi putki sekä työntekijälle että työnantajalle. Siinä tapahtuu sitoutuminen työhön, oppiminen hyvin kiinteässä suhteessa, josta on hyötyä molemmille. Ei siinä tarvita mitään kieliopintoja, mitä ed. Tiusanen tarkoitti, että vähän yleissivistystä pitäisi myöskin saada. Ammattimies syntyy tätä kautta.

Olen ollut aina oppisopimusjärjestelmän kannattaja jo aikanaan kun edellisten eduskuntien aikana tätä käsiteltiin, mutta yksi asia täytyy todeta: Ei tämä työpaikkoja lisää. Ei se, joka ottaa oppisopimuksen kautta oppilaan työhönsä, ota häntä huvin vuoksi. Tietenkin hän saattaa ottaessaan saada yhteiskunnan tukea, mutta ei työpaikka tätä kautta synny. Kyllä edut ovat suuremmat juuri tässä sidonnaisuudessa ja juuri siinä, että saadaan oikea henkilö oikeaan paikkaan. Se on molempien etu, mutta työttömyyttä tällä ei muuteta mihinkään suuntaan, ammattitaitoa kyllä tietenkin ja työhön sitovuutta.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Ed. A. Ojalalle sanoisin, että jos pienyritykseen pitää erikseen palkata kouluttaja oppisopimuskoulutettavia varten, niin ei taatusti lisäänny oppisopimuskoulutuksen määrä pienyrityksissä.

Ed. Aittoniemelle sanoisin, että yritys ottaa tietysti oppisopimuskoulutukseen vain, jos heillä on mahdollisuuksia teettää jotain järkevää työtä, ei ihan pelkästään kouluttamisen takia oteta. Se on aivan selvä. Mutta jos tällä tavalla saadaan hyvä työntekijä, hän usein hankkii sen työn samalla sinne yritykseen. Jos on palvelualan taikka kaupan yritys kyseessä, niin usein siinä laatu ja kaikki tällaiset asiat vaikuttavat niin, että se on yhteiseksi hyväksi.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Vielä jotakin tämän lakialoitteen hengestä. Mikäli nyt oikein olen ymmärtänyt ja siinä hengessä, missä sen allekirjoittanut olen, niin tällä pyritään siis lisäämään oppisopimuskoulutusta ja nähdään se, kun nyt tässä moniarvoisessa yhteiskunnassa eletään, yhtenä hyvänä koulutuksen muotona, mitä itsekin näen, että se on yksi hyvä muoto.

Tämä oppisopimuskoulutus on vähän aliarvostettu meillä. Meillä on totuttu siihen, että on tyylikästä, kun on joku hyvin selkeästi määritelty tutkintovaatimus ja tutkinto, vaikka ei oltaisikaan sidoksissa käytännön työelämään. Mutta onpahan ainakin titteli, mitä voi käyttää ja minkä voi äiti kertoa, että poikani näin ja tyttäreni näin, ja anopillekin siitä on monesti iloa. Eli siis

tämä lähtökohta, että tällä pyritään luomaan yksi mahdollisuus opiskella ammattiin, saada ammattipätevyys ja sitä kautta päästä kiinni työelämään ja työpaikkaan.

Minun mielestäni tämä on yksi hyvä asia ja sitä kautta kannatettava aloite. Tämä on aivan sen työllisyyden ja yhteisvastuun hengessä, siis siinä hengessä, mitä myös täältä oppositiosta käsin on hyvä tukea. Eli hallitusohjelman hengen ja linjan mukainenhan tämä selkeästi myös täältä osin on. Minä uskon, että tämä varmasti menee läpi, koska toisin kuin ed. Aittoniemi, minä uskon, että tällä myös voidaan saada työpaikkoja aikaan jopa sinne Tampereen suunnalle ja Ikaalisiin.

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua nyt käydään vähän siinä sävyssä kuin meillä oppisopimuskoulutuslakia ei olisi olemassakaan. Meillä on oppisopimuskoulutuslaki ja minä yhdyn siihen, mitä ed. Arja Ojala sanoi, että se on pääosiltaan toiminut hyvin. Tässä lakialoitteessa, jossa nyt esitetään muutosta, kyllä jää nyt päällimmäiseksi motiiviksi työnantajan näkökulma. Minä en halua sitäkään väheksyä. Se on tietenkin hyvä asia. Mutta tässä on nyt sitä jollakin tavalla verhottu tähän oppisopimuskoulutukseen ja koulutuspolitiikkaan.

Edelleen, ed. Kantalainen, kyllä minä lähden siitä, että jos tämän lakiesityksen esittämät muutokset nykyiseen oppisopimuslakiin tulevat voimaan, niin kyllä se työpaikalla lisää pakollista osa-aikaisuutta, koska se näkyy näissä lakiesityksen perusteissa.

Toinen asia on se, että kyllä tämän seurauksena, kun tuosta työsopimusten ja työehtojen yleissitovuudesta pyritään eroon, niin se tuo lähemmäs sen ajatuksen, mihin on viitattu useammassakin puheenvuorossa, että siinä pyritään teettämään työtä koulutuksen varjolla. Sekään ei sinänsä, työn teettäminen, paha asia ole, mutta koulutuspuoli siinä tahtoo jäädä varjoon. Siis tällaisia avoimia epäilyjä tässä vaiheessa on mielessä.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kannan saman huolen kuin ed. Karjalainen tästä lakialoitteen sisällöstä ja niistä tavoitteista, mitkä siinä ovat. Mutta mehän sitten näemme, miten se eteenpäin tulee menemään ja ehkä saadaan jossakin vaiheessa käydä siitä keskustelua vähän vielä laajemmissakin puitteissa.

Mutta ed. Rehnille toteaisin, että en suinkaan minä tarkoittanut, että yritykset palkkaavat näitä omiin yrityksiinsä, vaan oppisopimustoimistot. Puhuin oppisopimustoimistoista, joilla on tarvetta saada lisätyövoimaa kyetäkseen tekemään näitä sopimuksia ja tällaisia työpaikkakouluttajiahan tällä hetkellä myös EU-rahoilla saa yrityksiin. Sitä kautta on käynnistetty jo erilaisia operaatioita ja toimenpiteitä, että näitä kouluttajia kyettäisiin saamaan enemmän. Itse ajattelin lähinnä vähän vanhempia ammattitaidon omaavia henkilöitä, jotka ovat syrjäytyneet työelämästä ja joilla varmasti olisi todella paljon annettavaa näille nuorille. He voisivat olla avuksi tässä oppisopimusten tekemisessä.

Mutta minusta ihan kokonaisuudessaan oppisopimus on erittäin hyvä lisä ammattikoulutuksessa, mutta se ei koskaan minusta voi korvata varsinaista ammattikoulutusta. Se on aina hyvä pitää mielessä.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Voisin tarjota tilaisuuden muutamille, kun ei vain koko eduskunta tule yhtä aikaa, tulla jututtamaan semmoista työntekijää, joka on oppisopimuksen kautta saanut vakituisen työpaikan ja ollut siinä toistakymmentä vuotta. Niitä on useampiakin eri pituisia, mutta muun muassa nyt tällainen esimerkki löytyy helposti.

Ministeri Jaakonsaaren suullakin täällä on monesti todettu, että oppisopimuskoulutus on hyvä. Sitä käytetään, mutta ei riittävästi tämän hetken työttömyystilanteeseen ja nuorten vaikeuksiin nähden, joten näitten paikkojen lisääminen on tavoitteena ollut myös ministerin puheissa. Nyt kun tämä ed. Kantalaisen hyvä esitys on täällä, niin kannatan lämpimästi sen hyväksymistä. Ei viitsitä nostaa turhia epäilyjä, vaan tuetaan tällaista.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Aloite kehittää oppisopimusta, tämähän on minusta ihan hyvä asia. Kyllä meillä oppisopimushomma on käynnissä. Kannattaa katsoa, jos löytyy parempaa tilalle, niin miksi ei niitä pidä tutkia ja selvittää. Oppilaan kannalta ennen kaikkea tämä on hyvä asia. Ainakin minä tiedän sellaisen yrityksen paikkakunnaltamme, että yritys käyttää oppisopimuksia, ja muun muassa otti kolme nimenomaan työnvälitystoimistosta. Heille tuli uusi ammatti. Yksi oli sellainen, josta ei hommaan ollut, mutta kaksi jatkaa tänäkin päivänä, ja työntekijä ja yrittäjä ovat yhtä mieltä, että tämä on tosi hyvä niin kuin perusteluissakin sanotaan.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Minä olin siivoamassa huonettani ja valmistautumassa huomisen päivän läksynlukuun ja minulle nousi sarvet päähän, kun kuuntelin nimenomaan aloitteen ympärillä pyörinyttä löysää puhetta. Kuulosti siltä ikään kuin puolet ei olisi asiasta ymmärtänyt mitään ja toinen puoli puhui vanhakantaisesti löysiä.

Tuntuu kuin työnteko itsessään ei olisi tärkeintä, ei työhön oppiminen. Minäpä kerron muutaman esimerkin. Maanantain kaupunginvaltuuston kokouksen jälkeen jokunen yrittäjä tuli minulle kertomaan. He olivat etsineet työntekijöitä. Oli työpaikkoja auki. Kaksi viikkoa oli ollut kukkakaupan myyjän ja kukkakaupan somistajan paikka auki. Yrittäjä soitti työvoimatoimistoon ja kysyi, oletteko te unohtaneet panna ilmoitukset julki. Sieltä ilmoitettiin, no ei ole nyt niin hirveästi halukkuutta, kun tässä on kesä tulossa. Toinen työnantaja haki tarjoilijaa. Tosin paikka nyt oli pk-yrittäjän olutkapakka, yrittäjä oli ihan kunniallinen ja töitä siellä sai tehdä. Viikon odotuksen jälkeen sinne tuli kolme hakijaa. Ensimmäinen ilmoitti, minä olen raskaana, älä vain ota minua. Toinen ilmoitti, minä olen itse asiassa niin laiska, että ethän sinä vain millään ota minua töihin. Kolmas ilmoitti, minä olen vasta päässyt elämässäni ensimmäistä kertaa työttömyyskorvauksille ja on tulossa kesä. Minä syksyllä ehkä olisin kiinnostunut tästä.

Voitte uskoa, että tällaisten yrittäjien mieli ja sappi on täynnä. Tämä ei tarkoita sitä, että kaikki työnhakijat olisivat tällaisia. Tuntuu ikään kuin maahan olisi tullut tapa, että työ on pahasta. Toinen esimerkki on siitä, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät Pohjois-Savossa, Ylä-Savossa olivat täällä viime viikolla ja olivat hyvin tuohtuneita siitä, että on metallialan yrityksiä, joilla on työvoimapula. Heillä on koulutuspaikkoja, mutta ei ole koulutukseen hakeutujia.

Onko niin, että sen perustyön, sen työn, jota me tarvitsemme, arvostus on mennyt? Me kaikki odotamme, että pitää olla pitkälle koulutettu, pitää olla ylioppilaslakki, ylioppilastutkinto, ihmeellisiä nimikkeitä. Sellaista työtä ja sellaisia taitajia on tässä maassa, huippukeihäänkärkiä suhteellisen vähän. Minä pelkään, että me näillä löysillä puheillamme luomme tähän maahan sellaisen mielikuvan, että se työ, se perusduunarin työ ei ole minkään arvoista, pitää käydä ammattikorkeakoulua, pitää olla jotakin muuta.

Minulle tuli todella paha mieli työhuoneessa näistä puheista ja siitä, että jos todella yrityssektori yrittää ja kokee ongelmana sen, että tässä todella se ammattitaidon taso, ja vaikka siitä valtio jotakin satsaakin, mutta se sitoo yhden tai kahden muun työntekijän avustuksen, neuvomisen, ohjaamisen työpaikalla. Minulla on myös ollut tällaisia työharjoittelijoita, jotka ovat työttömyyskursseilta ja heistä on pari jäänyt töihin, kun he ovat olleet hyviä. Yrittäjä varmasti hyvälle ihmiselle pyrkii järjestämään töitä, mutta tällainen epäluulon, kaunan, pelottelun ja uhkakuvien maalaaminen on johtanut siihen, että työntekijä ei usko työnantajaansa eikä työnantaja enää työntekijää. Meillä ei mikään tarjonta kohtaa, ja tämä maa räjähtää käsiin.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Ei tuon takia olisi kannattanut huoneensa siivoamista lopettaa, kyllä sitä olisi voinut ihan hyvin jatkaa. Kaikella kunnioituksella, ed. R. Korhonen, nämä kertomukset on täällä kuultu jo moneen kertaan. Minäkin olen puhunut Autokulman tapauksesta Tampereella, ministeri Viinanen aikanaan täällä antoi tuollaisia lausuntoja ja varmasti ne pitävät suurelta osin paikkansa.

Kysymys on nyt vaan siitä, ed. R. Korhonen, ongelma on se, että ed. Kantalaisen tekemä aloite ei lisää työpaikkoja, ei millään tavalla, mutta on erinomainen linkki työntekijän ja työnantajan keskinäisessä sidonnaisuudessa ja ammattitaidossa. Kyllähän tässä on sellainen pieni vivahdus ed. Kantalaisen oppisopimusaloitteessa, että siinä pyritään tavallaan saamaan orjatyövoimaa yhteiskunnan kustannuksella oppisopimuslain kautta, kun oikein rehellisesti sanotaan, näin kun illan pimeänä hetkenä voi sanoa.

Taas ed. R. Korhonen hetken perästä menee korokkeelle ja sanoo, että minä olen puhunut ihan tyhmiä, ja on hänellä oikeus mennä, totta kai. Lakialoite niin kuin sanottu ei tee lisää työtä, ja siitä tässä on kysymys. Turha puhua työllisyyden ja yhteishengen hallituksen ohjelmien nimessä, niin kuin ed. Takkulakin toteaa.

Kaiken lisäksi ed. A. Ojala ehdottaa, että eläkkeellä olevia ihmisiä, vanhoja ihmisiä otettaisiin. (Ed. A. Ojala: En tarkoita eläkeläisiä!) — Tehän puhuitte vanhoista ammatti-ihmisistä, totta kai he ovat eläkkeellä, sitä te tarkoititte. — Eläkeläisiä otetaan työpaikalle opettamaan täydellä palkalla, ja he vievät työpaikkoja. Mutta otetaan nuoria ihmisiä, joilla on ammattitaitoinen ohjaaja, jätetään eläkeläiset rauhaan ja kotiin. Nyt tämä menee ihan mahdottomaksi. Toiselta puolelta pyydetään orjatyövoimaa, toiselta puolelta pannaan eläkeläiset syömään olemassa olevat työpaikat.

Ed. Lahtela: Arvoisa rouva puhemies! Ed. R. Korhonen oikein innoitti minut tänne korokkeelle, kun hän totesi, että on puhuttu vähän hölmöjä ja tuhmia jne. Hän kertoi esimerkkejä kukkakaupan myyjäksi hakeutuneista raskaana olevista ja työttömyyskorvauksen alkutaipaleella olevista ihmisistä. Minä voin kertoa myös useita esimerkkejä, mutta minä kerron vain yhden, niin ei mene niin paljon aikaa. Joensuussa eräässä lehdessä oli ilmoitus, jossa luki, että otetaan kioskimyyjä. Sellainen alle viisikymppinen naisihminen, kovat halut mennä työhön, meni sinne ja sanoi, että voi tulla myymään. Omistaja sanoi, että joo, hän maksaa pimeänä palkan ilman verokirjaa, tämä hoidetaan näin. Se ei käynyt. Toinen vaihtoehto on se, että sinä otat tämän lafkan vuokralle eli käyt yrittäjäksi siinä. Muuta vaihtoehtoa ei ole olemassa. Hän sanoi, että hän ei voinut ottaa vastaan sitä työpaikkaa.

Ed. R. Korhoselle sen verran voin todeta, että puheenne on hyvin suuri loukkaus niitä työttömiä kohtaan. On nimittäin ihmisiä, jotka hakevat todella työtä. On turha syyllistää kaikkia työttömiä, että he eivät lähtisi työhön. Siellä on haluja, on kykyjä ja kaikkea, mitä tarvitsee. Jos ihmisille maksetaan edes sopimuksen mukainen palkka ja heitä kohdellaan ihmisarvoisesti, varmasti löytyy jokaiseen työpaikkaan ihmisiä. Kun on työpaikkailmoituksia jossakin, sinne tulee monta sataa hakemusta. Sieltä valitaan tiukan seulan jälkeen yksi. Jos joku väittää, ettei lähdetä, joitakin poikkeustapauksia voi olla. Siinä on olemassa määrätyt säännökset. Jos kieltäytyy ottamasta työtä, siitä tulevat sanktiona karenssit.

Mutta itse oppisopimuskoulutukseen. Minä olen samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi siitä, että tällä sinällään ei tehdä yhtään uutta työpaikkaa. Kun puhujakorokkeelle tulin, kerron toisen esimerkin oppisopimuskoulutuksesta. Tarina on tosi.

Yhdellä työpaikalla, johon tutustuin, eli kun pyydettiin, menin katsomaan, oli seitsemän ihmistä, nuoria ihmisiä, jotka olivat noin kaksikymppisiä, olleet kaksi vuotta firmassa töissä määräaikaisessa työsuhteessa. Niiden seitsemän ihmisen työpanosta olisi tarvittu jatkossakin. Työnantaja sanoi, että ei, tämä ei käykään, hän haluaa nimenomaan, että te käytte oppisopimukselle. Siitä huolimatta työnantaja ei luvannut vielä näille ihmisille toistaiseksi voimassa olevaa työsuhdetta. He joutuivat pakon edessä käymään kahden vuoden oppisopimukselle. Vuosi ei kuulemma riittänyt, kun vuodessa ei sitä hommelia opi. He tekivät entistä työtä, kävivät vapaapäivinään määrätyt tentit tekemässä. Se systeemi on niin joustava, että se voidaan tehdä kuulemma vaikka illalla ja vapaapäivinä.

Se seitsemän ihmisen porukka ei riittänyt määrättyjen etuuksien saantiin työnantajalle. Siellä sitten on sellaisia ihmisiä, jotka ovat 20—25 vuotta olleet talossa töissä, työnjohtajia. Piti saada lisää siihen. He olivat jatkokoulutuksen nimellä. Valtiovalta maksoi kaikista. Sieltä löytyi pitkän oikeastaan pakotuksen jälkeen 12 ihmistä. Jos joku sanoo, että siinä oppisopimuskoulutus on tavallaan oikea muoto, siinä käytettiin sitä täydellisesti väärin minun ajatukseni mukaan. Tosin se oli hyväksytty. Viranomaiset olivat hyväksyneet, että tämä on ihan okei. Tässä annetaan täydennyskoulutusta näille vanhemmille ja nuoremmat saavat vähän laajempaa koulutusta, vaikka he pakkasivat ja sahasivat ja tekivät sitä samaa työtä, jota olivat tehneet kaksi vuotta jo aikaisemmin.

Siinä mielessä niitä ennakkoluuloja, jotka ruokkivat sitä ajattelua, jota ed. R. Korhonen koki tullessaan saliin puhumaan työttömistä kovalla kielellä, tämä väkisin antaa myös meille, jotka puhumme vähän tyhmiä näistä asioista emmekä ymmärrä välttämättä ed. Kantalaisen aloitteen tarkoitusperiä, se sallittakoon meille. Yhä edelleen jää epävarma olo, mitä tällä saavutetaan, koska meillä oppisopimuslaki sinällään on voimassa. Siinä on joitakin epäkohtia, joita voidaan valvonnalla nyt jo tehostaa, että minun käsitykseni mukaan väärinkäytöksiä ei tapahdu. Ei soisi ainakaan sen tyyppistä ajattelua, että työttömyyden nimissä tavallaan korvataan oppisopimuskoulutuksella sellaisia työpaikkoja, jotka syntyisivät muutenkin. Ajatus sinällään on jalo nuorten ihmisen osalta, koska heillä on hätä ja turhautumisriski kaikkein isoin. Siihen meidän pitää löytää ratkaisu, mutta epäilen sitä, että se löytyy tämän lakialoitteen pohjalta.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Minäkin ed. R. Korhosen puheenvuorosta innostuin oikeastaan vielä käyttämään toisen puheenvuoron tässä yhteydessä, vaikken aina pidä niin välttämättömänä, että sama ihminen puhuu samasta asiasta kovin monta kertaa. Tämä johtuu siitä, että en oikein tunnistanut itseäni, kumpaan kastiin kuulun, puhunko löysiä vai olenko ymmärtämätön tässä asiassa. Nimittäin kun puhutaan oppisopimuslain uudistamisesta, en tiedä, millä

tavalla lain uudistaminen vaikuttaa siihen, jos joku on raskaana tai laiska. On tämä laki kirjoitettu miten hyvänsä, se ei siihen varmasti mitään vaikuta. Sen takia olisi syytä puhua nimenomaan siitä asiasta, joka täällä on esillä.

Sellainen kysymys minulle jäi, kun tuli myös esiin, että oppisopimus ei sillä tavalla esimerkiksi nuoria kiinnosta, että voi kysyä, kun tässä ehdotetaan, että nuorten palkkaa lasketaan nykyisestä, kun he tulevat oppisopimukseen, että silläkö kiinnostus sitten tulevaisuudessa lisääntyy. Jos näin käy, haluaisin nähdä sen konstin.

Mitä tulee siihen, että halutaan käydä koulua ja opiskella, minusta on erinomainen asia se, että Suomessa tänäkin päivänä kaikilla lahjakkailla nuorilla on mahdollisuus käydä koulua, hankkia itselleen kunnollinen yleissivistys, pohjakoulutus, jonka perusteella he voivat myöhemmässä elämässään olla työelämässä, niin kuin tänään vaaditaan, kouluttautua työikänsä aikana mahdollisesti monta kertaa uusiin työtehtäviin. Siinä tarvitaan pohjakoulutusta. Onneksi se mahdollisuus meidän nuorillamme on.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Sen verran vielä haluan asiasta lausahtaa, koska itsekin pysähdyin miettimään, olenko ymmärtämätön vai löysän puhuja vai kenties molempia. Ehkä nyt kuitenkin voisi sanoa näin tiukasti asiasta, että ainakin tässä asiassa huomaa sen, että käsitys työllisyydestä ja yhteisvastuusta ideologisella tasolla hiukan tämän salin sisällä heittää ja loppujen lopuksi on helppo nähdä kumpikin ajattelumalli ja ajattelutapa, joka on tullut esiin, ja ymmärtää niistä lähtökohdista käsin, eli niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, tässä tehdään orjia, ja minä olen taas ollut valmiimpi näkemään, että tässä tehdään sellainen ammattipätevyys alalle, joka muuttuvassa maailmassa ei ole välttämättä aivan normaalilla peruskoulutuksella hankittavissa. Nämä ovat kaksi keskustalaistakin ääripäätä, jota keskustelussa voidaan nähdä.

Mutta on tietenkin totta, että aina lakiesitykset herättävät epäluuloa ja monenlaisia ajatuksia. Se on tietenkin rikkaus, mutta minä haluaisin omalta osaltani nähdä esityksen ja olen sen allekirjoittamalla lähtenyt siitä, että tätä kautta pyritään luomaan uusia työpaikkoja, uusia yrittäjiä ja uusia työntekijöitä sekä saamaan nuoret kiinni työelämään ja työelämän haasteisiin. Valitettavasti on osittain sitäkin tapahtunut, että sekä kyky että halu tehdä työtä on joillakuilla ihmisillä heikentynyt, ja heitä voitaisiin tätä kautta saada uudestaan voitettua kiinni työhön.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Sydämen sivistystä on se, että me arvostamme toinen toistemme puheenvuoroja eli edustajatovereiden puheenvuoroja. Meillä ei ole oikeutta arvostella, kuka meistä on viisas ja kuka vähemmän viisas.

Oppisopimuskoulutuksesta totean, että ammatillisen koulutuksen ohessa oppisopimuskoulutusta on noin 20 prosenttia. Nykyinen hallitus on lisännyt onneksi mahdollisuuksia oppisopimuskoulutukseen.

Useimmat edustajat ovat todenneet ongelmakysymyksiä, eli kaikkein suurin ongelma on se, että työnantajapuolen pitäisi ottaa oppisopimuskoulutukseen nuoria ja myös keski-ikäisiä henkilöitä ja ennen kaikkea että he jatkossa voisivat saada pysyväisluontoisen työpaikan. Sitähän ei saada millään muulla kuin siten, että me voimme löytää sellaisia sosiaalipoliittisia ratkaisuja, joilla työpaikkoja voitaisiin sitten luoda oppisopimuskoulutuksen päätyttyä. Se on keskeinen ongelma, johon useimmat edustajat ovat puuttuneet.

Toivoisin, että me voisimme edetä sen lain pohjalta, joka meillä on olemassa, oppisopimuslain, ja tehdä korjauksia niin, että myös oppisopimuskoulutuksen kautta tuntisimme yhteisvastuuta tästä lainsäädännöstä.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Lähinnä ed. R. Ojalalle: Tarkoituksena tietysti on kannustaa niin nuoria ottamaan vastaan oppisopimuskoulutusta kuin työnantajia järjestämään oppisopimuskoulutuspaikkoja. Toki oppisopimuskoulutus varmasti on parempi vaihtoehto näille nuorille kuin työttömänä olo ja työstä vieraantuminen, kun sen vastapainona he saattavat saada jo oppisopimuskoulutuspaikastaan pysyvän työpaikan ja säännölliseen elämään oppimisen siinä samalla.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Minusta on täysin tarpeetonta kiivailla lakiesityksen pohjalta.

Voi vain todeta, että sillä haetaan juuri niitä joustoja, joista niin paljon on puhuttu. Kysymys on siitä, että oppisopimukseen voidaan ottaa henkilö siitä huolimatta, että yrityksessä on osaaikatyötä tekeviä henkilöitä. Toinen on, että palkkauksesta voidaan sopia sillä tavalla, että se nousee vähitellen työehtosopimuksen tasolle ammattitaidon ja muun karttumisen myötä. Tämä on vain yksi vaihtoehto, koska oppisopimuksen tekeminenhän on kaksipuolinen oikeustoimi. Edelleen jää koulunkäyntivaihtoehto.

Minusta kaikki ne mahdollisuudet ja kaikki ne asiat, joilla on mahdollisuus parantaa ja saada lisää työpaikkoja, pitää käyttää hyväksi. Vaikka on sanottu, että tämä ei välittömästi tuo lisää työpaikkoja, tämä mahdollistaa yrityksille lisätä oppisopimuspaikkoja. Tässä mielessä pidän lakialoitetta täysin kannatettavana ja hyväksyttävissä olevana, sillä se pyrkii omalta pieneltä osaltaan ratkaisemaan suurta ongelmaa, joka meillä on tänä päivänä siinä, että meillä ei ole riittävästi työpaikkoja.

Mielestäni kaikki tällaiset vaihtoehdot pitää ennakkoluulottomasti tutkia, ja kun etuja havaitaan, olla valmiit ne myös hyväksymään. En näe, että tässä mitään dramaattista tapahtuu, mutta se antaa tilaa uusille sovellutuksille. Se tuo sitä joustavuutta, jota on kaivattu.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. R. Korhosen puheenvuoro, jonka hän salissa esitti, on siltä osin otettava vakavasti, että se heijastaa paineita, joita yksityisyrittäjälläkin on.

Kuitenkin voinemme olla yhtä mieltä siitä, että palkkatyöntekijän, työstään lomautetun työttömän, pitkäaikaistyöttömän ja etenkin työttömän nuoren ihmisen asema on vieläkin oleellisesti heikompi kuin mainitun pienyrittäjän heikko asema. Lienee kohtuullista saada olettaa, että ed. R. Korhosen esimerkit ovat kuitenkin poikkeustapauksia eivätkä pääsääntöisesti heijasta 450 000 työttömän suomalaisen olosuhteita.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Lakialoitteessa sanotaan perusteluissa, että ongelmana olisi se, että oppisopimustyöntekijälle pitää maksaa työehtosopimuksen mukainen palkka. Sehän ei tänä päivänä käsittääkseni ole suurin ongelma. Jo nyt työmarkkinatuella voi ottaa samoja nuoria halpaan palkkatyöhön tai täysin ilmaiseksi, jos haluaa. Mutta jo nykyinen oppisopimusjärjestelmä viimeksi tehtyjen muutosten mukaan on ihan kohtuullinen. Suurimpana ongelmana on työn puute yrittäjällä tai sitten tiedon puute, ettei tiedetä, miten oppisopimusasioita hoidetaan.

Mutta ongelmana ovat myös työvoimaviranomaisten jäykät asenteet. Olen kuullut esimerkiksi, että kun henkilö oli hakenut oppisopimuspaikan itselleen ja meni asiaa työvoimatoimistoon hoitamaan, niin sieltä sanottiin, että olet ollut liian vähän aikaa työttömänä ja paikka oli annettu pitempään työttömänä olleelle henkilölle, tämän henkilön itsensä hankkima työpaikka. Minusta se on kyllä jo aika kohtuutonta.

Sitten haluaisin kommentoida vielä ed. Riitta Korhoselle siitä, että näille työntekijöille varmasti kaikille tuli kuuden viikon karenssi siitä, että he eivät ottaneet vastaan työtä. Ja se on ihan oikein, jos tällaisilla perusteilla sitä ei oteta vastaan. Mutta minulla on myös lukemattomia esimerkkejä siitä, että karenssia on tullut sen vuoksi, että työnantaja on antanut väärää tietoa työntekijän näkemyksestä siitä, onko hän halunnut ottaa työtä vastaan vai ei.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Huotari puhui hiukan eri asiasta, kun hän totesi, että ei tarvitse käyttää oppisopimusmallia vaan saa ilmaisia työntekijöitä työmarkkinatuella tai harjoittelijoita. Tässähän ei ole kysymys siitä, vaan siitä, että molempien edut yhtyvät niin, että työntekijä saa samalla ammatin ja samalla työnantajakin siitä hyötyy eli työnantaja on valmis maksamaan siitä, että yhdessä voidaan ammattitaito hankkia. Eli tässä on hiukan kahdesta eri asiasta kysymys, jonka haluan tässä puheenvuorossa vain oikaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

28) Eduskunnan tilintarkastajien kertomus vuodelta 1995

Kertomus 3/1996 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 23.20.

Täysistunto lopetetaan kello 23.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio